

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİ ODAKLI TELEVİZYON DİZİSİ İZLEYİCİLERİNİN
DİZİ İZLEME MOTİVASYONLARI İLE KİŞİLİKLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Ferdi CANDAN

DOKTORA TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK

NİSAN - 2025

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ODAKLI TELEVİZYON DİZİSİ
İZLEYİCİLERİNİN DİZİ İZLEME MOTİVASYONLARI İLE
KİŞİLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Ferdi CANDAN

Enstitü Anabilim Dalı: İletişim Bilimleri

“Bu tez 30/04/2025 tarihinde hibrit olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Mehmet YILMAZ	Başarılı
Prof. Dr. Aytekin İŞMAN	Başarılı
Prof. Dr. Durmuş ÜMMET	Başarılı
Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK	Başarılı
Doç. Dr. Ayda İNANÇ SABUNCUOĞLU	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Ferdi CANDAN

30/04/2025

ÖN SÖZ

Bu çalışma, hem akademik bilgiye katkı sunmayı hem de insan ruhunun derinliklerine dair daha iyi bir anlayış geliştirmeyi amaçlayan bir yolculuğun sonucudur. Özellikle Masumlar Apartmanı dizisi örneği üzerinden, izleyicilerin medya içerikleriyle kurdukları derin bağlar ve bu bağların yaşamlarına kattığı anlamlar titizlikle incelenmiştir. Bu uzun ve yoğun süreçte yanımda olan, bana ilham veren ve varlıklarıyla güç katan tüm kıymetli insanlara gönülden teşekkür etmek isterim.

Öncelikle, çalışmamın her aşamasında bilgi ve tecrübesiyle yolumu aydınlatan, sabrı ve desteğiyle bana güven veren kıymetli danışmanım Doç. Dr. Nesrin Akıncı Çötök'a en derin şükranlarımı sunarım. Akademik yolculuğumda destekleriyle bana güç veren tez izleme komitesi üyeleri Prof. Dr. Aytekin İşman ve Doç. Dr. Ayda İnanc Sabuncuoğlu'na; tez savunma sürecimi onurlandıran değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Mehmet Yılmaz ve Prof. Dr. Durmuş Ümmet'e içten teşekkürlerimi iletirim. Sakarya Üniversitesi'nde ders aldığım değerli hocalarıma ve Ordu Üniversitesi Sinema ve Televizyon Yüksek Lisans Programı'nda eğitim aldığım kıymetli akademisyenlerime, bilgi ve birikimleriyle bu yolculuğun temellerini sağlamlaştırdıkları için minnettarım.

Görev yaptığım Fatsa Huriye Hacı Ahmet İbiş Kızılay Anaokulu'nda birlikte çalıştığım kıymetli iş arkadaşlarıma, özellikle okul müdürüm Aynur Sağlam ve müdür yardımcım İsmail Şirin'e, gösterdikleri anlayış ve destek için teşekkür ederim. Bu süreçte yanımda olan dostlarıma; Selçuk Küpçük, Yılmaz Demir, Selim Yasin Toygar, Arzu Karacaoğlu, Dr. Eren Murat Dinçer, Doç. Dr. Esra Töre, Uzman Psikometrist Mehmet Akif Karakuş, Ömer Umur ve sevgili doktora sınıf arkadaşım Emre Eroğlu'na, yalnızca manevi destekleriyle değil; fikirleri, katkıları ve uzmanlıklarıyla da sundukları değerli destek için gönülden teşekkür ederim.

Varlıklarıyla hayatıma anlam katan aileme; sevgili anneme, babama ve kardeşlerime sonsuz teşekkür ederim. Onların inancı ve sevgisi, bu sürecin en güçlü dayanağı olmuştur. Ve canım çocuklarım, Nil ve Mehmet Efe... Sabırları ve sevgileriyle her an bana güç verdiler.

Ferdi CANDAN

30/04/2025

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ	viii
GÖRSEL LİSTESİ.....	ix
ÖZET	x
ABSTRACT	xi

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN	17
1.1. Psikanalitik Film Kuramı.....	17
1.2. Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı.....	22
2. BÖLÜM: ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLİŞKİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ.....	27
2.1. Kişilik	27
2.1.1. Kişilik ve Medya	30
2.1.2. Beş Faktörlü Kişilik Modeli	33
2.1.3. Beş Faktörlü Kişilik Modeli ve İletişim Çalışmaları.....	36
2.2. Televizyon İzleme Motivasyonları	40
2.2.1. Dizi İzleme Motivasyonları	42
2.2.2. Televizyon İzleme Motivasyonları / Dizi İzleme Motivasyonları Kapsamında Yapılan Araştırmalar	45
2.3. Drama: Drama Anlatısının Başlıca Öğelerine Genel Bir Bakış	48
2.3.1. Dramatik Medya: Radyo ve Televizyon Dramaları	50
2.3.2. Televizyon Dizileri.....	51
2.3.3. Çağdaş Televizyon Dizilerinin Genel Özellikleri	53
2.4. Travma ve Medya	55
2.4.1. Medyada Travmanın Temsili	57
2.4.2. Filmlerde Kahramanın Travması.....	59
2.4.3. Travma ve Film Araştırmaları	63
2.5. Medyada Ruh Sağlığı Temsilleri	66

2.5.1. Televizyon Dizileri ve Ruh Sağlığı: Farkındalık Yaratmak ve Destek Sağlamak	70
2.5.2. Psikoloji Odaklı Televizyon Dizileri.....	72
3. BÖLÜM: YÖNTEM.....	75
3.1. Araştırmanın Deseni	75
3.2. Veri Toplama Araçları.....	76
3.2.1. Doküman	76
3.2.2. Kişisel Bilgi Formu	77
3.2.3. Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği (DİNÖ)	77
3.2.4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ).....	78
3.2.5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	78
3.3. Nitel Verilerin Analizi	79
3.4. Nicel Verilerin Analizi	83
4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLANMASI	89
4.1. Psikanalitik Bir Kavrayışla Masumlar Apartmanı Dizisinin Tematik Dizi Film Analizi	105
4.1.1. Psikanalitik Bir Kavrayışla Masumlar Apartmanı Dizisinde Travma ve Psikopatolojilerin Temsili	116
4.1.2. Masumlar Apartmanı Dizisinde Aile Geçmişi, İlişkisel Dinamikler ve Travmatik Deneyimlerin Etkisi.....	137
4.2. Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları İle Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	142
4.2.1. Araştırma Gruplarının Frekans ve Yüzde Değerleri	142
4.2.2. Demografik ve Belirli Değişkenlerin Dizi İzleme Motivasyonlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Hipotez Testleri.....	149
4.2.3. Masumlar Apartmanı Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler	174
4.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Nitel İçerik Analizi.....	182
4.3.1. Dizi İzleme Motivasyonları ve Masumlar Apartmanı Deneyimi	183
4.3.2. Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyici Üzerindeki Etkileri	189
SONUÇ	199

KAYNAKÇA.....	213
EK	249
ÖZ GEÇMİŞ	259

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGFI	: Adjusted Goodness of Fit Index
ANOVA	: Analysis of Variance
APA	: American Psychological Association
BFKÖ	: Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği
BWESQ	: Binge-Watching Engagement and Symptoms Questionnaire
CFI	: Comparative Fit Index
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DİNÖ	: Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği
EEG	: Elektroensefalogram
GFI	: Goodness of Fit Index
K	: Diğer Türdeki Dizileri İzleyen Katılımcılar
KM	: Masumlar Apartmanı Dizisini İzleyen Katılımcılar
KP	: Psikoloji Odaklı Dizileri İzleyen Katılımcılar
LSD	: Least Significant Difference
NFI	: Normed Fit Index
NY	: New York
OKB	: Obsesif Kompulsif Bozukluk
p	: Probability Value (p-value)
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation
TİAK	: Televizyon İzleme Araştırma Komitesi
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
W2XB	: General Electric's Television Station in Schenectady
WGY	: General Electric's Radio Station in Schenectady
WTSMQ	: The Watching TV Series Motives Questionnaire
χ^2/sd	: Chi-Square Test / Degrees of Freedom

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri	88
Tablo 2: Ebeveyn İstismarının Safiye'nin Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar Üzerindeki Etkileri	119
Tablo 3: Safiye'nin Ergenlik Dönemi Travmatik Yaşantıları	120
Tablo 4: Safiye'nin Travmatik Yaşantıları	121
Tablo 5: Ebeveyn İstismarının Han'ın Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar Üzerindeki Etkileri.....	124
Tablo 6: Han'ın Travmatik Yaşantıları.....	126
Tablo 7: Ebeveyn İstismarının Gülben'in Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar Üzerindeki Etkileri.....	131
Tablo 8: Gülben'in Travmatik Yaşantıları	133
Tablo 9: Travmaya Bağlı Psikopatolojilerin Kuşaklararası Aktarımı Bağlamında Hasibe Hanım İle Annesinin İlişkisi	138
Tablo 10: Disfonksiyonel Bir Aile Temsili Bağlamında Hasibe Hanım İle Hikmet Bey'in İlişkisi.....	140
Tablo 11: Masumlar Apartmanı Dizisini Takip Etme Durumu.....	142
Tablo 12: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Demografik Özellikleri.....	143
Tablo 13: Gerçek İnsan Hikâyelerini Konu Edinen Dizileri Takip Etme Durumu	144
Tablo 14: Katılımcıların Takip Ettiği Gerçek İnsan Hikâyeli Diziler	144
Tablo 15: Psikoloji Odaklı Televizyon Dizilerini Takip Etme Durumu	145
Tablo 16: Katılımcıların Takip Ettiği Psikoloji Odaklı Televizyon Dizileri	145
Tablo 17: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicileri Etkileme Durumu	146
Tablo 18: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Kendilerini, Geçmişlerini ve Deneyimlerini Sorgulamasına Katkısı	147
Tablo 19: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Psikoloji ve Ruh Sağlığı Bilgilerini Artırma Durumu.....	148
Tablo 20: Gerçek İnsan Hikâyelerini Konu Edinen Dizileri İzleyen ve İzlemeyenlerin Dizi İzleme Motivasyonlarının Karşılaştırılması	149
Tablo 21: Psikoloji Odaklı Dizileri İzleyen ve İzlemeyenlerin Dizi İzleme Motivasyonlarının Karşılaştırılması.....	151

Tablo 22: Masumlar Apartmanı İzleme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları T-Testi Sonuçları	153
Tablo 23: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicileri Etkileme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları	158
Tablo 24: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Öz Değerlendirme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları.....	160
Tablo 25: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Psikoloji ve Ruh Sağlığı Bilgilerini Artırma Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları.....	162
Tablo 26: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	165
Tablo 27: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması	166
Tablo 28: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması	168
Tablo 29: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması	170
Tablo 30: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılması	171
Tablo 31: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması	173
Tablo 32: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Başa Çıkma.....	175
Tablo 33: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Zenginleştirme	177
Tablo 34: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Sosyal.....	178
Tablo 35: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Duygusal	180
Tablo 36: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Demografik Özellikleri	183
Tablo 37: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Dizi İzleme Motivasyonları	184

Tablo 38: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Masumlar Apartmanı	
Dizisini İzleme/İzlememe Nedenleri	187
Tablo 39: Psikoloji Odaklı Dizilere Yönelik İzleyici Duyguları ve Deneyimleri	189
Tablo 40: Televizyon Dizilerinin İzleyicilerin Hayatlarına, Kişisel Deneyimlerine	
Etkileri.....	192
Tablo 41: Katılımcıların Dizi İzleme Alışkanlıklarının Kişilikleri ve Kendini İfade	
Etme Biçimleri Üzerindeki Etkileri	195

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Sıralı Karma Yöntem Örneklemeye Stratejisi	13
---	----

GÖRSEL LİSTESİ

Görsel 1: Masumlar Apartmanı Dizisi Afişi.....	89
Görsel 2: Han'ın Sınır Kişilik Bozukluğuna İlişkin Bir Kare	108
Görsel 3: Safiye'nin Obsesif Kompulsif Davranışlarından Bir Kare	109
Görsel 4: Safiye'nin Maruz Kaldığı Fiziksel ve Psikolojik Şiddet.....	110
Görsel 5: Safiye ve Gülben'in OKB Uyumuna Dair Bir Kare	112
Görsel 6: Neriman'ın Maruz Kaldığı Fiziksel ve Psikolojik Şiddet.....	114

ÖZET	
Başlık: Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları İle Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	
Yazar: Ferdi CANDAN	
Danışman: Doç. Dr. Nesrin AKINCI ÇÖTOK	
Kabul Tarihi: 30/04/2025	Sayfa Sayısı: xi (ön kısım) + 248 (ana kısım) + 11 (ek)
2020 sonrasında televizyon ve dijital platformlarda hızla artan dizi üretimi, farklı senaryolarla izleyicilere sunulurken, özellikle psikoloji odaklı dizilerin popülerliği artmıştır. Televizyon izlenme araştırmaları, pandemi dönemi ve sonrasında yayımlanan psikoloji odaklı televizyon dizilerinin geniş izleyici kitlesine ulaştığını göstermektedir. Bu dizilerde ana karakterlerin psikolojileri ve kişilik özellikleri, geçmiş yaşam olaylarına dayandırılarak detaylı bir şekilde sunulmakta, travma temasıyla ruhsal bozukluklara sahip derinlikli olağandışı kahramanlar yaratılmaktadır. Bu tür yapımlar, izleyicilerin anlatıya daha fazla bağlanmasına neden olmaktadır. Bu araştırma, karma araştırma modeliyle tasarlanmış olup, nitel boyutta Masumlar Apartmanı dizisi, psikanalitik film eleştirisi çerçevesinde tematik film analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ayrıca izleyicilerin deneyimlerini anlamak için yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Nicel boyutta, Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerin dizi izleme motivasyonları çeşitli değişkenler bağlamında ele alınarak, bu motivasyonlarla kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu kapsamda, 823 katılımcıya üç bölümlük çevrimiçi anket uygulanmış, katılımcıların 522'sinin düzenli olarak televizyon dizilerini takip ettiği belirlenmiştir. Araştırma sorularının bir kısmı, Masumlar Apartmanı dizisini izleyen 259 katılımcıya odaklanmış olup, veriler SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırmanın nicel sonuçları, psikoloji odaklı dizileri izleyen katılımcıların dizi izleme motivasyonlarının diğer türdeki dizi izleyicilerinden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, demografik değişkenlere göre dizi izleme motivasyonlarının farklılaştığı ve kişilik özellikleriyle istatistiksel anlamlı ilişkiler gösterdiği belirlenmiştir. Nitel sonuçlar ise, bu dizilerin yalnızca bir eğlence aracı olmadığı; travmaları anlama, empati geliştirme ve ruhsal farkındalık kazanma gibi işlevler gördüğü; bireylerin bilişsel, sosyal, duygusal ve ruhsal anlamlandırma süreçlerine katkı sunduğunu göstermiştir.	
Anahtar Kelimeler: Dizi İzleme Motivasyonları, Kişilik Özellikleri, Kahramanın Travması, Psikoloji Odaklı Televizyon Dizileri	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Examining the Relationship Between Series Watching Motivations and Personalities of Viewers of Psychology-Focused Television Series	
Author of Thesis: Ferdi CANDAN	
Supervisor: Assoc. Prof. Nesrin AKINCI ÇÖTOK	
Accepted Date: 30/04/2025	Number of Pages: xi (pre text) + 248 (main body) + 11 (add)
After 2020, the rapid increase in television and digital platform series production has introduced various narratives to audiences, with psychology-focused series gaining particular popularity. Television viewership studies indicate that psychology-focused television series released during and after the pandemic period have reached a broad audience. These series portray the psychology and personality traits of main characters based on past life events, incorporating trauma themes to create extraordinary protagonists with psychological disorders. This study adopts a mixed-methods research design, where the qualitative phase involves analyzing Masumlar Apartmanı using thematic film analysis within psychoanalytic film criticism. Additionally, semi-structured interviews were conducted to explore viewers' experiences. In the quantitative phase, the viewing motivations of Masumlar Apartmanı audiences were examined in relation to demographic variables, and their relationship with personality traits was analyzed. In this context, an online survey consisting of three sections was conducted with 823 participants, and it was determined that 522 of them regularly follow television series. A portion of the research questions focused on 259 participants who watch Masumlar Apartmanı, and the data were analyzed using SPSS software. Quantitatively, psychological series viewers show higher viewing motivations than other TV audiences, and motivations differ across demographics. Significant relationships were also found between viewing motivations and personality traits. The findings indicate psychological series serve not only as entertainment but also help viewers understand trauma, develop empathy, and raise awareness of psychological. Moreover, these series were found to contribute to cognitive, social, emotional, and psychological processes, helping individuals make sense of themselves and surroundings.	
Keywords: TV Series Viewing Motivations, Personality Traits, The Protagonist's Trauma, Psychology-Focused Television Series	

GİRİŞ

Sanatın farklı biçimleri, tiyatro, edebiyat, fotoğrafçılık, sinema filmleri ve televizyon dizileri alıcı taraftaki bireylere eğlence sunmak gibi ortak bir amaca sahip olsalar da, her birinin kendine özgü işlevleri ve amaçları da vardır. İster bir uzmanın perspektifinden ister herhangi birinin perspektifinden bakılsın, o eserin her zaman bir nebze olsun düşünce uyandıracığı aşıkardır. Ancak çoğu durumda dikkate alınamayan şey, burada ele alınan konu ne olursa olsun, her zaman insanlığın ve insan zihninin doğasına ilişkin bir iç görü sağladığıdır (Chowdhury ve Singh, 2018). Son yıllarda popüler televizyon dizilerinde psikolojik hastalıklara ilişkin temsiller sıklıkla yer almaktadır. Medyanın ruh sağlığı konusunda bilgilendirici etkisi, izleyicilerin davranışları üzerinde de kültürel açıdan potansiyel bir etkiye sahiptir (Özkent, 2023). Ayrıca dizilerdeki bu temsiller, ruhsal hastalığı olan kişilerin neye benzediğinin ve izleyicilerin ruhsal hastalığı nasıl gördüklerinin temel göstergeleridir (Hoffner ve Cohen, 2014).

Medyada ruh sağlığının temsili, Tenzek ve diğerleri (2023) tarafından da belirtildiği gibi, doğru ve hassas tasvirlerden damgalayıcı ve sansasyonel tasvirlere kadar geniş bir yelpazede değişmektedir. Bu durum, ruh sağlığı algısını ve zihinsel sorunları olan bireylere yönelik tutumları karmaşık hale getirmektedir. Pirkis ve arkadaşlarının (2006) yaptığı bir araştırma, kurgusal film ve televizyon dizilerinde akıl hastalığı olan karakterlerin çoğunlukla damgalayıcı bir şekilde tasvir edildiğini ortaya koymuştur. Bu tür tasvirlerin, zihinsel sağlık sorunları yaşayan ve yardım arayan bireyler üzerinde olumsuz bir etkisi olması muhtemeldir. Ancak, senaristler, yönetmenler ve yapımcılar içeriklerinde akıl sağlığının sorumlu, doğru ve empatik tasvirlerini destekleyebilir (Henderson, 2017). Olumlu bir şekilde tasvir edildiğinde, ruh sağlığı tasvirleri izleyicilerin ve klinisyenlerin ruh sağlığı ve tedavisi konusunda eğitim almasına ve farkındalık kazanmasına yardımcı olabilir (Tenzek vd., 2023). Ayrıca, olumlu tasvirler izleyiciler arasındaki anlayışı ve empatiyi artırabilir ve dolayısıyla olumlu toplumsal değişimi kolaylaştırabilir (Ritterfeld ve Jin, 2006).

Günümüzde psikolojinin popülerleşmesi, psikolojik kavramların, teorilerin ve uygulamaların kamuoyuna yaygın şekilde yayılması sonucunu doğurmuştur. Yıllar geçtikçe psikoloji, çeşitli ortamlar aracılığıyla giderek daha popüler hale gelmiştir. Bu durumun insan davranışı ve zihinsel süreçler hakkında daha fazla farkındalık ve anlayışa katkıda bulunduğu söylenebilir. Kitaplar, belgeseller, filmler ve televizyon

dizileri genellikle psikolojik temaları ve karakterleri tasvir ederek psikolojik kavramları ana akım kültüre taşımıştır. Örneğin, “The Sopranos (1999–2007)”, “In Treatment (2008-2010)”, “Black Mirror (2011–)”, “The Good Doctor (2017-)” ve “Mindhunter (2017-2019)” gibi diziler, karakterlerin ve hikâyelerin psikolojik yönlerini araştırmaktadır. Psikoloji odaklı bu diziler, insan psikolojisi, suç psikolojisi ve zihinsel durumlar gibi konuları ele alarak izleyicilere derinlemesine düşündüren ve etkileyici hikâyeler sunan yapımlar olarak izleyicinin ilgisini çekmektedir. Lopera-Mármol ve Pintor Iranzo’ya (2022) göre postmodern televizyon çağında, zihinsel ve nörolojik bozuklukların hem anlatı hem de estetik açıdan temsilinde açık bir gelişme olmuştur. Artık dil, görünüm, davranış, müzik ve ses, teknik cihazlar ve metinlerarasılık gibi sinematik araçlar, zihinsel veya nörolojik bozukluğu olan bir karakteri ve bağlamını çerçevelemek için kullanılmaktadır.

Medyanın akıl sağlığını ele alma biçimi, bireylerin psikolojik sorunlara dair tutumlarını doğrudan etkileyebilir. Cohen (2001), medyanın etkisini şekillendiren iki temel faktör olduğunu belirtmiştir: anlatının içerik yapısı ve izleyicinin bireysel özellikleri. İçerik özellikleri, gündeme getirilen konular, karakter türleri ve olay örgüsü gibi unsurları tanımlarken; bireysel farklılıklar, izleyicinin eğilimlerini belirler (Valkenburg vd., 2016). Bu nedenle, medyanın akıl sağlığını sorumlu ve gerçekçi bir şekilde tasvir etmesi, hem toplumsal farkındalık hem de bireysel psikolojik gelişim açısından kritik bir rol oynamaktadır.

İçerik özelliklerinin analizi genellikle medya ve film çalışmalarında daha yaygındır. Çünkü bunlar izleyicinin anlatıya olan ilgisini belirler (Green vd., 2004). Bu noktada, özellikle psikanalitik film analizi, karakterlerin bilinçdışı süreçlerini, travmalarını ve psikolojik durumlarını anlamada önemli bir araç sunmaktadır. Filmlerdeki karakterlerin psikolojik derinliğini çözümlemek, onların bilinçdışı çatışmalarını ve travmatik deneyimlerini açığa çıkarmak için bu yöntem sıkça kullanılmaktadır.

Akademisyenler ve eleştirmenler, filmlerdeki psikolojik karmaşıklıkları açığa çıkarmak ve karakterlerin eylemlerinin yanı sıra ilişkilerinin daha derin psikolojik süreçleri nasıl yansıttığını analiz etmek için psikanalitik araçlardan yararlanmaktadır. Cox ve Levine (2019)’a göre, filmlerin psikanalitik incelemeleri sanatsal yaratım ile izleyici deneyimini bir araya getirir. Bir eserin yaratılma koşulları ile izleyici tarafından algılanma biçimi birebir aynı olmasa da birbirleriyle bağlantılıdır. Bu tür incelemeler,

filmlerin izleyicileri harekete geçirme gücünü ve film izleme deneyiminin duygusal ve bilişsel boyutlarını ele alır. Filmlerin psikanalitik analizi hem anlatının hem de izleyici deneyiminin psikolojik dinamiklerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Medya araştırmacıları, psikanalitik araştırmanın bir nesnesi olarak televizyonun ve televizyon dizilerinin ciddiye alınması gerektiğini ileri sürer (Bainbridge vd., 2014; Storck ve Taubner 2017; Poscheschnik, 2018). Poscheschnik'e (2018) göre bir kez izlenen ve yaklaşık iki saat süren tek bir filmin aksine, bir dizi çok daha uzun süreler boyunca izleyicisine eşlik eder. Böylece diziler günlük yaşamda ritüel bir uğraş haline gelebilir. Tekrarları çok daha güçlü bir bağ ve daha uzun süreli özdeşleşmeler yaratabilir, aynı zamanda bireysel ruh üzerinde daha etkili bir psikososyal etki yaratabilir.

Ancak, medyanın psikolojik etkileri yalnızca anlatının içeriğiyle sınırlı değildir; izleyicinin bireysel özellikleri de bu süreci önemli ölçüde şekillendirmektedir. Bu noktada, izleyicinin bireysel özelliklerini ele almak da medya deneyiminin tam olarak kavranması açısından kritik öneme sahiptir. Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi, bireylerin medyayı belirli ihtiyaç ve arzuları karşılamak için bilinçli olarak seçtiklerini öne sürmektedir. Teoriye göre, izleyici kişiliği medya tüketim kalıplarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır (Bowden-Green vd., 2021). Rosengren (1974), bireyin kişisel özelliklerinin medya seçimleri, kullanımları ve sonuçları üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde, Rubin (1993), kişiliğin medya kullanım motivasyonlarını ve tatminlerini belirleyen önemli bir faktör olduğunu ileri sürmüştür.

Teori, izleyicilerin kitle iletişim araçlarını hangi güdülerle kullandıklarına ve medya tüketiminden nasıl doyumlar elde ettiklerine de odaklanmaktadır (Musa vd., 2015). Bu çerçevede, araştırmacılar izleyici motivasyonlarını inceleyen çalışmalar yürütmüş ve bireylerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla medyayı nasıl kullandıklarını anlamak için çeşitli tipolojiler geliştirmiştir (Ruggiero, 2000). Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi'nde izleyici motivasyonları merkezi bir konumdur (Perse, 1992). Bu motivasyonları anlamak, medya araştırmacılarının ve içerik üreticilerinin, izleyicinin ihtiyaç ve beklentilerine uygun içerikler oluşturmaya ve bireylerin genel medya deneyimini geliştirmesine katkıda bulunabilir.

Bu bağlamda, izleyici motivasyonları ve kişilik özellikleri gibi unsurlar, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyicilerle nasıl bir etkileşim kurduğunu anlamak açısından

büyük önem taşımaktadır. Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi, medya etkisinin yalnızca içerikten kaynaklanmadığını, aynı zamanda izleyicinin aktif katılımıyla şekillenen bir süreç olduğunu vurgulamaktadır.

Medya psikolojisi, medyanın insan psikolojisi üzerindeki etkisini inceleyen bir bilim dalıdır. Bu alan, medya araçlarının ve içeriklerinin insanların düşüncelerini, duygularını ve davranışlarını nasıl etkilediğini araştırır (Giles, 2003). Psikoloji odaklı diziler medya psikolojisi açısından da önemli bir araştırma konusudur. Bu tür dizilerin izleyiciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Cohen'e (2001) göre izleyiciler, dizilerdeki karakterlerle duygusal ve bilişsel açıdan bağ kurabilirler. Bu özdeşleşme, izleyicilerin ruh sağlığı hakkında bilgi edinmelerini, empati kurmalarını ve önyargılarını kırmamalarını sağlayabilir. Psikoloji odaklı dizilerin izleyiciler üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar (Canpolat, 2022; Canıtatlı vd., 2022), bu tür dizilerin ruh sağlığı hakkında bilgi edinme, empati kurma ve önyargıları kırma gibi konularda önemli katkılar sağlayabileceğini göstermiştir. Bu nedenlerden dolayı bu tür dizilerin incelenmesi, medya psikolojisi disiplininin gelişmesine ve toplumda ruh sağlığı bilincine katkıda bulunabilir.

Psikolojik hastalıkların medya temsili küresel ölçekte giderek daha fazla ilgi görmektedir. Bu eğilim, televizyon dizilerinde psikoloji odaklı hikâyelerin artmasıyla kendini göstermektedir. Türkiye’de de benzer bir yönelim izlenmekte olup, özellikle son yıllarda psikolojik hastalıklara odaklanan diziler büyük ilgi görmektedir. Patolojik karakterleri konu alan diziler kısa sürede geniş kitlelere ulaşarak izleyiciyi kendine çekmiştir (Özkent, 2023). Uzun yıllara dayanan dizi tecrübesine sahip Türk izleyicisi artık “içe dönük” hikâyelere ilgi göstermektedir. Ruh sağlığı temalı dizilere ilgi, izleyicilerin hem kendi sorunlarına çözüm bulma hem de gerçek hayattan kopuk olmayan hikayelerle tanışma arzusu olarak yorumlanabilir (Geçer vd., 2023, s. 969).

Türkiye’de bu dizilerin çoğu psikiyatrist ve yazar Gülseren Budayıcıoğlu'nun hastalarından esinlenerek kaleme aldığı romanlarından uyarlanmıştır. Bu dizilerin ilk örneği yazarın “Hayata Dön” (2011) romanından uyarlanan “İstanbul Gelin” (2017-2019) dizisidir. “Doğduğun Ev Kaderindir” (2019-2021) ve “Camdaki Kız” (2021-2023) televizyon dizileri de yazarın “Camdaki Kız” (2019) romanından uyarlanmıştır. Yine “Kırmızı Oda (2020-2022) ve “Masumlar Apartmanı” (2020-2022) dizileri yazarın “Madalyonun İçi” (2004) kitabında yer alan hikâyelerin birer uyarlamasıdır. Reytingleri

yüksek olan bu dizilerin en önemli özelliği hikâyelerini psikolojik hastalıklara odaklanarak oluşturmalarıdır (Özkent, 2023). Bu diziler, izleyiciyle kurdukları anlatı ilişkisi ve sundukları karakter temsilleriyle incelenmeye değer bir alan oluşturmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin hem içerik özelliklerini hem de izleyicilerin bireysel özelliklerini bir arada ele almaktadır. Karma araştırma desenini benimseyen bu araştırma, Türkiye’de psikoloji odaklı televizyon dizileri olgusunu kapsamlı bir biçimde incelemektedir. Caruth'un (2013) görüşüne göre, karma yöntem araştırması, tek bir araştırma tasarımıyla gözden kaçabilecek bilgileri yakalama fırsatı sunarak daha zengin içgörüler sağlar. Aynı zamanda, araştırmacıya yalnızca nitel veya nicel yöntemlerle sınırlı kalmadan geniş bir perspektiften veri toplama imkânı tanır. Bu nedenle, Türkiye’deki psikoloji odaklı televizyon dizileri fenomenini daha kapsamlı şekilde analiz edebilmek adına, bu çalışmada karma yöntem tercih edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda, “Masumlar Apartmanı” dizisi, psikolojik ve psikanalitik bir perspektifle travma teması üzerinden incelenmiştir. Bu analizde tematik film analizi yöntemi kullanılmış ve olay örgüsü, ana karakterlerin travmaları ve bu travmaların sebep olduğu psikopatolojiler detaylandırılmıştır. Elde edilen bulgular, travma temsillerinin izleyiciler üzerindeki duygusal ve bilişsel etkilerini değerlendirmenin yanı sıra, bu temsillerin travma yaşamış bireylere yönelik algıları nasıl etkilediğini anlamak için kullanılmıştır. Kuramsal açıdan, eleştirel yaklaşım olarak psikanalitik film eleştirisi benimsenmiştir. Bu tercih, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin doğrudan psikoloji disiplinine bağlı olmasıyla uyumlu olup, dizideki karakterlerin bilinçdışı süreçlerini, travmalarını ve ruhsal durumlarını anlamada önemli bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmanın nicel boyutunda, Türkiye’de psikoloji odaklı televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin dizi izleme motivasyonları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği (BFKÖ) ve Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği (DİNÖ) kullanılmıştır. DİNÖ, başa çıkma, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim gibi dört faktörü ölçerken, BFKÖ dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim, nörotizm ve deneyime açıklık gibi beş temel kişilik faktörünü değerlendirmektedir (Demir ve Batık, 2020; Horzum vd., 2017). Nicel araştırma süreci, kuramsal açıdan Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi’ne dayanmaktadır. Bu incelemeler, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyici

profillerini belirleme, içeriklerin izleyiciyle kurduğu etkileşimi anlama ve bu tür dizilerin izleyiciler üzerindeki etkilerini değerlendirme açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca, araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak, izleyicilerin Türk yapımı psikoloji odaklı dizilerdeki karakterlerle kurduğu bağlar ve bu dizilerin bireysel algılar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu görüşmelerden elde edilen veriler, dizilerdeki karakterlerin psikolojik özelliklerini, travmalarını ve ruhsal durumlarının izleyiciler üzerindeki etkilerini daha kapsamlı şekilde analiz etmeye olanak sağlamış ve araştırmanın nicel boyutunu güçlendirmiştir.

Bu araştırma, “Masumlar Apartmanı” dizisini örnek alarak psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkilerini anlamaya odaklanan ve bu dizilerin kişilik özellikleri ile izleyicilerin psikolojik durumlarına dair oluşturduğu algıyı ortaya koymaya çalışan ilk çalışmalardan biridir. Psikoloji odaklı dizilerde kahramanın travması temasının nasıl işlendiğini ve izleyicilerin kişilik özellikleri ile dizi izleme motivasyonları arasındaki ilişkiyi analiz ederek literatüre yeni bir perspektif sunmaktadır. Araştırma bulguları, bu tür dizilerin izleyiciler üzerindeki psikolojik ve sosyokültürel etkilerini ortaya koyarak, bireysel farkındalık ve toplumsal ruh sağlığı bilincinin şekillenmesine katkıda bulunabileceğini göstermektedir. Medya psikolojisi ve ruh sağlığı alanındaki araştırmacılar için teorik bir çerçeve sunan çalışma, aynı zamanda senaristler, yönetmenler ve yapımcılar için anlatı biçimlerinin ve karakter temsillerinin izleyici üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olacak önemli bir kaynak oluşturabilecektir.

Psikoloji odaklı televizyon dizilerini inceleyen bu tez, giriş ve sonuç bölümleri dışında dört bölümden oluşmaktadır. Tezin birinci bölümü, araştırmanın kavramsal ve kuramsal dayanaklarına odaklanmaktadır. Bu kapsamda, psikanalitik film kuramı ve kullanımlar ve doyumlar kuramı ele alınmıştır. Tezin ikinci bölümünde, incelenen konuya ilişkin literatür; kişilik, televizyon izleme motivasyonları, drama, travma, akıl hastalıkları ve film başlıkları altında detaylandırılmıştır. Tezin üçüncü bölümü, araştırmanın yöntemini ele almaktadır. Bu kapsamda, araştırma deseni, veri toplama araçları ve araştırmanın nitel ve nicel araştırma süreci açıklanmıştır. Tezin dördüncü bölümü ise araştırma sonucunda elde edilen bulguların yorumlanmasına odaklanmaktadır. Bu kapsamda, psikanalitik bir kavrayışla “Masumlar Apartmanı” dizisinin travma teması çerçevesinde yapılan tematik analizden elde edilen bulgular, uygulanan ölçekler aracılığıyla elde

edilen veriler ve yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Araştırmanın Konusu

Sarıova'ya (2021) göre, Türk televizyon dizilerinde 2020'den sonraki dönemde, büyük olayların yerine karakterlerin iç dünyalarına odaklanan hikâyelerin tercih edilmesi dikkat çekici bir eğilim oluşturmuştur. Bu süreçte, Kırmızı Oda, Masumlar Apartmanı ve Doğduğun Ev Kaderindir gibi dizilerin popülerliği artarak devam etmiştir. Sarıova'nın belirttiği gibi, izleyicilerin bu tür dizilere olan ilgisinin temelinde, karakterlerin yaşadığı deneyimlerin ve duyguların izleyicilerle daha derin bir bağ kurmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Gus'ap Setiawan ve Puspita'ya (2022) göre, film izlemek izleyicinin yeni şeyler hakkındaki bilgisini ve hayal gücünü artırabilir. İzleyici aynı zamanda mevcut karakterleri hissedebilir ve onların hayatına girebilir. İzleyici bir filmi izleyerek bir konu hakkında fikir geliştirmeye başlayabilir. Bu bağlamda, Türk televizyonlarında 2020'den sonraki dönemde psikoloji ve psikiyatri odaklı hikâyelerin giderek daha fazla öne çıkması ve popülerleşmesi, izleyicilerin kendi iç dünyalarını ve ilişkilerini anlama çabalarına katkıda bulunmakla kalmayıp, aynı zamanda bu süreçlere yönelik farkındalık düzeylerini artırma eğilimleriyle de ilişkili olabilir.

Türk televizyon dizilerinde ortaya çıkan bu olgunun kapsamlı bir şekilde araştırılmasını hedefleyen bu çalışmada, öncelikle bu tür dizilerin içerik özelliklerini anlamlandırmak için psikanalitik film eleştirisinin imkânlarından faydalanılmaktadır. Bu dizilerin odak noktasının psikoloji olması ve ana karakterlerde görülen psikopatolojilerin kökenlerinin geçmiş yaşantılara dayandırılarak anlatılması, psikanalitik eleştirinin etkin bir şekilde kullanılması için uygun bir zemin oluşturmaktadır. Ayrıca psikoloji odaklı televizyon dizilerinde ana karakterlerin geçmiş yaşantılarındaki travmatik olayların karakterlerin şimdiki yaşantılarında etkisini sürdürmesi tematik film analizi kapsamındaki temanın belirlenmesinde etkili olmuştur. Bu yüzden araştırmada film analiz metodolojisi olarak kullanılan tematik film analizi “kahramanın travması” teması üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yine bu araştırmada, Türk televizyon dizilerinin uzun süreli olması ve psikoloji odaklı dizi türündeki bütün yapımların incelenmesinin zorluğu göz önüne alınarak, türün özelliklerini yansıtan tek bir dizi belirlenmiştir. Bu bağlamda,

“Masumlar Apartmanı” dizisi, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin önemli bir örneği olarak belirlenmiş ve çalışmanın temel odak noktalarından biri olmuştur. Ancak, nitel analiz yalnızca dizinin içeriğine odaklanmamış; aynı zamanda yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla izleyicilerin bu tür dizilerle kurdukları bağ, karakterleri algılayış biçimleri ve dizinin onlarda uyandırdığı psikolojik etkiler de kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Böylece çalışma, hem metin odaklı bir analiz sunmakta hem de izleyici deneyimlerine dair derinlemesine bir bakış açısı geliştirmektedir.

Nitel bölümünde elde edilen bulguların psikoloji odaklı televizyon dizilerini tam olarak tanımlamak için yeterli olmayacağı düşünülerek, bu araştırmanın nicel aşamasının odak noktasını Türkiye'deki televizyon dizilerini düzenli olarak takip eden izleyiciler oluşturmaktadır. Bu bağlamda, psikoloji odaklı televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin psikolojilerini anlamak için kullanımlar ve doyumlar yaklaşımıyla, özellikle kişilik özellikleri ve izleyici motivasyonları üzerinde durarak bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın nicel aşamasında, iletişim kuramlarından olan kullanımlar ve doyumlar yaklaşımının tercih edilmesi, izleyicilerin psikolojilerine odaklanma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Film analizinde psikanalitik eleştiri yaklaşımının psikolojiyle olan ilişkisi, iletişim kuramlarındaki kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında da benzer bir bağlamda düşünülmüştür. Her iki yaklaşımın, farklılık gösterse de aslında birbirine yakın konuları incelediği söylenebilir.

Nicel araştırmanın yürütülmesinde, çevrimiçi bir anket aracılığıyla izleyicilerin kişilik özellikleri ve dizi izleme motivasyonlarıyla ilgili veriler toplanmıştır. Bu aşamada, özellikle Türkiye'deki dizi film izleyicilerinin motivasyonları incelenmiş ve özellikle “Masumlar Apartmanı” izleyicilerinin bu diziye izleme nedenleri, çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığı ele alınmıştır. Psikoloji odaklı televizyon dizilerinin bir örneği olarak “Masumlar Apartmanı”nı izleyenlerin dizi izleme nedenleri, demografik özelliklere göre nasıl farklılık gösterdiği ve bu dizinin içerik özelliklerinin izleyiciyle etkileşiminden kaynaklanan farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Nicel araştırmanın son aşamasında, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiş ve elde edilen bulgular, mevcut literatür ışığında değerlendirilmiştir.

Günümüz Türk televizyon dizilerinde psikoloji ve psikiyatri odaklı konuların yükselişi, medya psikolojisi açısından önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır. Bu çalışma,

temel aldığı kuramlar, kullandığı metodoloji ve ele aldığı konu ile medya psikolojisi literatürüne önemli bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, Türk televizyon dizilerindeki psikoloji ve psikiyatri temalarının derinlemesine analiz edilmesiyle, medya psikolojisi alanında yeni bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Bu araştırma aynı zamanda, Türk televizyon dizilerindeki psikolojik temaların izleyicilerin algılarına ve davranışlarına nasıl yansıdığını anlamak için görsel medyanın psikolojik etkilerine dair daha derin bir anlayış geliştirmeyi de amaçlamaktadır.

Araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasında, Türk yapımı psikoloji odaklı televizyon dizilerini düzenli olarak takip eden ve bu tür dizilere ilgi duyan veya duymayan izleyicilerle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerle katılımcıların dizilerdeki ana karakterlerin psikolojik özelliklerini, travmalarını, psikopatolojilerini ve ruhsal bozukluklarını nasıl algıladıkları, bu unsurları kendi yaşam deneyimleriyle nasıl ilişkilendirdikleri incelenmiştir. Görüşmeler sırasında elde edilen veriler, katılımcıların duygularını ve bakış açılarını derinlemesine keşfetmeye olanak sağlayan nitel içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleriyle analiz edilmiştir. Özellikle “Masumlar Apartmanı” dizisini ve diğer psikoloji odaklı dizileri izleyen katılımcıların deneyimlerine odaklanılmış ve bu dizilerdeki karakterlerle kurulan bağların, katılımcıların bireysel algıları üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki bilişsel, duygusal ve toplumsal etkilerini analiz etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda, 2020 sonrası Türk yapımı dizilerde olay örgüsünün psikolojik temalar etrafında nasıl şekillendiği ve bu dizilerin popüler kültürün önemli bir bileşeni haline gelme süreci detaylandırılmıştır. Özellikle, psikoloji ve kişisel gelişim odaklı bu yapımlarda, ana karakterlerin psikolojik özellikleri, geçmiş yaşam deneyimlerine dayanan travmaları ve bu travmaların anlatı içindeki temsili üzerinde durulmuştur. Travma teması kullanılarak oluşturulan karakterlerin, izleyicilerin dikkatini çeken ruhsal bozukluklarla ilişkilendirilmesi ve böylece olağandışı kahramanlar yaratılması, bu tür dizilerin anlatı yapısında belirleyici bir rol oynamaktadır.

Bu bağlamda, çalışmada “Masumlar Apartmanı” dizisi örnek alınarak, travmatik deneyimlerin dramatik anlatıya nasıl entegre edildiği, bu temaların izleyiciler tarafından nasıl deneyimlendiği ve karakterlerle kurulan bağlar üzerinden ruh sağlığına dair farkındalık süreçlerinin nasıl şekillendiği ortaya konması hedeflenmiştir. Ayrıca, izleyicilerin psikoloji odaklı dizileri izleme nedenleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler de değerlendirilmiş; dizi izleme motivasyonlarının bireysel farklılıklarla nasıl bağlantılı olduğu analiz edilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu dizilerin bireysel düzeyde psikolojik etkileri ve toplumsal düzeyde ruh sağlığı bilincine katkı sunma potansiyeli irdelenmiştir.

Elde edilen bulgular, izleyicilerin deneyimlerinden yola çıkarak, psikoloji temalı dizilerin ruh sağlığı algısı üzerindeki etkilerini anlamaya katkı sunmakta; ayrıca izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki yapısal ilişkileri ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Önemi

Son yıllarda, özellikle 2020 sonrası Türk yapımı televizyon dizilerinde, psikolojik temaların ve bireysel travmaların anlatı dünyasının merkezine yerleştiği görülmektedir. Bu tür diziler, karakterlerin psikolojik geçmişlerini, ruhsal durumlarını ve travmalarını detaylı bir şekilde ele alarak izleyicilerin dikkatini çekmekte ve geniş kitlelere ulaşmaktadır. “Masumlar Apartmanı” gibi yapımların yüksek izlenme oranlarına ulaşması, psikoloji temalı dizilere yönelik ilgiyi gözler önüne sermekte ve bu anlatıların nasıl kurgulandığını incelemeyi gerekli kılmaktadır.

Bu çalışma, Türk televizyon dizilerinde bireysel travmaların nasıl işlendiğini ve bu temaların izleyicilerle nasıl bir etkileşim oluşturduğunu anlamayı amaçlamaktadır. Mevcut akademik literatür incelendiğinde, televizyon dizilerinde psikolojik unsurların bireysel düzeyde nasıl ele alındığını araştıran çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Özellikle, bu yapımların izleyici deneyimleriyle nasıl bir ilişki kurduğu, karakterler aracılığıyla sunulan psikolojik temsillerin nasıl anlam kazandığı bilimsel çerçevede yeterince incelenmemiştir.

Bu bağlamda, çalışma hem nitel hem de nicel yöntemleri kullanarak, psikoloji temalı dizilerin izleyiciler üzerindeki etkisini çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Nitel analiz, dizideki travmatik temsilleri, karakter gelişimlerini ve anlatı unsurlarını çözümlemenin yanı sıra, izleyicilerin bu dizilerle kurdukları etkileşimleri ve

deneyimlerini anlamaya odaklanmaktadır. Nicel analiz ise, izleyici deneyimlerinden hareketle, dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı hedeflemektedir. Bu kapsamlı yöntemsel yaklaşım, çalışmayı önceki televizyon araştırmalarından ayırarak özgün bir katkı sunmaktadır.

Ayrıca, psikoloji odaklı diziler üzerine yapılan bu çalışmanın yalnızca akademik açıdan değil, senaristler, yönetmenler ve yapımcılar için de önemli bir başvuru kaynağı olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde, izleyici ilgisini çeken anlatılar inşa etmek için psikolojiye dayalı karakter gelişimlerine ve travma temalarına daha fazla yer verilmektedir. Bu nedenle, çalışma yalnızca televizyon dizilerinin içeriğini anlamaya yönelik değil, aynı zamanda bu yapımların nasıl daha etkili bir şekilde kurgulanabileceğine dair sektörel bir perspektif de sunmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma modeline göre tasarlanmıştır. Nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılması, bilgilerin ortaya çıkarılması ve yeniden üretilmesi bağlamında araştırmacıya birçok avantaj sağlar. Bu araştırmada, tek bir veri kaynağının yeterli olmamasından, bulguların genellenebilmesine ve araştırmanın tamamlayıcı ikinci bir metotla zenginleştirilmesine duyulan ihtiyaçtan dolayı karma araştırma yöntemi tercih edilmiştir (Creswell ve PlanoClark, 2011). Karma yöntem araştırması, ilgilenilen olgunun bağlamı da dâhil olmak üzere daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve ayrıca değerlendirme çalışmasından elde edilen sonuçlara daha fazla güven kazanmak için farklı türlerdeki nitel ve nicel yöntemleri planlı bir şekilde yan yana getiren veya birleştiren bir metodolojidir (Caracelli, 1988). Karma yöntem araştırması, araştırmacının hem nicel hem de nitel verileri tek bir çalışmada veya çok aşamalı bir araştırma programında topladığı, analiz ettiği ve karıştırdığı bir araştırma tasarımıdır (Creswell, 2003).

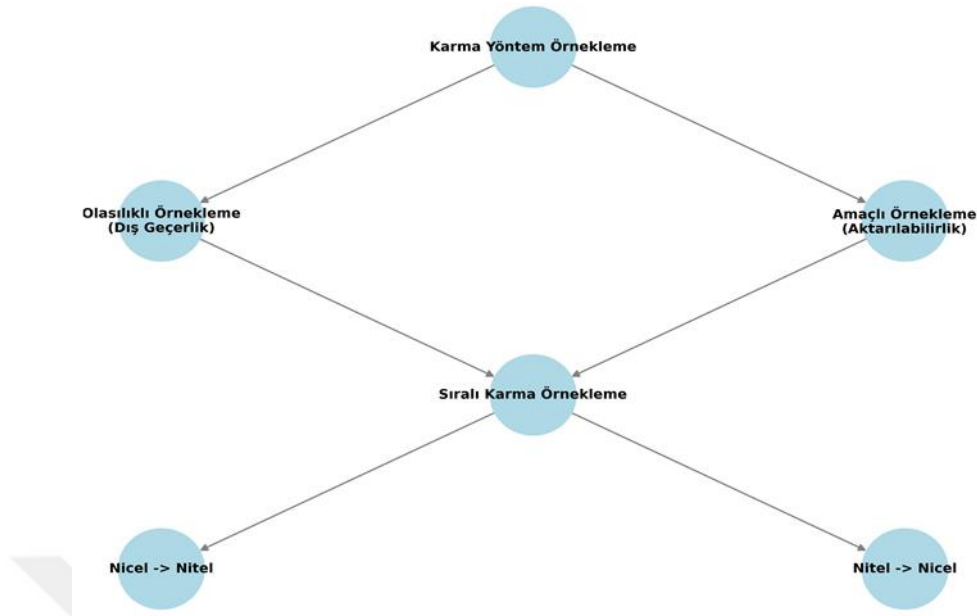
“Karma yöntem araştırması, tüm yöntemlerin doğasında önyargılar ve zayıflıklar olduğunu kabul eder; karma yöntem yaklaşımının kullanılması, toplanan verilerin toplamının daha zengin, daha anlamlı ve sonuç olarak araştırma sorularını yanıtlamada daha yararlı olma olasılığını artırır” (Preskill, s. 121’den akt. Wilson, 2016, s. 57). Yıldırım ve Şimşek’e (2018) göre karma yöntem araştırmasının iki işlevi bulunmaktadır: bu işlevlerden birincisi gerçeği bütünsel ve zengin bir çerçevede ortaya

çıkarmakken ikincisi farklı araştırma yöntemleri kullanarak araştırma sonuçlarının inandırıcılığının güçlendirmektir. Karma araştırma yöntemi, araştırmanın amacına uygun bir biçimde seçildiğinde nitel ve nicel yöntemlerin dezavantajlarını ortadan kaldırırken bu iki yöntemin sahip olduğu avantajları birleştirmektedir (Teddle ve Tashakkori, 2015).

Bu bağlamda, araştırmada nitel yöntemler kullanılarak elde edilen bulguların nicel yöntemle desteklenerek artırılması, nitel yöntem kullanılarak elde edilen bulguların nicel yöntemi şekillendirmesi planlanmıştır. Bundan dolayı bu araştırmada, karma araştırma modellerinden sıralı keşfedici/araştırmacı desen kullanılmıştır. Bu desende öncelik nitel verilerdedir ve nitel veri analizi yapıldıktan sonra nicel veri toplama aşamasına geçilmekte ve nitel verilerin çoğaltılması için de nicel veriler kullanılmaktadır. Nitel ve nicel veriler genellikle tartışma ve yorum bölümlerinde birleştirilmektedir (Creswell, 2012'den akt. Demirci, 2017).

Sıralı keşfedici/araştırmacı desen, değişkenlerin bilinmediği durumlarda mevcut olan ilişkileri araştırmak için, bir teoriyi sınamak için, nitel analizden hareket ederek yeni bir ölçme aracı geliştirmek için ve özel bir kitleye nitel bulguları genelleştirmek için kullanılabilir. Bu araştırma desende nicel verilerden elde edilen bulgular, (nitel verilerin genellenebilirlik dezavantajını ortadan kaldırmak için) genelleştirici olarak kullanılır (Creswell, 2003). Sıralı keşfedici/araştırmacı desende nicel araştırma, nitel veri toplama ve analizinde elde edilen bulgular üzerine inşa edilir. Araştırmanın ilk aşamasında elde edilen nitel bulgular, nicel veri toplama ve analizinde elde edilen bulgularla birlikte yorumlanmaktadır (Creswell, 2012'den akt. Demirci, 2017).

Karma yöntem tasarımı kullanılan bu araştırmada, örnekleme yöntemi olarak sıralı karma yöntem örneklem stratejisi kullanılmıştır. Baki ve Gökçek'e (2012) göre karma yöntem örnekleme stratejileri, hem olasılıklı örnekleme (dış geçerliği artırmak için) hem de amaçlı örnekleme (aktarılabirliği artırmak için) tekniklerini kullanarak bir araştırma için birimler veya olayların seçilmesini gerektirir. Sıralı karma yöntem örnekleme stratejisi, bir karma yöntem çalışması için olasılıklı ve amaçlı örnekleme stratejilerinin, (Nicel-Nitel) ya da (Nitel-Nicel) şeklinde sıralı biçimde seçilmesini gerektirir.

Şekil 1: Sıralı Karma Yöntem Örneklemesi Stratejisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu doğrultuda bu araştırmada (Nitел-Nicel) şeklinde sıralı karma yöntem örneklemesi deseni kullanılmıştır. Belirlenen örneklemesi stratejisi doğrultusunda nitel bölümü için amaçlı örneklem, nicel bölümü için ise olasılıklı örneklem kullanılmıştır.

2020 sonrası Türk yapımı psikoloji odaklı televizyon dizilerinde izleyicilerin ilgi gösterdiği ana karakterlerin psikolojileri, kişilik özellikleri ve psikopatolojileri bir takım yaşam olaylarına dayandırılmakta ve anlam yaratma sürecinde kahramanların otobiyografik belleği üzerinden sunulan travmatik temsiller kullanılmaktadır. Bu bağlamda kahramanların yaşamış olduğu travmalar, kritik bir öneme sahiptir. Potansiyel olarak travmatik olan olaylar, tür ve sıklık açısından değişir ve bunların psikolojik etkileri kurbanı özgü değişkenler ve toplumsal değişkenler tarafından belirlenir. Travma sonrası ortaya çıkan tepkiler pek çok faktöre bağlıdır. Travma, bazen kendisi hastalık oluşturur, bazen tetikleyici rol oynar. Bu yüzden, travmaya maruz kalmanın bir dizi farklı belirti ve bozuklukla ilişkilendirilmesi şaşırtıcı değildir (Özen, 2018). Bu türdeki Türk yapımı televizyon dizileri, travmanın bu potansiyelini kullanarak, karakterleri ilgi çekici çok çeşitli ruhsal bozukluklarla ilişkilendirerek olağandışı kahramanlar olarak izleyicinin karşısına çıkartmaktadır.

Araştırmanın evrenini, 2020 sonrası Türk yapımı psikoloji odaklı televizyon dizileri oluşturmaktadır. Özkent'e (2023) göre psikoloji odaklı diziler, ana karakterlerin

psikolojisi ve psikolojik sorunlarla mücadeleleri etrafında dönen, genellikle ciddi ve dramatik bir tona sahip yapımlardır. Travma, depresyon, anksiyete ve kişilik bozuklukları gibi psikolojik konuları ele alarak izleyiciye psikoloji ve ruh sağlığı hakkında bilgi vermeyi amaçlarlar. Bu tür dizilerin izleyicilerde farkındalık yaratması, bilgi aktarması ve psikolojik sorunlarla başa çıkma konusunda yardımcı olması beklenir. Bu araştırmada, amaçlı örneklem seçiminde ana karakterlerin psikolojisi, dizinin teması, tonu ve etkisi gibi unsurlar göz önünde bulundurulmuştur. Ek olarak, dizide psikoloji uzmanlarının veya testlerin/terapi seanslarının yer alması da dikkate alınmıştır. Araştırmanın önemine, amacına ve kapsamına uygun olduğu ve bu ölçütleri karşıladığı tespit edilen “Masumlar Apartmanı” dizisi, araştırmanın örnekleme olarak seçilmiştir.

Seçilen dizi, psikanalitik bir bakış açısıyla travma teması üzerinden analiz edilmiştir. Tematik film analizi yöntemi kullanılarak yapılan analizde, “Masumlar Apartmanı” dizisine psikanalitik bir bakış açısıyla yaklaşılmış ve ana karakterlerin inşasında “travma” kavramının nasıl kullanıldığı ve izleyiciye nasıl aktarıldığına odaklanılmıştır.

Film eleştirisi kapsamında gerçekleştirilen metin okumalarında, metnin yönlendirici olduğu iki özellik görülmektedir. İlki temel eleştiri yaklaşımlarından birinin üzerine yoğunlaşmak iken ikincisi metinde bir olgunun analiz edilmek üzere belirlenmesi ile yapılan tematik film analizi yöntemidir (Yılmaz ve Candan, 2018; Kapıcı, 2020). Araştırmanın bu aşaması, “Masumlar Apartmanı” dizisinin psikanalitik bir kavrayışla izlenmesi ve temanın saptanması sonrasında temayı taşıyan ana öğeler olarak ana karakterlerin çıkarılması biçiminde izleyen araştırma seyri, karakter ve etrafında gelişen olaylar dizisinin tema ile bağının kurulması ile eleştirel bir yorumlama ile değerlendirilerek tamamlanmıştır. Bu aşamada, bu türdeki diziler için türün ölçütlerini karşılayan örneklerden olan “Masumlar Apartmanı” televizyon dizisi, olay örgüsü, ana karakterlerin travmaları ve bu travmaların sebep olduğu psikopatolojiler bağlamında analiz edilmiştir. Bu analiz, psikoloji odaklı Türk dizilerinde ana karakterlerin travmalarının nasıl ele alındığını ve bu durumun izleyiciyi nasıl etkilediğini araştırmayı amaçlamaktadır.

Tematik film analizi kapsamında, psikoloji odaklı Türk televizyon dizilerinde “kahramanın travması” temasının ele alınışı ve izleyiciler üzerindeki etkileri psikanalitik film kuramı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma, travmatik olayların

dizilerde nasıl işlendiğini, karakterlerin psikolojisi üzerindeki etkilerini ve izleyicilerin bu karakterlerle nasıl özdeşleştiğini araştırmaktadır. Ayrıca, bu özdeşleşmenin izleyicilerde yarattığı duygusal ve bilişsel etkiler ile bilinçaltına iletilen mesajlar incelenmiştir. Elde edilen bulguların, dizilerin izleyicilerde ruh sağlığı ve psikolojiye dair farkındalık oluşturma potansiyeline katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın nicel boyutunda ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli türlerinden, ilişkisel tarama modeli; iki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında, birlikte değişim varlığı ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Fraenkel ve Wallen, 2009; Karasar, 2005). Araştırmanın nicel boyutunun evrenini, Türkiye'de televizyon veya yeni medya üzerinden altı aydan daha uzun süre düzenli olarak televizyon dizileri izleyen bireyler oluşturmaktadır. Bu izleyiciler arasından, basit rastgele örnekleme yöntemi ile seçilen katılımcılara “Kişisel Bilgi Formu”, “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” ve “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” uygulanmıştır. Veriler, bu araçlarla toplanmış; analizde betimleyici istatistikler ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Ayrıca araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasında, çalışmaya katılmaya gönüllü olan 18 yaş üstü yeterli sayıda katılımcıyla derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme nitel araştırmalarda en sık kullanılan temel veri toplama yöntemlerinden biridir. Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler ve yorumlar ortaya çıkarılarak insanların gerçeğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği oluşturma biçimleri anlaşılabilir (Punch, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Derinlemesine görüşmeler, katılımcının konuyla ilgili derinlemesine konuşmasının teşvik edildiği görüşmelerdir. Derinlemesine görüşmelerde, genellikle yarı yapılandırılmış görüşmeler kullanılmaktadır (Given, 2008). Derinlemesine görüşme ile katılımcının duygularını ve bakış açılarını keşfetmeye çalışarak kişilerin tutum ve davranışlarının temelinde yatan sebeplere ulaşmak amaçlanmaktadır (Baş ve Akturan, 2008).

Bu aşamada yarı yapılandırılmış görüşme soru formu kullanılmış ve katılımcıların izni doğrultusunda görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Ses kaydını istemeyen katılımcılar için ise yazılı notlarla görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, 2020 sonrası Türk yapımı psikoloji odaklı televizyon dizilerini izleyen ve bu tür dizilere ilgi

duymayan izleyicilerle gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin belirli bir kısmı ise özellikle “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen katılımcılarla yapılmıştır.

Çalışmanın bu aşaması, izleyicilerin 2020 sonrası Türk yapımı psikoloji odaklı televizyon dizilerindeki ana karakterlere ilişkin algılarının, bu karakterlerin travmaları ve psikolojik özellikleriyle kendi yaşam deneyimleri arasındaki ilişkiyi nasıl kurduklarını anlamayı hedeflemektedir. Bu aşamada, izleyicilerin bu tür dizilere özgü deneyimlerini, tutumlarını ve düşüncelerini derinlemesine incelemek hedeflenmektedir. Böylece, izleyicilerin bu dizilerdeki karakterlerle kurduğu bağların ve dizilerin bireysel algıları üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması sağlanacaktır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ARKA PLAN

1.1. Psikanalitik Film Kuramı

Sigmund Freud'un başlattığı bilinçdışı tüm tezahürleriyle inceleyen bir disiplin olan psikanaliz, terapötik bir yöntem olarak bastırılmış zihinsel materyali yüzeye çıkarmaya çalışır, böylece psikanaliste hastanın geçmişinden gelen çatışmaları yeniden üretme yeteneği vererek, çocukluk dönemine ait tatmin süreçleriyle bağlantılı işaretler yoluyla ortaya çıkan bilinçsiz arzuları tanımlamaya çalışır (Colón, 2008, s. 4). Psikanalizin bireyin arzularına odaklanması, sinemanın da bu yönde hareket etmesi, her iki alanın birbirini besleyen, destekleyen ve etkileyen bir etkileşime girmesinde etkili olmuştur: “Freud’un teorilerini açıklamak için ‘screen memories’ gibi sistematik terimler kullanması, özellikle katraksiyon teorisini geliştirirken görsel terimler kullanması gibi...” (Candan ve İliden, 2017, s. 811). Psikanaliz ile sinema arasındaki ilk ilişki, bazı psikanalistlerin film yönetmenlerin filmografilerini, film yapımcılarının çalışmalarını, yazarların kişiliklerinin bilinçdışı arzularını açığa çıkarmak için bıraktıkları biyografik izleri takip etmeyi amaçlayan bir tür psikanaliz seansına tabi tutarak incelemesiyle ortaya çıkmıştır (Colón, 2008, s. 4). Alfred Hitchcock, Bernardo Bertolucci ve Nanni Moretti de dahil olmak üzere birçok film yapımcısı psikanalizden etkilenmiş ve birçok psikanalist de filmle ilgilenmiştir (Chatziagorakis vd., 2017, s. 190).

Psikanalitik film teorisi, nispeten geç gelişimine rağmen, günümüzde sinema çalışmalarının en yaygın teorik yaklaşımlarından biri haline gelmiştir. Bunun nedeni esas olarak psikanaliz ve film teknolojisinin aynı zamanda bir araya gelmesi ve birlikte gelişimlerinin ilk aşamalarını geçmesidir (Rakočević-Medojević, 2018, s. 190). Birçok film teorisyenin de vurguladığı gibi psikanaliz ve sinema aynı dönemlerde ortaya çıkmıştır: 1895 yılında Sigmund Freud ve Joseph Breuer, “Histeri Üzerine”yi yayınlarken Paris’teki Grand Café’de Lumière Kardeşler ilk film gösterimini yapmıştır ve yine Freud’un 1900’de “Rüyaların Yorumu”nu yayınlarak psikanalizin önünü açması ile birçok teorisyenin, filmleri yapısal olarak rüyalara benzetmesi her iki disiplinin bir diğer kesişim noktası olmuştur (McGowan, 2018, s. 179). Psikanalitik kuramının sinemaya uygulanma şekli, ortamın hangi yönünün aydınlatıldığına bağlıdır ve aygıt teorileri, sinemanın vizyonu büyüttüğü veya dönüştürdüğüne dair tuhaf yolu aydınlatmak için psikanalizi kullanır. Bazıları film ve rüya arasındaki analogiyi vurgular

ve filmin izleyicinin zihninde, rüyalarımızın yansıtıldığını hayal edebileceğimiz ekrana benzer bir görüntü olarak nasıl çalıştığını açıklamak için psikanalitik teoriyi kullanır (Eberwein, 1984'den akt. Allen, 1999, s. 125).

Allen'e (1999) göre psikanalitik film eleştirisi, ipucunu kitle kültürünün görsel kurgularının dilek gerçekleştiren anlatılarından veya kolektif fanteziler olarak işlev görme biçiminden alır ve anlamlarını yorumlamak için Freud'un rüya analizi yöntemini kullanır. Bu, sanatı sadece eserin arkasındaki sanatçının psikolojisini araştırma yöntemi olarak değil, aynı zamanda kurgu ve kurgu türlerinin aldığı karakteristik biçimlerin fantezi ve rüya ile bir akrabalık gösterme yollarını göstermek için analiz eden Freud'un müritlerinin pratiğini izler.

Sinemanın ilk döneminde sürrealizm akımının etkisiyle sinema psikanalitik olarak ele alınmaya başlanmıştır. Sürrealist hareketin kurucusu André Breton, filmi bilinçdışı ile ilgilenmenin bir aracı olarak görmüştür (Creed, 1998). Freud'un rüya ve bilinçdışı kuramlarından etkilenen sürrealistler, filmlerde kullanılan üst üste bindirme ve ağır çekim gibi teknikleri rüyanın biçimsel yapısına benzettiklerinden sinemayı psikanalizm ile ilişkili bir biçimde kullanmayı ve okumayı tercih etmişlerdir (Creed, 1998; Yılmaz ve Candan, 2017).

Sinemanın ilk dönemlerinde yazar ve yönetmen Luis Buñuel ve sürrealist ressam Salvador Dali tarafından çekilen "Bir Endülüs Köpeği" (1929) filmi, Buñuel ve Dali'in gördükleri rüyalarından esinlenen konusuyla sürrealizm, psikanaliz ve film arasındaki bu yoğun etkileşimi en iyi bir biçimde temsil eder (Rodríguez, 2016, s. 41). Sinemanın esas konusunun bireyin öznel dünyası olduğunu ileri süren sürrealizm, filmin ampirik değil, tersine rüyalardan, seraplardan, tutkulardan ve ütopyalardan ilham alan bir dünya olduğunu savunur. Düşsel olanın bireyin öznel yapısından çıktığını savunan sürrealizm, sinemanın ana malzemesini modern psişeyle birlikte ele almış, modern öznelğin yarılmış, akışkan ve kırılğan yapısında çeşitli ipuçlarının keşfedilmesine imkân tanımıştır (Yılmaz ve Candan, 2017; Arslan, 2009).

Psikanalizin yankıları, film kuramının ötesinden gelen seslerde de hissedilmiştir. Walter Benjamin "psikanaliz bizi bilinçdışı dürtülerle tanıştırdıysa, sinema da bizi optik bilinçdışıyla tanıştırdı" derken; Edgar Morin, insanın hayali ihtiyaçlarının bir tezahürü olarak gördüğü sinemayı tartışırken psikanalizin dilini kullanmıştır (Arslan, 2009). Morin'in sinemada bulduğu şey, tamamen dünyevi bir varoluşun başarısızlığıdır

(Mortimer, 2001, ss. 77-95). Sinema, mite, sihire ve rüyaya kapı aralamış, insanın saf dünyevi ve rasyonel bir varlığa asla ulaşamayacağını, hayali ihtiyaçlarının farkına varması gerektiğini göstermiştir. Bu nedenle sinema bir arşiv değil, olsa olsa bir “ruhlar arşivi”dir (Casetti, 1997, s. 52).

1970'lerde psikanaliz, sinemanın bir aygıt olarak işlev görme biçiminden, seyirci ilişkisinin doğasına kadar bir dizi farklı kavramı açıklamaya çağrılan anahtar disiplin haline gelmiş, film çalışmaları özellikle izleyiciye ve izleyicinin filme tepkisine odaklanmıştır (Creed, 1998, s. 87). 1970'ler ve 1980'ler boyunca Akademi, Fransız entelektüel yazı ve film çalışmalarından, özellikle de çocuğun gelişimindeki ayna evresi teorisi film teorisyenlerine özellikle çekici gelen Fransız psikanalist Jacques Lacan'ın yazılarından çok etkilenmiştir (Konigsberg, 2007, s. 4).

Freud'un narsisizm teorilerinden ve bölünmüş özünden yararlanan Lacan, öznellik teorisini önermiştir (Creed, 1998, s. 82). Jacques Lacan'a göre çocuk kendini aynada görmesiyle birlikte annesinden bağımsız bir varlık olduğunu fark etmeye başlar ve bu nedenle ayna evresi olarak tanımlanan bu dönem, kişinin sembolik olarak kendiyile ilgili bilincinin olduğu ilk sembolik evre ve öznenin oluşumundaki birincil süreçtir (Kayır, 2012, s. 16). “İmgesel dönemde gerçekleşen ayna evresi, bebeğin kendisini eksiksiz görme sevincini ilk kez yaşadığı ve kendisini olduğundan daha yetişkin, daha tam, mükemmel olarak hayal ettiği ana atıfta bulunur. Benlik, bir tanıma ve yanlış tanıma anında inşa edilir. Böylece benlik bölünür” (Creed, 1998, s. 82).

McGowan' (2012) göre ayna evresinde dış dünya ile yüzleşebileceği yanılsamasına kapılan çocuk, gerçekte simgeselin yasasıyla henüz karşılaşmamıştır ve Lacancı psikanaliz bu durumu, çocuğun yaşadığı bir yanılsama (illüzyon) olarak açıklar. Sinema kuramcıları, sinema-izleyici ilişkisiyle kurulan ideolojik süreçleri bu yanılsama durumuna benzetirler ve bu yanılsama durumuna bu süreçleri uygularlar. Sinemanın izleyicide bir hâkimiyet hissi yaratmasının, çocuğun ayna evresinde yaşadığı duruma benzediğini iddia ederler. Sinemada seyirci, ekrandaki hayattan daha büyük veya idealize edilmiş karakterlerle özdeşleşir. Mulvey'e (2014) göre izleyicinin göz alıcı yıldızla özdeşleştiği izleme deneyimi, çocuğun bir idealle (aynadaki görüntüsüyle) özdeşleşme yoluyla ilk benlik ya da öznellik duygusunu edindiği anın yeniden canlandırılmasından farklı değildir.

Christian Metz, Jean-Louis Baudry ve Jean-Louis Comolli gibi psikanalitik film teorisyenleri açısından bireyi bir özneye çeviren ayna evresi, izleyicinin temel güdülerinin tespit edilmesi açısından önemlidir. “Sinemada izleyicinin öyküyü takip etmesine, duygulanımsal tepkiler vermesine ve karanlık bir salonda iki saat boyunca hareketsiz -neredeyse kısa süreli bir felç durumunda- kalmasına neden olan bu motivasyon özdeşleşmede düğümlenir ve onu açıklamak için ayna evresindeki imgesel aşamaya geri dönülür” (Barkot, 2011, s. 283).

Freudcu ve Lacancı teori, iğdiş edilme kompleksinin ataerkilliğin kökenlerini ve devamını açıklayan evrensel bir oluşum olduğunu savunurken, Mulvey ataerkil toplumun bilinçdışının kadınlar ve erkekler hakkındaki mitleri güçlendirmek için film gibi kendi anlam uygulamalarını nasıl düzenlediğini belirli terimlerle göstermiştir (Creed, 1998, s. 89).

Psikanaliz, 1970’lerde Laura Mulvey’in “Görsel Haz ve Anlatı Sineması/ Visual Pleasure and Narrative Cinema” adlı makalesiyle film eleştirisi alanında güçlü ve egemen bir yaklaşım olarak ön plana çıkmaya başlamıştır (Butler, 2011, s. 73). Mulvey (2009) bu öncü makalesinde Hollywood sinemasının anlatı olarak ideolojik etkilerini, bu anlatı yapısının izleyiciyi özne olarak nasıl konumlandığını ve ana akım filmlerdeki erkek bakışını tartışır. Mulvey’e (1975) göre [ataerkil] bakış açıları, ekrandaki kadın bedenini kontrol eder ve filmdeki erkek karakter(ler)in görsel konumuna (bakışlarına) ayrıcalık tanır. Filmdeki erkek izleyicinin hâkim “bakış”ı, izleyicinin izleme konumuyla öyle bir birleşir ki, izleyici de karakterin gördüğü gibi görür (Gaines, 1986; McGoe, 2020, s. 1).

Laura Mulvey liderliğindeki İngiliz feminist film teorisyenleri, klasik Hollywood anlatılarının yansıttığı bakış siyasetinde yansıyan cinsel hiyerarşilerdeki dengesizliği araştırmak için Freudcu ve Lacancı psikanalizin kavramlarını benimsediler (McGoe, 2020, s. 1). Hollywood yapımı anlatılardaki ideolojiyi ve bunun etkilerini gündeme getiren Mulvey, bu filmlerdeki kadın temsillerinin olumlu veya olumsuz, gerçekçi veya çarpık yönlerini tartışmaya açmıştır (Gürkan ve Biga, 2022). Mulvey’in klasik Hollywood’daki bakışla ilgili görüşleri, filmlerde kadınların cinsel nesneleştirilmesini ortadan kaldıran feminist film teorisinde psikanalitik bir çerçeve oluşturmada büyük ölçüde etkili olmuştur (McGoe, 2020, s. 1).

“Mulvey'in amacı, psikanalitik kuramı, politik kullanıma açmak, patriarkal toplumun bilinçdışının, film biçimini nasıl yapılandırıldığını açığa çıkarmakta psikanalizi politik bir silah olarak kullanmaktır” (Arslan, 2009, s. 22). Mulvey, egemen sinemadan (izleyicinin bilinçli yansımasını kışkırtacak modernist sinematik uygulamalar biçiminde) kopuş ve radyal bir silah olarak hazzın reddi konularında ısrar etmiştir. Bu konum, onun klasik anlatı sinemasının yönettiği cinsiyete dayalı izleyici arzusu ve özdeşleşme süreçlerine ilişkin açıklamasından türemiştir ve bu görüşünü başlıklarından birinde özetlenmiştir: “imge olarak kadın/bakışın taşıyıcısı olarak erkek” (White, 2000, s. 119).

Günümüzde psikanaliz ile ilgili temalar ekranda yoğun bir biçimde kullanılmaktadır. Das'a (2021) göre erken Hollywood'da, psikanalizin etkisi rutin olarak kötü şarlatanların veya umutsuz aptalların karakterinde görülmüştür, ancak İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, psikanalitik fikirlerin Amerika'da daha fazla popüler olmasıyla birlikte film ile psikanaliz arasındaki ilişki daha belirgin bir yola girmiştir: Alfred Hitchcock, “Birds” (1959) ve “Psycho”da (1960), gerçeküstünün ve tekinsizin potansiyelini keşfetmiş; “Spellbound” (1945) filmi ise Amerikan halkına psikanalizi savunan ve özel bir dedektiften ziyade bir psikiyatristin gizemi araştırdığı ilk Hollywood filmi olmuştur. Birçok modern yönetmen de David Lynch, Peter Greenaway, Terry Gilliam, David Cronenberg ve Coen Brothers dâhil olmak üzere benzer psikanalitik temaları denemiştir.

Konigsberg (2007), psikanaliz ile film arasında çeşitli bağlamlarda bir ilişki olduğunu ve filmlerin bir sanat formu olarak popüler olması ve aynı zamanda çok analiz edilebilir olması nedeniyle psikanalistlerin ilgi alanına girdiğini ileri sürer. Bu görüşüyle ilgili ileri sürdüğü birinci yaklaşım, filmi bir psikanalitik vaka saati olarak okumaktır, bu da karakterleri ve eylemleri psikanalitik bir perspektiften yorumlamak anlamına gelir; diğer bir yaklaşım ise karakterleri, bu kurgusal varlıklara kendi deneyimlerini ve kişiliklerini empoze eden film yapımcılarının yarattıkları olarak görmektir ve her iki durumda da, filmin okunması, analitik süreç sırasında ortaya çıkan bir yaşam öyküsünün yorumlanması ve yaratılmasına benzer; üçüncü bir yaklaşım, bir psikanalitik teorisinin kendisini belgelemek için filmi kullanmaktır.

“Film pratiğine ilham olan psikanaliz, filmlerin okunması konusunda da zengin bir bakış açısını kaçınılmaz olarak getirmektedir. Eleştirel bir yaklaşım olarak psikanaliz

anlamsal boyutta filmi bir bakıma yeniden üreten film eleştirmenine filmi okumak konusunda çok sayıda pencere açmaktadır” (Yılmaz ve Candan, 2018, s. 2411). Film üzerine psikanalitik pratikler, sanatsal yaratılışı ve seyircinin yönlerini bir araya getirme eğilimindedir. Bu yüzden bir filmin yaratılış koşulları ve görülme yolları aynı olmasa da psikanalitik film eleştirmenleri, bu iki fenomeni birbiriyle ilişkili bir şekilde okur ve filmin izleyicileri hareket ettirme gücünü ve genel olarak film seyircisinin doğasını (film deneyiminin doğasının duygusal ve bilişsel önemi) bir araya getirerek değerlendirirler (Cox ve Levine, 2019, s. 2).

Televizyon dizileri de karmaşık insan psikolojisini ve ilişkilerini işlediği için psikanaliz açısından oldukça zengin bir materyal sunar. İzleyiciler, bu diziler aracılığıyla kendi duygusal dünyalarını keşfederken, karakterlerin yaşadığı deneyimlerle empati kurarak derin psikolojik bağlar oluşturabilirler (Poscheschnik, 2018). Örneğin, “The Sopranos” dizisindeki Tony Soprano'nun suçluluk duyguları, anksiyete ve aile ilişkileri gibi temalar, psikanalitik açıdan incelendiğinde derinlemesine analizlere konu olabilir. Benzer şekilde, “In Treatment” gibi diziler, terapi süreçlerini işleyerek izleyicilere farklı psikolojik perspektifler sunar.

Film eleştirisi alanında psikanaliz, çoğunlukla filmlerin ana karakterlerinin, yönetmenlerinin, filmlerde yaşanan olayların veya filmlerin genel olay örgülerinin vb. psikanalitik olarak analizine ve değerlendirilmesine odaklanmaktadır. Psikanalitik eleştirinin odağında yönetmenin ve/veya kolektif bilinçaltının dışavurumunun izlerinin okunarak filmlerin manifest ya da latent içeriğinin ortaya çıkarılması vardır (Özden, 2004, s. 179). Bu araştırmada film eleştirisi yaklaşımı olarak psikanaliz tercih edilmiştir. Bu nedenle karma desende dizayn edinmiş bu araştırmanın nitel bölümü, film eleştirisi yaklaşımı bağlamında kuramsal olarak psikanalitik film kuramına dayanmaktadır.

1.2. Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı

İletişim araştırmaları tarihinin ilk zamanlarında, izleyicileri sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan medya türlerine ve içerik türlerine çeken ve tutan doyumları incelemek için bir yaklaşım geliştirilmiştir (Cantril, 1942). Medya araştırmalarında etkili olan bu gelenek, ilk olarak 1940'larda ortaya çıkan “Kullanımlar ve Doyumlar” yaklaşımıdır (Herzog, 1944). Bugün kitle iletişim bilim adamlarının kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı olarak adlandırdıkları şey, genellikle medya etkileri araştırmasının

bir alt geleneği olarak kabul edilmektedir (McQuail, 1994). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı, basitçe, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak ve hedeflerine ulaşmak için çevrelerindeki diğer kaynakların yanı sıra iletişimi nasıl kullandıklarını ve bunu sadece onlara sorarak açıklama girişimini temsil eder. Bununla birlikte, bu çaba, bir dereceye kadar iç tutarlılığa sahip olan ve üzerinde düşünen herkesin apaçık bulmaması bağlamında tartışılabilir olan, açık veya örtük bir varsayımlar bütününe de dayanmaktadır (Katz vd., 1973, s. 510)

Kullanımlar ve doyumlar teorisi, izleyicinin izleme sürecinde pasif ve homojen olduğunu varsayan, Gerbner ve meslektaşları tarafından geliştirilen “hipodermik iğne” yaklaşımıyla yollarını ayırmıştır (Brown vd., 2012, s. 49). Bu yaklaşımın aksine kullanımlar ve doyumlar teorisi, izleyicinin belirli ihtiyaç ve arzuları tatmin etmek için medyayı kullandığını varsayar (Rubin, 1993; Brown vd., 2012, s. 49).). Başka bir deyişle, bireyler, arzuladıkları doyumları kendilerine sağlayacak, hedefe yönelik ve rasyonel bir şekilde belirli medya biçimlerini aktif olarak ararlar (Brown vd., 2012, s. 49). Blumler ve Katz'a (1974) göre, bireylerin medya kullanımından deneyimledikleri doyumlar, doğası gereği hem psikolojik hem de sosyaldir. Kullanımlar ve doyumlar teorisi, odakta medyanın insanlara ne yaptığından insanların medya ile ne yaptığına doğru kavramsal bir kayma yaratır (Rubin, 1993).

Kallias'a (2012) göre kullanımlar ve doyumlar perspektifi, medyayı yalnızca çeşitli sosyal ve psikolojik ihtiyaçları karşılamak için kullanmadığımızı, aynı zamanda medyayı kullanma güdülerinin de medya etkilerine aracılık edebileceğini öne sürer. Böylece medya, çevrelerinde olup bitenlere ayak uydurmakla ilgilenenler için bir niş sağlayabilir. Temel olarak, kitle iletişim araçlarına maruz kalarak çevreyi araştırarak veya izleyerek tatmin arayışına girebilirler. Özellikle, bireysel farklılıklar, yani kişilik faktörleri, bireylerin ihtiyaçlarını etkileyebilir ve bu da, bireylerin doyum ihtiyacını etkiler.

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı spesifik olarak (a) medya davranışının amaçlı, hedefe yönelik ve güdülenmiş olduğunu, (b) insanların ihtiyaçlarını veya arzularını tatmin etmek için medya içeriğini seçtiğini, (c) sosyal ve psikolojik eğilimlerin aracılık ettiğini varsayan izleyici merkezli bir bakış açısı olduğunu ve (d) medyanın, seçim, dikkat ve kullanım için kişiler arası etkileşim gibi diğer iletişim biçimleriyle veya işlevsel alternatiflerle rekabet ettiğini ileri sürer (Rubin vd., 2003).

Kullanımlar ve doyumlar çerçevesi, kişinin medyayı seçerken ve medyayla ilgilenirken ifade ettiği motivasyonları dikkate alır. Bireylerin, optimal bir uyarılma düzeyine ulaşma çabasıyla duygusal durumlarını yönetmek için medya aradıklarını ileri sürer (Donohew vd., 1988; Zillmann ve Bryant, 1994'ten akt. Langstedt ve Atkin, 2013, s. 219). Kullanımlar ve doyumlar üzerindeki vurgu, istenen bir duruma ulaşmak için medya katılımını kapsasa da, önceki araştırmalar psikolojik özelliklerin bireyleri belirli doyumları elde etmek için medyayı kullanmaya itebileceğini de ortaya koymaktadır. Blumler ve Katz (1974), izleyicinin ihtiyaçlarının, kitle iletişim araçları hakkında belirli beklentiler oluşturan ve medyaya maruz kalmanın farklı modellerine yol açan sosyal ve psikolojik kökenleri olduğunu öne sürmüştür ve bu, hem ihtiyaçların tatminiyle hem de diğer (çoğunlukla istenmeyen) neticelerle sonuçlanır.

Kullanımlar ve doyumlar geleneği 1970'ler ve 1980'lerde yeniden canlanmasıyla araştırmalar giderek temel kişilik özellikleri ile kitle iletişim araçları kullanımı arasındaki ilişkiyi göstermeye odaklanmıştır (Kallias, 2012, s. 19). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı bağlamında düşünüldüğünde kişinin kişilik özellikleri, bireyin en uygun uyarılma düzeyine ulaşmasını sağlayan izleme alışkanlıklarını belirleyebilir (Beatty vd., 2001). Kullanımlar ve doyumlar paradigması çerçevesinde çalışan Rosengren (1974), bir izleyicinin kişilik özelliklerinin medya seçimi, kullanımı ve sonuçları üzerinde etkisi olduğunu savunmuştur. Ve yine Rubin (1993) kişiliği, medya kullanım motivasyonlarını ve doyumlarını etkileyen önemli bir bireysel farklılık olarak kabul etmiştir.

Kullanımlar ve doyumlar araştırmacıları, izleyici kişiliğinin medya seçiminin, kullanımlarının ve sonuçlarının çeşitli aşamalarını belirlemede etkili bir role sahip olduğunu iddia etmektedir (Kallias, 2012, s. 19). Palmgreen ve diğerleri (1985), kişilik özelliklerinin herhangi bir medya kullanımı ve doyum modelinin “yakın nedensel yakınlığı” içinde kavramsallaştırılması gerektiğini savunmuştur. Aynı şekilde, Wober (1986, s. 206), kişilik özelliklerinin medya araştırmalarına dahil edilmesini istemiş ve “bireylerin kitle iletişim araçlarıyla nasıl etkileşime girdiğine dair yeterli, hatta tam bir anlayışa, bu bireylerin nitelikleri iyi bir şekilde açıklanmadan ulaşılamayacağını” iddia etmiştir.

2000'li yıllardan sonra medya kullanımının sosyal ve psikolojik kökenlerini inceleyen araştırma sayısında ciddi bir artış gözlenmiştir (Böcking ve Fahr, 2009, s. 323). Rubin'e

(2002) göre kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çoğunlukla medya kullanımını tanımlamak ve açıklamak için kullanılır. Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımını kullanan bazı yazarlar, kişilik özelliklerini medya kullanımına ilişkin davranışı açıklamada çok önemli bir faktör olarak görmektedir (Böcking ve Fahr, 2009, s. 323). Schmitt'e (2004) göre kullanımlar ve doyumlar paradigması tarafından yaygın bir biçimde araştırılan ihtiyaçlar ve güdüler, daha geniş anlamda kişilik özellikleri ile ilişkili bir biçimde ele alınabilir. Faber'e (2009, s. 6) göre zengin kültür medyasındaki kişisel tercihlerin incelenmesine ilişkin mevcut araştırmaların çoğu, insanların medya tercihlerini, Beş Faktörlü Kişilik Modeli gibi farklı kişilik özellikleriyle karşılaştırmayı içerir (Örn. Hall, 2005; Weaver, 1991).

Son elli yılda kullanımlar ve doyumlar teorisi, izleyicilerin televizyonlara, gazetelere, radyolara, internete ve bilgisayarlara maruz kalma durumunu anlamak için bir çerçeve haline geldi (Ruggiero, 2000). Araştırmacılar, insanların medyayı kullanma güdülerini açıklayabilirlerse, medya seçimi ve içerik paylaşımı gibi davranışları daha fazla araştırılabilir (Haridakis ve Rubin, 2005). Bunun yanında kullanımlar ve doyumlar teorisi sadece güdülere odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda diğer psikolojik etkileri ve medya seçim davranışlarını da tanımlar. Lin'in (1996, s. 574'ten akt. Langstedt ve Atkin, 2013, s. 219) öne sürdüğü gibi, araştırmacıların "kültürler arası bir bağlamda tek veya birden çok psikolojik ihtiyaçlar, güdüler, iletişim kanalları, iletişim içeriği ve psikolojik tatminler yoluyla dolayımlanmış iletişim durumlarını" araştırmalarına izin verir.

Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde yapılan araştırmaların, izleyicilerin izleme motivasyonlarını ve izleyicilerin farklı kişilik özelliklerini çeşitli bağlamlarda incelediği görülmektedir. Bu nedenle karma desende dizayn edinmiş bu araştırmanın nicel aşaması, izleyicilerin dizi izleme motivasyonları ile izleyicilerin farklı kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemesi bağlamında kuramsal olarak kullanımlar ve doyumlar teorisine dayanmaktadır.

Yine bu araştırma, birbirinden farklı gözüken iki disiplini (psikanalitik film kuramı / kullanımlar ve doyumlar kuramı) birbiriyle bağdaştırmak için dayandığı kuramsal dayanaklar açısından açıdan disiplinlerarası bir yaklaşımı tercih etmiştir. Her iki kuramın psikoloji bilimi ile olan ilişkisi bağlamında bu yaklaşımının iki kuramın eksiklerini tolere edeceği, incelediği fenomenler açısından daha zengin ve bağdaştırıcı

sonuç ve değerlendirmelere ulaşılması amaçlanmıştır. Araştırmanın kullandığı karma desen metodolojisinin de pratiklik açısından bu yaklaşımı desteklediği söylenebilir.

Psikanalitik film kuramı ve kullanımlar ve doyumlar kuramı, filmlerin ve film izleme deneyiminin farklı yönlerini inceleyen iki önemli kuramdır. Psikanalitik film kuramı, filmlerin bilinçdışı içeriğini ve izleyicide uyandırdığı duyguları ve arzuları analiz etmeyi amaçlarken, kullanımlar ve doyumlar kuramı izleyicilerin filmleri ne tür ihtiyaçlarını karşılamak için kullandıklarını ve bu kullanımdan ne tür doyumlar elde ettiklerini analiz etmeyi amaçlar. Her iki kuram da filmlere dair kapsamlı bir bakış açısı sunmak için birlikte kullanılabilir. Psikanalitik film kuramı, filmlerin bilinçdışı anlamlarını ve izleyici üzerindeki duygusal etkilerini açığa çıkarmaya yardımcı olurken, kullanımlar ve doyumlar kuramı izleyicilerin filmleri aktif bir şekilde yorumlayan ve ihtiyaçlarını karşılamak için kullanan bireyler olduğunu vurgular. Bu iki kuramın birlikte kullanımı, filmlerin sadece bir eğlence aracı olmadığını, aynı zamanda izleyicinin kendisini ve dünyayı daha iyi anlamasına yardımcı olan güçlü bir araç olduğunu gösterebilir.

2. BÖLÜM: ARAŞTIRMA KONUSUYLA İLİŞKİLİ LİTERATÜRÜN İNCELENMESİ

2.1. Kişilik

Kişilik psikologları, kişiliği tanımlamak ve psikolojinin bu alt dalına hangi konuların dâhil edilmesinin uygun olduğu ile ilgili bitmez bilmez tartışmalar yapmaktadır. Kişilik kuramcıları, kişilik psikologlarının hangi konular üzerinde çalışmaları gerektiğiyle ilgili farklı görüşler öne sürmektedir; bu kuramcıların birisi bilinçaltı süreçlere odaklanırken, diğeri öğrenme öykülerine, bir diğeri ise insanların düşüncelerini nasıl organize ettiklerine yoğunlaşır (Burger, 2016, s. 22). Pek çok lisans psikolojisi ders kitabı, psikanalitik, neo-analitik, biyolojik, bilişsel, sosyal-bilişsel, hümanist, varoluşsal, pozitif ve kişi-durum etkileşimci dahil olmak üzere çeşitli kişilik teorilerinin incelemelerini içerir (Bishop vd., 2020). Kişilik psikolojisinin nihai amacı, her bireyi içten dışa açıklamaktır. Misyon, diğer hedeflerin yanı sıra, insanların birbirlerinden nasıl farklı olduklarını tanımlamayı, ölçmeyi ve açıklamayı, davranışları yönlendiren bilinçli ve bilinçsiz düşünce ve duyguları ortaya çıkarmayı ve diğer hedeflerin yanı sıra insanların gelecekte ne yapacaklarını tahmin etmeyi içerir (Gilbert vd., 1998).

Kişilik psikolojisi, insanların çeşitli teorik yaklaşımlar benimsediği çok geniş bir konudur. Kişilik, birçok kuramcı tarafından oldukça farklı şekillerde ele alınmıştır. Yaptığı literatür çalışmasında 50'ye yakın farklı kişilik tanımı saplayan Allport'a (1961) göre kişilik, kişinin kendine özgü düşünce, duygu ve davranış kalıplarını yaratan (çevresine benzersiz uyumlarını belirleyen) psikofiziksel sistemlerin kişi içindeki dinamik bir organizasyonudur. Davranışı tahmin etmek için kişilik özelliklerini kullanan Raymond Cattell ise kişiliği “bir kişinin belirli bir durumda ne yapacağını tahmin etmeye izin veren” olarak tanımlar (Cattell 1950, s. 2) ve daha sonra bir kişilik özelliğini de ‘bir kişinin tanımlanmış bir durumla karşı karşıya kaldığında ne yapacağını tanımlayan’ olarak belirtir (Cattell 1979, s. 14). Burger (2006, s. 23) kişiliği, bireyden kaynaklanan tutarlı bir davranış örüntüsü ve içsel süreçler olarak tanımlamakta ve kişiliğin nispeten kararlı ve tahmin edilebilir olduğunu söylemektedir. Amerikan Psikoloji Derneği ise kişiliği “karakteristik düşünce, duygu ve davranış kalıplarındaki bireysel farklılıklar” olarak tanımlar.

Psikolojide davranışçılık okulunun kurucularından Watson (1913), kişiliklerin alışkanlık sistemlerinden, dış uyaranlara tekrarlanan tepkilerden kaynaklandığına ve kişiliklerin koşullanma veya koşulsuz olarak değiştirilebileceğine inanıyordu. Küçük Albert ile yaptığı iyi bilinen deney, duygusal tepkiler gibi kişilik özelliklerinin klasik koşullanma yoluyla nasıl yaratılabileceğini gösterdi (Bishop vd., 2020). Davranışsal tanımlar tipik olarak daha seyrek, davranışın kendisine ve deneyimin oluşturduğu davranışsal alışkanlıklara odaklanır. Erken radikal biçiminde davranışçılık, gözlemlenemeyen kavramları ortaya koymaktan kaçınır (Skinner, 1953). Ancak daha sonraki bilişsel davranışçı yaklaşımlar, bireyin davranışını belirlemek için teorize edilen, kişiliğin bileşen parçaları olarak beklentileri ve diğer bilişleri içerir (Bandura, 1986).

Bireylerin çevrelerini nasıl tanıdıklarına ve nasıl yorumladıklarına, değerlendirdiklerine, anladıklarına, kararlar aldıklarına ve sorunlarla nasıl başa çıktıklarına odaklanan bilişsel kişilik yaklaşımı ise kişisel yapı teorisi ile kişiliği açıklamıştır (Schultz ve Schultz, 2016). George Kelly, kişiliği bir bireyin bilişsel yetenekleri açısından yorumlar. “Kişisel yapı teorisi” (Kelly, 1955), her bireyin bir dizi bilişsel çevresel yapı yaratma eğiliminde olduğunu varsayar. Sonuç olarak kişi, hayatındaki olayı veya olayları bir sistem veya örüntü içinde algılar ve düzenler. Bu kalıplar aracılığıyla, bireyler kendileri ve diğer insanlar hakkında tahminde bulunurlar. Ayrıca, bu tahminleri tepkileri ifade etmek ve kişiliklerini yönlendirmek için kullanırlar (Kelly, 1969).

Sosyal-bilişsel teorilerisyenlerden Bandura’ya (1999) göre kişilik kavramı, üst düzey bir yapı yanılması yaratan birkaç özlü terimle tanımlanabilen bağımsız bir varlık değil, etkileşimli nitelikler kompleksini temsil eder. Kişilik çok yönlüdür, zengin bir bağlam içindedir ve günlük yaşamın çeşitli işlemlerinde koşullu olarak ifade edilir. Bir bireyin bilişsel, davranışsal ve duygusal eğilimlerinin toplamı birkaç statik tanımlayıcı kategoriye indirgenemez. “Kişilik”, daha önce tanımlanmış bileşenlerin, çeşitli ve değişen çevresel koşulların yönetiminde karmaşık karşılıklı etkileşim içinde faaliyet gösterdiği bütünleşik kendilik sistemidir.

Psikanalitik kuram için ise insan kişiliği karmaşıktır ve birden fazla bileşene sahiptir. Freud, ünlü psikanalitik teorisinde kişiliğin id, ego ve süperegö olarak bilinen üç unsurdan oluştuğunu belirtir. Bu unsurlar, karmaşık insan davranışları oluşturmak için birlikte çalışır (Boag, 2014). Freud'un yapısal kişilik kuramına göre, kişiliğin belirli

yönleri daha ilkelidir (id) ve bireyi en temel dürtülerine göre hareket etmeye zorlayabilir. Kişiliğin diğer bölümleri (ego-süperego) bu dürtülere karşı koymak için çalışır ve bireyi gerçekliğin taleplerine uydurmaya çalışır (Baymur, 1994). Kişilerarası ilişkilerdeki bireysel farklılıklara vurgu yapan modern kişilik teorisi, neredeyse tamamen Freud tarafından tasarlanan gelişimsel sistemden kaynaklanmaktadır. Freud, metaforik bir biyoloji kullanarak, içsel karmaşıklık içinde büyüyen, ancak genetik ve evrimsel sistematikğin değişen bilimsel sahnesinden bağımsız kalan bir sistem yarattı (Freedman, 1967, s. 1).

Freud'un çağdaş ve erken bir destekçisi olarak, Carl Gustav Jung, kişiliğin işleyişinde ve ifadesinde bilinçdışı zihnin rolünün doğasına ve derinliğine daha fazla vurgu yapan analitik psikoloji olarak adlandırılan bir kişilik bakış açısı geliştirdi (Carducci, 2020, s. 73). Jung, kişilik tiplerini üç karşıtlık çifti kullanarak sınıflandırmıştır: içe dönüklük-dışadönüklük (tutumlar) ve duyum-sezgi/düşünme-duygu (işlevler) (Cann ve Donderi, 1986, s. 1022). Jung'a göre (1921/1971) dışadönüklük, ilgi ve dikkati dış dünyadaki insanlara ve şeylere yönlendirmek anlamına gelirken, içe dönüklük, ilgi ve dikkati içsel deneyimlere ve süreçlere yönlendirmek anlamına gelir. Duyum, gerçeklerin varlığını ve niteliklerini doğrudan duyular yoluyla algılamak anlamına gelirken sezgi, olay ve durumlardaki ilişkileri ve olasılıkları bilinçsiz veya bilinçsiz olarak algılamak anlamına gelir. Düşünmek, deneyimi analiz ve mantıksal anlam temelinde düzenlemek ve yargılamak anlamına gelirken, hissetmek, deneyimi önem, değerler, beğeniler ve hoşlanmama temelinde düzenlemek ve yargılamak anlamına gelir.

Neo-analitik yaklaşımlardan bireysel psikolojinin kurucusu Alfred Adler, aşağılık duygularının her zaman davranışta motive edici bir güç olarak mevcut olduğuna inanıyordu. Adler (1933/1939, s. 96) "İnsan olmak, kendini aşağı hissetmek demektir" diye yazdı. Kişiliğe ilişkin görüşünü bu temele yerleştiren Adler, aşağılık duygularının tüm insan çabalarının kaynağı olduğunu öne sürdü. Adler'e göre bireysel büyüme, telafiden, gerçek ya da hayali aşağılık duygularının üstesinden gelme girişimlerinden kaynaklanır. İnsanlar yaşamları boyunca, bu aşağılık duygularının üstesinden gelme ve giderek daha yüksek gelişim seviyeleri için çaba gösterme ihtiyacıyla hareket eder (Schultz ve Schultz, 2016, s. 132).

Biyolojik kişilik teorileri ise hem kavramsal sistemlerin teorik olarak detaylandırılmasında hem de düşünme, hissetme ve davranıştaki sistematik bireysel

farklılıkların genetik ve nörofizyolojik temellerini ortaya çıkarmada önemli ilerleme kaydetmiştir (Corr, 2015, s. 858). Biyolojik kişilik yaklaşımının öncülerinden Eysenck'in kişilik teorisine göre, beyin ve çevre arasındaki kavramsal köprü şartlanmaydı (ya da daha geniş anlamda, öğrenme). Beyin süreçlerinde önemli bireysel farklılıklar olduğu gibi, öğrenme oranlarında da insanlar arasında farklılıklar vardır (Eysenck, 1967). Bu temel önerme, temel duygu ve motivasyon sistemlerinin oynadığı role ve bunların farklı öğrenme biçimlerine nasıl yol açtığına odaklanma eğiliminde olan birçok biyolojik kişilik teorisinin temelini oluşturdu (Corr, 2015, s. 862).

Feist ve diğerlerine (2021) göre hümanist (şu anda “pozitif psikoloji” olarak bilinir) yaklaşımının temel varsayımı, insanların anlam, büyüme, esenlik, mutluluk ve psikolojik sağlık için çabaladıklarıdır. Olumlu duygu ve mutluluk durumları, psikolojik sağlığı ve toplum yanlısı davranışları besler. İnsan davranışının bu evrimleşmiş olumlu yönlerini anlamak, tıpkı patolojik yönleri anlamak kadar insan doğasına ilişkin iç görü sağlar. Varoluşçu teorisyenler, yalnızca bir anlam arayışıyla hareket ettiğimizi değil, aynı zamanda başarısızlık, ölüm bilinci, sevilen birinin ölümü ve kaygı gibi olumsuz deneyimlerin de insanlık durumunun bir parçası olduğunu ve psikolojik büyümeyi destekleyebileceğini varsayarlar.

2.1.1. Kişilik ve Medya

Araştırmalar, kişiliğin insan davranışlarını etkileyen kalıcı ve birincil bir faktör olduğunu ve kişilik ile insanların zevkleri ve ilgileri arasında önemli bir bağlantı olduğunu göstermektedir (Jung, 1971; Kemp, 1996; Rentfrow ve Gosling, 2003; Hu ve Pu, 2011). Bu çalışmalarda benzer kişiliğe sahip kişilerin benzer ilgi alanlarına ve benzer davranış kalıplarına sahip olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı araştırmacılar, bir kişinin davranışını ya da kişiliğini belirleyen şeyin okuduklarının ya da televizyonda veya sinemalarda izlediklerinin olmadığını çok güçlü bir şekilde öne sürerler; onlara göre kişilik, bireyin okuduğu kitap türünü ya da televizyonda veya filmde izlemeyi seçtiği şeyi belirler (Epstein, 1962). Kitle iletişim kuramcıları, kişiliğin potansiyel aracılık rolüne önemli ölçüde kavramsal dikkat çekmiş olsalar da, çok az çağdaş araştırma bu konuyu incelemiştir (Palmgreen vd., 1985; Weaver, 1991, 2003). Kişiliğin medyanın seçimini ve kullanımını (Rosengren, 1974) ve medya tercihlerinin altında yatan nedenleri etkilemesi muhtemeldir (Weaver, 2003).

Ayrıca kişilik özellikleri, kişinin fizyolojik uyarıma yönelik tercihlerini ve tepkilerini de yansıtır (Zuckerman, 1991). Kitle iletişim araçlarının, kişinin fizyolojik durumunun kalitesini ve düzeyini etkileyebilecek geniş bir uyaran yelpazesi sağladığı göz önüne alındığında, kişilik özellikleri, kitle iletişim araçlarına yönelik fizyolojik yönelimimizle doğrudan ilişkili olabilir (Kallias, 2012, s. 26).

Kişilik özellikleri, insanların iletişim alışkanlıklarına ve patolojilerine yansır ve bu nedenle doğrudan medya tüketim kalıplarıyla ilişkilidir (Moody, 2001; Caplan, 2006). Medya izleyicilerinin kişilik özelliklerinin dikkate alınması, uzun zamandır kitle iletişim araçlarının hem kullanımlarını hem de etkilerini anlamak için anahtar bir bileşen olarak kabul edilmiştir (Weaver, 1991). Spesifik olarak, kişilik özellikleri, sosyal çevre ile bilişsel/duygusal etkileşimlerimize rehberlik eden tutumların, inançların ve değerlerin bağlantısı olarak kavramsallaştırılır (Weaver vd., 1993 s. 307). Sonuç olarak, kitle iletişim araçlarının seçimi ve kullanımının-özellikle Batı kültürlerinde-çoğu bireyin sosyal çevresinin ayrılmaz bir parçası haline geldiği göz önüne alındığında (Robinson, 1981), kişiliğin, kitle iletişim araçlarına yönelik bilişsel/duygusal yönelimimizle doğrudan bağlantılı olması gerektiği tartışılmaktadır (Weaver, 1991; Weaver vd., 1993, s. 307).

Bireyin kişilik özellikleri, kişinin iletişim davranışlarını daha uzun süreler boyunca daha iyi anlamamıza yardımcı olabilir (Beatty vd., 2009). Örneğin Beatty ekibi, kişilik özelliklerinin kişilerarası iletişim davranışlarının güçlü yordayıcıları olduğunu buldu (Langstedt ve Atkin, 2013, s. 279). Araştırmalar, psikolojik özelliklerin bireyleri belirli doyumları elde etmek için medyayı kullanmaya itebileceğini de ortaya koymaktadır (Lin, 1996). Beatty ve diğerlerine (2001) göre, kişinin kişilik özellikleri, bireyin optimal uyarılma düzeyine ulaşmasını sağlayan izleme alışkanlıklarını belirleyebilir.

İnsanlar, kişiliklerinin, öz görüşlerinin ve değerlerinin unsurlarını güçlendiren ve yansıtan sosyal ve fiziksel çevreleri (bazen istemeden) seçip yaratırlar (Rentfrow ve McDonald, 2011, s. 7). Bu, elbette, insanların günlük yaşamlarında kullanmak üzere medya tercihlerini ve seçimlerini içerir ve bu medya kullanım kalıpları, kişiliğin nasıl ifade edildiği konusunda gerçekten de oldukça açıklayıcı olabilir (Faber, 2009).

Kişilikteki bireysel farklılıklar, ikna sürecindeki (farklı) adımları da etkileyebilir (Cacioppo vd., 1986). Bu nedenle, farklı türdeki bireyler, farklı türdeki mesajlara katılabilir, bunları anlayabilir, kabul edebilir ve saklayabilir (Palmgreen ve Donohew,

2006, s. 34). Bir hedef kitlenin kişilik özelliklerinin bilinmesi halinde kitle iletişim araçları tarafından belli bir amaç doğrultusunda üretilen içerikleri, o kitlenin karakteristik motivasyonları, tutumları ve hislerini sıfırlayacak şekilde uyarlamak mümkün olabilir (Plant ve Plant, 1992).

Literatürde kitle iletişim araçlarının kişiliği etkilediğine ilişkin araştırmalar da bulunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının bireylerin iletişim alışkanlıkları üzerindeki etkisine ilişkin bazı çalışmalar, kitle iletişim araçlarının, bireyin temel kişilik örüntüsünün gelişiminde basitçe başka bir uyarıcı olarak hareket ettiğini ileri sürmektedir (Klapper, 1949, s. 27). Kathleen'e göre kitle iletişim araçları gönderdikleri mesajlarla, çocukların çevresindeki dünyayı görüp analiz etmesine yardımcı olur. Bu yönüyle çocukların ruh ve tutumlarını etkileyen etkili ajanlardır (Chandio ve Ali, 2019, s. 76). Yine medyanın çocukların kişilik gelişimine etkisi üzerine yapılan araştırmalarda, kitle iletişim araçları karşısında geçirilen aşırı zamanın, çocukların kişilik gelişimlerini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Bradea ve Blandul, 2015; Barth ve Ciobanu, 2017).

İnsanlar, kitle iletişim araçlarındaki karakterlerle bir özdeşleşme sürecine girer ve bu süreç de onların kişilik gelişimini etkileyebilir. Faber'e (2009) göre özdeşleşme süreci, bir bireyin bir başkasını olduğu gibi algıladığı türden bir insan olmayı arzu ettiğinde ve daha sonra o kişinin değerlerini, tutumlarını ve davranışlarını kendi olduğu gibi kabul etmeye çalıştığında ortaya çıkan, kişilik gelişimindeki en önemli girişimlerden biridir. Medyadaki tipolojik karakterler söz konusu olduğunda, sağlıklı gelişim, kısmen kişinin bir medya figürüyle düşünceli bir şekilde özdeşleşmesi (yani, empati ve arzu edilen özelliğin zihinsel aktarımı yoluyla) veya basitçe onları idealize etmesi (yani, onları gözlemlemesi ve taklit etmesi) biçiminde gerçekleşir. Kurgusal medya karakterleriyle özdeşleşmenin, insanların gerçek ve ideal benlikleri arasındaki uyumsuzluğu azalttığına ve aynı zamanda onları bilişsel olarak gerçekliğe dayandırdığına inanılmaktadır (McDonald ve Kim, 2001; McKenna ve Bargh, 1998). Gerçek veya hayali olsun, kitle iletişim araçları karakterleri bize bireysel farklılıkların varlığını ve kişiliğin alabileceği birçok farklı biçimi öğretmeye yardımcı olur (Faber, 2009).

Yine Faber'a (2009) göre insanlar, kitle iletişim araçları tarafından sunulan karakterlerle özdeşleşmenin ötesine geçerek bu figürleri hayatlarının ayrılmaz bir parçası olarak görmeye başlar. Sürekli maruz kalma aynı zamanda bu karakterlerle parasosyal

etkileşim hissini veya onlarla kişisel bir ilişki yanılsamasını hızlandırır (Eyal ve Rubin, 2003). Kitle iletişim araçlarının kullanıcıları ile medyada görünen insan temsilleri (sunucular, aktörler ve ünlüler gibi medya figürleri) arasındaki etkileşim, kullanıcının tipik bir sosyal ilişki içindeymiş gibi yanıt verdiği bir tür parasosyal ilişki üretebilir (Horton ve Wohl, 1956; Giles, 2002, s. 279). Bu tür figürlerin “yaşam alanının”, yani bir bireyi çevreleyen kapsamlı çevrenin (Mayer, 2007) bir parçası olduğu duygusu, onların kişilik (kitle iletişim araçlarının kullanıcılarının kişilikleri) üzerinde büyük bir etkiye sahip olmalarını da sağlar (Faber, 2009).

2.1.2. Beş Faktörlü Kişilik Modeli

Psikologların “kişilik” terimiyle kastettikleri şeylerin çoğu beş faktörlü kişilik modeli (Büyük beşli) tarafından özetlenmiş ve model, çeşitli kavramları, ölçüleri bütünleştirip sistematize ederek alana büyük fayda sağlamıştır (McCrae ve Costa, 2008, s. 159). McCrae ve John’a (1992) göre, beş faktörlü kişilik modeli, bireyleri, nispeten kalıcı düşünce, duygu ve eylem kalıpları açısından karakterize edebilir; bireylerin özelliklerini nicel olarak değerlendirebilir; bir dereceye kadar durumlar arası tutarlılık gösterir. Beş faktörlü kişilik modeli ölçümlerini kullanan yüzlerce kişilik bağıntıları çalışması da kişilik özelliklerinin var olduğunu hem varsaymış hem de doğrulamıştır (McCrae ve Costa, 2008, s. 160). Model, kişinin tüm ömrü boyunca işleyişine genel bir bakış sağlamaya çalışması anlamında büyük bir teoridir ve bir dizi uygulamalı alanda kişilik tanımı için bütünleştirici bir yaklaşım olarak başarıyla kullanılmıştır (McCrae ve Costa, 2008, s. 176; Artístico vd., 2000).

Hogan (1987), beş faktör modelinin, belki de ilk kez, kişilik psikolojisine açıklanması gereken tekrarlanabilir bir fenomen sunduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda psikologlar tarafından birçok farklı alanda kullanılabilecek birtakım araçlar da geliştirilmiştir (Digman, 1990). Modelin uygulanabilirliğini gösteren araçlar yayınlanmış ve bu çerçevede mevcut araçları yorumlamak için hem rasyonel hem de ampirik yöntemler önerilmiştir (John, 1989; McCrae ve Costa, 1990).

Digman’a (1990, s. 436) göre, asgari olarak, beş faktörlü model üzerine yapılan araştırmalar bize bireysel farklılıkları karakterize eden çok geniş boyutların yararlı bir setini verir ve bu boyutlar yüksek güvenilirlik ve etkileyici geçerlilik ile ölçülebilir. Birlikte ele alındığında, kişilik yapısı sorusuna iyi bir cevap verirler. En etkili kişilik

teorilerinden biri olan beş faktörlü kişilik modeli: (1) Nörotizm (örneğin, gergin ve kaygıya yatkın olmak), (2) Dışadönüklük (örneğin, konuşkan ve dışa dönük olmak), (3) Deneyime açıklık (örneğin, hayal gücü yüksek ve entelektüel yönelimli olmak), (4) Yumuşak başlılık (örneğin, sempatik ve sıcak olmak) ve (5) Özdenetim (örneğin, organize ve hızlı olma) biçiminde sınıflandırılan beş ana boyutla ilgilidir (Wiggins, 1996). Özetle, nörotizm, bir bireyin hoş olmayan duyguları deneyimleme genel eğilimini; dışadönüklük, sosyal etkileşim ve aktivite tercihindeki bireysel farklılıkları; deneyime açıklık, yeni fikirlere ve deneyimlere açıklığı; yumuşak başlılık, diğer insanlara karşı şefkatli, güvenilir, işbirlikçi ve alçakgönüllü olmayı; özdenetim, organizasyondaki ve hedefe yönelik davranıştaki bireysel farklılıkları ifade eder (McCrae & Costa, 2003; Piedmont, 1998'den akt. Thimm, 2010, s. 374). Beş faktörlü kişilik modelinin boyutlarını daha ayrıntılı bir şekilde şöyle açıklayabiliriz:

Nörotizm: Genel kişiliğin temel bir özelliği olarak nörotizm, olumsuz duygusal durumları deneyimlemeye yönelik kalıcı bir eğilim veya yapıyı ifade eder (Widiger, 2009, s. 129). Yüksek düzeyde nevrozlu kişiler çevresel strese zayıf tepki verirler, sıradan durumları tehdit edici olarak yorumlarlar ve küçük hayal kırıklıklarını umutsuzca ezici olarak deneyimleyebilirler (Widiger ve Oltmanns, 2017). Nörotizm, öfke, üzüntü, kaygı, endişe ve düşmanlık dâhil olmak üzere, birbiriyle yüksek oranda ilişkili ancak kısmen farklı olan çoklu yönlerden oluşan heterojen bir özellik olarak görülebilir (Weiss ve Costa, 2005).

Dışadönüklük: Dışadönüklük, beş faktörlü modelin özelliklerinden biridir, ancak aynı zamanda diğer birçok kişilik teorisinin bir parçası olmuştur. Dışadönüklük, sosyal, konuşkan ve iddialı olan aktif insanları tanımlar (McCabe ve Fleeson, 2012). Dışadönüklük, olumlu duygular yaşama, aktif olma ve enerjik hissetme, konuşkan olma ve sosyal etkileşimlerden zevk alma eğilimi ile karakterize edilen bir kişilik özelliğidir (Van den Berg vd., 2016, s. 172). Dışadönük olarak da bilinen yüksek düzeyde dışadönüklük kişiliğe sahip bireyler, tipik olarak mutlu, hevesli, kendine güvenen, aktif ve enerjik olarak tanımlanabilir (Watson ve Clark, 1997). Dışadönüklerin genellikle dürtüsellikle ilişkilendirilen yaklaşma davranışlarına girme olasılıkları daha yüksekken, içedönüklerin kaçınma davranışlarına girme olasılıkları daha yüksektir (Walker, 2020, s. 159).

Deneyime açıklık: Deneyime Açıklık, aktif hayal gücü, estetik duyarlılık, içsel duygulara dikkat (hem olumlu hem de olumsuz), çeşitlilik tercihi, entelektüel merak ve yargı bağımsızlığını içeren geniş kişilik alanını ifade eder (Costa ve McCrae, 1992'den akt. Williams vd., 2009). Deneyime açık insanlar, aktif olarak deneyim ararlar ve karşılaştıkları fikirler hakkında özellikle yansıtıcı ve düşünceli olmaya eğilimlidirler (McCrae ve Costa, 1997, s. 825). Moss ve diğerlerine (2007) göre deneyime açıklık, bireylerin meraklı, yansıtıcı, yaratıcı, hayal gücü kuvvetli, özgün, bağımsız, geleneksel olmayan ve çeşitliliği kabul etme derecesini geniş ölçüde yansıtır. Deneyime açıklık, motivasyon, çeşitli biliş, duyarlılık ve anlayış ihtiyaçlarını içerir (McCrae ve Costa, 1997, s. 825). Deneyime kapalı bireyler ise istikrarı tercih eder ve aynı zamanda birbiriyle çelişen eşzamanlı inançlara veya kavramlara karşı bir isteksizlik yaşarlar (Moss vd., 2007).

Yumuşak başlılık: Yumuşak başlılık, şefkat, uyum, nezaket, empati ve alçakgönüllülük gibi özellikleri tipik olarak indeksleyen bir özelliktir (Tackett vd., 2019). Yumuşak başlılık, Büyük Beş'teki kişiliğin beş ana boyutundan biridir ve bireylerin kişilerarası ilişkilere yönelik yönelimlerinde nasıl farklılık gösterdiğiyle en çok ilgilenen boyuttur (Graziano ve Tobin, 2009, s. 46). Yumuşak başlılık, muhtemelen en iyi, daha spesifik eğilimleri ve davranışları (örneğin, kibar, düşünceli, sevimli, işbirlikçi, yardımsever) özetleyen genel bir gizli değişken olarak kavramsallaştırılır (Graziano ve Eisenberg, 1997, s. 815). Düşük düzeyde yumuşak başlılık, saldırgan, düşmanca, manipülatif, duygusuz, muhalif ve güçlü iradeli olma eğilimlerini yansıtır (Tackett vd., 2019).

Özdenetim: Özdenetim, kendi kendini kontrol etme, başkalarına karşı sorumlu olma, çalışkan, düzenli ve kurallara uyma eğilimindeki bireysel farklılıkları tanımlayan bir yapılar yelpazesidir (Jackson ve Roberts, 2017). Özdenetimi yüksek kişiler, organize, titiz, disiplinli, çalışkan, güvenilir, metodik ve amaçlı olmaya yatkındır. Bu nedenle, düşük özdenetimli kişilere göre, görevlerini eksiksiz ve doğru bir şekilde yerine getirme, sorunları çözmede inisiyatif alma, yaptığı işlerde kurallara bağlı kalma, politikalara uyma ve görevlerine odaklanma olasılıkları daha yüksektir (Witt vd., 2002). “Özdenetimi yüksek olan kişiler azimli, hırslı, başarı yönelimli olurken; düşük olanlar ise plansız, erteleyen, görev bilincinden nispeten yoksun ve disiplinsiz olarak değerlendirilmektedir” (Costa ve McCrae, 1995'ten akt. Horzum vd., 2017, s. 400).

2.1.3. Beş Faktörlü Kişilik Modeli ve İletişim Çalışmaları

Bir kişinin karakterini tanımlamak için çeşitli öğelerin kullanıldığı birçok farklı çalışmaya dayanan ve kişinin kişiliğinin geniş bir şekilde kavranması için yeterli olduğu kabul edilen beş faktörlü kişilik modeli, kişiliğin medya kullanımı ve kültürel davranış üzerindeki etkilerinin incelenmesi için değerli bir çerçeve sunar (Kraaykamp ve Eijck, 2005, s. 1677). Bundan dolayı iletişim bilimleri alanında beş faktörlü kişilik modelinin kullanıldığı birçok araştırma örneği bulunmaktadır. Araştırmalar, bireylerin baskın kişilik özellikleri (özellikle 'Beş Büyük' faktör) ile medya tercihleri arasında önemli bir benzerlik olduğunu göstermiştir (Weaver, 1991). Zengin kültür medyasındaki kişisel tercihlerin incelenmesiyle ilgili mevcut araştırmaların büyük bir kısmı, insanların medya tercihlerini Beş Büyük'ünkiler gibi ayrı kişilik özellikleriyle karşılaştırmayı içerir (Faber, 2009).

Finn (1997) “Medyaya Maruz Kalmanın Kökenleri: Kişilik Özelliklerini TV, Radyo, Basılı yayın ve Film Kullanımıyla İlişkilendirmek” adlı çalışmada, kullanımlar ve doyumlar paradigmasının temel bir modelindeki anahtar bağlantıları doğrulamak için kitle iletişim araçlarının kullanımı ile beş faktörlü kişilik modeli arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırmada, kitle iletişim araçlarını kullanarak geçirdiği ve aracısız iletişim etkinliklerine katıldığı zamanların günlüklerini tutan 219 üniversite öğrencisinden toplanan anket verileri kanonik korelasyon analizine tabi tutulmuş ve TV izleme, radyo dinleme, zevkle okuma ve film izlemeye ayrılan dakikalar, beş kişilik özelliği - nörotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve özdenetim - ile ilişkilendirilmiştir. Kitle iletişim araçlarının kullanımına yönelik en güçlü ilişkiler, deneyime açıklık ve keyifle okuma, dışadönüklük ve olumsuz zevkle okuma ve deneyime açıklık ile olumsuz TV izleme arasında bulunmuştur. Çalışma, dışadönüklük ve yumuşak başlılık konusunda daha yüksek puan alan bireylerin aracısız faaliyetleri (özellikle konuşma gibi) tercih ettiklerini göstermiştir.

Kraaykamp ve Van Eijck (2005), “Kişilik, Medya Tercihleri ve Kültürel Katılım” adlı çalışmada ‘Beş Büyük’ kişilik faktörlerinin, medya tercihleri (TV programları) ve kültürel katılım (kitap okuma ve müzelere ve konserlere katılma) üzerindeki etkisini incelenmiştir. Analizler, ilgili arka plan değişkenlerinin kontrol edilmesine izin veren, 1998 ve 2000 yılları arasında ‘Hollanda Nüfusunun Aile Anketleri’ kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, deneyime açıklığın TV tercihleri, kitap okuma ve açık

hava sanatlarına katılım ile ilgili 12 göstergeden 9'u üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermiştir; deneyime açıklık, karmaşık ve heyecan verici eğlence uygulamalarına ilgiyi açıkça teşvik etmektedir. Özdenetimin ve yumuşak başlılığın ya zor ya da alışılmamış faaliyetler üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır. Duygusal istikrar (nörotizmin diğer ucu) ise günlük yaşamdan daha öngörülebilir kaçış yollarını olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırma genel olarak, beş faktörlü kişilik modeli ile insanların kültürel zevkleri ve faaliyetleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmış; insanların medya tercihlerinin ve kültürel katılım faaliyetlerinin anlaşılmasında, 'Beş Büyük'ün -bu tercihler ve faaliyetler üzerindeki etkisini göstererek- önemli katkı sağladığını tespit etmiştir.

Weibel ve diğerleri (2010), "Aracılı Ortamlarda Dalma: Kişilik Özelliklerinin Rolü" adlı çalışmada, aracılı ortamlarda dalma davranışı ile beş büyük kişilik faktörleri arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Çalışmada 220 kişilik bir örneklemin kişilik özellikleri, çevrimiçi bir anket aracılığıyla tespit edilmiş ve sonrasında katılımcıların bu özellikleri medyaya maruz kalma sırasında sürükleyici deneyimlere açık olup olmadığını belirleyen bir eğilim olan sürükleyici eğilimle ilişkilendirilmiştir. Yapısal eşitleme modeli kullanılarak yapılan analizde deneyime açıklık, nörotizm ve dışa dönüklük ile sürükleyici eğilim arasında pozitif ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmada "Sürükleyici eğilim alt ölçeği dalma, deneyime açıklık ile ilişkiliyken, sürükleyici eğilim alt ölçeği duygusal katılım, deneyime açıklık, dışa dönüklük ve nörotizm ile ilgilidir" sonucuna ulaşılmıştır.

Gerber ve diğerleri (2010) "Kişilik Özellikleri ve Siyasi Bilgi Tüketimi" adlı makalede yatkın kişilik özellikleri (Beş Büyük) ile siyasi bilgi tüketimi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bu çalışmada farklı kişiliklere sahip bireyler için genel olarak siyasetin ve genel olarak siyasi bilgilerin çekiciliğini etkileyebilecek siyasi çevrenin özellikleri hakkında ayrıntılı hipotezler ve ayrıca kişiliğin belirli siyasi bilgi kaynaklarının çekiciliğini nasıl etkilediği hakkında hipotezler sunulmaktadır. Araştırmacılar bu çalışmada, 'Beş Büyük' özelliğın, siyasi ilgi ve bilginin yanı sıra farklı siyasi medya türlerinin tüketiminin önemli yordayıcıları olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca, deneyime açıklık (bir kişinin entelektüel uyarıma ve çeşitliliğe ihtiyaç duyma derecesi) ve duygusal istikrar (nörotizmin diğer ucu: düşük kaygı seviyeleri ile karakterize edilir) ile siyasi bilgi ve siyasi haber arasında geniş bir etkileşim aralığında ilişki olduğu tespit

edilmiştir. Özdenetimin, yumuşak başlılığın ve dışadönüklüğün ise yalnızca belirli siyasi bilgi türlerinin tüketimi ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Odic ve diğerleri (2013), “Kişilik ve Sosyal Bağlam: Filmlerden Duygu Çıkarımına Etkisi” adlı çalışmada, filmlerin tüketimi sırasında farklı sosyal koşullarda, kişiliğin duygu uyandırma üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma, “Kullanıcılar, film izlerken şirketle birlikteyken ve yalnızken duygu uyandırmada bir fark var mı ve kullanıcılar yalnız olduklarında farklı kişilik profilleri duygu uyandırmayı etkiliyor mu?” sorusuna cevap aramaktadır. Çalışmada, tüketilen filmler için derecelendirmeleri ve ilgili bağlamsal bilgileri ve ayrıca kullanıcıların ‘Beş Büyük’ kişilik profillerini içeren bir veri seti kullanılmıştır. Araştırmada, “Sosyal bağlamın duygu indüksiyonu üzerinde bir etkisi bulunmaktadır ve kişilik faktörlerine bağlı olarak farklı kullanıcı grupları için, duygu indüksiyonunun farklı şekilde etkilendiği için kişilik faktörlerinin dikkate alınması gerekmez” sonuçlarına ulaşılmıştır.

Beş faktörlü kişilik modeli, film analizi çalışmalarında da bir referans noktası olarak kullanılmaktadır. Manggalasari ve Luthfiyati (2018), “Robert Zemeckis’in Forrest Gump Filmindeki Karakterin Beş Büyük Kişilik Özelliği Teorisi Çerçevesinden Bir Analizi” adlı çalışmada, Forrest Gump filmindeki diyaloglardan ve eylemlerinden elde edilen kanıtları analiz ederek ana karakter Forrest Gump’ın kişilik özelliklerini -beş büyük kişilik özelliği teorisi perspektifinden- belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmada, ana karakter Forrest’in kişilik özelliklerinin ne olduğunun belirlenebilmesi için nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Yazarlar, senaryoyu okuyarak, filmi izleyerek ve sınıflandırarak araştırma verilerini toplamışlar ve sonrasında filmin diyaloglarına odaklanarak beş büyük kişilik teorisi aracılığıyla ana karakteri analiz etmişlerdir. Ana karakter Forrest ‘Büyük Beşli’nin, -nörotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve özdenetim- tüm özelliklerine sahiptir. Ancak Forrest karakterinin baskın kişilik özelliği yumuşak başlılıktır. Forrest, baskın yumuşak başlılık kişilik özelliği nedeniyle araştırmacılar tarafından güvenilir, işbirlikçi, bağışlayıcı, empatik, yumuşak kalpli ve hoşgörülü bir karakter olarak tanımlanmıştır.

Literatürde, insanların kişiliklerini (beş boyutlu kişilik modeli bağlamında) video klipler aracılığıyla tahmin eden bir araştırma da bulunmaktadır. Li ve diğerleri (2020) “Duygusal Videolara Verilen EEG Yanıtları, Beş Büyük Kişilik Özelliklerini Nicel Olarak Tahmin Edebilir” adlı çalışmada, insanların ‘Beş Büyük’ kişiliğinin nicel değerlendirmesi için

EEG tabanlı bir kişilik değerlendirme yöntemi önerdiler ve uyguladılar. Araştırmada, EEG verileri 66 katılımcıdan toplanmıştır. Bu katılımcılara, eğlenme, neşe, ilham, hassasiyet, öfke, iğrenme, korku, üzüntü ve nötr olmak üzere 9 tipik duygu kategorisini kapsayan toplam 28 video klip izlettirilmiştir. Sonrasında duygusal video kliplere verilen EEG yanıtlarını kullanarak katılımcıların ‘Beş Büyük’ kişilik özelliği puanlarını tahmin etmek için regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma, yerleşik EEG tabanlı regresyon modellerinin, katılımcıların kendi bildirdikleri kişilik özelliği puanlarını etkili bir şekilde tahmin edebildiğini göstermiştir. EEG tarafından tahmin edilen kişilik özelliği puanları ile kendi bildirdiği puanlar arasındaki korelasyonlara göre tahminlerin doğrulukları, yumuşak başlılık, özdenetim, nörotizm, deneyime açıklık ve dışa dönüklük için sırasıyla 0,71, 0,72, 0,86, 0,71 ve 0,82 olarak tespit edilmiştir. Hem iç hem de dış geçerlilik açısından bir dizi test, elde edilen sonuçların iyi bir güvenilirliği olduğunu da göstermiştir. Bu sonuçlar, önerilen yöntemin geleneksel kişilik anketlerine umut verici bir alternatif olduğunu göstermektedir.

İnternetin ortaya çıkmasıyla birlikte iletişim çalışmaları bu alana kaymaya başlamıştır. Beş faktörlü kişilik modeli, bu alanda yapılan çalışmalarda da kullanılmıştır. Kayış ve diğerleri (2016), “Büyük Beşli- Kişilik Özelliği ve İnternet Bağımlılığı: Meta-Analitik Bir İnceleme” adlı araştırmalarında, internet bağımlılığı ile beş büyük kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Bu amaçla bu araştırmada meta-analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda 12 çalışma meta-analize dâhil edilmiş ve bu araştırmalardan 13 etki büyüklüğü hesaplanmıştır. Meta-analiz sonucunda, beş büyük kişilik özelliklerinin tamamının internet bağımlılığı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda internet bağımlılığının nörotizmin ile pozitif, deneyime açıklık, özdenetim, dışadönüklük ve yumuşak başlılık ile negatif ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Liu ve Campbell (2017), “Beş Büyük kişilik Özelliği, Büyük İki Meta Özellik ve Sosyal Medya: Bir Meta-Analiz” adlı makalelerinde sosyal ağ sitesi kullanımı ile “Büyük Beşli” (nörotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve özdenetim) ve “Büyük İkili” (plastisite ve istikrar) kişilik meta özellikleri arasındaki ilişkilerin bir meta analizini yapmışlardır. Araştırmada, Beş Büyük’ün meta sonuçlarını hesaplamak için rastgele bir etki meta-analiz modeli kullanılmıştır. Dışadönüklük ve deneyime açıklık, sosyal ağ aktivitelerinin (örneğin oyun oynama, sosyal ağ etkileşimi, vb.) en

güçlü yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Özdenetimin, nörotizmin ve yumuşak başlılığın, sosyal ağ faaliyetlerinin yalnızca birkaçı ile ilişkisi olduğu görülmüştür.

Yine Choi ve Shin (2017), “Yeni Medya Ortamında Siyasi Uzlaşmayı Keşfetmek: Sosyal Medya Kullanımının Etkileşim Etkileri Ve Beş Büyük Kişilik Özelliği” adlı çalışmalarında, “Beş Büyük” kişilik özelliğinin ve homojen veya heterojen bir toplulukta yaşamak için bireysel tercihin sosyal medya kullanımı ile siyasi uzlaşma arasındaki ilişki üzerindeki düzenleyici etkilerini analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda, “Beş Büyük” kişilik özelliğinden ikisi, yumuşak başlılık ve özdenetim, sosyal medya kullanımının siyasi uzlaşmaya yönelik tutumlar üzerindeki etkisini yumuşattı. Bu bulgular, sosyal medya kullanımının siyasi uzlaşmaya yönelik tutumların oluşumunda tek tip bir etkiye sahip olmaktan ziyade kişilik özelliklerine bağlı olarak farklı etkilere sahip olduğunu göstermektedir.

2.2. Televizyon İzleme Motivasyonları

Televizyon, modern hayatın en popüler eğlence kaynaklarından biridir (Lee vd, 2007). Televizyon İzleme Araştırmaları A.Ş.'nin (TİAK) yayınladığı ‘2020 Televizyon İzleme Raporu’na göre Türk halkı günde ortalama 4 saat 33 dakikasını ekran başında geçirmektedir (TİAK, 2020). İnsanlar, gündelik yaşamlarında boş zamanlarının önemli bir bölümünü televizyon karşısında geçirmektedir. İnsan ile televizyonun etkileşimi birçok araştırmanın ana odağı olmaktadır. Bu bölümde insanlar hangi motivasyonlar ile televizyon izlemektedir konusu ele alınmaktadır.

İletişim bilimleri alanında izleyicilerin televizyon izleme motivasyonları üzerine yapılan araştırmaların çoğunluğu, kullanımlar ve doyumlar teorisi çerçevesinde yapılmıştır. Kullanımlar ve doyumlar teorisi, bireylerin medyayla ilgili belirli davranışlar için ihtiyaçlarını ve motivasyonlarını veya nedenlerini tatmin etmek için kitle iletişim araçlarını nasıl kullandıklarıyla ilgilenir. Bu ekol tüketiciler ve medya arasındaki ilişkiye, karmaşık ve dinamik bir ilişki olarak bakar. Tüketici sadece pasif bir bilgi alıcısı değil, bunun yerine iletilen mesaja kendi fikirlerini ve motivasyonlarını empoze eder (Yang, 1995). İzleyici motivasyonu ve davranışı konusuna içgörü sağlayan kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı, izleyici etkinliğinin tanımını netleştirmeye ve insanların kitle iletişim araçlarını neden kullandığını sorgulamaya çalışır (Haridakis ve Whitmore, 2006). Motivasyon, kullanımlar ve doyumlar yaklaşımında merkezi bir

kavramdır (Perse, 1992). Kullanım ve doyum tanımları, insanların çeşitli ihtiyaçları karşılamak için kitle iletişimini kullanmaya motive olduklarını göstermektedir (Rosengren, 1974).

Kullanımlar ve doyumlar teorisi çerçevesinde izleyicilerin televizyon izleme motivasyonlarını araştıran Rubin, Amerikalı yaşlılar (1981) ve Amerikalı yetişkinler (1983) arasında televizyon izleme motivasyonunu değerlendirmiştir. İzleme motivasyonları, tercihleri ve izleyici demografisi arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu araştırmalarda, TV kullanıcı güdülerinin televizyon kullanımının davranışsal sonuçlarını tahmin edip edemeyeceği üzerinde yoğunlaşmıştır (Yang, 1995).

Rubin (1983), Amerikalı yaşlılardan oluşan örneğinde önem sırasına göre sıraladığı beş temel televizyon izleme motivasyonu belirlemiştir. Bu motivasyonlar, “zaman geçirme, bilgi arama, eğlence, sosyal etkileşim ve arkadaşlık”dır. Bu araştırmada, geçen zamanın, can sıkıntısından kurtulmak için güçlü bir ihtiyaç tarafından motive edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yaşlı insanların dış dünyayla bağlantı kurma ihtiyacına dayalı bilgi için televizyon kullandığı da tespit edilmiştir. Ayrıca bilgi ihtiyaçları nedeniyle yaşlılar haber programı izlemeyi tercih etmektedir (Rubin, 1983’den akt. Yang, 1995).

Rubin (1983), Amerikalı yetişkinlerden oluşan örneğinde de önem sırasına göre sıraladığı beş temel televizyon izleme motivasyonu belirlemiştir. Bu motivasyonlar, “eğlence, rahatlama, zaman geçirme, alışkanlık ve bilgi arama”dır. Bu araştırmada, eğlence motivasyonunun eğlence ve heyecan ihtiyacından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Rahatlamak için izleme, günlük problemlerle ilgili gerilimi azaltma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, program içeriğinden bağımsız olarak televizyonun eğlence ve rahatlama ihtiyaçlarını tatmin ettiği de bulunmuştur (Rubin, 1983’den akt. Razzouk vd., 2015). Yine Rubin (1984), izleme motivasyonlarının genel olarak iki gruba ayrılabilirliğini öne sürer: bilgi arama ve eğlence; bilgi isteyenler haber programlarını tercih ederken, vakit geçirmek isteyenler genellikle eğlence içerikli programları ararlar.

Rubin (1983) Televizyon İzleme Motifleri Ölçeğinde (Televizyon izleme davranışının nedenleri olarak) dokuz güdüyü tanımlamıştır: gevşeme (çünkü gevşememe izin veriyor), arkadaşlık (konuşacak veya birlikte olacak başka kimse olmadığında), alışkanlık (çünkü orada), zaman geçirmek (çünkü bana zamanımı meşgul edecek bir

şeyler veriyor), eğlence (çünkü zevkli), sosyal etkileşim (böylece başkalarıyla neler olup bittiği hakkında konuşabiliyorum), bilgi (çünkü kendim ve başkaları hakkında bir şeyler öğrenmeme yardımcı oluyor), uyarılma (çünkü heyecan verici) ve kaçış (böylece yaptığım şeyden uzaklaşabilirim) (Martin vd., 2015).

Medya kullanma nedenleri, bağlamsal faktörlerden ve bireysel farklılıklardan etkilenir (Perse, 1992). Birçok araştırma, iletişim kurma isteği, yalnızlık ve nevrotiklik gibi kişilik özelliklerinin medya kullanım nedenlerini, medya seçimini ve medyaya maruz kalma düzeylerini etkilediğini öne sürmüştür (Armstrong ve Rubin, 1989; Perse ve Rubin, 1990; Rosengren ve Windahl, 1977; Perse, 1992). Windahl (1981), medya kullanımı için farklı güdülerin farklı etkilere sebep olduğunu öne sürmüştür. Perse'ye (1992) göre, motivasyon, dikkati farklı mesaj ipuçlarına yönlendirdiği için medya etkileri üzerinde bir etkiye sahip olabilir. Aynı içeriği görüntüleyen farklı kişiler farklı şekilde etkilenebilir.

Televizyon, hoş olmayan düşünce ve duygulardan bir süreliğine uzaklaşma fırsatı sunarak stresten kurtulmayı sağlar (Pavić ve Rijavec, 2013) Bu durum, stresli birey için ödüllendiricidir ve genellikle artan miktarda televizyon izlemesine yol açar (Anderson vd., 1996). Genel olarak televizyon izleme, depresif ruh hallerinden kaçış yolu olarak hizmet edebilmektedir (Potts ve Sanchez, 1994).

Steinkamp (2010), 1980'lerin televizyon izleyicileri gibi, günümüz televizyon izleyicilerinin de, hangi ortam olursa olsun, hala rahatlama, kaçma ve zaman geçirme ve arkadaşlarıyla sosyal olarak etkileşim kurma arzusuyla televizyon izlemeye motive olduğunu tespit etmiştir. Lee ve Lee'ye (1995) göre, televizyon toplumda bir dayanak noktası haline geldiğinden beri, insanlar coğrafi olarak birbirinden uzak olsalar da aynı anda izleyerek deneyimlerini paylaşırlar. Televizyon, kişiler arası iletişimi sağlayan bir aracı olan “social greace (sosyal yağ)” olarak da hizmet eder.

2.2.1. Dizi İzleme Motivasyonları

Tóth-Király ve diğerlerine (2017) göre, TV dizileri, düzenli olarak aynı karakterler, temalar veya konularla sunulan bir dizi program olarak tanımlanabilir. Karakterler etrafında dönen hikâye genellikle sabit uzunlukta bölümlere ayrılır; bu bölümler daha sonra yıllara yayılabilen sezonlara eklenir. Her türden dizi film, düzenli izleyicileri, yinelenen ve tekrarlanabilir senaryolara çektiği için modern yayın sistemleri için

oldukça değerli olan bir insan hikâyesi anlatma geleneğinden çıkmaktadır (Geraghty, 2005). Tóth-Király ve diğerlerine (2017) göre, dizi izleme ve televizyon izleme iki farklı kategoridir: “dizi izleme” kavramı etkinliğin içeriğine atıfta bulunurken, “televizyon izleme” esas olarak etkinliğin kendisinin gerçekleştiği ortam veya cihaza atıfta bulunur. Her ne kadar dizi izlemeye ilişkin güdüler televizyon izlemeye ilişkin güdülerden etkilenmiş olsa da “dizi izleme” kavramı etkinliğin içeriğine atıfta bulunduğu için bu davranışa özgü motivasyon tanımlamaları çoğunlukla medya psikolojisi alanında çalışan akademisyenler tarafından yapılmıştır.

Flayelle vd. (2019), Dizi İzleme Motifleri Ölçeğinde (Dizi izleme davranışının nedenleri olarak) dört güdü tanımlamıştır: kaçma/başa çıkma (örn. “Gerçek hayattan kaçmak ve hayal dünyasına sığınmak için TV dizileri izlerim.”), duygusal gelişim (örn. “Bana verdiği heyecan ya da coşku gibi güçlü duyguları hissetmek için TV dizileri izlerim.”), zenginleştirme (örn. “Kişiliğimi geliştirmek ve görüşlerimi genişletmek için TV dizileri izlerim.”) ve sosyal (Örn. “Başkalarıyla daha kolay ilişki kurmak için TV dizilerini izlerim; çünkü TV dizileri bana tartışacak konular veriyor.”) (Boursier vd., 2021; Demir ve Batık, 2020).

Kaçma-başa çıkma: Kaçma-başa çıkma, kişinin kendisini stres etkeninden geri çekmeyi amaçlar ve stres faktörlerini görmezden gelerek ve dikkatini dağıtarak zihinsel ve davranışsal olarak ayrılmayı içerir (Perks, 2019). Televizyon dizileri, izleyicilere dikkati dağıtma imkânı sağlar. Kaçma-başa çıkma, yalnızlık veya can sıkıntısı gibi çevresel stres faktörlerinden geri çekilme niyetiyle el ele giden kaçınmacı bir başa çıkma davranışdır (Kühn, 2020). Flayelle ve diğerlerine (2019) göre, kaçma-başa çıkma güdüsü kapsamında izleyiciler, zaman geçirmek ve can sıkıntısından kurtulmak, stres, kaygı veya olumsuz duyguları hafifletmek, günlük zorluklardan uzaklaşmak, hayatın rutinliğinden kaçmak, yalnızlıkla başa çıkabilmek, bazı sorumluluklardan kaçmak, gerçek hayattan kaçmak ve hayal dünyasına sığınmak için televizyon dizilerini izler. Bu kapsamdaki istekler, Dizi İzleme Motifleri Ölçeğinin kaçma-başa çıkma boyutunu oluşturmaktadır.

Duygusal gelişim: Duygusal yeterliliğin inşasında temel bir süreç olan duyguları öğrenme, yani kişinin kendisinin ve diğer insanların duygularını tanıma, yorumlama ve yapıcı bir şekilde yanıt verme yeteneği (Saarni vd., 2006), televizyon içeriğinin etkisi altında gerçekleşebilir (Dorr, 1982; Popović-Ćitić, 2012). Araştırmalar, üç ila beş yaş

arasındaki çocukların, özellikle programın içeriğini algıarlarsa, televizyon karakterlerinin yaşadığı mutluluk, üzüntü ve korku gibi temel duyguları zaten tanımlayıp ayırt edebildiklerini göstermektedir (Wilson ve Cantor, 1985'ten akt. Popović-Ćitić, 2012). Flayelle ve diğerlerine (2019) göre, duygusal gelişim güdüsü kapsamında izleyiciler, televizyon dizilerinin onlara verdiği heyecan ya da coşku gibi güçlü duyguları hissetmek, karakterlere bağlanmak ve her bölümde onları izlemekten keyif almak, hikâye sürükleyici olduğunda iyi vakit geçirmek için televizyon dizilerini izler.

Zenginleştirme: Flayelle ve diğerlerine (2019) göre, zenginleştirme güdüsü kapsamında izleyiciler, kişiliğini geliştirmek ve entelektüel görüşlerini genişletmek, yeni dünyalar keşfetmek ve bazı konularda bilgilerini arttırmak, yeni bir dil öğrenmek veya o dile aşina olmak, görsel-işitsel bilgilerini arttırmak ve bazı konularda onlara düşünme imkânı verdiği için televizyon dizilerini izler. Bu kapsamdaki arzular, Dizi İzleme Motifleri Ölçeğinin zenginleştirme boyutunu oluşturmaktadır. Bu boyut, genel olarak izleyicilerin televizyon dizisi izleyerek elde etmek isteyebilecekleri belirli becerilere odaklanır (Kühn, 2020). Russin ve Missouri'ye (2012) göre izleyiciler, genellikle anlamlı ve entelektüel açıdan uyarıcı mesajlar ileten, yankı uyandıran temalar etrafında organize edilen televizyon dizilerini (Örn. bilim kurgu dizileri), kişisel zenginleşme amacıyla daha fazla tercih edebilirler.

Sosyal: “Bir aile evinde, TV izlemek sosyal bir davranıştır. Televizyon genellikle bir evin en büyük sosyal alanını, oturma odasını kaplar ve eğlence merkezi haline gelir” (Lee, vd., 2007, s. 329). Simons'a (2015) göre, günümüzde televizyon teknolojilerinin gelişmesi, aynı zamanda akran izleyicilere sosyal bağlantılar için yeni fırsatlar yaratmaktadır. İzleyicilerin televizyon dizileri ile etkileşimi, hala sosyal bir ortam olarak algılanmaktadır. Flayelle ve diğerlerine (2019) göre, sosyal (ilişkiler kurma) güdüsü kapsamında izleyiciler, televizyon dizilerini izleyen arkadaşlarıyla bağlantıyı koparmamak, başkalarıyla daha kolay ilişki kurmak (Çünkü TV dizileri izleyicilere tartışacak konular veriyor.), diziler hakkında bilgi sahibi olduklarında başkaları karşısında kendilerini değerli hissettikleri ve onların baskısına karşı gelemedikleri için televizyon dizilerini izler.

2.2.2. Televizyon İzleme Motivasyonları / Dizi İzleme Motivasyonları Kapsamında Yapılan Araştırmalar

Perse'nin (1992), "Yerel Televizyon Haberlerine Dikkati Tahmin Etme: Biliş İhtiyacı ve İzleme Güdülleri" adlı çalışmasında yerel haberleri izleme güdülleri ile siyasi haberlere veya spor haberlerine gösterilen ilgi arasındaki varsayımsal ilişkiler test edilmiştir. Ek olarak bilişsel ihtiyaç kişilik özelliği, yerel haberleri izleme motivasyonunun ve dikkatin bir öncülü olarak test edilmiştir. Yapılan istatistiki analiz sonucunda bilişsel ihtiyaç kişilik özelliği ile faydacı yerel haber izleme güdülleri ve siyasi haber raporlarına dikkat arasında önemli ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Makalenin tartışma bölümünde, kullanımlar ve doyumlar araştırmaları ve medya etkileri çalışmaları için bu bulguların çıkarımlarına odaklanılmıştır.

Potts ve diğerlerinin (1996), "Heyecan Arama, Televizyon İzleme Güdülleri ve Ev Televizyonu İzleme Kalıpları" adlı çalışmasında, heyecan arama ve televizyon izleme güdülleri ile evde televizyon izleme tercihleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgular, daha önce bildirilen sonuçların aksine, yüksek heyecan arayanların, düşük heyecan arayanlara kıyasla daha az televizyon izlemediklerini veya yaşamlarında daha az önemli olarak değerlendirmediklerini göstermiştir. Ancak heyecan arayanlar, birkaç program izleme tercihi belirtmişlerdir. Düşük heyecan arayanlara kıyasla, yüksek heyecan arayanlar daha fazla müzik videosu, gündüz talk show, stand-up komedi programları, belgeseller ve çizgi film izlemektedir ve daha az haber yayını ve drama dizisi izlemektedir.

Weaver (2003), "Televizyon İzleme Güdülerinde Bireysel Farklılıklar" adlı çalışmasında, spesifik olarak, üç kişilik boyutu (psikotiklik, dışadönüklük ve nevrotiklik) ile beş televizyon izleme güdüsü (Zaman Geçirme, Arkadaşlık, Rahatlama, Bilgilendirme ve Uyarılma) arasındaki bağlantıların ampirik kanıtlarını ayrıntılı olarak vermiştir. Araştırma bulgularına göre nevrotik kişilik boyutundaki bireyler, psikotiklik ve dışadönüklük gruplarındakilerle karşılaştırıldığında, beş televizyon izleme güdüsünden -zaman geçirme, arkadaşlık, gevşeme ve uyarılma- güdülerini güçlü bir şekilde onaylamıştır. Ayrıca veriler, sosyal olarak dışa dönük gruptaki bireylerin, kişilerarası arkadaşlığa işlevsel bir alternatif olarak televizyonu kullanma fikrini şiddetle reddettiklerini göstermektedir.

Minnebo'nun (2006), "Suç Mağdurlarında Psikolojik Sıkıntı, Televizyona Maruz Kalma ve Televizyon İzleme Motifleri Arasındaki İlişki" adlı çalışmasında, suç mağduriyetinin bir sonucu olarak ortaya çıkan psikolojik sıkıntı ile televizyona maruz kalma ve izleme güdöleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Psikolojik sıkıntı ile televizyona maruz kalma miktarı ve televizyondan aranan doyumlar arasındaki ilişkide önemli cinsiyet farklılıkları bulunmuştur. Seçici maruz kalma ile ilgili olarak, sonuçlar, sıkıntı semptomlarının ciddiyetinin, duygulanım bağımlı uyaran düzenleme teorisinde düzenleyici bir faktör olabileceğini göstermektedir.

Ostman ve Jeffers'ın (1983), "Yaşam Aşaması ve Televizyon Kullanımına Yönelik Motifler" adlı çalışmasında, -Televizyon kullanma nedenleri izleyicinin yaşına göre değişiyor mu?- sorusunun cevaplanması amaçlanmıştır. Televizyonun Amerikan toplumundaki genç ve yaşlı kişilerin yaşamında önemli bir rol oynamasına rağmen televizyon izleme nedenlerinin izleyicinin yaşına göre nasıl değiştiğine veya televizyon izlemeyle hangi ihtiyaçların karşılandığına ilişkin araştırmaların olmaması bu çalışmanın çıkış noktası olarak belirtilmiştir. Araştırmada, Güney Illinois'in Carbondale, DeSoto ve Murphysboro bölgesindeki 18 ile 87 yaş aralığındaki 140 yetişkinle görüşme yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre yaşam evresi, televizyonu kullanmanın beş güdüsüyle (bir şeyler öğrenmek, unutmak, yalnızlığın üstesinden gelmek, sıkılınca zaman geçirmek ve konuşacak bir şey bulmak) ilişkili bulunmuştur. Unutma/sıkılma güdüsü dışındaki bütün güdülerin yaşla pozitif olarak ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Lee ve Taylor'un (2014), "Televizyonda Tıbbi Dramaları İzlemenin Sebepleri ve Sonuçları" adlı çalışmasında, televizyondaki tıbbi dramaları izlemenin, kullanımlar ve doyumlar perspektifinden nedenleri ve sonuçları araştırılmıştır. Bir anket aracılığıyla üniversite öğrencilerinin tıbbi drama izlemeye yönelik güdöleri ile bireylerin sağlık bilgisi yönelimi, izleyici etkinliği (seçicilik, dikkat, katılım) ve dramalardan öğrenilen sağlık bilgilerini kullanmaları arasındaki ilişki belirlenmiştir. Araştırmada, izleyicilerin tıbbi dramayı izlemek için birincil güdöleri sağlık bilgisi toplamak olmasa da, tüm güdüler arasında yalnızca sağlık bilgisi güdüsüyle tıbbi dramalardan sağlık bilgisinin kullanımının doğrudan öngörüldüğü tespit edilmiştir.

Literatürde, televizyon izleme motivasyonlarıyla ilgili araştırmalara (bkz. Rubin,1981; Rubin, 1983; Rubin, 1984), 1980'lı yıllarda başlanmasına rağmen dizi izleme motivasyonlarıyla ilgili araştırmalara (bkz. Flayelle vd., 2019; Demir ve Batık, 2020;

Boursier vd., 2021), günümüze daha yakın tarihlerde başladığı görülmüştür. Günümüzde dizi izleme motivasyonlarına ilişkin araştırmalar, çoğunlukla aşırı izleme etkileşimiyle ilişkili bir biçimde çalışılmıştır.

Flayelle ve diğerlerinin (2019), “Tıkınırcasına İzleme Davranışlarının Değerlendirilmesi: “TV Dizisi İzleme Motifleri” ve “Aşırı İzleme Etkileşimi ve Belirtileri” Ölçeklerinin Geliştirilmesi ve Doğrulanması” adlı çalışmasında, TV dizilerini izleme güdülerini ve tıkınırcasına izleme katılımını ve semptomlarını değerlendiren iki orijinal değerlendirme aracı geliştirilmiş ve doğrulanmıştır. Faktör analizleri sonucunda, TV Dizisi İzleme Motifleri Ölçeği (WTSMQ) için 4 faktörlü bir model (yani, duygusal gelişim, zenginleştirme, kaçma- başa çıkma ve sosyal) ve Aşırı İzleme Etkileşimi ve Belirtiler Ölçeği (BWESQ) için 7 faktörlü bir model (yani, katılım, olumlu duygular, Arzu-tat alma, zevki koruma, tıkınırcasına izleme, bağımlılık ve kontrol kaybı) belirlenmiştir. Araştırmada her iki ölçeğin iyi psikometrik özellikler gösterdiği doğrulanmıştır.

Ort ve diğerlerinin (2020), “Aşırı İzlemek Bağımlılık Yapar Mı? Aşırı Medya Tüketimi İle Sorunlu İzleme Alışkanlıkları Arasındaki İlişkide Dizi Kullanım Güdülerinin Etkisi” adlı çalışmasında, tıkınırcasına izlemenin hangi koşullar altında sorunlu bir davranış haline gelebileceği araştırılmaktadır. Araştırma, kullanıcı merkezli bir bakış açısı uygulayarak, yüksek dozlu dizi tüketimine girişmek için farklı motivasyonların sorunlu izleme alışkanlıklarının oluşumunu nasıl etkilediğini göstermektedir. Çevrimiçi bir anket aracılığıyla medya kullanıcılarının mevcut izleme alışkanlıkları, dizi izleme motivasyonları ve sorunlu izleme alışkanlıklarının göstergeleri tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, kullanım sıklığının, yüksek dozlu izleme oturumlarına katılma nedenlerinin ve bu iki faktörün birleşik etkisinin, sorunlu izleme davranışlarını açıklamaya yardımcı olduğunu göstermektedir.

Melodramatic Imagination ve Stuart Hall'un “kodlama/kod çözme” teorisine dayanan Wu ve diğerlerinin (2021), “Çinli Kadın İzleyicilerin Kore Fantastik Dizilerini İzleme Motifleri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında, Çinli kadın izleyicilerin Kore fantastik TV dramalarını izleme güdülerini odak grup görüşmeleri yoluyla araştırılarak Kore fantastik TV dizilerinin popülaritesinin nedenleri yorumlanmış ve kadın izleyicilerin bakış açısından Çinli kadınların Kore TV dizileri hakkındaki genel algısı tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Çinli kadınlar, Güney Kore'nin fantastik

dizilerinin, kadınların duygusal unsurlar peşinde koşması ve arzulaması konusunda iyi olduğunu düşünmektedir. Yine Çinli kadınlar, geçici olarak gerçek hayatın baskısını hafiflettiği ve böylece kadın bakış ve tüketim ihtiyaçlarını karşıladığı için Güney Kore'nin fantastik dizilerini izlemektedir.

2.3. Drama: Drama Anlatısının Başlıca Öğelerine Genel Bir Bakış

Drama kelimesinin Yunanca kökeni, yapmak, hareket etmek, icra etmek kavramlarıyla ilişkilidir. Günümüzde drama, bir metinde veya bir nota içinde tanımlanan bir dizi yapılandırılmış eylem olarak görülebilir (Szondi ve Hays, 1983). “Drama kelimesi, belirli bir şekilde gelişen ve çatışma içeren dramatik eylemin sunumuna dayanan herhangi bir eylemi ifade eder. Buna televizyon ve radyo oyunları dâhildir, ayrıca drama kelimesi sadece filmi değil aynı zamanda dizi ve tiyatro performanslarını da içerir” (Benrazek, 2022, s. 22). Dramanın tanımı sadece oyunlarla sınırlı olmayıp, film ve dizi gibi bir bütünlük ve tutarlılık ile sonunda belirli bir anlama götüren bir dizi olaya dayanan tüm sanat eserlerini kapsamaktadır (Shahin, 2014).

Dramanın ortaya çıkması dini ayinlerde gerçekleşmiştir. Ghosh’a (2020) göre, Aristoteles, Yunan trajedisinin dithyramb'lardan (tanrı Dionysos'un onuruna yapılan koro ilahileri) geliştiğini ve bu ilahilerin yalnızca tanrıyı övmekle kalmayıp aynı zamanda bir hikâye anlattığını iddia etti. Efsaneye göre, MÖ 6. yüzyılın koro lideri Thespis, dithyrambik bir hikâyede başkarakterin rolünü üstlendiğinde drama ortaya çıktı: Konuştu ve koro yanıt verdi. Aristoteles'e göre bu, diğer aktörlerin ve karakterlerin eklenmesi ve dramanın bağımsız bir biçim olarak evrimi için küçük bir ilk adımdı.

Aristoteles, drama hakkındaki ilk bilgileri, Yunan trajedileri üzerinden açıklamıştır. Aristoteles'in anlatımıyla trajedi, “gerekli büyüklüğe sahip asil ve eksiksiz eylem”in ve “acıklı ve korkunç olayların temsili yoluyla katarsis” elde etmenin bir taklididir (Aristoteles, Poetics, 11). Babcock’a (1987) göre, olay örgüsü, karakter ve konuşma Aristoteles trajedisinin en önemli ilkeleridir: olay örgüsü, bir kahramanın talihten talihsizliğe düşüşünün öyküsü olmalıdır; trajik bir kahramanın karakteri, bazı kusurları veya “trajik kusurları” olan orta derecede iyi bir adamın karakteri olmalıdır; konuşma, kahramanın karakterini seçtiğini ve reddettiğini ortaya koyarak ortaya çıkarmalıdır.

Klasik trajedi her zaman, Agamemnon'un Troya'ya yelken açmayı bekleyen binlerce askere karşı sorumlu olmakla karşılaştığı gibi bir çatışma sunar.

Aristoteles, dramatik rol oynamanın mimetik formu aracılığıyla onlarla bu şekilde empati kurabilmemiz için, karakterlerin hissettiklerini bize aktaran sahnedeki oyunculuğa tepki vermemizin “simüle edilmiş temsil”, mimesis yoluyla olduğunu savunur (Mccutcheon, 2009, s. 163). Davis’e (1999) göre mimesis, ilk bakışta, dünyamızın olağan özelliklerinin belli bir abartıyla odak noktasına getirildiği bir gerçekliğin stilize edilmesi gibi görülür. Taklit, deneyimin sürekli akışından belirli unsurları seçerek onlara sınırlar koymayı içerir ve bu süreç, gerçekte başlangıcı ve sonu olmayan olgulara bir çerçeve kazandırır. Dahası, mimêsis yalnızca gerçeği çerçevelemekle kalmaz, aynı zamanda çerçeveye alınanların mutlak bir gerçeklik olmadığını da vurgular ve bir taklit ne kadar gerçekçi görünürse, o kadar yanıltıcı olabilir.

Aristoteles’in Poetika’sında tanımladığı klasik drama, anlatı yapısı olarak özdeşleşmeye dayalı bir hikâye örgüsü kullanır. Aristoteles, iç öğeler ve dış öğeler olmak üzere tragedyanın öğelerini iki gruba ayırır; “öykü (mythos), karakterler, dil, düşünceler, dekorasyon ve müzik” tragedyanın iç öğelerini oluşturur; bunlardan dil ve müzik taklit araçlarını, dekorasyon taklit tarzını, öykü, karakter ve düşünceler taklit nesnelerini oluşturur (Aslan, 2009, s. 24). Uğur (2017), öyküleme türünün amacını, izleyiciye sorgulamaya gerek duymadan gerçeklik hissi veren, kolay anlaşılır bir anlatı sunmak olarak açıklar. Olayların neden-sonuç ilişkisi üzerine kurulduğu bu yapı, hikâyeye anlamlı bir bütünlük kazandırır ve bu sayede seyirci, sahnede gelişen olay örgüsü veya karakterle kolaylıkla bağ kurabilir.

Medyayla ilgili terimlerle ifade etmek gerekirse, drama, insanların, hayvanların ve hareketli varlıkların refahını etkileyen olayları betimleyerek çatışma ve çözümü üzerinde durur. Her dramanın özünde, bu olaylardan etkilenen ve okuyucular, izleyiciler ile diğer medya kullanıcıları tarafından tanık olunan karakterler, kahramanlar ve karşıt karakterler bulunur. Karakterler, hayattaki kaderlerini iyileştiriyor veya servetlerinde bir bozulma yaşıyor olarak gösterilebilir. Eylemleri gözlemlenebildiği ve niyetleri çıkarılabildiği sürece, seyirci karakterleri ahlaki olarak değerlendirmeye ve onlara karşı eğilimler geliştirmeye hazırdır (cf. Zillmann, 1996’dan akt. Vorderer ve Knobloch, 2000). Benzer şekilde, izleyicilerin medya karakterleriyle kurdukları tek yönlü ve hayali

ilişkiler, yani parasosyal etkileşimler, bu değerlendirmelerde önemli bir rol oynar (Giles, 2002). Bu eğilimlerin yanı sıra, karakterlerin tasvir edilen kaderine bağlı olarak, dramadan zevk alınabilir veya acı çekilebilir. Kahramanlar bazen başarılı olur ve bazen başarısızlığa uğrar; bazıları tarafından sevilirken, bazıları tarafından ise nefret edilirler (Vorderer ve Knobloch, 2000, s. 59).

Aristoteles, Poetika’da mimesisi açıklarken önemli bir kavram olan katharsis üzerinde durur ve trajedyanın merkezi amacının katharsis olduğunu öne sürer. Bu kavram, Türkçeye “arınma” olarak çevrilebilir ve temizlenme, paklaşma, saflaşma gibi anlamları içerir (Can, 2006). Aristoteles’e göre, tragedyanın ödevi, uyandırdığı acıma ve korku duygularıyla ruhu tutkulardan arındırmaktır (Poetics, 11). Tragedya, eylemin taklididir ve bu taklit aracılığıyla seyirciyi arındırmayı amaçlar. Cabral ve Valente’ye (2021) göre drama, zorluklarla yüzleşmek, onların üstesinden gelmek ya da onlardan güç almakla ilgilidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, katharsis kavramının drama sanatında önemli bir işlevi olduğu söylenebilir. Can’a (2006) göre ise katharsis, tragedyanın sunduğu haz ve acıma duygularıyla başlayan ve zihinsel bir olgunlaşmayla sonuçlanan bir süreçtir. Tragedya sayesinde birey, kendi kişiliğini yeniden değerlendirme fırsatı bulur ve bu süreç sonunda önceki halinden farklı olarak yeni bir değer yaratmanın getirdiği zihinsel üstünlüğe ulaşır.

2.3.1. Dramatik Medya: Radyo ve Televizyon Dramaları

Daha geniş anlamıyla drama, Yunan trajedisi ve müzikal dramadan aksiyon filmlerine ve video oyunlarına kadar farklı medya ve dilleri kapsar: büyük farklılıklarına rağmen, bu temsili formatlar “drama” olarak tanıdığımız kültürel yapının özelliklerini paylaşır, örneğin: karakterler, eylemler ve çatışmalar (Damiano vd., 2019). Dramanın çağdaş kültürde katlanarak yayılması, Esslin’i (1988) “dramatik medya” tanımını oluşturmaya, yani karakterlerin eylemleri gerçekleştiren medyayı; tiyatrunun yanı sıra sinema ve televizyonu da içerirler. Somut olmayan kültürel mirasın bir biçimi olarak drama, zaman içinde değişen biçim ve işleve sahip, gelişen bir doğa ile karakterize edilir (Damiano vd., 2019). Edebiyat eleştirisinden göstergebilime, estetiğe ve psikolojiye kadar tüm disiplin alanlarındaki çalışmalarla geleneksel olarak kabul edilen drama kavramı, son yıllarda daha da güçlenmiştir (Lombardo vd., 2015).

Amerikan radyosu, “Altın Çağ”ında (1930'ların başlarından 1950'lerin sonlarına kadar), olağanüstü derecede dramatik çıktı üretmiştir, çünkü zamanın kayıt karşıtı politikalarından dolayı tüm yayınlar canlı olarak gerçekleştirilmekteydi (Hand, 2005). Grams'e (2002) göre ABD radyosu, dinleyicilerine her hafta en az 80 korku ve gerilim türü radyo draması sunmaktaydı. Türkiye’de ise 1942 yılında radyo program içeriklerinin %1,5’ni canlı olarak yayınlanan radyo dramaları (Muhtelif temsil, skeç, revü, vodvil,...) oluşturmaktaydı (Bölükbaş, 2020, s. 34).

Hawes’e (1963) göre dramanın televizyon yolculuğu, Eylül 1928’de, NY, Schenectady’deki W2XB (General Electric’in WGY’sine aittir), Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ilk dramatik program olan J. Harley Manners’ın silahlar, hançerler ve zehirle dolu bir kan ve gök gürültüsü oyunu olan “The Queen's Messenger”in televizyonda yayınlanmasıyla başlamıştır. Drama, 1940'larda ve 1950'lerde İngiltere ve ABD’de, normalde sürekli bir performans olarak çok kameralı bir stüdyoda elektronik kameralar tarafından canlı olarak çekilmiştir. Resimler stüdyo galerisinde canlı olarak karıştırıp ulusal olarak yayınlandığından performanslar aktörler ve yapım ekibi arasında yoğun bir konsantrasyon ve koordinasyon gerektirmiştir (Hawes, 2002). Bu erken dönem teknik uygulamalar, televizyonun yaygınlaşmasıyla birlikte farklı biçimlerde evrilmiş ve zaman içinde televizyon için hazırlanan filmler, TV serileri ve diğer formatlar dramanın televizyon formları olarak gelişmiştir.

Türkiye’de televizyon yayıncılığında ise çağdaş drama ağırlıklı olarak televizyon dizileri üzerinden izleyiciye sunulmuştur. 1974 yılında yapımcılığını TRT’nin üstlendiği Kaynanalar, Aşk-ı Memnu gibi dizilerle başlayan bu süreç, 1980’li yıllarda televizyon kullanımının artmasıyla birlikte Perihan Abla gibi dizilerle devam etmiştir. Türkiye’de başlangıçta daha çok ithal dizilerin hâkim olduğu bir alan olarak gelişen dizi sektörü, özel televizyonların ortaya çıkmasıyla 1990’lı yılların ortalarından sonra yerli televizyon dizilerine yoğunlaşmıştır (Şentürk, 2018, s. 3).

2.3.2. Televizyon Dizileri

Bolat (2022), televizyon dizilerini, geleneksel hikâye anlatıcılarının modern bir yorumu olarak değerlendirir. Bu dizilerin, insanların binlerce yıllık deneyimlerini ve ilişkileri ağlarını dramatize ederek izleyicilere sunduğunu ifade eder. Geleneksel hikâyelerin abartılmış veya yeniden yorumlanmış versiyonları olarak televizyon dizilerinin,

izleyicilerin duygularını ve merakını besleyen bir araç işlevi gördüğünü belirtir. Televizyon dizisi tamamen televizyon yapımı olarak kabul edilir ve dramatik bir metin biçimi olarak sinema ve tiyatrodan ayrılır (El-Masri, 2010, s. 115'den akt. Benrazek, 2022, s. 29). Televizyon dizileri -dram, pembe dizi, suç, komedi ya da politik gerçekçilik biçiminde olsun- çok sayıda alt türüyle dünyanın ve içindeki ilişkilerin tasvirlerini sunar (Nærland, 2018, s. 652). Televizyon dizilerinin sanatsal temeli, izleyiciyi heyecanlandıran, sinirlerini geren ve aynı zamanda dikkatini çeken bir grup sahneyi içermesine dayanmaktadır. Zira televizyon dizileri için heyecan, izleyiciyi sonraki bölümlere çeken en önemli unsurdur (Hamid, 2017, s. 91'den akt. Benrazek, 2022, s. 30).

Kurgusal ve kurgusal olmayan birçok televizyon programında serileştirmeye yönelik bir eğilim gözlemlenebilir; aslında, serileştirme genellikle TV'nin özelliklerinden biri olarak görülür. Günlük veya haftalık bölümlerde yayınlanan, potansiyel olarak sonsuz bir hikaye anlatan kurgusal TV anlatılarının tartışılmasında karşılaşılan en yaygın ayrımlardan biri, “dizi” ve “serial” arasındadır (Allrath vd., 2005, s. 5). Dizilerde her bir bölüm içinde aynı karakter bulunmaktadır. Ancak, her bir bölümde belirli bir macera işlenir. Bu macera bir sonraki bölüme taşınmaz. Seriyallerde ise birçok farklı bölümde tek bir konu işlenir, hikâye ve söylem bir bölüm sırasında bir sonuca varmaz ve diğer bölümlere taşınır (Kozloff, 1992, s. 91; Yener, 2021). “Her ne kadar eskiden diziler ve seriyaller birbirinden farklı iki tür olarak kabul edilse de günümüzde hem diziler hem de seriyaller birbiri ile bütün oluşturmaktadır. Zaman içerisinde ikisinin de sınırları kaldırılmış ve tek bir formata büründürülmüştür” (Yener, 2021, s. 9).

Pescatore ve Innocenti'ye (2012, s. 58) göre televizyon dizileri iki ana kategoriye ayrılır. Birinci kategoride yer alan diziler, bağımsız anlatı ile karakterize edilen bölümlerden oluşur ve anlatılan olaylar her zaman bölüm sonunda bir sonuca varır. Bu tür diziler, antolojik veya epizodik bir olay örgüsüne sahiptir. En yaygın biçimleri, birbirinden tamamen bağımsız bölümlerden ve yinelenmeyen karakterlerden oluşan sözde “antoloji dizileri”dir. Örneğin, 1959-1964 yılları arasında yayımlanan “Alacakaranlık Kuşağı”, 1985-1989 arasında ve daha sonra 2002-2003 yılları arasında yeniden ele alınmıştır. Sitkom komedileri (Friends, 1994-2004; Modern Family, 2009'dan beri) de bu kategoride değerlendirilir. Televizyon dizileri, genellikle, bir bölümden diğerine, yol boyunca gelişmeleri hatırlayan karakterler ve izleyicilerle zaman içinde ortaya çıkan

olay örgülerini vurgular (O'Meara, 2015, s. 191). Buna karşılık, epizodik televizyon dizileri, genellikle her bölümde benzer bir kalıbı tekrar eden hikâyeler içerir: Gelecek hafta tekrar yapmaktan mutlu olan istikrarlı karakterler ve izleyicilerle kötü adamı yakalamak veya aile içi bir kavgayı çözmek gibi (Bignell 2012; Duncan 2006; Huisman 2005'den akt. O'Meara, 2015, s. 191).

Pescatore ve Innocenti'ye (2012, s. 58) göre, ikinci kategorideki televizyon dizileri, askıya alınmış sonlarla karakterize edilen bölümlerden oluşur; tek bir bölümde anlatılan olaylar hiçbir zaman bir sonuca varmaz ve nasıl bittiğini görmek için hikâyeyi birçok bölüm için takip etmek gerekir. Bölüm aktarımı, kilit noktadır çünkü izleyiciyi bir sonraki bölümü sorgulamaya bırakma fikri, bir sonraki bölümü izlemenizi sağlayan güçtür (Nastoski, 2021 s. 18). Bu model, devam eden kurguyu, yani uzun süre ve birçok bölüm için (en az 4-5, bazı durumlarda tüm sezon boyunca) sürdürülen uzun süreli bir kurguyu tercih eder (Pescatore ve Innocenti, 2012, s.58). “Bir kişi bir hikâyeye dinleyici/izleyici olarak katılmaya karar verdiğinde, hikâyenin sonuna gelmeyi, hikâyenin ne hakkında olduğuna dair ana noktayı elde etmeyi umar. Bu bir son ihtiyacı, dizi yapımcılarının en çok oynadığı şeydir” (Nastoski, 2021, s. 18). En belirgin örnek, esas olarak Anglo-Sakson kültüründen gelen ve çözüm veya son sağlamayan bir hikâye ile karakterize edilen pembe dizilerdir (1987'den beri üretimde olan Cesur ve Güzel gibi) (Pescatore ve Innocenti, 2012, s. 58).

2.3.3. Çağdaş Televizyon Dizilerinin Genel Özellikleri

Günümüzde televizyon kanalları, maksimum “tekrar izlenebilirlik” elde etmek için daha yüksek sofistike televizyon dizileri üretme ve bu dizilerin görsel ve anlatı detaylarına daha fazla dikkat etme eğilimindedir (Mittell, 2006, s. 31). Anlatı yapısı açısından, yeni diziler tekniklerinin çoğunu pembe dizilerden alır (Zagalo ve Barker, 2006, s. 167). Tema ve tonla ilgili olarak, kaliteli televizyon dizileri “yüksek üretim değerine” sahip olma ve güncel konulara yansıyan daha ciddi temaları ele alma eğilimindedir (Cardwell, 2007, s.26). Televizyon ve film arasındaki birliktelikten doğan günümüz televizyon dizilerinin bu yeni biçimi, sadece televizyonun kendisinin değil, aynı zamanda film dilinin de üzerine çıkabilen yeni bir dramatik dil kullanmaktadır (Zagalo ve Barker, 2006, s. 167). Çağdaş televizyon dizileri, hayata ya da sosyal meselelere yorum yapmak

için “ciddi temalar” kullanırlar ve “sembolik olarak, refleks olarak ya da dolaylı olarak” okunabilecek ayrıntıları içerirler (Cardwell, 2007, s.26).

Zagalo ve Barker (2006) , yeni televizyon dizilerinin, gerçekten yenilikçi bir anlatı veya biçim vizyonundan veya tamamen yeni özelliklere sahip eserler inşa etme ihtiyacından doğmadığını, bunun yerine eski tarzların yeni resmi füzyonları olduğunu iddia etmektedir. Görsel stillerini çoğunlukla çağdaş Hollywood filmlerinden ödünç alan günümüz dizileri, popüler televizyon dilbilgisinin anlatı çekirdeğini kullanan, ancak ona Hollywood tarzı görsel hikâye anlatımının ana tekniklerini ekleyen yapımlardır. Allrath ve diğerlerine (2005) göre ayrıca bu dizilerde “medyalararasılık, medyalararasılık ve üstkurmaca gibi deneysel teknikler de oldukça sık gözlemlenebilir. Çağdaş televizyon dizilerinde kullanılmaya başlanan anlatı biçimlerinin çoğu, teknolojik yenilikler sayesinde mümkün olmuştur. Günümüz TV'si, görsel ve işitsel parçaların bilgisayar ortamında düzenlenmesine ve manipülasyonuna çok bağlıdır” (s. 4). Son televizyon dizilerinde artan oyunluğun ve postmodern eğilimlerin bir parçası olarak medyalararası referanslar kullanılır; bu bağlamda diğer televizyon programlarına veya diğer medyalara göndermeler yapılabilir.

1990'larda TV dizileri, çoklu bakış açısı ve güvenilmez anlatım gibi deneysel anlatı tekniklerini ve ayrıca sesli anlatımın ve görsel-işitsel bilincin sunumunu yenilikçi işlevselleştirmeleri kullanmaya başladığından, son TV dizilerinin analizi özellikle anlatıbilimsel bir ilgi konusudur (Allrath vd., 2005, s. 4). Denson’a (2014) göre geçiş dönemi bağlamında, diziler yeni bir sinema biçimini teşvik ediyor olarak görülebilir: anlatı filminin görece yeni inovasyonunu geliştirir, keşfeder ve teşvik eder, onu “hareketli resimler”in salt gösterisinden farklı olarak işaretler ve bunu, kendisi geçiş halinde olan bir izleyici kitlesine tanıtıyorlar (her şeyden önce, alt sınıf, etnik olarak farklı, yükselen bir kadın izleyici de dahil olmak üzere daha rafine izleyicilere hizmet veren daha saygın mekanlara geçişle).

Gösterinin de ön planda olduğu günümüz televizyon dizilerinde, benzersiz bir stil yaratmak için çekim ve kurgu teknikleri ve müzik kullanır. Bu gösteriler, “karmaşık anlatı yapıları” ile oluşturulur ve “gelişmiş yaratıcı bir vizyon” ile yürütülür. Bu dizilerde izleyici, gösterinin anlamını yorumlamak ve anlamak ve anlatısını kavramak için gösteriye daha fazla odaklanmalı ya da “daha yüksek bir katılım düzeyine” sahip olmalıdır (Cardwell, 2007, s. 27). Bu sinematik görsel öğeler, izleyiciyle entelektüel

olarak iletişim kurarak ya da dramatik ya da psikolojik olarak haklı çıkarılarak filmin veya dizilerin sanatsal değerine katkıda bulunur (Mansour, 2019, s. 82).

2.4. Travma ve Medya

Hordvik'e (2019) göre psikolojik travma, aniden meydana gelen, yaşamı tehdit eden veya öyle algılanan, ilgili kişinin duyularını yoğun şekilde etkileyen aşırı bir olaydan kaynaklanır. Bu tür deneyimler çok çeşitli tepkileri ve duyguları ortaya çıkarabilir. Olayı doğrudan takip eden reaksiyonlar şok olarak nitelendirilir ve bu durum, hiçbir şeyin gerçek olmadığı duygusu, duygusal kayıtsızlık ve kafa karışıklığının yanı sıra fiziksel tepkileri de içerebilir. Travmayı stres etkeninden ziyade tepki olarak kavramsallaştıran Figley (1985), travma kavramını, hayatta kalanın zarar görmezlik duygusunu paramparça eden olağanüstü, felaketli bir deneyimin anılarından kaynaklanan duygusal bir rahatsızlık ve stres durumunu temsil etmek için kullanır.

Psikolojik travma, bir olayın ya da kalıcı koşulların benzersiz bireysel deneyimidir ve bu deneyimlerde; bireyin duygusal deneyimini bütünleştirme yeteneği bozulur ya da birey (öznel olarak) yaşam, bedensel bütünlük ya da akıl sağlığı için bir tehdit yaşar (Pearlman ve Saakvitne, 1995, s. 60). Böylece travmatik bir olay ya da durum, bireyin başa çıkma yeteneğini aştığında psikolojik travma yaratır ve o kişiyi ölüm, yok olma, sakatlanma ya da psikozdan korkar hale getirir; birey duygusal, bilişsel ve fiziksel olarak bunalmış hissedebilir; olayın koşulları genellikle gücün kötüye kullanılması, güvene ihanet, tuzağa düşme, çaresizlik, acı, kafa karışıklığı ve/veya kaybı içerir (Giller, 1999).

Travma ve psikoz arasında öne sürülen bir ilişki, psikozun travmaya bir tepki olarak ortaya çıkabileceğidir: bu öneri, psikotik popülasyonlar arasındaki yüksek çocukluk çağı cinsel istismarı ve diğer travmalara ve olumsuz yaşamın hızlandırıcı etkisine dayanmaktadır; olaylar ve/veya olumsuz çevresel koşullar psikotik belirtiler üzerinde etkilidir (Kingdon ve Turkington, 1994; Romme ve Escher, 1989; Morrison vd., 2003).

Sasikumar'a (2021) göre psikolojik travma, fiziksel zarar veya yaralanmadan bağımsız olarak ortaya çıkan travmatik veya rahatsız edici olaylara karşı psikolojik bir tepkidir: travma ve psikolojik etkisi, travmatik deneyimlerin somut anlamı veya etkisi ile

bağlantılıdır, ancak aynı zamanda travmanın dışsal zarardan daha ileri giden ayrı ve farklı bir parçasıdır; travmanın etkileri yoğun ve aşırı olabilir ve çocuklar genellikle kolayca travma geçirebilir ve bu olayın etkisi kalıcı olabilir.

Çocukluk çağı travması, psikopatoloji için önemli bir risk faktörüdür. Çocukluk çağı travmasının “gizli yaraları” beyin gelişimini, temel davranışsal alanları (örneğin, biliş, pozitif değerlik sistemleri, negatif değerlik sistemleri), sonraki stres faktörlerine tepkiyi ve nihayetinde psikopatoloji riskini etkileyebilir (Danese ve Baldwin, 2017, s. 517). Travmatik deneyimler her zaman bilinçaltında kalır ve tüm kişiyi, hem kendileri hem de başkaları hakkında hissettiklerini etkiler ve sonuç olarak, ebeveynler bir çocuğun zihinsel gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Onları ihlal edenin anne baba olduğu ortaya çıkınca sorun daha da kötüleşir (Sasikumar vd., 2021, s. 17687).

Gibert ve diğerlerine (2009) göre, çocukluk travması hakkında bildiklerimizin çoğu, cinsel, fiziksel ve duygusal istismarın yanı sıra fiziksel ve duygusal ihmali içeren şiddetli ve kronik kişilerarası stresin prototipik bir biçimi olan çocuklukta kötü muamelenin sonuçlarına ilişkin araştırmalardan gelmektedir. Çocukluk çağı travmasının bu yaygın biçimi, dünya çapında yüksek gelirli ülkelerdeki her beş çocuktan birini etkilemekte ve ileriki yaşamlarında artan zihinsel ve fiziksel hastalık riskiyle ilişkilendirilmektedir. Ayrıca, çocuklukta maruz kalınan kötü muamelenin yetişkinlikte çeşitli psikiyatrik bozukluklara yol açabileceği belirtilmektedir (Danese ve Baldwin, 2017).

Psikanalitik yaklaşıma göre travma yaşayan kişi, yaşadığı olaya karşı kendini savunmak için bu olaya ilişkin yaşadıklarını bastırır ve bu şekilde travmatik olay sona erer, ancak kişinin buna tepkisi bitmez (Giller, 1999). Levine’ye (1997) göre, bir kişi aşırı strese, tehdide veya yaralanmaya maruz kaldığında, buna tepki olarak aktive olan bir tepki modelinin prosedürel hafızasını geliştirir. Travma, bu bilinçsiz işlemler etkisiz hale getirilmediğinde ve vücutta kaldığında meydana gelir.

Geçmişin günümüze müdahalesi, travmadan kurtulan kişinin karşılaştığı ana sorunlardan biridir ve genellikle yeniden deneyimleme olarak adlandırılan bu durum, travmatik deneyimlerden kaynaklanan birçok psikolojik semptom ve psikiyatrik bozukluğun anahtarıdır (Giller, 1999). Bu izinsiz giriş; rahatsız edici araya giren anılar, geçmişe dönüşler, kabuslar veya aşırı duygusal durumlar olarak ortaya çıkabilir. Levine

(1997), beden anılarının bireyin barışçıl bir duruma geri dönmesini engellediğini ve travmanın zayıflatıcı semptomlarının bu şekilde ortaya çıktığını belirtmektedir.

Young'a (2004) göre travmatik bellek, zamansız ve bütünleşmemiş olması bakımından sıradan bellekten farklıdır; bu durum, kurbanların travmayı geçmişe ait bir olay olarak kabul etmek yerine, güncel bir deneyim olarak yaşamaya devam etmelerine neden olur. Van der Kolk (1996), travmatik anıların bedensel hafızada depolandığını ve biyolojik stres tepkileri olarak ifade edildiğini belirtir. Bu da, bireylerin travmatik olayları tekrar tekrar yaşıyormuş gibi hissetmelerine yol açabilir. Bellek kavramı, özünde benlik ve öz-farkındalık ile bağlantılıdır; şiddetle yüzleşmek, kişinin benliğinin yenilmez ve özünde değerli olduğu ve dünyanın düzenli ve adil olduğu yönündeki temel varsayımlarına meydan okur (Young, 2004). Herman (2015), travmanın kişinin dünyaya dair temel güven duygusunu sarstığını ve travma sonrası kendilik algısının değiştiğini öne sürer. Travmatik bir deneyimden sonra, kişinin kendine ve dünyaya bakışı bir daha asla eskisi gibi olamaz. Psişenin travmatik bir deneyime normal tepkisi, yaşamın tüm duygusal yönlerine karşı genel bir tepki verme yeteneğinin körelmesine yol açabilen ayrışma, kaçınma veya uyuşma gibi savunmaların kullanılmasıdır (Young, 2004, s. 56).

2.4.1. Medyada Travmanın Temsili

Travma, farklı disiplinlerce de incelenmiş olup, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yalnızca psikolojik bir durum olmanın ötesinde, edebi, kültürel ve medya metinleri bağlamında da ele alınmaktadır (Borjan, 2021, s. 164). Çağdaş travma teorisi, travmatik hafızanın doğası ve tarihsel anlatının anlaşılması sürecinde ortaya çıkan krizlerle ilgilenir. Felman ve Laub (1992) ile Caruth (1995), travmanın bilinçli belleğin doğrusal anlatısıyla özümsemeden, beklenmedik bir şekilde şimdiki zamana sızarak bireyin deneyim dünyasında canlı kalabileceğini öne sürer. Bu durum, genellikle hem olayın hakikatini hem de onun anlaşılmağını içeren kâbuslar veya geçmişe dönüşler şeklinde kendini gösterir.

Caruth (2016), travmatik olayın anılarının bilinçli ya da bilinçsiz düzeyde öznel veya kültürel bir dolayım içermediğini ve hayatta kalan bireyin, olayın “izleri”ni geri dönüşler veya kabuslar aracılığıyla deneyimlediğini belirtir (s. 4). Radstone (2007) travmanın “izsiz izler” bıraktığını öne sürerken (s. 20), Meek (2009) ise Caruth'un travmatik hafızanın tekinsiz dönüşü konusundaki açıklamalarının Freud'un teorilerine

dayandığını ve TSSB'nin “travmatik rüyaların ve geçmişe dönüşlerin gerçekçi ve simgesel olmayan doğasını” tanımlamak için kullanıldığını ifade eder (s. 22).

Tarihsel olarak teknoloji, geçmişin ruhuna açılan bir pencere görevi görmüş, tarihsel trajedilerin ve zaferlerin anılarının dijital bir zaman kapsülü gibi yakalanmasına ve korunmasına izin vermiştir (Young, 2021). Andreas Huyssen, günümüzde Holokost hafızasını medyanın hafızasından, müzelerden, belgeseller ve fotoğraflar aracılığıyla internet sitelerinden ayrı düşünmenin imkânsız olduğunu savunur (Pinchevski, 2019, s. 9). Young’a (2021, s. 122) göre tarihsel trajedilerle ilgili en eski anılarımız (örn. Holokost), yalnızca dijital zaman kapsülleri görevi gören teknoloji ve medyanın kullanımıyla yaşanabilir. Günümüzde, travmatik geçmişle yüzleşmeyi mümkün kılmak amacıyla sinema ve toplumsal bellek çalışmalarını birleştiren araştırmaların sayısında artış gözlemlenmektedir. Bu tür çalışmalar, yakın tarihte travmatik deneyimlerle yüzleşmek adına atılan önemli adımları temsil etmektedir. Bu deneyimlerin belleklerde yer etmesi ve bu bellekle hesaplaşılması, iyileşme sürecinin devam edebilmesi için öncelikle bir şekilde temsil edilmelerini gerektirmektedir (Levent, 2019).

Travma teorisi, görüntü, tanık olma ve travma ile medya temsillerinin geçmişi inşa etme biçimleri arasında bir bağlantı kurmaya çalışır. Görsel medya, tarihsel olayları kaydetme ve hatırlama araçlarımızı genişleterek travmanın önem kazandığı koşulların yaratılmasına yardımcı olmuştur (Borjan, 2021; Levent, 2019). Borjan’a (2021) göre bu, temsil edilen travmaların geçmişle otantik bir bağlantı sağladığı anlamına gelmez, çünkü şiddet görüntüleri, tarihsel deneyimin farklı görsel-işitsel dolayımıyla manipüle edilebilir (imgenin dijital manipülasyonu, tarihin sinematik dramatizasyonu, geçmiş olayların belgesel kurgularda yeniden inşası, vb.).

Travma teorisinin mevcut kısıtlaması sadece pratik değil (travma, hafıza ve yas hakkında nasıl yeni bir şey söyleyebiliriz?) aynı zamanda kavramsal, tarihsel ve ideolojiktir (Garibotto, 2017, s. 655). Travma ve imajın uzun ve simbiyotik bir ilişkisi vardır: Meek'e (2009) göre, “travma teorisi, tanıklık, tanık olma ve travmatik olay arasında ayrıcalıklı veya istisnai bir bağ kurmaya çalıştığı ölçüde, genellikle zaten medya temsilleri aracılığıyla oluşturulmuş olan siyasi kimlik biçimlerine katılır” (s. 8). Bu tür gerçekleştirmeler olmaksızın anıtlar, ritüeller ve kitaplar ölü maddelerden başka bir şey değildir ve toplumlarda herhangi bir etkiye sahip değildir (Erl vd., 2008, s. 5). Kaplan ve Wang (2004), gösteri ve simülasyonun yaygınlaşmasının, tarihin kurumsal

medya tarafından Disneyleştirilmesine ve anlatılarda ve görüntülerde travmanın çarpıtılmasına yol açtığını öne sürer. Bu nedenle günümüzde görsel medya, modernitenin travmatik deneyiminin tanınabileceği, müzakere edilebileceği ve yeniden yapılandırılabilen bir kültürel kurum haline gelmiştir.

Kaplan ve Wang'a (2004) göre travmaları temsil etmek için tasarlanan anlatılar ve imgeler, korkunç gerçeği örtbas etmek ve travmanın gerçekliğini çarpıtmak için baştan çıkarıcı bir güce sahip oldukları için şüpheyile bakılır. Travma, bir kültürün anlam oluşturma şemasının ve temsil biçimlerinin parçalanmasını ima ettiği için, birçok eleştirmenin ısrar ettiği gibi, temsilin ulaşamayacağı bir yeredir.

Guerin ve Hallas'a (2007) göre travma çalışmaları, gerçek kategorisini, onu tam olarak temsili bir sınır ve hatta hayal gücüne bir meydan okuma olarak sunan travmatik tarihsel olaya bağlayarak kurtarmaya çalışmıştır. Travma çalışmaları bu nedenle, postyapısalcı teoriye, tersine çevirmeye çalıştığı mimetik şeffaflık kavramlarına gerilemeden, gerçeğin temsiliinde politik ve etik bir çıkar sağlamak için bir araç sunar.

Hirsch (2004, s. 9), "travma söylemini" yalnızca bir travma temsili teorisini kolaylaştırmanın değil, aynı zamanda bireysel ve kolektif tarihsel deneyimlerin analizlerindeki metodolojik boşlukları kapatmanın bir yolu olarak önermektedir. Buna göre, "travma söylemi -konuşmada, okumada, filmde karşılaşılan şekliyle- kişiye... temsiliin başarısızlığını temsil etmesi için bir dil verir" (s. 18).

2.4.2. Filmlerde Kahramanın Travması

Üzücü bir olaya ya da kazaya, tecavüz ya da doğal afet gibi bir dizi olaya verilen duygusal bir tepki olarak tanımlanan psikolojik travma, psikolojik ve psikolojik inkar gibi tipik tepkiler ile karakterizedir ve septomatik olarak; öngörülmeleyen duygular, daha uzun süreli tepkiler, geçmişe dönüşler, kişilerarası ilişkilerde problemler ve bazen baş ağrısı ya da mide bulantısı gibi fiziksel rahatsızlıklar görülebilir. Özen'e (2018) göre, potansiyel olarak travmatik olayların türü ve sıklığı farklılık göstermekte ve psikolojik etkileri sosyal ve mağdura özgü değişkenler tarafından belirlenmektedir. Travma sonrası tepkiler birçok faktöre bağlıdır. Bazen hastalığın kendisine neden olan travma, bazen tetikleyici bir rol oynar. Bu nedenle travmaya maruz kalmanın bir dizi farklı semptom ve bozuklukla ilişkili olması şaşırtıcı değildir. Travmanın bu potansiyelini kullanan

filmler, karakterleri çok çeşitli ilginç psikolojik durumlarla ilişkilendirerek olağandışı karakterler yaratır.

Otobiyografik bellek, kişinin geçmiş yaşamında belirli bir yer ve zamanda gerçekleşen bir olayın açık belleği olarak tanımlanmaktadır (Nelson ve Fivush, 2004). Film yapım teknikleri ve uygulamalarındaki gelişmeler, kurgusalda olsa da otobiyografik belleğe ait anıları çoğu kez gerçeğe yakın bir biçimde somutlaştırabilmektedir. Bu sayede filmler, kahramanların belirli bir yer ve zamanda yaşadığı travmatik olayları dramatik bir anlatımla izleyiciye sunabilmektedir. Kahramanın travması, kahramanın otobiyografik belleğinde saklı olsa da filmler aracılığıyla izleyiciler, görsel ve işitsel olarak bu travmatik anları izleme (yapay da olsa tekrar bir tanıklık etme) imkânı bulur. Elm vd., (2014, s. 11), filmleri, rasyonel hafızanın yokluğu sonucunda ortaya çıkan travmatik uçurumun üzerine yapıştırılan geçici bir yama olarak görür.

Duyguların davranışlar üzerindeki etkileri bağlamında travma ve kültürel hafıza sorunları ile şiddet ve mağduriyetin kimlik oluşumunda etkileriyle alakalı meseleler akademide büyük ilgi görmektedir. Bu yüzden günümüzde travma teorisi, psikoloji ve bilişsel bilimden edebiyat ve ekran çalışmalarına kadar çok çeşitli alanlarda akademik araştırmaların ön saflarında yer almaktadır (Brand, 2009). Filmlerin hikâyelerinde de dramatize edilmiş sahneler ve eylemlerle ilgili birçok tema kullanılmaktadır. Bu temalardan biri olan travma teması, filmlerde dikkat edilmesi gereken psikolojik yönü vurguladığı için hikâyeyi ilginç kılmaktadır (Hidayat ve Indarujati, 2020). Bu yüzden günümüzde kitle iletişim araçları, psikolojik stres ve duygusal etki bağlamında travma temasına yoğun bir ilgi göstermektedir (Sasikumar vd., 2021, s. 17687).

Kaplan ve Wang'e (2008) göre dönüştürücü, alışılmadık ve anlatı karşıtı süreciyle filmler, izleyiciye hemen duygusal olarak orada olma (ve çoğu zaman güçlü bir şekilde harekete geçirir) ve aynı zamanda travmatik süreç tarafından kurbanı verilmeyen bilişsel bir mesafeyi ve farkındalığı koruma imkânı sağlar; filmdeki kurban, felakete tanıklık eder, ancak izleyici iletişim noktası (izleyicinin tanıkolduğu bir iletişim noktası) haline gelir. Smith (1995), izleyicinin karakterlerle kurduğu empatik ilişkinin, film deneyimindeki duygusal katılımı ve bilişsel farkındalığı artırdığını belirtir. Filmlerde izleyicinin tanık olma konumu, dolaylı travmatizasyon olmaksızın- izleyicinin bir eserin anlatımı aracılığıyla kurbanın deneyimine girmesine izin veren bir özdeşleşmeyle-empatik özdeşleşme yoluyla izleyicinin dönüşümü için bir alan açabilir. Bir filmin

temaları ve teknikleri aracılığıyla izleyicinin travmaya maruz kalma konumu, rahatlatıcı bir “tedavi” ile son bulur (Kaplan ve Wang, 2018).

Kaplan ve Wang’a (2008) göre genellikle ana akım melodramlar, bu tür eserler travmayı (gerçekliğine karşı) ayrı bir geçmiş olay, yeri belirlenebilir, temsil edilebilir ve tedavi edilebilir (örneğin Hitchcock's Spellbound veya Marnie) olarak kabul eder. “Melodram, en azından Hollywood çeşidinde, bir kültürün travmatik olayları eğik bir biçimde temsil ederken “unutma” ihtiyacının bir belirtisidir. Biçim, unutmaya ve çözülmeye çalışırken, kendisine rağmen, unutulması gerekeni ortaya çıkarabilir ve böylece travmanın geri kalanını ele verebilir” (s. 9).

Travmanın temsiliyle ilgili insani bilimler merkezli söylemlere göre travmatik deneyimi en güvenli bir şekilde aktaran ve bu deneyimin (pozitif bir yönde) onaylanmasını sağlayan anlatı türü otobiyografik anlatıdır. Travmayı tekrardan anlatan, travmaya sebep olan olayı tanımlayan ve yaralanmayı anlamlandıran otobiyografik tanık anlatımı olduğu için, bu tür bir anlatının travma deneyimini temsil edebileceği savunulmaktadır (Belau, 2021). Bu bağlamda günümüzde travma yaşamış kahramanı, psikolojik bir yaklaşımla anlatının odağına yerleştiren; ana karakteri/karakterleri yaşamış olduğu travma veya travmalarla rahatlıkla ilişkilendirebilen ve bu yolla ana kahramanda/kahramanlarda var olan psikopatolojilerin izleyici tarafından kavranmasına izin veren en popüler anlatı türlerinden birisinin otobiyografik dram filmleri olduğu söylenebilir.

Travmanın sinema aracılığıyla işlenmesi, izleyicinin duygusal deneyimlerini anlamlandırmasına ve genişletmesine olanak tanır. Hayal kırıklığına uğramak isteyen izleyici, kendine zarar vermeye değil, duygusal deneyimlerini genişletmek için bu hayal kırıklığını işlemeye çalışır (Diken & Laustsen, 2007; Smith, 2019). Smith’e (2019) göre sıkıntılarla nasıl başa çıktığımızı ve dünyayla nasıl etkileşime girdiğimizi daha iyi anlamak için hayatımızda hayal kırıklığına ihtiyaç vardır: rahatsızlık yoluyla büyümemize ve öğrenmemize neden olan birçok durum yaşamın bir parçasıdır ve travmatik filmlere yönelmek, inşa etmek ve güçlenmek için kendimize duygusal acı çekmenin bir yolunu sağlar. Bu anlamda, duygusal olarak travmatik olaylarla dolup taştan filmsel bir dünyaya itilmek, kendi huzursuzluk kapasitenizin öz-yansıtıcı bir incelemesine izin verir.

Smith'e (2019) göre, kendilerini travmatik ve sinir bozucu dünyalara kaptırma eğiliminde olan izleyiciler, kendilerini daha iyi tolere edebilir ve kavrayış kazanabilir. “Hayal kırıklığını tolere etme kapasitesi, böylece psişenin, tahammül edilen hüsranın kendisini daha tahammül edilebilir kılacak bir araç olarak düşünce geliştirmesini sağlar” (Bion, 2018, s. 112). O zaman tüm dünya daha katlanılabilir hale gelir ve izleyici travma filmleri ile iş birliği yapmak ve onun aracılığıyla çalışmak için kendi duygusal deneyimleriyle daha fazla temas halinde olur (Smith, 2019).

Elm ve diğerlerine (2014) göre filmler, travmatik enerjileri sadece seyirciler tarafından izlenen bir çeşit “kültürel kap” içinde saklamakla ve yeniden oynatmakla kalmaz, bunun yanında bu enerjileri, sıklıkla daha da karmaşık kültürel malzemeler haline getirir ve işler; onlara travmatik olayın kendisinden daha az korku oluşturacak daha anlaşılır sembolik bir biçim verir. “Travmatik dili film diline çevirmek çoğu zaman deşifre edilmesi kolay olmayan deformasyon, şekil bozukluğu, kırılma, dağılma, yer değiştirme veya dönüşüm anlarını ima ettiğinden, aktarılan “travma” çarpıtılmış bir giysi içinde gelir” (s. 10).

Spallacci'ye (2019) göre travma teorisyenleri travmanın temsil edilemezliğini ön plana çıkarırlar; ancak fotoğraf ve film gibi görsel temsildeki modern yeniliklerle birlikte, travma tasvirleri çeşitli izleyiciler için farklı ortamlarda dolaşıma sokulabilir. “Önemli sayıda çağdaş Hollywood popüler filminde ve televizyon dizilerinde, travmanın kendisini temsil etmek yerine travmatik olayın kendisi sunulur; travmatik olay travmatik hafızadan ziyade travma olarak işaretlenen sahneler aracılığıyla filmde temsil edilme eğilimdedir” (s. 1). Bu sahnelerin inşasından kaynaklanan etkiler, izleyiciler için film izlemeyi yalnızca entelektüel bir egzersizden ziyade izleyicileri güçlü kılan bir faaliyete dönüştürebilir; doğru bağlamda ve uzun vadede bu etkiler izleyicilerin kendi travmatik anılarında yeni kavrayışlara, düşünce ve davranış kalıpları değişikliklerine sebep olabilir (Plantinga, 2009). Benzer şekilde, Smith (1995), fenomenolojik ve duygusal terimlerle, inançlarımız ve değerlerimiz ne kadar başlangıçta sosyal yapılar tarafından şekillendirilirse şekillendirilsin, kurgusal temsil deneyimimiz de dâhil olmak üzere yeni deneyim yoluyla mevcut kavramsal çerçevelerimizi genişletme ve benimseme yeteneğine sahip olduğumuzu iddia eder.

Smith'e (2019, s. 17) göre, “Acı çeken veya incinen çocuklar gibi grubumuzun bir parçası olduğunu düşündüğümüz veya sosyal olarak dikkat etmemiz gereken birini

gördüğümüzde, şefkat hisseder ve empati kurarız.” İnsanlar özellikle filmi görmek, duymak, hissetmek, tepki vermek ve filme katılmak ister; izleyicilerin öncelikleri, kişisel kaygılardan başkalarını ilgilendiren bir hikâyeye kayar (Stadler, 2008, s. 5). Bu bağlamda Smith (2019, s. 17) travma filmlerini izleyenlerin kişisel olandan tamamen uzaklaşmadıklarını, ancak “başkalarını içeren hikâye” hakkında hissedilen endişe ve hayal kırıklığını kendi benliklerini anlamak için bir araç olarak kullandıklarını savunur.

2.4.3. Travma ve Film Araştırmaları

Young (2007), “Travma sonrası görüntüler: 11 Eylül'e Tepki” adlı çalışmasında felaketin artık yakın geçmişin bir parçası olmadığı düşüncesinden hareket ederek 11 Eylül'den sonra görsel travmanın mirasını araştırır. Makale iki metne -Amerika Birleşik Devletleri'ne Yönelik Terörist Saldırlara İlişkin Ulusal Komisyonun Nihai Raporu'na ve Meksikalı yönetmen Alejandro González Iñárritu'nun her biri felakete tanık olmanın travmasının etkilerini farklı şekillerde gösteren kısa bir filmine- odaklanır. Makalenin amacı, travmatik olayların ardından gelen hukuki ve kültürel tepkiler için travmatik olayların mirası hakkında sorular sormak ve bu ölçüde travmaya tanık olmanın taleplerini, travmatik bir olayın sinemasal belgelenmesine yönelik etik zorlukları ve felaketten sonraki yargının sınırlarını araştırmaktır.

Muntean (2009), “Bir Film Gibiydi” adlı çalışmasında 11 Eylül saldırıları hakkındaki iki ana akım Hollywood filminin -United 93 (2006) ve World Trade Center (2006)- terapötik potansiyelini araştırmış ve 11 Eylül saldırıları hakkında gerçekten “gerçekçi” bir film yapmanın mümkün olup olmadığını sorgulamıştır. 11 Eylül saldırılarının sıklıkla gözden kaçan bir yönü, olayın derinden dolayımlanmış doğasının benzeri görülmemiş derecede travmatik eşzamanlılıkla ancak çağdaş medya teknolojileri ile mümkün olmasıdır. Bundan dolayı bu makalede 11 Eylül saldırılarının toplumda oluşturduğu kültürel travma ve bu travmanın sağaltımı konusunda bu iki filmin eşsiz bir yol oluşturduğu konusu tartışılmıştır.

Austin (2009), “Travma, Sinema ve Cezayir Savaşı” adlı makalesinde Cezayir Savaşı'nın Fransız ve Cezayir sinemasındaki tasvirini travma teorisinden yararlanarak incelemiştir. Özellikle, Cathy Caruth'un travmanın “doğal bir gecikme” içerdiği ve travmanın en güçlü filmsel temsillerinin “travma bölgesinden bir görme ve dinleme” sergilediği yönündeki iddialarından hareket ederek Cezayir sinemasının çatışmanın yerli

halk üzerindeki etkisiyle meşgul olduğunu iddia etmektedir. Makalede The Battle of Algiers (Pontecorvo, 1965), Youcef (Chouikh, 1993) ve La Maison Jaune (Hakkar, 2007) adlı filmler analiz edilmiştir. Araştırmada Cezayir'deki son iç savaşın görüntülerini sağlamada sinemanın rolü hakkında çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Luckhurst (2010), “Travmanın Ötesinde İşkence Zamanları” adlı makalesinde kültürel teoride ortaya çıkan travma paradigmasının, zamanımızın en acil politik sorularından birini incelemek için yeterli olup olmadığını Abu Ghraib hapisane skandalı sonrasında devlet onaylı işkence sorunu çerçevesinde araştırmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, çoğu travma teorisinin açmazından ve paradoksundan duyulan zevkin, işkenceli zamanlardaki vahşet görüntülerini temsil etmek ve yaymak için daha acil siyasi zorunluluklarla çelişip çelişmediği araştırılmaktadır. İkinci bölümünde, modernist travma estetiğinin dışında ortaya çıkan bir dizi kültürel travma temsili, özellikle gotik mecazların televizyonda ve sinemada işkenceyi tartışmak için temsili modlar sunmak için nasıl kullanıldığına bakılarak araştırılmaktadır. Çalışma, fantezi gotik ve aşırı belirlenmiş tarihsel izlerin bir işkence çağında deneyimde gezinmek için nasıl birleştiğinin bir örneği olarak Pan'ın Labyrinth filminin okunmasıyla sona ermektedir.

Morag (2012), “Fail Travması ve Güncel İsrail Belgesel Sineması” adlı çalışmasında, sinema travma çalışmaları için yeni bir paradigma -fail travması- önermektedir. Mağdurların maruz kaldığı travmadan faillerin maruz kaldığı travmaya olan ilgideki güncel bir değişimi kabul ederek, sinema ve psikanaliz literatüründe failin iğrenç figürüne yönelik baskıyı kırmayı amaçlamaktadır. Bu yeni paradigma, Ari Folman'ın Waltz with Bashir'i, Tamar Yarom'un To See If I'm Smiling'i ve Avi Mograbi'nin Z32'si gibi yeni bir İsrail belgesel dalgasının ortaya çıkmasıyla şekilleniyor. Araştırmada bir yanda Holokost mirasına, diğer yanda İsrail işgaline bağlı olan İsrail sineması, her iki tür travmanın sınırlarını araştırmak için oldukça uygun bir vaka olduğu ileri sürülüyor. Mağdurun verdiği ifade ile failin yaptığı itiraf arasındaki ayrımı bir çıkış noktası olarak alan makale, failin travmasının gerçekten var olup olmadığı sorularını ele alıyor. Ve yine bu makalede suçluluğun somatik ve epistemolojik koşullarını nasıl anlayabiliriz; mağdurun travmasının aksine failin travmasını nasıl tanımlamalıyız ve bu sinematik eğilimin gerçekten İsraillilerin yaptıklarının sorumluluğunu üstlenmelerinin yolunu açıp açmadığı soruları tartışılıyor.

Papadopoulos (2019), “Kolektif travma, nesiller arası kimlik, paylaşılan hafıza: Osmanlı İmparatorluğu ve Yunanistan'daki Anadolu mültecilerini konu alan halka açık TV dizileri” adlı çalışmasında yirminci yüzyılın son çeyreğinde Yunanistan'da üretilen halka açık TV dizilerine odaklanarak, bu diziler aracılığıyla Yunanistan'da Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarına ve 1919-22 Yunan-Türk Savaşı'na dair ortak bir hafıza inşa edildiği konusunu tartışıyor. Bu diziler, mülteci travmasının kademeli olarak tanınmasının ve Anadolu Rumlarının modern Yunan kültürüne katkısının izlerini gösteriyor. Ayrıca bu hafıza temalarını ele alan kültürel ürünler, önceden var olan stereotiplere zorunlu olarak karşı çıkmadan hem Anadolu Rum'u hem de Osmanlı'yı, Türk'ü “öteki”yi popüler kültüre ve gündelik hayata entegre etmenin bir aracı olarak hizmet etmiştir.

Caprioglio (2021), “Queer Anlatı TV'de Travma Anlatımı anlamına mı geliyor? Televizyonun Travmatize Queer Kimliğini Keşfetmek” adlı üç çağdaş dramatik televizyon dizisinin queer karakterinin queer ve travma teorisi odaklı bu metinsel analiz çalışmasında travma ve trajediden kaynaklanan kabul edilen queer bilinci anlatılarının televizyonda kodlanmış görünme yollarını araştırmıştır. Bu makale, travmaya bağlı artan queer görünürlüğü (bu türler arası örneklerin gösterdiği gibi), queerfobik şiddetin ve queer travmanın “beklenen” veya queer bir kimlik oluşturma anahtarı olarak kabul edilmesi için (televizyonun kitlesel medyası aracılığıyla) kurumsal gerekçe sağladığını göstermeyi amaçlamıştır. Bu dizilerin bu yönüyle, “queer insanlara ve topluluklara karşı ve belki de özellikle dışlanma, terk edilme gibi davranışlar sergilenen queer gençlere yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için sistematik baskıların olmamasına” katkıda bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Rastoin (2021), “TV Dizisi BeTipul: Travmayı İyileştirmek” adlı çalışmasında yüksek bir başarı elde eden, 2013 yılında Sergio Castellitto tarafından İtalya'da olduğu gibi çok sayıda ülkeye uyarlanan İsrail TV dizisi BeTipul'un (Terapide) bu başarısının nasıl açıklanabileceğini araştırmıştır. Bir terapistin kendi kişisel endişeleriyle uğraşmak zorunda kalırken farklı hastalarla nasıl yüzleştiğinin hikâyesini anlatan görünüşte sade olan bu dizi, bireysel ve kolektif travmanın evrensel motifini ele alır. Analiz sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: BeTipul dizisi konuşmanın şaşırtıcı gücünü ve güçsüzlüğünü eşzamanlı olarak göstererek, sözlü söze büyük önem veren İncil geleneğinden yararlanmaktadır. Hiç kimse, hatta Tanrı bile, bir başkasını doğru yolu seçmeye

zorlayamaz; bunun yerine herkesin yapabileceği tek şey, bireyin hayatına yön verecek seçimi kendi başına yapmasına izin vermektir.

De Oliveira (2021), “Slasher Terapisi: Bir Travma Alegorisi Olarak Slasher Filmi” adlı çalışmasında slasher filmlerini travma keşfinin terapötik süreci için olası alegoriler olarak analiz ederek, slasher katilinin travma için bir metafor olarak okunmasını önermektedir. Bu analizi gerçekleştirmek için “A Nightmare on Elm Street” (Bayer, 2010) ve “Final Girls” (Schulsson, 2015) filmlerinin olay örgüleri, kahramanların katillerle yüzleşirken travmalarıyla uğraştıkları psikanalitik sürece olası alegoriler olarak okumuştur. Analizde Carol Clover tarafından tanımlanan slasher filmlerinin yapısında var olan slasher suikastçı olgusu kullanılmıştır. Kahramanların yüzleşmesi Clover’ın korkunç yer olarak adlandırdığı yerde gerçekleştiğinden, konu Sigmund Freud’un The Ego and The Id’de önerdiği gibi bilinçdışı ve dinamikleriyle karşılaştırılmıştır.

Gus’ap Setiawan ve Puspita (2022), “Jordan Peele’nin Get Out Filmindeki Ana Karakter Üzerindeki Travma: Psikolojik Yaklaşım” adlı çalışmasında travma teorisi ve bunun Jordan Peele’nin (2017) Get Out filmindeki ana karakter üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu çalışma, ana karakterin yaşadığı travmayı ve bunun çeşitli etkilerini psikolojik yön ve yaklaşımlara dayalı olarak ortaya çıkarmak için psikolojik bir yaklaşım kullanmıştır. Ayrıca bu araştırma betimsel ve nitel bir araştırmadır. Araştırmada Jordan Peele’nin Get Out filmindeki ana karakterin travma analizi eleştirel bir bakış açısıyla ele alınmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Get Out filminde Chris Washington’un ana karakter olarak yaşadıklarının güçlü bir travma unsuruyla ilgili olduğunu ortaya çıkmıştır. Araştırma yazarları, Get Out filminin bir başka ilginç yönüne, yani ana karakterin yaşadığı psikolojik travmaya bakarak filmin diğer yüzünün gizil yönünü deşifre etmiştir.

2.5. Medyada Ruh Sağlığı Temsilleri

Wahl (1995), kitle iletişim araçlarının akıl hastalığına ilişkin tasvirlerinin sıklığını, doğruluğunu ve etkisini ele alan kırk yılı aşkın yayınlanmış araştırmayı gözden geçirmiş, kitle iletişim araçlarında akıl hastalığı tasvirlerinin yaygın olduğunu ve herhangi bir ortamla sınırlı olmadığını bulmuştur. Ayrıca, akıl hastalığına ilişkin medya tasvirlerinin sürekli olarak yanlış ve olumsuz olduğunu; akıl hastalığı olan insanların yetersiz, sevimsiz ve tehlikeli olarak etiketlendiğini tespit etmiştir. Bununla birlikte,

yayınlanan çalışmalar, akıl hastalığına ilişkin medya tasvirlerinin insanların akıl hastalığına yönelik bilgi ve tutumlarını etkilediğini ve olumsuz tasvirlerin insanların akıl hastalığı olan kişilere yönelik tutumları üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini göstermiştir (Ma, 2017, s. 91).

Kitle iletişiminin en güçlü ve önemli biçimlerinden biri olan film, özellikle akıl hastalığı sorunlarıyla ilgili olarak izleyicilerin algıları üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir ve bu algı, popülistlerin yanlış yorumlamaları ve konuyla ilgili farkındalık eksikliği nedeniyle zihinsel bozukluklardan mustarip kişilerin karşılaştığı sorunlar hakkında çok bulanıktır (Damjanović vd., 2009). Arboleda-Flórez 'e (2003, s. 645) göre insanlar, akıl hastalığıyla en sık medya veya filmler aracılığıyla temas kurar; ne yazık ki, medya hastaları genellikle öngörülemez, şiddetli ve tehlikeli olarak tasvir eder ve filmler genellikle sinematografik endüstri tarafından uzun süredir sömürülen popüler “psikokatil” olay örgüsünü takip eder. Stuart'a (2006) göre, filmlerde ve televizyonda şiddet içeren temsiller giderek daha yaygın hale gelmektedir. Dört akıl hastası karakterden biri birini öldürmekte, yarısı ise başka bir kişiye zarar vermektedir. Bu şiddet eylemleri, diğer karakterlerin işlediklerinden daha çarpıcı ve rahatsız edici olarak gösterilmektedir.

Wilson ve ark. (1999), eğlence medyasında akıl hastalığının tasvirine odaklanan çalışmalarında medyanın ağırlıklı olarak olumsuz imajlar sunduğunu saptamıştır. Diefenbach (1997) de benzer sonuçlara ulaşmıştır; televizyon programlarının içerik analizine göre psikiyatrik rahatsızlığı olan veya belirtilen psikiyatrik tanıları bulunan kişilerin tasvirleri, şiddet suçlarının tasviriyle yüksek oranda ilişkili bulunmuştur.

Aklıl hastalığını şiddetle ilişkilendirmek, akıl hastası kişilere karşı damgalayıcı ve ayrımcı uygulamaların sürdürülmesine yardımcı olur; bu birçok olumsuz klişeden ve onlar hakkındaki yaygın önyargılı tutumlardan yalnızca biridir (Arboleda-Flórez, 2003). Stuart (2006), medyanın, zihinsel sağlık sorunu olan bireylerin tasvirleriyle nadir olsa da bir yandan akıl hastalığına ilişkin en eğitici ve hassas materyallerden bazılarını ürettiğini, ancak diğer yandan da akıl hastalığını olumsuz olarak temsil eden ve bu nedenle onunla ilgili klişeleri besleyen imgeler yaratmaktan da oldukça sorumlu olduğunu iddia eder.

Wahl'a (1995, s. 84) göre medyada akıl hastalığı hakkında yanlış bilgi (karakterin tasviri olumlu olsa bile) çeşitli akıl hastalıklarıyla ilgili yanlış anlamalara yol açar ve

önemli pratik sonuçlara yol açabilir. Örneğin, şizofreninin (medyada genellikle çoklu kişilik bozukluğu ile karıştırıldığı) yanlış tasvirleri yanlış inançlara, kafa karışıklığına, çatışmaya ve tedavi almada gecikmeye yol açabilir.

Film gösterimi, medya izleyicilerinin zevk, tatmin ve eğlence kazanma yolunun bir parçası olmaya devam ediyor. Böylece, medya izleyicileri ve medya tüketimi çalışmalarının sınırlarına girerler. Ancak, aynı zamanda “daha geniş sosyal belirlenimlerden” de uzak kalırlar. Filmler hala şiddeti ve korkunç suçları (örneğin Kuzuların Sessizliği) tasvir etmek için psikiyatri ve akıl hastalığını bahane ediyor ve bu nedenle, bu faktörler akıl hastalığının ve medyanın doğası ve ilgili iletişim sürecinin özü için merkezidir (Anderson, 2003).

Richter’ın (2015) belirttiği gibi; görme diğer tüm duylara baskın gelir ki bu, mevcut filmlerin kültürde nasıl bu kadar yaygın ve güçlü bir sanat biçimi olduğu düşünüldüğünde anlamlıdır. Damjanović ve diğerlerine (2009) göre film, görüntü, renk ve seslerden oluşan kendine özgü dili sayesinde, kişinin psikolojik durumlarını ve ruh halindeki değişimleri gerçekçi, canlı, şaşırtıcı ve inandırıcı bir şekilde anlatabilmektedir. Gerçekten de film, psikopatolojiyi anlamaya yararlı olan psikolojik zihin durumlarını ve işlevsiz insan davranışlarını tasvir etmek için etkili bir araçtır (Wedding vd., 1999). Filmlerdeki görüntülerin, diyalogların, ses efektlerinin ve müziğin birleşimi izleyicilerin duygularını ve düşüncelerini teşvik edebilir ve modelleyebilir; ekrandan yayılan ışık, renk ve ses, izleyicileri ekranda gösterilenlerin aynısını yaşadıklarına inandırabilir (Damjanović vd., 2009, s. 231).

Film sunumları, ilgiyi sürdürmek için izleyicinin akıl hastalığı bilgisine (doğru veya yanlış: genellikle tehlikelilik ve şiddet içerir) dayanır (Allen ve Nairn, 1997). Böylece, bu süreçte izleyiciler metinlerin ortak yaratıcıları olurlar ve medya mesajlarında akıl hastalığına ilişkin anlam(lar)ın oluşturulmasının büyük bir parçası haline gelirler (Barthes, 1972). Kültürümüz artık “akıl hastalığı” konusunu sosyal deneyimimizin ayrılmaz bir parçası olarak kavramlaştırmaya ve anlamaya başlamıştır (Anderson, 2003).

Dan’a (2022) göre, filmlerde akıl hastalıklarıyla ilgili temsiller günümüzde kamusal alanda giderek daha fazla ön plana çıkmaktadır, ancak bu her zaman böyle değildi: geçmişte birçok filmde bu tür hastalıklardan mustarip olanlar rutin olarak marjinalleştirilmekteydi.

Günümüz filmlerinde ise psikiyatrik bozuklukların güçlü tasvirleri toplumda olumlu tepkiler oluşturacak bir biçimde daha yaygın kullanılabilir. Artık bu filmler, akıl hastalığını ve tedavisini çevreleyen hem sosyal hem de bilimsel - gelişen söylemlere önemli bir vurgu yapan bir çerçeveyi kullanmayı tercih edebilmektedir (Dan, 2022). Lopera-Mármol ve diğerlerine (2022) göre özellikle televizyon dizileri bağlamında çalışmaların çoğu, zararlı klişeleri ve yanlış anlamaları tersine çevirirken, damgalayıcı söylemleri yapı bozumuna uğratmaya çalışır.

Televizyon dizilerinde akıl hastalığından mustarip bir karakterin temsili doğru bir biçimde yapılmışsa ve hastalığın semptomatolojisi ile uyumluysa, izleyiciler karakteri tanımlayabilir, tanıyabilir ve empati kurabilir ve kendileri veya çevrelerinde zihinsel ve nörogelişimsel bozukluklar yaşayanlar için yardım isteyebilirler (Lopera-Mármol, 2022, s. 2). Akıl sağlığı sorunları sıklıkla popüler medyanın çeşitli biçimlerinde ortaya çıkmakta, artan farkındalık, iyi veya kötü yönde artan normalleşme çağrılılarıyla eşleştirilmektedir (Fu, 2022). Bu normalleşmenin iyi yanı ise, normalleşme ve popülerleşmenin akıl hastalığıyla ilişkili damgalanmayı önemli ölçüde azaltmış olması, toplumun akıl hastalığı yaşayanlara karşı daha empatik ve destekleyici hale gelmesine izin vermesi ve bu da topluluklar arasında daha olumlu, yardım arayan bir ortam yaratmasıdır (Gulliver vd., 2010). Ek olarak, akıl hastalığının normalleşmesi, insanların genel olarak ruh sağlığına bakış açısında bir paradigma değişikliğine neden olmuş ve daha fazla insan sonunda zihinsel bozuklukların ciddiyetini fark etmiştir (Fu, 2022).

Normalleştirme ve popülerleştirmenin iyi yönlerine rağmen, olumsuz yönleri arasında, neyin akıl hastalığının olup olmadığı hakkında yanlış bilgi ve çarpık fikirlere katkıda bulunan bir kültür ve çevre yaratılması yer alır (Fu, 2022). Bu eğilim, üzüntü gibi normal duyguların yaygın olarak karakterize edilmesine ve yanlış teşhislerde, yanlış reçetelerde ve yaygınlık oranlarında artışlara yol açmaktadır (Frances, 2010).

Niemiec'e (2020) göre, iyi filmler bir anlam üçlüsünü yakalama potansiyeline sahiptir; anlamlı bir film deneyimi keyifli, ilgi çekici ve güçlendirici olabilir. Başka bir deyişle, bu tür bir deneyimde izleyiciler zevk alır, odaklanmış dikkat ve konsantrasyon yaşar ve iyiliğe doğru ilham alarak kendisine, başkalarına ya da insanlık durumuna dair yeni içgörüler elde eder. Geçen yüzyılda filmler, psikolojik keşif ve yorumlama için etkileyici bir ortam sağlamıştır; bu durum, sinematerapi olarak bilinen psikoterapide film kullanımında özellikle belirgindir. Filmler, danışanlara kişilikleri ve yaşam

ikilemleri hakkında daha derin kavrayışlar sunabilir, sunulan sorunun özünü yakalayabilir ve terapist-danışan ilişkisini kolaylaştırabilir (Berg-Cross vd., 1990). Ayrıca filmler umut ve motivasyon aşılayabilir, tedaviye uyumu artırabilir ve danışanların hassas veya zorlu kişisel veya kişiler arası içerik hakkında konuşmalarına yardımcı olabilir (Niemiec, 2020, s. 2). “En iyi ihtimalle sinematerapi, psikoterapide değişim için büyük bir katalizör olabilir; en azından tedaviye değerli bir araç ve faydalı bir yardımcıdır” (Wedding & Niemiec, 2003, s. 214). Bu etkiler, akıl hastalıklarını konu edinen psikoloji odaklı televizyon dizilerinin de izleyicilerin tutumlarını olumlu yönde etkileyip etkilemediğini ve empati geliştirmeye katkı sağlayıp sağlamadığını merak konusu haline getirmektedir.

2.5.1. Televizyon Dizileri ve Ruh Sağlığı: Farkındalık Yaratmak ve Destek Sağlamak

Televizyon, diğer medya araçları ile, halkın ruhsal hastalıklar ve psikoterapi hakkında bilgi edinmelerinin en önemli kaynaklarından biridir (Borinstein, 1992; Jorm, 2000; Jorm vd., 1997). 1998 yılında Avustralya Ulusal Sağlık Konseyi tarafından yapılan bir araştırma, insanların %40'ının sağlık bilgilerini televizyondan aldığını göstermiştir (Jorm, 2000). Vogel ve arkadaşlarına (2008) göre televizyonun ruh sağlığı bilgilerini yaymadaki bu önemli rolünün bazı olumlu etkileri olabilir. Televizyon, doğru sağlık bilgisini teşvik etmek için kullanıldığında önemli sağlık sorunlarına ilişkin halkın anlayışını ve farkındalığını artırabilir.

Tenzek'e göre (2023), televizyonun ruh sağlığı bilgilerini yaymadaki bu önemli rolü, “televizyon terapisi” olarak bilinen ve zihinsel ve duygusal sağlığı iyileştirmek için TV programlarının izlenmesini içeren bir yöntemi de beraberinde getirmiştir. Bu yöntem, eğitim ve farkındalık yaratarak, örnek alma yoluyla, duygusal işleme sağlayarak ve rahatlama ve eğlence sunarak çeşitli şekillerde fayda sağlayabilir. Yine televizyonda ruh sağlığı ile ilgili olumlu tasvirlerle sahip programlar, konuşmalar için bir başlangıç noktası veya ihtiyaç duyulduğunda bakım veya yardım aramaya yönelik teşvik edici bir “itme” görevi görebilir.

TV-terapi, 1950'lerde kapalı devre TV'nin psikiyatrik ortamlarda kullanımıyla ortaya çıkmıştır. Zamanla, TV-terapi, hastaların kendi kendine TV izleme yoluyla kendi kendini yönetme ve iyileştirme sürecine dönüşmüştür (Martin ve Over, 1956; Tucker

vd., 1957; Sethna ve Neal, 1965). TV-terapi, sinema terapisi ve video terapisi gibi diğer terapötik yaklaşımlarla benzerlikler gösterse de kendine özgü özellikleri de mevcuttur. TV-terapinin en önemli özelliklerinden biri, geniş kitlelere ulaşma potansiyelidir (Cohen vd., 2015; Tylikowska, 2016). Lerner'e (2011) göre TV programları terapötik kültürün yayılmasında önemli bir rol oynamakta ve özel alana ait olan duygusal deneyimleri ve terapötik süreçleri kamusal alana taşımaktadır.

Mastnak (2022), TV-terapisini tanımlamak ve açıklamak için sekiz boyutlu bir teorik çerçeve geliştirmiştir. Bu çerçeveye göre televizyon programları, kimlik bütünleşmesi ve içselleştirme yoluyla izleyicilerin karakterlerle özdeşleşmesini ve onlardan etkilenmesini sağlayabilir. Paralel dünyalar ve kaçışçılık sayesinde günlük yaşamın stresinden kurtulma imkânı sunarken, bilinçdışı aynalama ve kendini keşfetme bireylerin kendilerini daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, biyografik çalışma ve kendini bütünleştirme, bireylere geçmişlerini ve kimliklerini keşfetme fırsatı verirken, terapötik aktarım ve yaratıcı başa çıkma mekanizmaları, problemlere yeni bakış açıları geliştirmeyi mümkün kılar. Öz-yönetim ve öz-düzenleme, izleme alışkanlıklarının kontrol edilmesine ve duygusal tepkilerin düzenlenmesine katkıda bulunabilir. Sosyal uyum ve sanal ağ kurma, diğer insanlarla bağlantı kurmayı desteklerken, televizyon aynı zamanda bir konu kaynağı ve iletişim teşviki olarak da kullanılabilir.

Mastnak'ın teorik çerçevesi, bazı dizilerin ruh sağlığı sorunlarını gerçekçi ve sorumlu bir şekilde ele alarak nasıl önemli bir farkındalık yaratabileceğini de açıklayabilir. Bu diziler, ruh sağlığı sorunlarının sadece zayıflık veya bireysel bir sorun olmadığını, yönetilebilen bir durum olduğunu göstermektedir (Donohue ve Swords, 2022). Ayrıca, farklı sağlık hizmeti modelleriyle ve farklı destek sistemleriyle olan etkileşimleri de izleyiciye sunarak, ruh sağlığı okuryazarlığının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Tenzek vd., 2023).

Araştırmalar, medya tarafından sunulan ruh sağlığı tasvirlerinin izleyiciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Olumlu tasvirler, ruh sağlığı farkındalığını ve yardım arama davranışlarını artırabilirken, olumsuz tasvirler stigmatizasyonu ve önyargıyı pekiştirebilir (Markiewicz ve Jungblut, 2023).

Bu bağlamda, Mastnak'ın teorik çerçevesi, ruh sağlığı dizilerinin nasıl bir potansiyele sahip olduğunu ve bu potansiyelin nasıl kullanılabileceğinin anlaşılmasına yardımcı

olabilir. Bu diziler, ruh sağlığı sorunları ile m¼cadele eden kişilere destek olabilir ve toplumda bu konudaki farkındalığın gelişmesine katkıda bulunabilir.

2.5.2. Psikoloji Odaklı Televizyon Dizileri

Psikoloji odaklı televizyon dizileri, izleyicinin, dünyanın karmaşıklığı ve kişilerarası ilişkiler, bir kişinin bu dünyadaki yeri, yalnızlığı, yabancılaşması ve anlaşılmaızlığı (kahramanın bazı asosyal kişilikleri de dahil) konularındaki ihtiyaçlarını karşılar. Yine bu türdeki diziler, eşitsizlik, insan hakları, güç, şiddet hem toplumsal hem de bireysel düzeyde manipölasyon, toplumsal cinsiyet meseleleri gibi konularda toplumsal sorunları ortaya çıkarır (Prokofieva, 2020, s. 37).

Tüketim toplumunun bir ürünü olarak modern psikolojik televizyon dizileri, kesin ve basit olarak adlandırılmayacak bir fenomendir. Yalnızca rahatlama, zaman geçirme ve eğlenme gibi basit arzuları tatmin etmekle kalmaz, aynı zamanda izleyicinin daha karmaşık ve ciddi konulara yönelik isteklerini de karşılarlar, herhangi bir sosyal, kişilerarası veya varoluşsal soruya cevap bulmak için bir tür araç işlevini yerine getirebilir (Prokofieva, 2020).

Günümüzde insanlar, iletişim teknolojilerinin sunduğu olanaklar sayesinde, ruh sağlığı sorunları hakkında konuşan birçok tanınmış kişiye rahatlıkla ulaşabilmektedir. Birçok sosyal medya platformu, artık ruh sağlığı sorunlarını ele almaktadır. Hawa ve diğerleri (2021), bu gelişmelerin, izleyicilerin psikoloji odaklı televizyon dizilerine olan ilgisini arttırdığını ileri sürmektedir. Psikoloji odaklı televizyon dizileri, aslında izleyicilerine hayatın sorunlarıyla nasıl başa çıkılacağını, hayatta mutluluğa nasıl ulaşılacağını ve bireylerin birbirlerine nasıl bakmaları gerektiğini öğretmektedir.

Psikoloji, son yıllarda artan bir ilgiyle Türkiye’de de popülerleşmektedir. Psikolojinin yaygınlaşması ve dramalarının rolü, toplumda psikolojiye bakış açısını etkilemektedir. Bu popülerleşmede “Kanepe dizileri” olarak adlandırılan Gülseren Budayıcıoğlu uyarlamaları gibi televizyon dramalarının rolü büyüktür (Tanrıöver, 2022). Geçer ve diğerlerine (2023) göre psikoloji odaklı olan bu diziler, artan popülerlikleri ile psikolojinin toplumda daha fazla ilgi görmesine ve ruh sağlığı farkındalığının artmasına katkıda bulunmakta ve günlük yaşam, aile ilişkileri, geleneksel inançlar ve toplumsal sistemler gibi konularda mesajlar vererek izleyicilerin psikolojisini etkilemektedir. Sorunlara çözüm sunma, pratik önerilerde bulunma ve “ayna metaforu” aracılığıyla

yaşamı ve insan davranışlarını yansıtmaya gibi özellikleriyle izleyicilere birçok açıdan fayda sağlamaktadır.

Günümüzde çoğunlukla psikoloji odaklı televizyon dizileri, 1997'de kurulan ve multimedya akışına dayalı film ve dizilerin önemli bir sağlayıcısı olan eğlence şirketi Netflix tarafından yayınlanmaktadır (Prokofieva, 2020). Bugün yavaş yavaş Türk televizyonlarında da bu türdeki televizyon dizilerinin popüler olduğu görülmektedir. Özellikle 2020 yılında tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisinin sebep olduğu karantina uygulamaları, insanları psikolojik olarak olumsuz bir yönde etkilemiştir. Bu süreçte insanlar, kendilerini daha iyi hissedebilmek için evde çeşitli aktiviteler yapmaya ve kişisel gelişimlerine daha fazla önem vermeye başlamıştır (Erdoğan, 2021). Canpolat'a (2022) göre, bu dönemde psikoloji odaklı televizyon dizileri, Türkiye'de birçok televizyon kanalında izleyiciyle buluşmuş ve yüksek izlenme oranlarıyla reyting sıralamalarında ilk sıralarda yer almıştır. Ancak, yüksek izlenme oranlarına rağmen, literatürde psikoloji odaklı televizyon dizilerine ilişkin araştırmaların kısıtlı olduğu görülmektedir (s. 354).

Erdoğan (2021), karantina koşullarından dolayı evde psikolojik gerilim yaşayan bireylerin, bu gerilimi boşaltabilmek için çoğunlukla eğlence odaklı televizyon programlarını veya kendi yaşantılarından bir şeyler buldukları televizyon dizilerini izlediklerini belirtmektedir. Bu durumu fark eden yapımcılar, insanların içinde bulunduğu buhran durumunu göz önünde bulundurarak farklı psikolojik süreçleri ele alan yeni senaryolara (psikoloji odaklı televizyon dizilerine) yönelmişlerdir.

Canpolat (2022, s. 361), pandemi döneminde yayınlamaya başlayan psikoloji odaklı televizyon dizileri üzerine yaptığı "Psikoloji Temalı Dizi-Filmlerin Karakter Gücüne Etkileri: Deli Doktoru Değillermiş!" adlı makalesinde, katılımcılar ile yaptığı yarı yapılandırılmış görüşmeleri sonuçlarına göre psikoloji odaklı televizyon dizilerinin daha çok merak edildiği için izlendiğini tespit etmiştir. Canpolat'a göre bu televizyon dizilerinin gerçek yaşam hikâyelerinden esinlenmesinden dolayı, izleyiciler bu televizyon dizilerinde kendilerinden bir şeyler bulmakta ve bu dizileri daha fazla takip etmektedir. Katılımcılar, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin bazı sahnelerinden duygusal olarak etkilendiklerini, bu televizyon dizilerinin kendilerine iyi geldiğini, ruh sağlığına ilişkin bilgilerinin ve farkındalıklarının arttığını gerek psikolojik danışma sürecine gerek psikolojik danışmana olan bakış açılarının değiştiğini, çocuklarına

yönelik davranışlarında artık daha dikkatli olduklarını, psikolojik sorunları olan bireyleri daha iyi anladıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca psikolojik destek alma konusunda ön yargılarının kırıldığını ve destek almaktan çekinmeyeceklerini belirtmişlerdir.

Ayrıca Bal ve Parlayandemir'e (2023) göre psikoloji odaklı diziler, terapiye olan ilgiyi artırırken, erişimdeki zorluklar bibliyoterapi ve sosyal medya içeriklerine yönelme eğilimi yaratmaktadır. Televizyondaki terapi temsilleri gerçek terapiden farklı olsa da, önyargıları kırma ve farkındalık yaratma potansiyeli taşımaktadır ve bu temsillerin eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ve etik boyutlarının göz ardı edilmemesi önemlidir. Bu konuda daha fazla araştırmaya ve tartışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Psikoloji odaklı televizyon dizileri, son yıllarda artan popülerlikleri ile ruh sağlığı farkındalığını arttırmaktadır. Bu diziler, izleyicilere günlük yaşamın karmaşıklığıyla başa çıkmak için araçlar sunmakta, önyargıları kırmaya, tabuları yıkmaya ve zihinsel sağlık sorunları hakkında daha açık bir diyalog başlatmaya yardımcı olmaktadır. Psikoloji odaklı dizilerin geleceği umut vadeci görünmekte ve toplumda birçok potansiyel etkisi bulunmaktadır. Bu tür diziler, izleyicilere psikolojik sorunları olan insanlara karşı daha fazla empati ve anlayış geliştirmeleri için ilham verebilmektedir. Gerçek terapiden farklı olsalar da, psikoloji odaklı diziler etik bir şekilde ele alındığında, ruh sağlığı hakkında bilgi ve farkındalığı yaymada önemli bir araç olabilmektedir.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma için nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma deseni kullanılmıştır. Karma yöntem araştırması, “araştırmacının verileri toplayıp analiz ettiği, bulguları bütünleştirdiği ve hem nicel hem de nitel yaklaşımları kullanarak çıkarımlar yaptığı araştırma” olarak tanımlanabilir (Tashakkori ve Creswell, 2007, s. 4). Creswell’e (1999) göre karma yöntemli bir çalışma, araştırmacının hem nitel hem de nicel veri toplama ve analiz yöntemlerini tek bir çalışmada birleştirdiği bir araştırmadır. Bu tür bir çalışma, bir araştırmacının karmaşık olguları niteliksel olarak anlamasına ve olguları sayılar, çizelgeler ve temel istatistiksel analizler aracılığıyla açıklamasına olanak tanır.

Karma yöntem araştırması, araştırmanın kavramsallaştırmasını, planlamasını, uygulamasını ve değerlendirmesini güçlendirmek için nitel ve nicel metodolojilerin güçlü yanlarını bileyen yinelemeli bir metodolojidir (Creswell ve Clark, 2017; Tashakkori vd., 2020; Younas vd., 2023). Karma yöntem araştırmasının temel önermesi, büyüklükler ve ilişkiler hakkındaki nicel sonuçların deneyimler ve anlam hakkındaki nitel sonuçlarla birleştirilmesinin ilgilenilen sorunlar hakkında gelişmiş iç görüler üretebileceğidir (Johnson vd., 2007). Bu nedenle, bir karma yöntem yaklaşımı kullanmanın amacı, tek bir yaklaşımla elde edilebilecek olandan daha kapsamlı, nüanslı, bağlamsal olarak konumlanmış ve/veya geçerli iç görüler üretmektir (Aschbrenner vd., 2022). Karma yöntem araştırma deseninin benimseyen bu araştırmada, karma araştırma modellerinden sıralı keşfedici/araştırmacı desen kullanılmıştır. McCrudden vd. (2019) göre sıralı keşfedici/araştırmacı tasarımı nitel aşama için veriler toplanır ve analiz edilir, ardından nicel aşama için verilerin toplanması ve analizi yapılır. “Daha da önemlisi, niteliksel dizi, sonraki nicel dizi için veri toplama hakkında bilgi verir. Ardından, ilk nitel bulguların genellenebilirliğini değerlendirmek için her iki aşamaya ilişkin veriler bir araya getirilir”(McCrudden vd., 2019, s. 19). Özetle bu tasarımın bir sonucu olarak, üç analiz aşaması gerçekleştirilir: birincil nitel aşamadan sonra, ikincil nicel aşamadan sonra ve iki veri dizisini birbirine bağlayan ve ilk nitel keşif bulgularını genişleten entegrasyon aşamasında (Creswell ve Clark, 2017).

Bu desen çerçevesinde bu araştırma, nitel ve nicel yöntemleri bir arada kullanarak psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkilerini çok yönlü bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, bu tür dizilerin izleyicilerin kişilik özellikleri, dizi izleme motivasyonları ve ruh sağlığı algılarıyla nasıl bir etkileşim içinde olduğunu değerlendirmek hedeflenmiştir. Bu çalışmada, Masumlar Apartmanı dizisinin bölümleri tematik film analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ayrıca, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla izleyici deneyimleri detaylandırılmış ve ölçekler aracılığıyla düzenli dizi izleyicilerinden nicel veriler toplanarak, psikoloji odaklı dizilerin izlerkitle üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda, çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Psikoloji odaklı televizyon dizilerinde “kahramanın travması” teması nasıl temsil edilmekte ve bu temsil biçimleri hangi anlatı stratejileriyle inşa edilmektedir?
2. Psikanalitik film kuramı çerçevesinde, “kahramanın travması” teması “Masumlar Apartmanı” dizisinde nasıl yapılandırılmaktadır?
3. “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen bireylerin kişilik özellikleri ile dizi izleme motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerin dizi izleme nedenleri çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
5. Bu tür dizilerin izleyiciler üzerindeki etkilerini hangi faktörler belirlemektedir?
6. Psikoloji odaklı televizyon dizileri, izleyicilerin duygusal ve düşünsel süreçleri üzerinde nasıl bir etki yaratmaktadır?

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Doküman

Dokümanlar, bir araştırmacının müdahalesi olmadan kaydedilmiş metin (kelimeler) ve görüntüler içerir (Bowen, 2009). Atkinson ve Coffey (1996) dokümanlara sosyal olarak organize edilmiş şekillerde üretilen, paylaşılan ve kullanılan 'sosyal gerçekler' olarak atıfta bulunur (s. 47). Doküman incelemesi hem basılı hem de elektronik dokümanların incelenmesi veya değerlendirilmesi için sistematik bir prosedürdür (Bowen, 2009). Nitel çalışmadaki diğer analitik yöntemler gibi, doküman incelemesi de anlamı ortaya çıkarmak, anlayış kazanmak ve deneysel bilgiyi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir (Corbin ve Strauss, 2008). Yine doküman incelenmesi,

üçgenleme ve teori oluşturmaya destekleyen tamamlayıcı bir veri toplama prosedürüdür. Bu bağlamda araştırmanın ana dökümanı olan “Masumlar Apartmanı” dizisinin bütün bölümleri araştırmacı tarafın izlenerek bütün bölümlerin olay örgüsü özetlenmiş ve yine dizinin bütün geçmişe geri dönüş sahnelerinin olay örgüsü, şimdiki zaman sahnelerinin olay örgüsü ile ilişkili bir biçimde çıkartılmıştır.

3.2.2. Kişisel Bilgi Formu

Bu form katılımcıların; cinsiyetlerini, yaşlarını, çalışma durumlarını, ilişki durumlarını, öğrenim durumlarını, aylık gelirlerini, yaşadıkları illeri, düzenli dizi izleme durumunu, “Masumlar Apartmanı” dizisini düzenli izleme durumunu, gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip etme sıklığını, takip ettikleri gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini takip etme sıklığını, takip ettikleri insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerine karşı tutumlarını tespit etmek için oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından hazırlanan bu form, toplamda 16 sorudan oluşmaktadır.

3.2.3. Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği (DİNÖ)

Bu araştırmanın nicel boyutunda izleyicilerin dizi izleme motivasyonlarını tespit etmek için Flayelle ve diğerlerinin (2019) geliştirmiş olduğu, Demir ve Batık (2020) tarafından Türkçe’ye uyarlanan, Türkiye’de yapılan analizlerinde geçerliliği ve güvenirliliği test edilmiş, “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” (DİNÖ) televizyon dizilerinin altı aydan daha fazla düzenli bir şekilde izleyen katılımcılara uygulanmıştır. İzleyicilerin dizi izleme motivasyonlarını ölçen en güncel ölçeklerinden olduğu için veri toplamı aracı olarak bu ölçek kullanılmıştır. DİNÖ’nün orijinal formuna benzer olarak dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu ve bu dört faktörün toplam varyansın %58,47’sini açıkladığı belirlenmiştir. Maddelerin faktör yükleri .461 ile .815 arasındadır. DFA sonucunda ise uyum iyiliği değerlerinin $\chi^2/sd= 1.6$, $p= .00$, RMSEA= .04, GFI= .93, AGFI= .90, NFI= .89 ve CFI= .95 olduğu görülmüştür. Madde-toplam test korelasyonları .325 ile .657 arasındadır ve ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .86’dır.

3.2.4. Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFKÖ)

Bu araştırmanın nicel boyutunda izleyicilerin beş faktörlü kişilik özelliğini ölçmek için Rammstedt ve John'un (2007) geliştirmiş olduğu, Horzum ve diğerleri (2017) tarafından Türkçe'ye uyarlanan, Türkiye'de yapılan analizlerinde geçerliliği ve güvenirliliği test edilmiş, on maddelik "Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği" televizyon dizilerini altı aydan daha fazla düzenli bir şekilde izleyen katılımcılara uygulanmıştır. İzleyicilerin kişiliğini beş faktör üzerinden ölçen güncel ölçeklerinden olduğu için veri toplamı aracı olarak bu ölçek kullanılmıştır. BFKÖ'nün dilsel eşdeğerlik çalışmasından elde edilen bulgular, Türkçe ve İngilizce orijinal form arasındaki korelasyonun oldukça yüksek olduğunu göstermiştir. Elde edilen bulgular ölçeğin Türkçe formu ile İngilizce formunun eşdeğer olduğunu göstermiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın %88,4'ünü açıklayan ve orijinal formdaki maddelerle bire bir örtüşen 5 faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin güvenirlik çalışması için Cronbach alfa iç tutarlılık ve kompozit güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına yönelik iç tutarlılık değerleri .81 ile .90 arasında değişirken, kompozit değerlerinin .73 ile .85 arasında değiştiği belirlenmiştir. İç tutarlılık ve kompozit güvenirlik değerlerinin tamamının .70'ten yüksek bulunması ölçeğin güvenirlik değerlerinin yüksek olduğunu yani tutarlı veriler ürettiğini göstermektedir.

3.2.5. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Karma yöntem araştırma deseni kullanan bu araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasındaki veriler, Türk yapımı psikoloji odaklı diziler, "Masumlar Apartmanı" dizisi ve diğer türdeki Türk yapımı dizilerin izleyicilerine yönelik olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, duruma ilişkin kesin ve detaylı tanımlamaların yapılmasını sağlayan ve başkalarını anlamak için kullanılan en güçlü tekniklerden biridir (Punch, 2005: 165-166'dan akt. Güven, 2011). Yarı yapılandırılmış görüşme formunun hazırlanma sürecinde, araştırmacı ilk olarak konuyla ilgili literatür taraması yapmış ve bu taramadan elde edilen bilgilerden faydalanarak görüşme formunu oluşturmuştur.

Görüşme formu, iletişim bilimleri alanında iki akademisyenin değerlendirmesine sunulmuştur. Bu uzmanlardan alınan geri bildirimler doğrultusunda, soruların açıklığı, uygunluğu ve yeterliliği yeniden incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yarı

yapılandırılmış görüşmeler için bu dizileri takip eden izleyicilerin deneyimlerini, tutumlarını, düşüncelerini, niyetlerini ve yorumlarını açığa çıkartmaya ve değerlendirmeye yönelik sorular kullanılmıştır. Görüşmelerde sorulmasına karar verilen sorular, her bir katılımcıya gerekli yerlerde esneklik gösterilerek sorulmuş ve araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasındaki veriler toplanmıştır. Bu görüşmelerde herhangi bir süre sınırlaması yapılmamış, katılımcılara düşüncelerini açıklamaları için yeterli zaman ve uygun ortam sağlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler, katılımcıların müsaadesi alınarak tekrar dinleme ve doğrudan alıntı yapabilmek için ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Ayrıca, ses kaydı alınmasını istemeyen katılımcılar için not alma yöntemi uygulanmış ve bu durum uygun bir şekilde belirtilmiştir. Bu aşamada elde edilen nitel verilerin nasıl analiz edildiğine ilişkin açıklamalar, “Nitel Verilerin Analizi” başlığı altında ayrıntılı olarak verilmiştir. Araştırmanın bu aşamasında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme soruları, katılımcıların düşünce ve deneyimlerini derinlemesine anlamayı amaçlamaktadır. Bu yarı yapılandırılmış görüşme soruları, televizyon dizilerinin izleyici üzerindeki çeşitli etkilerini derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. İlk olarak, katılımcıların genel olarak televizyon dizisi izleme motivasyonlarını anlamak hedeflenmiştir. İkinci olarak, özellikle “Masumlar Apartmanı” dizisini izleme nedenlerini ve bu dizi hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Üçüncü olarak, psikoloji ve ruh sağlığı konularını işleyen dizilere yönelik izleyici tutumları ve bu dizilerin izleyiciler üzerindeki duygusal etkileri araştırılmaktadır. Dördüncü olarak, dizilerdeki hikâye ve karakterlerin izleyicilerin kişisel hayatları ve deneyimleri üzerindeki etkileri incelenmektedir. Beşinci olarak, televizyon dizisi izleme alışkanlıklarının izleyicilerin kişilikleri ve kendilerini ifade etme şekilleri üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Son olarak, dizilerdeki karakterlerin kişilik ve davranışlarının izleyicilerin kendi kişilikleri ve davranışları üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu sorular aracılığıyla, televizyon dizilerinin izleyici üzerindeki geniş kapsamlı etkileri hakkında kapsamlı ve detaylı veriler elde edilmesi hedeflenmiştir.

3.3. Nitel Verilerin Analizi

Araştırmanın nitel aşamasında “Masumlar Apartmanı” dizisinin analizinde tematik film analizi yöntemi kullanılmıştır. Tematik film analizi, belirli bir kavrama odaklanan ve

analizi o kavram çerçevesinde çerçeveleyen bir filmi okuma veya analiz etme (bir anlamda sinemasal anlamların yeniden üretimi) yöntemidir (Yılmaz ve Demir, 2021, s. 28). Tematik film analizinde temel amaç; film eleştirisi kapsamında ele alınan metnin, temel eleştiri yaklaşımlarından birinin (psikanalitik, göstergebilimsel, sosyolojik, tarihsel, auter vb.) üzerine inşa etmek ve metinde belirlenen bir olgunun analiz edilerek değerlendirilmesidir (Yılmaz ve Candan, 2018 s. 2412). Tematik film analizi, film analizinin yöntem bilim ile ilgili ihtiyaçlarına uygun bir biçimde doküman analizi ve tematik içerik analizinin metodolojilerini birlikte kullanan eklektik bir yöntemdir (Tağ Kalafatoğlu, 2021). Literatürde farklı temel eleştiri yaklaşımlarının kullanıldığı tematik film analizi çalışmaları bulunmaktadır (Yılmaz ve Candan, 2018; Alan, 2019; Yılmaz ve Demir, 2021; Koç, 2023; Bacaksız, 2023). Bu tematik film analizde kullanılan temel eleştiri yaklaşımı ise psikanalitik film eleştirisidir. Psikanalitik film eleştirisi, psikanalitik film kuramı ve bu kurama dayanan bir film eleştirisi yaklaşımı olarak kullanılmaktadır (Allen, 1999).

Bu çalışmada araştırmanın konusu belirlenmeden önce “Masumlar Apartmanı” dizisi izlenmiş, dizide dikkati çeken önemli olaylar, diyaloglar ve sahneler hakkında notlar alınmıştır. Elde edilen ilk verilerden ana karakterlerin ruh sağlığını etkileyen travmatik yaşam olaylarının “Masumlar Apartmanı” dizisinde işlevsel ve etkili bir şekilde kullanıldığı, dizinin bu üslubunun (Psikolojik olarak karakterlerin analizinde izleyiciye de fırsat verdiği için) izleyicilerin ilgisini çektiği ve bunun psikoloji odaklı televizyon dizilerine özgü bir olgu olduğu ön görülmüştür. Bu durumdan yola çıkılarak filmin ana temasının “kahramanın travması” olmasına karar verilmiştir. Analiz için belirlenen bu temanın kapsamlı bir biçimde incelenbilmesinde gerekli olan verileri elde etmek için doküman analizi yöntemiyle “Masumlar Apartmanı” dizisinin bütün bölümlerinin olay örgüleri çıkarılmıştır. Dizinin kahramanlarında var olan psikopatolojilerin nedenlerine atıfta bulunan ve çoğunlukla kahramanların travmatik yaşam olaylarını ele alan geçmişe geri dönüş sahnelerinin olay örgüleri çıkarılmıştır. Bu aşamadan sonra tematik film analizi için belirlenen “kahramanın travması” temasını destekleyen bulgulara yönelik kanıtlar (karakter eylemleri, diyaloglar ve görsel öğeler vb.) psikanalitik film eleştirisi yaklaşımı kullanılarak (klasik ve çağdaş psikanalitik çerçevelere dayandırılarak) aranmıştır. Psikanalitik film eleştirisi yaklaşımı kullanılarak karakterlerin eylemleri ve sözlerinin kahramanın travması temasıyla nasıl bir bağlantı içinde olduğu, filmdeki

sembollerin ve metaforların bu temayı iletmek için nasıl kullanıldığı, yönetmenin sinematografi, ses, ışık ve kurgu gibi film teknikleriyle bu temayı nasıl geliştirdiği açıklanmıştır. En sonunda “Masumlar Apartmanı” dizisi çeşitli açılardan psikanalitik film kuramı çerçevesinde tartışılarak filmdeki bu temanın (psikoloji odaklı televizyon dizileri bağlamında) önemine ilişkin genel sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

2. Aşama: Bu araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasında, televizyon dizilerinin izleyici üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla en az altı aydır düzenli dizi izleyen bireylerle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, çalışmanın amacına uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Bu kapsamda, toplam 30 katılımcıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla veriler toplanmıştır.

Bu araştırmanın nitel bölümünün ikinci aşamasında, televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkilerini anlamak amacıyla dizi izleyicilerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu aşamada nitel içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri tercih edilmiştir.

Nitel içerik analizi, ham verileri geçerli çıkarım ve yoruma dayalı olarak kategorilere veya temalara yoğunlaştırmak için tasarlanmış bir süreci içerir. Bu süreç, temaların ve kategorilerin araştırmacının dikkatli incelemesi ve sürekli karşılaştırması yoluyla verilerden ortaya çıktığı tümevarımlı akıl yürütmeyi kullanır (Zhang ve Wildemuth, 2009)

Nitel içerik analizi süreci, genellikle veri toplamanın başlangıcında başlar ve araştırma sorularınızı yönlendirmek için kavram geliştirme ve erken veri toplama aşamalarıyla iç içe geçer (Miles ve Huberman, 1994). Veri hazırlama adımıyla başlayan süreç, verilerin metin formatına dönüştürülmesini ve içerik seçimini gerektirir. Ardından, analiz birimini tanımlayarak, analiz sırasında kullanılacak temel metin birimlerini belirlemek önemlidir (De Wever vd., 2006). Sonraki adımlar, kategorilerin ve kodlama şemasının geliştirilmesini içerir. Bu kategoriler, verilerden, önceki çalışmalardan veya teorik çerçevelerden tümevarımsal veya tümdengelimli olarak oluşturulabilir (Glaser ve Strauss, 1967). Kodlama süreci, kodlama kılavuzları ve tutarlılık değerlendirmeleriyle desteklenir ve sonuç çıkarma aşamasında bulguların anlamlandırılması ve raporlanmasıyla son bulur (Patton, 2002; Miles ve Huberman, 1994).

Nitel içerik analizi sürecinde, görüşmelerden alınan ses kayıtları transkribe edilerek metin formatına dönüştürülmüştür. Ses kaydına izin vermeyen katılımcılar için tutulan notlar da bu metinlere eklenmiştir. Daha sonra, elde edilen metinler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sürecinde tematik kodlama yöntemi kullanılmış ve metinlerdeki ana temalar ile kod kategorileri sistematik bir şekilde belirlenmiştir. Bu yaklaşım, çalışmanın temel bulgularını ortaya çıkarmak ve verilerin anlamlı bir şekilde yorumlanmasını sağlamak amacıyla uygulanmıştır. Analiz aşamasında, öncelikle veriler gözden geçirilmiş ve metinlerde tekrar eden önemli kavramlar ve ifadeler belirlenmiştir. Daha sonra, bu kavramlar tematik kodlar halinde gruplandırılmış ve her bir kod veri setindeki ilgili metin örnekleriyle desteklenmiştir. Kodlama süreci, verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla bağımsız olarak gerçekleştirilmiş ve ardından kodlar üzerinde konsensüs sağlanmıştır.

Son olarak, belirlenen temalar, kategoriler ve kodlar üzerinden anlam derinliği kazanmak için tematik analiz yapılmış ve araştırmanın amaçlarına uygun olarak yorumlamalar yapılmıştır. Bu süreç, televizyon dizilerinin izleyici üzerindeki çeşitli etkilerini anlamak ve araştırmanın sorularına yanıt sağlamak üzere tasarlanmıştır.

Betimsel analizde verileri etkileyici bir şekilde sunmak amacıyla sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilir. Betimsel analiz sonucunda elde edilen bulgular, düzenlenmiş ve yorumlanmış olarak okura sunulur. Bu süreçte, veriler önce sistematik ve anlaşılır bir şekilde betimlenir. Ardından, bu betimlemeler tartışılır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenir ve çeşitli sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

Bu çalışmada betimsel analiz, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin sistematik bir şekilde özetlenmesi ve yorumlanması amacıyla kullanılmıştır. Verileri daha etkileyici bir şekilde sunmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir. Bu alıntılar, anlam bütünlüğü korunarak dilbilgisi ve akıcılık açısından düzenlenmiştir. Bu süreçte, veriler sistematik ve anlaşılır bir biçimde betimlenmiş; betimlemeler açıklanmış ve yorumlanmıştır. Ardından, verilerdeki örüntüler, ilişkiler ve anlamlar incelenmiş, neden-sonuç ilişkileri irdelenmiş ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır. Bu yöntemle, televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkileri detaylı ve düzenli bir şekilde sunulmuş ve araştırmanın amaçlarına uygun olarak yorumlanmıştır.

3.4. Nicel Verilerin Analizi

Psikolojiyle ilgili temaları tasvir eden TV dizileri, medya temsilleri ile zihinsel sağlık farkındalığının kesişimini sergileyerek, izleyicinin ilgisini etkileyebilir (Geçer vd., 2023). Bireysel psikoloji ile medya tüketimi arasındaki karmaşık etkileşimi vurgulayan çeşitli psikolojik faktörler de televizyon izlemenin ardındaki motivasyona katkıda bulunur (Conway ve Rubin, 1991). Yine kişilik özellikleri, kişinin TV programı tercihlerini ve izleme kalıplarını etkilemede rol oynayarak bireysel özellikler ile medya tüketimi arasındaki bağlantıya ışık tutar (Mishra ve Phadtare, 2022). Bu araştırma, demografik özellikler, kişilik ve dizi izleme motivasyonları arasındaki ilişkiyi psikoloji odaklı televizyon dizileri bağlamında araştırmaktadır. Özellikle kahramanlarının travmatik yaşam olayları üzerinden ilerleyen psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyicilerinin, kişilik özellikleri ve dizi izleme motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesinin; bu türdeki dizilerin izleyicilerini tanımlamak açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın nicel bölümünün genel amacı, Türkiye’de psikoloji odaklı televizyon dizilerinden “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerin dizi izleme motivasyonlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek ve bu motivasyonlar ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri tüm alt boyutlarıyla belirlemektir. Nicel bölümün bu genel amacı kapsamında hipotezler oluşturulmuştur.

Bu bağlamda bu araştırma, özellikle Türkiye’de son yıllarda artan psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izlenme nedenleri üzerine sınırlı sayıda yapılan çalışmalara katkı sunmayı hedeflemektedir. Literatürde psikoloji temalı dizilerin izleyici üzerindeki etkileri genel hatlarıyla ele alınmış olsa da (Canpolat, 2022; Geçer vd., 2023), bu dizilerin farklı izleyici gruplarına göre izleme motivasyonlarını nasıl etkilediğine dair detaylı ve tür temelli karşılaştırmalı analizler yeterince yapılmamıştır. Bu bağlamda Hipotez 1 ve alt hipotezler (1a, 1b, 1c), farklı türlerdeki dizilerin – özellikle gerçek yaşam hikâyeleri ve psikoloji odaklı içerikler – izleyicilerin izleme motivasyonları üzerindeki farklılaştırıcı etkisini ortaya koyarak literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Özellikle “Masumlar Apartmanı” gibi psikolojik derinlik taşıyan yapımların, izleyicilerin kaçma/başa çıkma, duygusal gelişim, zenginleştirme ve sosyal motivasyonlarını nasıl şekillendirdiği bu çalışmada kapsamlı biçimde değerlendirilmektedir (Flayelle vd., 2019; Boursier vd., 2021). Bu çerçevede, aşağıda

sunulan Hipotez 1 ve alt hipotezler, bu araştırmanın hangi motivasyonel farklılıkları ortaya koymayı hedeflediğini somutlaştırmaktadır.

Hipotez 1: Dizi türüne göre izleyicilerin dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.

- Hipotez 1a: Gerçek insan hikâyelerini konu edinen dizileri izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 1b: Psikoloji odaklı dizileri izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 1c: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.

Psikoloji odaklı televizyon dizilerinin bireysel düzeydeki etkilerine ilişkin literatürde genel değerlendirmeler yer alsa da bu dizilerin izleyici üzerindeki etkisine dair öznel algıların ve kişisel yaşam deneyimlerinin izleme motivasyonlarına nasıl yansıdığı sınırlı sayıda çalışmayla ele alınmıştır. Özellikle bireylerin dizilerle kurdukları duygusal bağ, geçmiş yaşantılarıyla özdeşleşme düzeyi ve bu dizilerin psikoloji ve ruh sağlığı bilgilerine katkısına ilişkin algılarının, izleme motivasyonları üzerindeki etkisi henüz yeterince sistematik olarak araştırılmamıştır. Canpolat (2022), psikoloji odaklı dizilerin izleyicilerde ruh sağlığı farkındalığını artırdığını ve dizilerde kendilerinden bir şeyler bulduklarını belirtirken; Bal ve Parlayandemir (2023) ise bu dizilerin terapiye olan ilgiyi etkilediğini ve psikolojiye dair bilgi edinme motivasyonunu tetiklediğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda aşağıda sunulan Hipotez 2 ve alt hipotezler, izleyicilerin öznel değerlendirmeleri ve kişisel deneyimlerine bağlı olarak ortaya çıkabilecek motivasyonel farklılıkları analiz etmeye yöneliktir.

Hipotez 2: Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin dizi izleme motivasyonları, bu dizilerin kendileri üzerindeki etkilerine dair algıları ve bireysel deneyimlerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

- Hipotez 2a: Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, dizilerin kendileri üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirdiğine bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 2b: Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, geçmiş yaşantı ve deneyimlerine bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır.

- Hipotez 2c: Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, bu dizilerin psikoloji ve ruh sağlığı bilgilerini artırıp artırmadığına ilişkin algılarına bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır.

Dizi izleme motivasyonlarına yönelik araştırmalar, medya psikolojisi literatüründe görece yeni bir alan olup, bu konudaki çalışmaların büyük bir kısmı geçmişte televizyon izleme motivasyonları çerçevesinde şekillenmiştir. Kullanımlar ve doyumlar teorisi temelinde yapılan araştırmalar, izleyicilerin televizyonu eğlence, rahatlama, bilgi edinme, sosyal etkileşim, alışkanlık ve kaçış gibi çeşitli güdülerle izlediğini ortaya koymuştur (Rubin, 1983; Perse, 1992; Martin vd., 2015). Ancak bu güdülerin belirli dizi türleri ve izleyici grupları özelinde nasıl farklılaştığını inceleyen çalışmalar son derece sınırlıdır. Bu sınırlı örneklerden biri olan Leite ve Vaz (2024), televizyon dizisi izleme motivasyonlarını yalnızlık duygusu ve bazı sosyodemografik değişkenlerle ilişkilendirmiştir. Bununla birlikte, Türkiye bağlamında “Masumlar Apartmanı” gibi yüksek izlenme oranlarına sahip, psikoloji odaklı dizilerde demografik faktörlerin izleme motivasyonları üzerindeki etkisini inceleyen herhangi bir özgün araştırmaya literatürde rastlanmamaktadır. Bu nedenle Hipotez 3 ve alt hipotezler, cinsiyet, yaş, gelir, öğrenim durumu, ilişki durumu ve çalışma durumu gibi demografik değişkenlerin, psikoloji odaklı bir dizi özelinde izleyici motivasyonları üzerindeki farklılaştırıcı etkisini ortaya koyarak bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Aşağıda sunulan hipotezler, bu ilişkileri detaylandırmak üzere yapılandırılmıştır.

Hipotez 3: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında demografik değişkenlere göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.

- Hipotez 3a: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında cinsiyet değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 3b: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında yaş değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 3c: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında çalışma durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 3d: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında ilişki durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.
- Hipotez 3e: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında öğrenim durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.

- Hipotez 3f: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında gelir durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır.

Kitle iletişim araçlarının kullanım motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki, özellikle televizyon izleme bağlamında birçok araştırmada ele alınmıştır (Weaver, 2003; Armstrong ve Rubin, 1989). Önceki çalışmalar, bireylerin kişilik özelliklerinin medya kullanım nedenleriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuş, medya tüketiminde kişisel farklılıkların önemli bir rol oynayabileceğini göstermiştir (Perse ve Rubin, 1990; Rosengren ve Windahl, 1977; Perse, 1992). Ancak bu bulgular daha çok televizyon izleme davranışına odaklanmakta, dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye dair özgün çalışmalar literatürde henüz yer almamaktadır. Psikoloji temalı dizilerde izleyicilerle kurulan duygusal ve bilişsel bağlar dikkate alındığında, bu boşluğun akademik olarak ele alınması önem arz etmektedir. Bu bağlamda Hipotez 4 ve alt hipotezler, “Masumlar Apartmanı” örneğinde izleyici kişilik özellikleri ile dizi izleme motivasyonları arasındaki ilişkiyi inceleyerek literatüre özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Aşağıda sunulan hipotezler, bu ilişkinin motivasyon boyutları özelinde test edilmesini amaçlamaktadır.

Hipotez 4: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

- Hipotez 4a: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin başa çıkma motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 4b: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin zenginleştirme motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 4c: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin sosyal motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Hipotez 4d: “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin duygusal gelişim motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Nicel aşamada, bir tarama yöntemi olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, genel bir tarama yöntemi olarak kabul edilir. Genel tarama modelleri, bir evrenin çeşitli faktörlerini kapsayan genel sonuçlara ulaştıktan sonra, bu evrenden alınan örnekler veya örnekler üzerinde gerçekleştirilen tarama düzenlemeleri olarak tanımlanır (Karasar, 2009). Verilerin analizi için frekans dağılımları, yüzde değerleri, t

testleri, ANOVA ve LSD testi gibi istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Ayrıca “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerde dizi izleme nedenleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri daha detaylı olarak incelemek amacıyla korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Bu analizler, Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği'nin alt boyutları ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkileri değerlendirmek için uygulanmıştır. Elde edilen korelasyon sonuçları, dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkilerin olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır. Bu analizler, araştırmanın nicel bölümün temel amacına yönelik olarak, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerin dizi izleme motivasyonlarını ve bu motivasyonların kişilik özellikleriyle ilişkisini daha kapsamlı bir şekilde anlamak için önemli bir katkı sağlamıştır.

Nicel araştırma süreci, 08.10.2023 ile 15.02.2024 tarihleri arasında, en az 6 aydır düzenli olarak televizyon dizisi izleyen ve 18 yaşından büyük bireyleri kapsamaktadır. Araştırmanın evrenini, bu kriterlere uyan tüm izleyiciler oluşturmaktadır. Örneklem, çevrimiçi ortamda yürütülen bir anket aracılığıyla belirlenmiştir. Anket, geniş kitlelere erişim sağlamak amacıyla çeşitli sosyal medya platformlarında rastgele olarak paylaşılmış ve bu süreçte toplam 823 kişi ankete katılmıştır. Ancak çalışma, yalnızca düzenli olarak televizyon dizilerini izlediğini belirten ve anketin tüm sorularını tamamlayan 522 katılımcı üzerinden yürütülmüştür. Bu nedenle, veri toplama süreci rastgele dağıtım esasına dayansa da, çalışmanın amacına uygun katılımcılar arasından seçilerek analiz edilen bu grup amaçlı örneklem olarak değerlendirilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formu; katılımcıların demografik bilgilerini, dizi izleme motivasyonlarını ve beş faktör kişilik özelliklerini değerlendiren üç bölümden oluşmaktadır. Ayrıca, araştırma sorularının bazıları “Masumlar Apartmanı” dizisi izleyicilerine odaklanmıştır. Anket sonuçlarına göre, 522 katılımcının içinden 259'u, düzenli olarak 6 ay ve üzeri süredir “Masumlar Apartmanı” dizisini takip etmektedir. Bu bulgu, araştırma sorularının bir kısmının “Masumlar Apartmanı” dizisi izleyicilerine odaklandığını ve bu özel diziye yönelik katılımcıların düşüncelerini anlamak için ayrıntılı verilerin mevcut olduğunu göstermektedir.

Değişken	Değişken Değeri	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	340	65,1
	Erkek	182	34,9
Yaş	18-24	140	26,8
	25-34	119	22,8
	35-44	166	31,8
	45 ve üzeri	97	18,6
Çalışma Durumu	Çalışıyor	292	55,9
	Çalışmıyor	230	44,1
Öğrenim Durumu	İlköğretim	51	9,8
	Lise	150	28,7
	Üniversite	264	50,6
	Lisansüstü	57	10,9
İlişki Durumu	Var	336	64,4
	Yok	186	35,6
Gelir Durumu	0-11500 TL	194	37,2
	11501-22000 TL	87	16,7
	22001-35000 TL	176	33,7
	35001 TL üzeri	65	12,5
Toplam:		522	100

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Anket uygulaması için öncelikle Sakarya Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Araştırmaya katılan 522 katılımcının demografik özellikleri şu şekildedir: Cinsiyet dağılımı %65,1 kadın ve %34,9 erkek olarak belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre, %26,8'i 18-24, %22,8'i 25-34, %31,8'i 35-44 ve %18,6'sı 45 ve üzeri yaş grubundadır. Çalışma durumu açısından, %55,9'u çalışmakta iken, %44,1'i çalışmamaktadır. Öğrenim durumları incelendiğinde, %9,8'i ilköğretim, %28,7'si lise, %50,6'sı üniversite ve %10,9'u lisansüstü mezunudur. İlişki durumuna göre, %64,4'ü bir ilişkide olduğunu, %35,6'sı ise ilişkisi olmadığını belirtmiştir. Gelir düzeyleri ise şöyle dağılmıştır: %37,2'si 0-11500 TL, %16,7'si 11501-22000 TL, %33,7'si 22001-35000 TL ve %12,5'i 35001 TL ve üzeri gelir grubundadır.

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLANMASI

Bu bölümde, araştırmanın nitel ve nicel boyutlarından elde edilen bulgular detaylı biçimde sunulmakta ve ilgili kuramsal çerçeveler doğrultusunda yorumlanmaktadır. Öncelikle nitel analiz kapsamında, “Masumlar Apartmanı” dizisinin olay örgüsü ve karakter temsilleri psikanalitik bir yaklaşımla ele alınmıştır. Ardından dizinin ana karakterlerinin travmaları ve psikopatolojik özellikleri, tematik film analizi yöntemiyle değerlendirilmektedir. Bölümün devamında, izleyicilerin dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiler, uygulanan ölçekler aracılığıyla istatistiksel olarak incelenmiştir. Son olarak, yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen nitel verilerle desteklenen analizler aracılığıyla, izleyicilerin bu dizilerle kurduğu bağlar, psikolojik etkilenebilirlik düzeyleri ve anlamlandırma biçimleri çok boyutlu bir şekilde ortaya konmuştur. Bu kapsamlı değerlendirme, araştırmanın temel amacına ulaşmasını sağlayacak bütünsel bir çerçeve sunmaktadır.

Görsel 1: Masumlar Apartmanı Dizisi Afişi

Kaynak: <https://www.milliyet.com.tr/cadde/masumlar-apartmaninin-afisi-yayinlandi-6298699>, Erişim

Tarihi 25 Mart 2024

Format: Televizyon Dizisi **Tür:** Dram, Psikoloji, Aşk **Uyarlama:** Gülseren Budayıcıoğlu Madolyonun İçeriği: “Çöp Apartman” (Roman) **Yönetmen:** Çağrı Vila Lostuvalı, Çiğdem Bozali **Senarist:** Deniz Madanoğlu, Rana Mamathlıoğlu **Başrol:** Ezgi Mola, Farah Zeynep Abdullah, Birkan Sokullu, Merve Dizdar, Melisa Şenolsun,

Aslıhan Gürbüz Açılış Müziği: Masumlar Apartmanı Jenerik **Besteci:** Alp Yenier
Ülke: Türkiye **Dili:** Türkçe **Sezon Sayısı:** 2 **Bölüm Sayısı:** 71 **Yapımcı:** Onur Güvenatam **Mekan:** İstanbul **Görüntü Yönetmeni:** Tolga Çetin (1-24), Özgür Demir (25-29), Ümit Çakmaksoy (30-71) **Kanal:** TRT1 **Resim Formatı:** 576i (16:9 SDTV) 1080i (HDTV) **Yayın Tarihi:** 15 Eylül 2020-24 Mayıs 2022 **Durumu:** Sona Erdi
İlişkili Programlar: Kırmızı Oda (2020-2022)

Konusu: Safiye ve Gülben obsesif kompulsif bozukluğa sahip iki kız kardeşir. Özellikle Safiye, çocukluk döneminde annesinin üzerinde yarattığı olumsuz rol modelin etkisiyle bu bozukluğu daha ağır bir boyutta yaşamaktadır. Han, kardeşlerin babalarıyla birlikte yaşadıkları evdeki tek erkek kardeşir. Han'ın hayattaki tek amacı, sadık olduğu ailesini korumaktır. Ancak Han'ın hayatı İnci'yi gördükten sonra değişecektir. Han, İnci'ye âşık olacak ve onunla birlikte mutlu olmayı hedefleyecektir. Han, tıpkı diğer üç kardeşi gibi çeşitli davranış bozukluklarına sahip bir karakterdir. Çocukluk travmaları onda çöp karıştırmaya ve toplamaya sebep olurken, İnci'ye karşı “sahip olma” eksenindeki tavırlarında ve cinsiyetçi davranışlarında ise öfke kontrol sorunları göstermektedir. Ailenin en küçüğü Neriman ise günlük hayatında ve ailesinde yaşadığı sorunlardan etkilenmektedir. Neriman'ın okuldan edebiyat öğretmeni olan Naci, ablası Safiye'nin lise aşkıdır. Safiye'yi bir türlü unutamayan Naci, aile apartmanının karşısında olan bir otele yerleşir. Dedesi ve kardeşi ile birlikte yaşayan İnci, bir radyoda program yapmaktadır. Bir kaza sonucunda Han ile tanışır ve tesadüfi bir şekilde Han'ın aile apartmanına taşınır. Han ve İnci arasındaki güçlü etkileşim kısa sürede bir evliliğe dönüşür. İnci'nin huzursuzluğunun asıl sebebi hayatındaki erkeklerdir. Babasından nefret eden İnci, kardeşine ve kendisine bakan dedesine olan bağlılığı ve vefasından dolayı dedesinin korumacı davranışlarına katlanmak zorunda kalır. Eski sevgilisi Uygur da yaşamında sorunlara yol açan erkekler arasındadır. Han, İnci açısından o zamana kadar tanıdığı erkekler arasında farklı bir çizgiye sahip birisidir ve ani evlilikleri, hem İnci'nin hem de Han'ın hayatlarında sorun olarak gördükleri ailevi durumlarına bir tepki niteliğindedir. Ancak Han'ın tutum ve davranışlarındaki tutarsızlıklar, Han'ı yeterince tanıyıp tanımadığı ile ilgili çoğu kez İnci'nin kendisini sorgulamasına yol açar. Dizide Esat ve Esra, Han ve İnci'nin yakın arkadaşlarıdır. Esat, Han'ın hem çocukluk hem de iş arkadaşısıdır ve Han, Esat'tan “tek arkadaşı” olarak bahseder. Esra ise İnci'nin radyodaki iş arkadaşısıdır ve radyoda birlikte program sunarlar. Dizide karakterlerin ruh hallerinin

gelişimine ve sorunlarının etiyojisine atıfta bulunmak için sıklıkla geçmişe geri dönüşler yapılır. Dizinin birinci sezonunun sonunda İnci, bir kaza sonucunda ölür ve sonrasında Han ağır bir buhran yaşar. İkinci sezonda ise kardeşlerin yaşadıkları sorunlar ile nasıl baş ettikleri ve iyileşme süreçleri ele alınır. İkinci sezon sonunda bütün kardeşler tedavi olup iyileşirler. Safiye, lise aşkı Naci ile, Gülben, çocukluk aşkı Esat ile ve Han, eski nişanlısı Ceylan ile evlenir.

Masumlar Apartmanı: 1. Sezon Olay Örgüsü: Büyük bir şirketin patronu olan Han, İstanbul'da ablaları Safiye ve Gülben, küçük kız kardeşi Neriman ve babası Hikmet Bey ile kendilerine ait bir apartmanda yaşamaktadır. Safiye ve Gülben, obsesif kompulsif bozukluk yaşamaktadır. Dizinin başlangıcında (1. Bölüm), Gülben, alt ıslatma sorunu yaşadığı bir gecenin sabahında ablası Safiye'nin sert tepkisiyle karşılaşır ve Han bu duruma müdahale eder. Han, Gülben'in ıslattığı çarşafı çamaşır makinesine atmak ister. Han'ın müdahalesi, Safiye'nin kurallarının dışında olduğu için bu durum evde ciddi bir krize sebep olur. Han, abalarının tepkilerinden dolayı bu müdahaleden vazgeçer. Safiye ve Gülben, kirli çarşafı bir çöp poşetine koyar ve apartmanın üst katında bulunan boş bir daireye götürür. Evden yiyecek, içecek atıkları haricinde hiçbir eşya atılmadığı için bu daire tamamıyla çöp poşetleri ile doludur. İnci, dedesi Memduh Bey ve küçük erkek kardeşi Ege ile birlikte yaşamaktadır ve sevgilisi Uygur'dan alkol sorunu nedeniyle ayrıldığı gece Han'ın aracına çarpar. Gece birlikte hastanede kalan İnci ve Han birbirlerinden etkilenirler. Bu duygulara rağmen o gecenin sabahında birbirlerine hiçbir şey söyleyemeden ayrılırlar.

İnci ve ailesi, tesadüfen Han ve ailesinin oturduğu apartmanda yeni bir daire kiralar (2. Bölüm). Safiye, yeni kiracılarını eve almak istemez. Han, olaya müdahale edince İnci ile tanıştıkları ortaya çıkar ve Safiye, İnci'yi Han'ın sevgilisi olarak algılar. Bu durum Safiye'nin daha da şiddetli bir tepki göstermesine sebep olur. Safiye'nin tepkisi Memduh Bey'i de etkiler ve İnci ile Han'ın ilişkisi hakkında şüphelenmeye başlar ve yeni evlerine taşınmaktan vazgeçer. Han, ablasının tepkisinden dolayı Memduh Bey'den özür dileyince Memduh Bey eve taşınır. Bu olumsuz olayı telafi etmek isteyen Han, taşınma konusunda onlara yardımcı olur. İnci ve Han'ın samimi davranışları Memduh Bey'in dikkatini çeker ve İnci'yi uyarır. İnci'nin eski sevgilisi Uygur, alkollü bir halde apartmanın önüne gelince, Han, olayı fark edip İnci'ye haber vermeden şiddet

kullanarak Uygur'ı gönderir. Bu sırada dışarı çıkan İnci, anahtarı evde unuttuğu için gece Han'ın odasında kalır.

Safiye, İnci ile Han'ı evde görüp Memduh Bey'e bilgi verince, Memduh Bey, İnci ile Han'ın ilişkisi olduğunu ve İnci'nin bunu saklayarak yalan söylediğini düşünür (3. Bölüm). İnci'nin eve girmesinden dolayı Safiye ve Gülben evde uzun bir temizlik yapar ve kullandıkları tuz ruhu nedeniyle zehirlenirler. Han, onları kurtardıktan sonra aşırı temizlik alışkanlıklarının tedavi edilmesi gerektiğini belirtince, Safiye evden gönderilme endişesi yaşar. Dedesi ile Han arasında kalan İnci, Han ile arasına mesafe koyar, fakat İnci'nin arkadaşı Esra ve Han'ın arkadaşı Esat yaptıkları bir planla onları tekrar görüştürür. Han, İnci'yi kaybetmek istemeyerek ona evlilik teklif eder, bu sırada Safiye'nin babasıyla olan tartışması Hikmet Bey'in kalp krizi geçirmesine yol açar. Hikmet Bey'in kalp krizi geçirince Memduh Bey yardımcı olur ve 112 ekibiyle birlikte eve girer (4. Bölüm). Safiye ve Gülben bu olaydan sonra evde temizlik yapar. Hikmet Bey'in rahatsızlanınca apartmana gelen Esat, Gülben'le karşılaşır ve Gülben, Esat'tan etkilenir. Safiye'nin itirazına rağmen Esat'ı görmek için abisinin işyerine giden Gülben, Esat'ın Esra ile ilişkisi olduğunu zanneder ve büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Ayrıca dedesi ile Han arasında kalan İnci, evlilik teklifini önce kabul etmez fakat daha sonra kabul eder. Bu ara dönemde Han'da çöp toplama davranışı alevlenir. Sonrasında Han ile İnci sürpriz bir nikâh töreniyle evlenir, ancak bu durumu ailelerine açıklayamazlar.

Memduh Bey, Balıkesir'e taşınma kararı alır ve Ege evden kaçır (5. Bölüm). İnci, Ege'yi almak için babasıyla yüzleşir ve ayrıca bu olaya müdahil olan Han'ın öfke kontrolü sorununu fark eder. Han'ın İnci'nin çalıştığı radyodan ayrılması için yaptığı girişimler aralarında çatışmaya sebep olur. Hikmet Bey'in alzheimer olduğu ortaya çıkar. Hikmet Bey, taşınmamaları için Memduh Bey ile konuşur ve Memduh Bey taşınmaktan vazgeçer. Safiye ve Gülben, Han'ın İnci ile evlendiğinden şüphelenmeye başlar (6. Bölüm). Safiye, bu şüpheyi araştırmak için Gülben'i nüfus idaresine gönderir. Güvenli alanını terk eden Gülben, burada kriz geçirir ve altını ıslatır. Safiye, Ege ile Neriman'ın birbiriyle konuştuğunu fark eder ve bunun üzerine Neriman'a şiddet uygulayarak elbiseleri ve kitaplarıyla onu banyoda yıkar. Neriman, bu olaydan dolayı kendi vücuduna zarar verir.

Alzheimer hastası Hikmet Bey, evden yalnız çıkınca apartmanda karşılaştığı İnci onu eve geri getirir (7. Bölüm). İnci'yi salonda gören ev ahalisi ne yapacağını bilemez.

İnci'nin Safiye'ye dokunması Safiye'nin rahatsızlığını alevlendirir, bu yüzden Safiye ve Gülben uzun bir temizlik yapar. Safiye'nin, İnci'nin girdiği salonu kapatması evde krize yol açar. Su kesintisi nedeniyle Esat'ın yardıma gelmesi Gülben'in aşkını canlandırır. Safiye, Gülben'in Esat ile görüştüğünü fark edince onun saçını keser. Esra, Han'ın çocukluk dönemindeki öfke sorunlarını Esat'tan öğrenir. Han'ın ruh sağlığı sorunlarını saklaması ve İnci'yi kontrol etmeye çalışması ilişkilerinde ciddi çatışmalara yol açar. İnci, gece eski bir arabada vitrin mankeniyle konuşan Han'ı tam yakalayacakken Memduh Bey'in kendisini takip etmesi nedeniyle eve geri döner (8. Bölüm). Han'ın gizemli davranışları İnci'yi korkutur. Han'ın evlilik yüzüğünü gören Gülben, Han ile İnci'nin evliliğini Safiye'ye söyleyip söylememe konusunda kararsız kalır ve Han'ın evden ayrılmasıyla ilgili kaygı yaşar. Han, İnci'ye danışmadan ev alır, bu İnci'yi öfkelenendirir. Memduh Bey, Ege'nin okul taksitini Han'ın ödediğini öğrenir, bu da Han ile Memduh Bey arasındaki çatışmayı artırır ve İnci'yi rahatsız eder. Sonunda Han, sürpriz bir şekilde İnci'yi dedesinden ister.

Memduh Bey, Han'ın İnci'yi istemesini öfkeyle kabul etmez. İnci, Han'ı sevdiğini dedesine itiraf eder (9. Bölüm). Han'ın kız isteme girişimini kardeşleri de öğrenir. Gülben, Esat'a tutkulu mesajlar atarken Esat'ın yanlışlıkla kalp emojisi göndermesi, Gülben'in aşkını daha da güçlendirir. Gülben, Esat'ı bir kafeye davet eder ve tek başına dışarı çıkar. Esat, Gülben'e ilgi göstermediğini bir türlü söyleyemez. Uygur sarhoş halde apartmana gelince Han onu yakalar ve tehdit eder. Esra, Han'ın karanlık yüzünü Uygur'dan öğrenir. Esat, onunla ilgilenmediğini Gülben'e söyler. Safiye, Gülben ile Esat'ın konuştuğunu görünce evde kavga çıkarır, Gülben'in aşk romanlarını pencereden atar, Gülben de Safiye'nin giysilerini dışarı atar. Han, İnci'ye boş dairedaki çöpleri gösterirken Safiye, onları görür (10. Bölüm). Gülben, ıslattığı çarşafı İnci'nin gördüğünü öğrenince kendini küçük düşmüş hisseder ve değişmeye çalışır. Çarşafı yıkamak isteyen Gülben'e Safiye engel olur, bu da Gülben'in Safiye'ye karşı çıkışlarını artırır. Safiye, evde yemek yapmayarak kontrolü sağlamaya çalışırken, Gülben ilk kez kendi başına yemek hazırlar. Han, herkesi dışarıya yemeğe çıkarır. Safiye, evde tek başına kaldığında hayal kırıklığı yaşar ve endişeli bir şekilde apartmanın girişine çıkar. Bu durumu gören Memduh Bey, Safiye'ye şefkatle yaklaşır.

Neriman, karşı otelde kalan edebiyat öğretmeni Naci'yi görünce, Safiye hemen perdeyi endişeyle çeker, lise aşkının geri döndüğünü fark eder (11. Bölüm). Gülben, evi terk

edip Esat'ın evine kaçar. Esat, durumu Han'a haber verir. Gülben, Esat'a âşık olduğu için evde takıntılı bir biçimde temizlik yapmaya başlar. Esat, ne yapacağını bilemez. Han, Gülben'i eve geri götüremeyince İnci devreye girer ve onu ikna eder. Gülben, Esra ile Esat'ın birlikte çektiği fotoğrafı sosyal medyada görür ve Esra'ya gizlice tehdit mektubu gönderir. Bu olaylar, Esra ile İnci arasındaki çatışmayı artırır. Naci, ansızın Safiye'nin kapısında belirir (12. Bölüm) Safiye, ne yapacağını bilemez. Naci, Safiye'nin elindeki yaraları fark eder. Hikmet Bey de yanlarına gelir ve şaşkınlıkla kapıyı kapatır. Safiye, annesinin ruhunda bıraktığı arazlar ve kalbine gömdüğü aşkı arasında bir çatışma yaşar. Gülben evde isyankâr davranışlar sergiler, telefonu elinden alınır. Kapana kısılmış hisseden Gülben, Esat ile iletişim kurmaya çalışır. İnci'nin yardımıyla dışarı çıkar. Esat ile Esra'nın buluştuğunu öğrenen Gülben, Esra'nın işyerine giderek ona saldırır. Gülben, Esra'yı yaralar ve gözaltına alınır (13. Bölüm). Gülben, gözaltında altını ıslatır. Safiye, bu olaylar yüzünden İnci ile tartışır ve Memduh Bey'in müdahalesiyle yumuşar. Ancak, yaşananlar Safiye'nin annesiyle ilgili sanrılar görmesine ve kendini suçlamasına sebep olur. Gülben, eve dönünce bunalıma girer ve çöp dairede yangın çıkarır.

Naci'nin Safiye'ye duyduğu ilgiyi öğrenen Han, öfkeyle onunla konuşur (14. Bölüm). Naci, geçmişte olduğu gibi apartmanın posta kutusuna mesaj bırakıp Safiye'ye buluşma teklif eder. Mesajı bulan Han, buluşmaya kendi gider ve Naci'ye Safiye'den uzak durmasını söyler. Safiye, çöp dairede Naci'nin mektuplarını bulur, bu durum Safiye'nin sanrılarını artırır. Memduh Bey'in gece taksicilik yaptığı açığa çıkar ve İnci, dedesine yardımcı olmak için arabasını gizlice satmak ister. Han, şüpheyle İnci'yi takip eder ve arabayı satın almak isteyen kişiye saldırır. İnci, Han'ın kıskanç ve öfkeli tarafıyla yeniden yüzleşir.

Gülben, kendisini yangından kurtaran Naci'ye teşekkür etmek için odasına gider (15. Bölüm). Bunu gören Safiye, Naci'yi evli zanneder ve apartman girişinde Naci ile tartışır. Tartışma sırasında Safiye, farkında olmadan dışarı çıkar ve Naci'nin dokunuşu Safiye'yi sokak ortasında krize sokar, diğer insanlar da Naci'ye saldırır. Bu olay sonrası Safiye'de kendi kendine konuşmalar, sanrılar ve ani davranış değişiklikleri ortaya çıkar. Her şeye rağmen Han, Safiye ile Naci aşkına yeniden bir fırsat verir. Han, annesinin yazdığı ayrılık mektubunu Naci'ye verdiğini ablasına açıklar (16. Bölüm). Safiye, ayrıca Naci'nin evli olmadığını öğrenir. Bunları öğrenen Safiye, Naci'nin buluşma teklifini

kabul eder. Safiye, Naci'ye olan aşkıdan dolayı annesinin sanrılarına aldırmandan düzelmeye ve kendine bakmaya başlar. Safiye, İnci ve Han'ın evlendiğini öğrenir (17. Bölüm). Safiye'nin iyileşmeye başlayan durumu tekrar bozulur. Han ve İnci, Memduh Bey'e evlendiklerini açıklamak üzereyken Safiye önce davranır ve apartmanda bir karmaşa çıkar. Han ve İnci evi terk eder. Han'ın ayrılmasıyla Safiye'nin psikolojisi daha da kötüleşir. Üstüne Naci'nin eski evliliğini ve çocuğunu öğrenince psikoz derecesinde bir atak geçirir, annesinin eşyalarına ve kendisine zarar verir. Han, yardıma koşar ve ablasına evden hiç ayrılmayacağına söyler.

Han'ın ailesinden ayrılamayacağını anlayan İnci, hayal kırıklığına uğrayarak Han ile tartışır ve bir süre ortadan kaybolur (18. Bölüm). Safiye, eski nişanlısı Caylan'ın Han'ı aldattığını ve bu gerçeği üzülmeyin diye sakladığını, ancak İnci'nin de aynısını yapacağını Han'a söyler. Bu bilgi, Han'ın patolojik kıskançlığını artırır; bir vitrin mankeni çalıp eski nişanlısının yerine koyarak onunla kavga eder. Naci ise Safiye'yi bırakmaz, ona ayrılık mektubundan sonra olanları anlatır.

İnci, Han'ın ailesinden ayrılamayacağını öğrenince boşanma davası açar ve bu Han'ı derinden sarsar (19. Bölüm) Han, ani davranış değişiklikleri ve hezeyanlar yaşar. Memduh Bey ve Esra İnci'ye destek olurken, Han'ın ailesi onun acısını hafifletmeye çalışır. Gülben, Esat'la birlikte İnci'ye gidip onunla konuşur ve sevgisiz bir ailede büyüdüklerini söyler. İnci, Gülben'in sözlerinden etkilenir ve Han'ı affeder. İnci, Han'larla yaşamayı kabul eder, ancak Safiye katı kurallarından taviz vermez (20. Bölüm). İnci'ye uzun bir kurallar listesi hazırlar. İnci, Safiye'nin tüm kurallarına uyarak eşyalarını temizler ve kendini evdekilere kabul ettirmeye çalışır. Safiye ise annesiyle ilgili sanrılarının etkisindedir ve İnci'ye sadece Han için katlanır. İnci, tüm çabasına rağmen gün sonunda Safiye'nin hezeyanlarına maruz kalır. Naci'nin eski eşi Gülru, Naci'nin Safiye'ye kavuşmasını ister. Lise arkadaşı olan Safiye ile konuşur ve ona Naci'nin günlüklerini verir. Safiye, Naci'nin günlüklerini okuyunca onunla görüşür ve Naci'nin desteğiyle dışarı çıkar (Bölüm 21). Bu büyük bir değişimdir ve evdekileri mutlu eder. Safiye ve Naci'nin ilişkisi onaylanır. Safiye'nin obsesif kompulsif davranışları düzelmeye başlar. Ancak Safiye, Naci'nin ölümcül hastalığını bilmemektedir. İnci, bunu öğrenip Han'a anlatır. Han, öfkeyle Naci ile tartışır.

Safiye, Naci ile buluşmak için Han'a yeni bir elbise aldırır ve apartmanın girişine çıkar (22. Bölüm). Ancak Naci, hastalığı nedeniyle bayılır ve ambulans gelir. Safiye,

Naci'nin trafik kazasını hatırlayarak kendini suçlar ve hezeyanları artar. Naci hastaneden çıktıktan sonra Safiye'yi çaya davet eder. Eve yakın bir yerde çay içerler ve bu, Safiye için büyük bir adımdır. Bu olay, Gülben'in de Esat hayallerini canlandırır. Han, geceleyin sokaklarda çöp karıştırmaya devam ederken İnci şüphelenmeye başlar (23. Bölüm). Bir gece, Esra eski kıyafetlerle çöplerin yanında Han'ı görür ve ardından onu depoda çöplerle görüntüler. Han, eve dönüp İnci'ye yaşananları manipüle etmeye çalışır ama Esra'nın görüntüleri göstermesiyle şüpheler artar. Bu arada Safiye ve Naci, açık havada uzun bir yürüyüş yapıp sinemaya giderler. Safiye'nin iyileşme süreci devam etmektedir.

Han, Esra'nın çöp daireyi fark etmesiyle hızla çöpleri çatıya taşır ve bu durum Safiye ile Han arasında tartışma çıkarır (24. Bölüm). Safiye, çöplerin çatıda olduğunu fark eder ve çöp daireyi Naci de öğrenir; bu durum Safiye'yi şoka sokar, ancak Naci ona şefkatle yaklaşır. Han, çöpleri karıştırma alışkanlığını İnci'ye anlatır; İnci, ne yapacağını bilemeyip önce Han'ın yanından ayrılır, sonra geri dönerek onu anlamaya çalışır (25. Bölüm). Han, yaşadığı sorunun sebeplerini İnci'ye anlatır; İnci, zaman isteyerek arkadaşı Esra'ya gider. Bu olaydan sonra Han, sanrılar görmeye başlar. İnci, Han'a psikiyatriste gitmeyi teklif eder ve Han kabul eder. Esat ve Gülben buluşurlar, Esat Gülben'den hoşlanmaya başlar. Han, psikiyatrik yardım alacağını İnci'ye söylerken, Safiye kendisinin hastaneye yatırılacağını düşünür ve İnci'ye tokat atar (26. Bölüm). Bu sırada İnci, babasının ölüm haberini alır. Bu ölüm, Safiye'yi strese sokar ve obsesif kompulsif davranışlarında artış görülür. Safiye, babasının cenazesine gitmeyen İnci ile empatik bir konuşma yapar, bu da İnci'nin kardeşi Ege'nin acısını paylaşmasına ve sakinleşmesine yardımcı olur.

Esat'ı Esra'nın evinden çıkarken gören Gülben, yanlış anlayarak krize girer ve altını ıslatır (27. Bölüm). Han müdahale edip herkesi uzaklaştırır, Gülben'i sakinleştirip eve götürür. Bu olayın etkisinden kurtulamayan Gülben, kıyafetlerini kesip annesinin elbisesini giyer. Safiye, kardeşiyle konuşarak onu sakinleştirir. Umutsuz aşk hayatlarıyla başa çıkamayan iki kız kardeş, içlerine kapanıp obsesif kompulsif davranışlar sergiler. Gülben'in davranışlarındaki ani değişiklikler alt ıslatma sorununu alevlendirir ve gündüzleri bile kabuslar görür; bu sorunu çözmek için radikal bir karar alarak banyoda yaşamaya başlar (28. Bölüm). Neriman ise okuldaki disiplinsiz davranışlarından dolayı iki gün uzaklaştırma alır. Evdeki asilikleri ve kendisine zarar

verme davranışları artar. Neriman'ın evden kaçması Safiye'nin öfkesini artırır, İnci bu krize müdahale eder (29. Bölüm). İnci, Neriman'ın kolundaki yaraları gösterince herkes Neriman'ın sorunuyla yüzleşir. Han, Neriman'ı cildiye doktoruna götürür ve terapi almasına destek olur. Yaşadıklarından dolayı Neriman, Ege ile arasına mesafe koyar.

Esat'ın uzun süredir ortaya çıkmaması hem Gülben'i hem de Esra'yı endişelendirir (30. Bölüm). Kazan dairesinde saldırıya uğrayan Esra, ayılınca İnci ile tekrar oraya iner, ancak Esat'ı bulamazlar. Sonunda Han, Esra'yı Esat'ın yanına götürerek ortamı sakinleştirir. Hikmet Bey, alzheimer sorunu nedeniyle kimseye haber vermeden bir piyano satın alır; Safiye ise evde piyano istemez çünkü annesi geçmişte Hikmet Bey'in bu zevkine engel olmuştur. Han, babasının bu özlemini yerine getirir. Ayrıca bu bölümde Han'ın Naci'yi kazan dairesinde zorla tuttuğu görülür.

Han'ın terapi aldığı doktorunun başka bir hastası Anıl, Gülben'i apartmanda sıkıştırır ve terasa çıkarır, ancak Gülben ona şefkatle yaklaşarak elinden kurtulur; bu olaydan sonra Han, apartmanda daha geniş güvenlik önlemleri almaya başlar (31. Bölüm). Esat, Gülben'e ilgi duyduğunu Han'a anlatır, ancak Han bu ilişkiye izin vermez. Gülben, Esat'a ruhsal sorunlarını anlatır ve iyileşme için hayatında değişiklikler yapmaya başlar. Apartmanın kazan dairesinde alıkonulan Naci, Safiye'ye mesaj gönderir ancak Hikmet Bey, mesajın kızına ulaşmasını engeller (32. Bölüm). Anıl, takıntılı bir şekilde Han ve ailesini, özellikle Gülben'i takip etmeye başlar. Esat ve Gülben birlikte akşam yemeğine çıkar; Esat, Gülben'e çıkma teklif eder. Naci, tedaviyi kabul edince Han onu kazan dairesinden çıkarır, fakat Naci'nin Safiye için verdiği mektubu ablasına vermez.

Han, Naci'yi kazan dairesinden çıkartırken Safiye gelir, Han kapıyı kilitler (33. Bölüm). Naci, Safiye'ye işaret vermek için klarnet çalmaya başlar ve Han, Safiye'yi manipüle ederek sanrı duyduğuna inandırır. Bu olaydan sonra Safiye, delirmeye başladığını düşünür. Annesiyle ilgili sanrılarında artış olur. Han, Naci'yi gizlice hastaneye götürür. Ancak Naci, doktorlara muayene olduktan sonra izini kaybettirir. Anıl, Esat'a saldırır, onu bayıltır; Gülben ve Kapıcı Bayram, Esat'ın yaralanması üzerine bir taksi tutarak hastaneye yetiştirir, ancak acil serviste eline kan bulaşan Gülben, hastane ortamının etkisiyle şoka girer ve sağlık görevlileri tarafından iğne yapılarak sakinleştirilir (34. Bölüm). Han ve İnci hastaneye gider. Ertesi gün Anıl'ı gören Gülben, onunla konuşmak için yanına gider; bu sırada Esat, Anıl'ı tekrar görünce onu polislerle teslim eder.

Naci'nin geri dönüşüyle Han'ın terapiyi bıraktığını İnci'ye anlatması, Han ile İnci'nin arasını yeniden bozar.

Naci ile Han'ın konuşmasını duyan Safiye, Naci'nin Han tarafından alıkonulduğunu öğrenir ve Naci'nin hastalığından haberdar olur; Han'ın yaptıklarına öfkelenir ve manipüle edilmiş hisseder (35. Bölüm). Bu durum hem eşiyle hem de ablasıyla problemler yaşayan Han'ın sanrılar görmesine neden olur. Gülben ile Esat arasındaki ilişki daha romantik bir hale gelir; Esat, Gülben'in bir hayalini gerçekleştirmek için onu lunaparka götürür, bu ilişkiyi herkesin onaylaması Gülben ile Esat'ı rahatlatır. Safiye, Naci'yi yurt dışında tedavi olması için ikna etmeye çalışır ve Gülrü'yu arayarak Naci'yi kızıyla buluşturur (36. Bölüm). Esat'ın annesi, habersizce Gülben ile Esat'ın buluşmalarına gelir, Gülben ise şaşkınlığa uğrar ve obsesif kompulsif davranışlarını kamufle etmeye çalışır. Şennur Hanım, Gülben'i akşam yemeğine davet eder ve obsesif kompulsif davranışlarını fark eder. Sonrasında gizlice Gülben ile buluşur ve oğlundan ayrılmasını ister. Gülben, bu istek üzerine Esat'tan uzaklaşmayı karar verir.

İnci, Han'ın Naci'yi kazan dairesine kapattığını öğrenir ve Han'ı terk etmek ister (37. Bölüm). Han, İnci'yi ikna etmeye çalışır ve onu evin banyosuna kilitler. İnci paniğe kapılır ve Han'ın kafasına vurarak banyodan kurtulur. İnci, kırsalda bir tatil kulübesine gider. Safiye, İnci'nin yerini öğrenir ve ilişkinin devam etmesi için duygusal bir konuşma yapar; ayrıca İnci'nin hamile olduğunu da öğrenir. Han, Hikmet Bey'den İnci'nin yerini öğrenir ve onu geri getirmek için konuşmaya gider. Konuşma sırasında İnci'nin hamile olduğunu fark eder ve tartışma çıkar. İnci, arabaya binip kulübeden ayrılır. Yolda Han'a geri dönmeye karar veren İnci, U dönüşü yaparken ciddi bir trafik kazası geçirir ve hayatını kaybeder.

Masumlar Apartmanı: 2. Sezon Olay Örgüsü: İnci'nin ölümünden sonra Han, akıl hastanesinde Anıl ile arkadaş olur (38. Bölüm). Tedavisi bitince eve dönmez. Han'ın yokluğunda Safiye'nin hastalığı psikoz belirtileri gösterir; sular bile ona kirli gözüktür ve sürekli annesinin sanrılarını görür. Gülben'in alt ıslatma sorunu artar ve bu yüzden Esat ile evlenmeyi erteler. Hikmet Bey'in unutkanlıkları aileyi zorlamaktadır. Evin yükünü taşıyan Neriman, eve dönmesi için abisi Han ile konuşur ve dönmezse üniversiteye kaydolmayacağını söyler. İnci'nin ölümünden sonra Esra, Han'a destek olurken yaşadıklarını kuzeni Rüya'ya anlatır. Rüya, Han'a ilgi duymaya başlar ve bu ilgi saplantılı bir aşka dönüşür (39. Bölüm). Rüya, Han ile tanışır. Neriman ile

görüştükten sonra Han, eve uğramaya karar verir. Annesi ve üvey babasıyla sorunlar yaşayan Rüya, Esra'ya taşınır. Hikmet Bey, merdivenlerde Rüya'yı görünce onu İnci sanarak banyoya kilitler. Safiye ve Gülben müdahale ederken Han gelir ve Rüya'yı görünce şaşırıp şüphelenir. Esat, Gülben'i evliliğe ikna etmek için annesini özür dilemeye razı eder, ancak bu konuşma Gülben'i olumsuz etkiler ve Gülben, evlenmekten vazgeçer.

Hikmet Bey'in kalp krizi geçirir (40. Bölüm). Rüya, Han'ı durumdan haberdar eder ve Han, hastaneye babasını ziyarete gider. Hikmet Bey, hayatta kalır. Ancak Han, eve geri dönmeme kararında ısrarcıdır. Sonunda Gülben, Han'ın yanına giderek duygusal bir konuşma yapar. Ayrıca Rüya, üniversiteye kayıt konusunda Neriman'ı ikna eder. Han'ın geri dönmesi üzerine Gülben, evdekilere Esat ile evleneceklerini duyurur (41. Bölüm). Esat'ın ailesinin Gülben'i istemeye gelecek olması Safiye ve Gülben'i endişelendirir. Evde hazırlıklar hızla başlar ve Safiye alternatif tedbirler alır. Rüya, alışveriş konusunda yardımcı olur. Esat'ın babası, Gülben'in rahatsızlığı nedeniyle evliliğe karşı çıkar. Esat, Gülben'in hayallerini gerçekleştirmek için sürpriz bir evlilik teklifi yapar. Gülben, kız isteme merasiminde stresle kriz geçirir ve altını ıslatır (42. Bölüm). Esat, onu sakinleştirmeye çalışırken durumu fark eder. Bu olay Gülben için büyük bir hayal kırıklığıdır. Han, Esat ile konuşarak Gülben'in çocukluktan beri yaşadığı bu sorunu anlatır. Esat, aşkından vazgeçmez ve Gülben'i doktora gitmeye ikna ederek ilişkilerine devam eder.

Han, eski aşkı Ceylan'ın görüşmek istediğini öğrenir ancak geçmişteki aldatılma şüphesiyle yanıt vermez (43. Bölüm). Ancak hala ilgisi devam etmektedir ve gizlice onu gözetler. Esat'ın ailesi, evlilik hazırlıklarına başlar ve Gülben ile alışverişe çıkar. Gülben, bu süreçte yoğun kaygı ve stres yaşar. Kayınvalidesi, evlendikten sonra yaşayacakları evi gösterince endişesi daha da artar. Gülben, başka bir evde yaşama fikrine hazır değildir. Bunun üzerine Han ve Safiye, Esat'a evlendikten sonra aile apartmanlarında başka bir dairede yaşamalarını teklif eder. Esat, bu teklifi kabul etmez. Gülben, hayal kırıklığı yaşar. Safiye, radikal bir karar alır ve Gülben ile dünürlerine gider (44. Bölüm). Safiye, Şennur Hanım ve gelinlerinin hazırladığı yemekleri yiyemez. Evin kirli olması ve yemek ısrarı Safiye'nin dengesini bozar. Ayrıca Safiye, Esat'ın babasının bu evliliği istemediğini öğrenir. Safiye, kriz geçirir ve gördüğü sanrılarla herkese hakaret eder.

Kriz sonrası bayılan Safiye, eve getirilip yatağa yatırılır (45. Bölüm). Naci, Safiye'nin elini tutar ve yanından ayrılmaz. Gülben ve Esat'ın ilişkisi belirsizliğe sürüklenir. Esat, Gülben ve ailesi arasında kalırken, Gülben ilişkinin sona erdiğini düşünmeye başlar. Safiye, atak sonrası kirlenmeyle ilgili kâbuslar görür ve psikoza derinleşir. Han ise hala İnci'nin yasını yaşamaktadır ve onu hatırlatan eşyalar üzüntüsünü artırır. Gülben, yaşananlar karşısında radikal bir karar alarak psikiyatriste gider. Utanarak alt ıslatma sorununu anlatır, doktorun desteğiyle kendini ifade etmeye başlar.

Esat, kriz sonrasında Gülben'e gizlice evlenme teklif eder (46. Bölüm). Safiye, bu teklife kulak misafiri olur ve Gülben'in teklifi kabul etmesi Safiye'yi hayal kırıklığına uğrattır. Safiye, manipülatif davranışlarıyla Gülben'i demoralize eder. Gizlice evlenme işlemlerine giren Gülben, stres yaşar ve bu ani karar ile ilgili psikiyatriste danışmak ister. Safiye, Gülben'in psikiyatriste gitmek için evden dışarı çıkmasını evlenmesine yorarak Gülben'in eşyalarını evden dışarı atar. Naci, evden dışarı çıkamayan Safiye'yi yeni açacağı kitapçıya davet eder; Safiye başlangıçta açılışa katılmayı reddetse de Gülben'in teşvikiyle sonunda kabul eder. (47. Bölüm). Gülben, psikiyatrist görüşmesinin ardından evlilik konusundaki isteklerini Esat'a net bir şekilde ifade eder ve ani evlilik kararından vazgeçerler. Ayrıca Ceylan'ı unutamayan Han, onun sergisine giderek onunla yüzleşir ve artık hayatında olmasını istemediğini belirtir; ancak Ceylan'ın hala sevgi beslediğini öğrenince bu patolojik bağı koparamaz.

Naci'nin kızı Tomris'in kendisini istemediğini öğrenen Safiye, aklıştan tek başına eve dönmek ister (48. Bölüm). Yolda kaybolunca Han'dan yardım ister ve Ceylan Safiye'yi daha önce bulur. Eskiden Ceylan'ı istememesine rağmen Safiye, onu eve kahve içmeye davet eder. Tomris hastalandığında Safiye çorba yapar ve odasına götürür. Tomris'in Safiye'nin elini tutmasıyla aralarındaki buzlar erir. Ayrıca Ceylan yüzünden zor duruma düşen Han'ın çöp toplama patolojisi devam eder. Han, Ceylan'ın evine giderek bağlılığını gösterir ama ertesi gün intikam için onu terk eder (49. Bölüm). Safiye grip olur, takıntıları artar. Hikmet Bey, Han ve Ceylan'a durumu bildirir. İkisi tekrar karşılaşır ve Han öfkesini ablasına gösterir, ardından kazan dairesinde uyur. Ceylan, yanına gider ve geceyi onunla birlikte geçirir. Ayrıca Naci, Safiye'nin değişmesini istemektedir.

Safiye, Tomris'in getirdiği kurabiyeleri takıntıları yüzünden yere atar (50. Bölüm). Tomris, bunu kişisel bir tepki olarak algılar. Üzülen Safiye, Tomris'in yanına giderek

obsesif kompulsif rahatsızlığı nedeniyle böyle davrandığını açıklar. Gülben, Esat'ın evine gider ve birlikte yılbaşı ağacı süslerler. Esat'ın babası gelince, Gülben'in rahatsızlığına saygısızlık eder. Gülben, ona dokunamadığı için aşağılanır ve Esat da babasına karşı çıkararak Gülben'le evden ayrılır. Gülben, etkilenir ve terapiye gider. Psikiyatrist, korkularıyla yüzleşmesini ister. Terapiden sonra Gülben, Esat'ın babasının yanına giderek duygularını ifade eder.

Gülben, Esat'ın babasıyla yüzleştikten sonra taksi bulamaz ve panikler (51. Bölüm). Esat'ın annesi, onu sakinleştirir ve destek olur. Gülben, kayınvalidesiyle annesinin mezarına giderek geçmişte söyleyemediği düşüncelerini ifade eder. Terapide öğrendiklerini uygulamaya başlar. Safiye'ye evlilik teklif eden Naci, ona yüzük hediye eder ve Safiye kabul eder. Ayrıca Esat ile Gülben evlenir. Han, Ceylan'ın en yakın arkadaşı Barkın'ı tehdit eder ve onun sara krizi yaşamasına sebep olur, bu durum Ceylan'ı öfkelenendirir. Düğünden sonra Esat ile Gülben yeni evlerine giderler, ancak Gülben Esat'ın yanında uyuyamaz (52. Bölüm). Gülben, obsesif kompulsif takıntıları yüzünden yeni evinde sorunlar yaşar. Safiye, Gülben'in evden ayrılmasına alışamaz ve annesinin sanrıları onu rahatsız eder. Han, Barkın'dan özür diler ve Ceylan ile arası düzelir. Ayrıca Safiye, Naci'nin başka bir evde yaşama teklifini reddeder ve Naci, otel odasından taşınır. Naci'nin tepkisiyle Safiye umutsuzluğa kapılır (53. Bölüm). Hikmet Bey, kızının başka bir evde yaşamaya hazır olmadığını Naci'ye söyler. Esat, Gülben'in evde yaşama sorunlarını görünce Safiye'lerin alt katına taşınma kararı alır. Gülben'in eski apartmanına dönmesi herkesi sevindirir. Esat ve Gülben, birbirlerine daha da yakınlaşır ve destek olurlar. Bu arada Han, çöpte gizemli biriyle kavga eder ve daha sonra bu kişinin adamları tarafından darp edilip kaçırılır.

Naci, Safiye'yi babasından ister ve Hikmet Bey kabul eder (54. Bölüm). Han'ın kaybolması endişe yaratır. Mazo, Han'ı kaçırıp Safiye'yle konuşturarak herkesi manipüle eder. Naci, Safiye'nin annesinin etkisinden kurtulması için çaba gösterirse onunla aynı evde yaşayabileceğini söyler. Safiye, annesinin fotoğrafını çöp daireye koyar ve hızlı bir şekilde Naci ile evlenmeye karar verir. Ancak Han'ın gecikmesi nedeniyle Safiye, Naci'ye evet demez ve nikâh iptal edilir. Han, eve girer girmez bayılır ve kaza geçirdiğini söyleyerek kaçırıldığını saklar (55. Bölüm). Naci, nikâhın iptal edilmesinden dolayı Safiye'ye kırılır ve Safiye bundan etkilenir. Han, Naci ile konuşarak iptal edilen nikâhın tekrar yapılmasını ister. Han ve Naci Bolu'da sürpriz bir

nikâh töreni yapılmasına karar verirler. Safiye ve Naci, muhteşem bir törenle evlenir. Evlendikten sonra Safiye, Naci ile aynı odada ayrı yataklarda uyumaya başlar (56. Bölüm). Neriman, bebekken annesi tarafından çöpe bırakıldığını ve ablası Safiye'nin kendisini kurtardığını öğrenir, bu da onun büyük bir hayal kırıklığı yaşamasına neden olur. Bölüm sonunda Naci'nin eski hastalığı nüks eder.

Naci'ye, Ceylan yardımcı olur ve Naci'nin rahatsızlandığını Safiye'ye söylemez (57. Bölüm). Naci'nin umutsuzluğa kapılması üzerine, Safiye evlilikten pişmanlık duyduğunu düşünerek onu mutlu etmek için obsesif kompulsif davranışlarını azaltmaya çalışır. Bu arada Gülben, eşi ile aynı yatakta uyuyamamaktadır. Gülben, bu sorunla baş etmek için tekrar terapiye gider ve terapistin cesaretlendirmesiyle sorununu aşmaya karar verir. Terapi seansında Gülben, Esat ile aynı yatakta uyuyamama korkusunun kaynağını fark eder. Gülben, terapiden sonra Esat ile aynı yatakta uyur. Ceylan, Han'a evlenme teklif eder, ancak Han yaşadığı psikolojik sorunları bahane ederek teklifi reddeder ve araları bozulur (58. Bölüm). Han, ilişki sorunlarıyla başa çıkamaz ve yeniden çöpleri karıştırmaya başlar. Safiye, sokakta Han'ı çöp toplarken görür ve Han'ın sakladığı patolojisi ortaya çıkar. Bu durum Han'ı olumsuz etkiler. Destek almak için Ceylan'a gider ve olanları anlatır. Safiye, hayal kırıklığı içinde Han'ın odasında ve evde obsesif kompulsif davranışlar sergileyerek ağır bir temizlik yapar. Olanları öğrenen Naci, Safiye'yi sakinleştirmeye çalışır.

Han, Safiye ve Gülben çöp dairenin önünde tartışırken, Esat onların yanına gelir (59. Bölüm). Esat'ın çöp daireyi görmesiyle Han öfkelenir ve Esat'a saldırır. Gülben araya girer ve Han ile tartışır. Gülben, çöp daire gerçeğini Esat'a açıklar. Esat'ın eşine sevgi ve şefkatle yaklaşması Gülben'i cesaretlendirir. Gülben, Esat'ın bu yaklaşımından aldığı destek ile çöp daireden bir torba alır ve çöpe atar. Kardeşleriyle yaşadığı çatışmalar Han'ı hayal kırıklığına uğratar ve çöp toplama patolojisi daha da kötüleşir. Safiye, Han'ın durumuna üzülür ve onu affeder; eve dönen Han, ablasının rehberliğinde kirli elbiselerini çıkarır ve Safiye'nin yardımıyla banyo yapar. Safiye, Naci'nin tekrar hastalandığını duyunca obsesif kompulsif ritüellerinden vazgeçer ve ani davranış değişiklikleri gösterir (60. Bölüm). Tek başına dışarı çıkar, alışveriş yapar ve ailesiyle birlikte dışarıda yemek yer, lunaparka gider. Ancak bu değişikliklerden sonra annesiyle ilgili yoğun sanrılar yaşamaya başlar. Evde annesinin fotoğraflarını görüp pencereden fırlatır ve yanlışlıkla Hikmet Bey'i annesi sanarak dışarı atar. Han ise terapistle gidip

çöplere olan bağımlılığını anlatır, ancak Ceylan'la yaşadığı sorunları çözemediği için rahatsızlığı daha da kötüleşir.

Safiye, dışarı attığı kişinin babası olduğunu fark edince sevdiklerini uzak tutmak için yaşam alanını daraltır, evin birçok bölümünü kapatır ve eşyaları plastik örtülerle kaplar (61. Bölüm). Bu durum evde yaşamı zorlaştırır. Naci, hastalığının tedavisinin yan etkileri olduğunu öğrenir ve iyileştiğini söylese de Safiye, buhranı nedeniyle olumlu tepki vermez. Naci, tedavi olmadığı sürece eve dönmeyeceğini belirterek ayrılır. Ayrıca Gülben, hamile olduğunu terapistinin desteğiyle herkese duyurur. Gülben, Safiye'yi kendi doktoru Manolya Hanım'ı apartmana çağırarak ablasını buhrandan çıkarmaya çalışır (62. Bölüm). Manolya Hanım, Safiye ile iletişim kurmak için çaba gösterir. Gülben, hamile olduğunu ve desteğine ihtiyacı olduğunu anlatır. Bu haber Safiye'nin direncini kırar ve Manolya Hanım ile iletişim kurmayı kabul eder. Manolya Hanım, ilk görüşmelerinde kahve içmek ister ve evin dağınık olmasına rağmen Safiye, Manolya Hanım'ın desteğiyle bunu başarır.

Safiye, Manolya Hanım'a çocukken yaşadığı travmatik bir olayı paylaşır: Neriman'ın aslında bir ikizi daha vardır ve ikizlerden biri Safiye'nin yanında vefat etmiştir (63. Bölüm). Hasibe Hanım'ın suçlamaları, Safiye'nin kendini uğursuz hissetmesine yol açar. Manolya Hanım, Safiye'yi suçlu hissetmemesi konusunda ikna eder. Bunlara kulak misafiri olan Neriman, bu gerçeği öğrenince çok etkilenir, öfke ve üzüntüyle kısa süreliğine kaybolur. Ege, Neriman'ı bulur ve sakinleştirir. Ayrıca Manolya Hanım, Safiye'yi öz bakım konusunda cesaretlendirir. Safiye, yemek yapmaya, duş almaya ve evi temizlemeye başlar. Manolya Hanım, annesinin sanrılarıyla başa çıkmak için Safiye'ye önerilerde bulunur ve Safiye'de bir istek oluşmaya başlar (64. Bölüm). Hikmet Bey'in özlem dolu sözleri Safiye'yi motive eder ve evi temizlemeye karar verir. Okşan Hanım'dan yardım isteyerek evi eski haline getirir ve ev ahalisi için bir akşam yemeği hazırlar. Gülben, ablasının davetinde rahatsızlanır ve sessizce yemeği terk eder (65. Bölüm). Esat ile düşük şüphesiyle doktora giderler. Doktor, riskli bir durum olmadığını ancak Gülben'in stresten uzak durması gerektiğini söyler. Esat, apartmandaki olayların ve ablasının değişen ruh halinin Gülben'i olumsuz etkilediğinden endişelenir ve kısa bir tatile çıkmayı önerir. Ancak Gülben, ablasını yalnız bırakmak istemez ve Esat ile tartışarak babasının evine geri döner.

Ceylan, Han'ı çift terapisine götürür, ancak Han terapiden ayrılır ve bu durum aralarında tartışmaya neden olur (66. Bölüm). Ceylan, öfkeyle arabasına biner ve Han'ın ısrarlı takibi yüzünden trafik kazası geçirir. Ceylan, kazaya Han'ın sebep olduğunu düşünür ve onu görmek istemez. Han, pişmanlıkla çöp topladığı alana geri döner ve orada bir köpek sahiplenir. Köpeğin sevgisi, Han'ın ona bağlanmasına neden olur. Safiye, hayatında büyük bir dönüşüm isteğiyle Naci ile terapiye gider (67. Bölüm). Terapiden sonra Safiye, Han ve köpeğini parkta görür, köpeği kabul ettiğini kardeşine ima eder. Mikrop takıntısını aşmak için Naci ile parkta çimlere oturur. Alışveriş yapmaya karar veren Safiye, Esra ve Gülben'in önerilerini dikkate alarak kendisine yeni elbiseler alır, ilk defa makyaj yapar ve yeni elbiselerini giyer. Ayrıca Han, Ceylan'a değişim içinde olduğunu belirtir ve ikisi tekrar yakınlaşırlar.

“Masumlar Apartmanı” sakinleri, yıllarca saklanan çöp daire sırrını öğrenirler ve Derenoğlu ailesi büyük bir utanç yaşar (68. Bölüm). Naci, Safiye'yi sokakta şok halinde dolaşırken bulur, Manolya Hanım'dan yardım ister. Manolya Hanım, Safiye'yi çöp daireyi boşaltma konusunda ikna eder. Safiye, apartman sakinleriyle çöp daireyi boşaltır. Gülben'in bebeği, Derenoğlu ailesini mutluluğa boğar (69. Bölüm). Safiye, mutfağına başkalarını da sokarak herkesi şaşırtır, obsesif kompulsif ritüellerini azaltır, Han'ın köpeği Kurşun'a dokunarak tedavisinde büyük bir ilerleme kaydeder. Han'ın kıskançlık davranışları azalır ve Han ile Ceylan arasındaki ilişki güçlenir. Sonunda Derenoğlu apartmanı pikniğe gider, ancak piknikte Hikmet Bey kalp krizi geçirir.

Hikmet Bey'i kalp masajıyla kurtaran Safiye, şoka girer ve obsesif kompulsif davranışlar gösterir (70. Bölüm). Ancak Gülben'in yardımıyla kendine gelir. Hikmet Bey, tıbbi olarak yapılacak bir şey kalmayınca hastaneden evine götürülür ve orada vefat eder. Yas sürecinde Safiye, Gülben ve Neriman birbirlerine destek olurken, Han kendi başına acısını yaşamayı tercih eder. Ceylan, Hikmet Bey'e verdiği sözü tutarak Han'a destek olur ve evlilik konusunu gündeme getirir. Esra ile Anıl akşam yemeğine çıkar (71. Bölüm). Anıl ilaçlarını bıraktığı için yemekte atak geçirir. Han, Anıl'a yardım etmek için erken ayrılmak zorunda kalınca Ceylan'a yaptığı evlilik teklifi yarıda kalır. Diğer Derenoğlu aile fertleri sorunlarıyla yüzleşirken, Han hala bunu yapmamıştır. Ancak Han, tekrar doğru bir şekilde Ceylan'a evlilik teklif ederek bunu başarır. Bölüm sonunda bütün karakterler iyileşir ve hayatta yapmak istedikleri her şeyi başarırlar.

4.1. Psikanalitik Bir Kavrayışla Masumlar Apartmanı Dizisinin Tematik Dizi Film Analizi

Sinema, televizyon, gazeteler, magazin dergileri ve internet gibi kitle iletişim araçları dünya çapında başlıca bilgi ve eğlence kaynaklarıdır (Bhatia vd., 2023). Medya, her yerde bulunması, geniş içerikleri temsil etmesi ve genel halk tarafından köklü kabulü ve güveni nedeniyle, toplumsal değişimi kolaylaştırır, kitlelerin algılarını, görüşlerini, inançlarını ve tutumlarını şekillendirmede önemli bir rol oynar (Chandran vd., 2019; Pathak ve Biswal, 2020; Bhatia vd., 2023).

Toplumsal öneme sahip diğer konuların yanı sıra, halk arasında psikiyatrik hastalıklar hakkındaki görüş ve fikirler medya etkisiyle sentezlenir (Bhatia vd., 2023). Psikiyatrlar ve diğer profesyoneller tarafından akıl hastalığı ve tedavisinin tasviri, filmler için dramatik ve duygusal olarak zorlayıcı hikâyeler sağlar (Malik vd., 2011; Pathak ve Biswal, 2020; Bhatia vd., 2023).

2020 sonrası Türk yapımı bazı dizilerde, olay örgüsü psikolojik temalar üzerinden ilerlemektedir. Psikoloji ve kişisel gelişim odaklı bu dizilerde izleyicilerin ilgi gösterdiği ana karakterlerin psikolojileri, kişilik özellikleri ve psikopatolojileri bir takım geçmiş yaşam olaylarına dayandırılmakta ve anlam yaratma sürecinde kahramanlar üzerinden sunulan travmatik temsiller kullanılmaktadır. Bu diziler travma temasının potansiyelini kullanarak, ana karakterlerini ilgi çekici çok çeşitli ruhsal bozukluklarla ilişkilendirmekte ve bu yolla olağandışı kahramanlar yaratılmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde KM2 de bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Masumlar Apartmanı”nı izledim. Dizideki karakterlerin hepsinde sorunlar var ve bu sorunların çocuklukta yaşadıkları şeylerden kaynaklandığını düşündüm. Dizide bunları bayağı detaylı anlatıyorlar, bu da ilgimi çekti. Bazen 'Bu davranışı neden yapıyor acaba?' diye merak ettim ve o yüzden diğer bölümleri de izledim.”(Kadın, 45 Yaş).

Poseck’e (2006) göre zihinsel rahatsızlıkları ele alan pek çok film mevcuttur ve bunların temel eksiklikleri gerekli belgelerin olmaması ve teknik danışmanların olmamasıdır. Bu filmlerde tasvir edilen vakalar, gerçekler ve araştırmalarla desteklenmedikçe gerçeğe pek yaklaşamazlar. Fakat bu araştırmanın örnekleme olan “Masumlar Apartmanı” dizisinin, gerçek bir yaşam hikâyesinden uyarlanmış olduğu, karakterlerde var olan psikopatolojiler ile ilgili teknik danışmanlardan (Klinik psikologlardan) yardım alındığı

ve dizinin ana odağının insan psikolojisi özelinde psikiyatrik hastalıklarla ilgili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda dizinin Türkiye’deki diğer televizyon dizilerinden farklı, kendine özgü özelliklere sahip, psikiyatrik hastalıkların temsili bağlamında gerçeğe yakın bir dizi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, yarı yapılandırılmış görüşmede KM3’ün aktardıkları da izleyicilerin, karakterlerdeki psikopatolojileri nasıl dikkatlice gözlemleyip ilişki kurduklarını ortaya koymaktadır:

“Bu diziyi ilk izlediğimde, bir kadının sebzeleri sayı sayarak yıkadığını gördüm. 'Bu kadın baya takıntılı galiba' diye düşündüm ve ilgimi çekti. Temizliğe aşırı düşkünlüğü, dışarı çıkamaması falan bana baya ilginç geldi. 'Bu neden böyle acaba?' diye merak etmeye başladım. Zaten sonra yavaş yavaş onunla kardeşlerinin geçmişine dair şeyler göstermeye başladılar. Öyle olunca ben de düzenli izlemeye başladım. Karakterlerin hastalıklarını baya detaylı anlatıyorlardı. Çevremde de öyle insanlar var, o yüzden diziyi sonuna kadar izledim.” (Kadın, 38 Yaş).

İstanbul’da aynı evde yaşayan dört kardeşin psikolojik durumlarına ve çevrelerinde yaşadıkları olaylara odaklanan “Masumlar Apartmanı” dizisi, Gülseren Budayıcıoğlu’nun 2004 yılında birinci baskısı yayımlanan “Madalyonun İçi” kitabında yer alan *Çöp Apartman* hikâyesinden uyarlanmıştır. Ulusal literatürde “Masumlar Apartmanı” dizisi hakkında yapılmış güncel araştırmalarda dizinin ana karakterleri, fiziksel ve psikolojik şiddet, simgesel şiddet, çocukluk çağı travmaları ve yanlış anne baba tutumları bağlamında incelenmiştir (Erdoğan, 2021; Canıtatlı vd., 2022; Canpolat, 2022; Yazıcı, 2023). Bu doğrultuda, katılımcılardan KM15’in görüşleri de bu durumu desteklemektedir: “Televizyon dizileri genelde kurgusal olduğu için beni çok etkilemiyor. Ama mesela “Masumlar Apartmanı”nda, çocuklukta yaşanan psikolojik ve fiziksel şiddetin yetişkinlikte ruhsal sorunlara neden olabileceğini anlatıyorlar. Bu içeriğin öğretici bir yanı var bence, bu yüzden insanın davranışlarını değiştirmesinde etkili olabilir.” (Kadın, 26 Yaş).

Canpolat (2022, s. 354), Türkiye’de pandemi döneminde yoğun ilgi gören psikoloji odaklı televizyon dizilerinde; ana karakterlerin yaşadığı sorunların kökeni olarak daha çok çocukluk çağında yaşanan olumsuz olayların ve yanlış anne-baba tutumlarının etkisinin işlendiğini tespit etmiştir. Yazıcı (2023) ise bu dizilerde, karakterlerin çocukluk döneminde maruz kaldıkları ihmal ve istismara sık sık değinildiğini ve yine bu karakterlerin çocukluk çağında yaşadığı travmalar ile ilişkili bir biçimde izleyiciye sunulduğunu belirtmektedir.

Bu tür diziler, izleyicilerin kendi geçmişleriyle bağ kurmalarını sağlarken, karakterlerin yaşadığı çocukluk travmaları üzerinden kendilerini de sorgulamalarına olanak tanımaktadır. KM14'ün aktardıkları da bu durumu desteklemektedir:

“Ben dizileri izlerken doğru ya da yanlışları fark etmeye çalışırım. Doğru olan şeyleri alırım, yanlışları görmezden gelirim. Psikoloji ve ruh sağlığıyla ilgili diziler genelde çocuklukta sorunlar yaşayan insanların hayatını anlatıyor. Mesela erken evlilik, cinsel taciz, sokakta yaşamak gibi şeyler bu dizilerde işleniyor. Kırmızı Oda da böyle bir diziydi. Bu diziyi izledikten sonra kendi yaşamımı ve çocukluğumu düşündüm. Yani, ne kadar güzel bir çocukluk geçirdiğimi fark ettim. Bu dizilerin kendimi anlamama bayağı bir yardımcı olduğunu düşünüyorum.”
(Kadın, 45 Yaş).

Psikanalitik film kuramına göre semptomatik okumalar, açık içeriğiyle gizlenen metnin arkasındaki anlamı gösterme iddiasındadır. Psikanalitik film teorisyenleri genellikle hastanın semptomlarını açıklayan bir analist konumundaymış gibi hareket ederler (Allen, 1999). Zihinsel bozuklukların en iyi çocukluk deneyimlerinin kalıntıları ve zihinsel işleyişin ilkel biçimleri olarak anlaşılabileceği fikri, Freud'un düşüncesinin anahtarıydı ve psikopatolojiye gelişimsel bir yaklaşım, psikanalizin geleneksel çerçevesi olmuştur (Fonagy, 2010). Zihinsel rahatsızlıkları ele alan filmler, kitlelerin başka türlü ulaşamayacakları bir dünyaya (Tıpkı bir psikiyatri hastanesine gizli bir ziyaret gibi) erişmelerini sağlar (Poseck, 2006). Psikoloji odaklı dizilerden olan “Masumlar Apartmanı”nın da izleyiciler üzerinde benzer bir etkisi olduğunu belirten KM1, bu diziyi izleme nedenini şu şekilde ifade etmiştir:

“Masumlar Apartmanı'ndaki bazı şeyler bana çocuklukta yaşadığım travmaları hatırlatıyor. Beş kız kardeşlik, böyle bir ailede büyüdüm. Babamın tarafı erkek çocuk istediği için kız olduğumuzdan bizi pek sevmediler, hep sevgisizlik içinde büyüdük, çok ezildik. Masumlar Apartmanı'nda bu yaşantılarımı hatırlatan şeyler olduğu için diziyi izledim.” (Kadın, 43 Yaş).

Son dönemlerde Türkiye’de psikoloji odaklı televizyon dizileri, izleyicilerin yoğun ilgisini çekmektedir. Bu fenomenin iyi bir örneği olduğu düşünülen “Masumlar Apartmanı” dizisinde karakterde var olan semptomların okunmasının metnin arkasında yatan anlamın daha iyi anlaşılması açısından önemli olduğu söylenebilir. Yine dizide bu semptomların çocukluk yaşantılarıyla (genellikle çocukluk döneminde yaşanmış travmatik olaylarla) ilişkili olarak sunulması karakterlerdeki psikiyatrik hastalıkların

psikanalitik bir bakış açısıyla ele alındığını önemli bir göstergesidir. Bu durum, izleyici KM4'ün şu görüşleriyle de desteklenmektedir:

“Dizide diğer insanlarla iletişim kurmakta zorlanan karakterler vardı. Evde temizlik hastası bir karakter vardı, yani çok titizdi. Bu kişi dışarı çıkamıyordu. Sevdği kişiyle nasıl görüşeceğini de merak ettim. Ayrıca, diğer kardeşlerinin de psikolojik sorunları vardı. Yani, bu karakterler bana ilginç geldiği için diziyi merak ettim ve izlemeye başladım.” (Erkek, 49 Yaş).

Bu bağlamda bu bölümde dizideki karakterlerin psikiyatrik hastalıkları, karakterlerin geçmiş yaşantılarıyla ilişkili bir biçimde açıklanmaya çalışılacaktır.

Görsel 2: Han'ın Sınır Kişilik Bozukluğuna İlişkin Bir Kare

Kaynak: youtube.com, Masumlar Apartmanı 9. Bölüm, Süre: 1:41:29 / 2:46:35, Erişim Tarihi 25 Mart 2024

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Han, sınır kişilik bozukluğuna sahip bir ana karakter olarak sunulmaktadır. Han, İnci'nin isteği ile başladığı terapide terapisti tarafından bu hastalığa sahip biri olarak teşhis edilmiştir. Sınır kişilik bozukluğu, kişilerarası ilişkilerde, kimlikte, dürtüsellikte ve duygulanımda yaygın bir istikrarsızlık örüntüsü ile karakterize edilir (APA, 1994).

Dizide Han, gündüzleri tertipli, düzenli, güzel giyinen, güçlü ve başarılı bir iş adamıdır, fakat geceleri, eski elbiseler giyerek sokaklarda çöp toplar. Han'ın en büyük korkularından biri bu hastalığının yakın ilişkide bulunduğu kişiler tarafından öğrenilmesidir. Han, bu yönünü sürekli kamufle etmeye çalışır.

Yakınları ile olan ilişkilerinde aşırı koruyucu ve kontrolcü davranışlar sergiler. Yine ilişkilerinde sevgililerini patolojik düzeyde kıskanır. Bu kıskançlıktan dolayı

sevgilerinin yakınında bulunan diğer erkeklere dürtüsel olarak psikolojik ve fiziksel şiddet uygulayabilir.

Ayrıca Han, sürekli sevgilileri tarafından terk edileceği kaygısı yaşar. Bu durumu yaşamamak için sevgilerine karşı manipülatif davranışlar gösterir. Han, yoğun stres yaşadığı dönemlerde sokaklarda çöp toplar ve bazen de sanrılar görür. Literatürde sınır kişilik bozukluğu, psikoz ve nevroz arasında bir orta gruptur (Kernberg ve Michels, 2009, s. 505). Bu hastaların “sınırdaki” olarak tanımlanması ilk olarak, psikanalitik paradigmanın psikiyatriye egemen olduğu ve psikiyatrik hastalıklara ilişkin sınıflandırma sisteminin ilkel olduğu bir dönemde ortaya çıkmıştır (Gunderson, 2009, s. 530).

Bu bağlamda Han’ın hastalığının psikoz ve nevroz arasında bulunan bir sınırdaki olduğu söylenebilir. “Masumlar Apartmanı” dizisinin geçmişi geri dönüş sahnelerinde Han’ın ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar edildiğine dair sekanslar bulunmaktadır. Han, çocukluk döneminde maruz kaldığı bu ihmal ve istismar durumunu travmatik bir boyutta yaşamıştır. Yine Han, yetişkinliğinde de bir takım travmatik olaylar yaşamıştır. Han’ın hastalığının etiolojisinin (ağırlıklı olarak) çocukluk çağı travmaları ve yakın dönemde yaşadığı travmatik olaylar ile ilgili olduğu söylenebilir.

Görsel 3: Safiye’nin Obsesif Kompulsif Davranışlarından Bir Kare

Kaynak: youtube.com, Masumlar Apartmanı 1. Bölüm, Süre: 1:06:22 / 2:20:29, Erişim Tarihi 25 Mart 2024

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Safiye, obsesif kompulsif bozukluğuna sahip bir ana karakter olarak sunulmaktadır. Stein ve diğerlerine (2019) göre obsesif kompulsif bozukluğu (OKB), obsesyonların ve/veya kompulsiyonların varlığı ile karakterize edilir. Obsesyonlar, müdahaleci ve istenmeyen, tekrarlayan ve ısrarlı düşünceler, imgeler,

dürtüler veya zorlantılardır ve genellikle kaygı ile ilişkilidir. Kompulsiyonlar, kişinin bir obsesyona tepki olarak katı kurallara göre veya bir 'tamamlanmışlık' duygusu elde etmek için gerçekleştirmeye itildiğini hissettiği tekrarlayıcı davranışlar veya zihinsel eylemlerdir.

Dizide Safiye, kendisini dış ortamdan izole etmiş, açık alana çıkmaya korkan bir ana karakter olarak dikkat çekmektedir. Safiye, ev içerisinde de uyguladığı ağır kurallara harfiyen uymakta ve diğer aile bireylerinin de bu kurallara riayet etmesini sağlamaktadır. Derenoğlu ailesinde dışarıdan getirilen her şey ciddi bir temizlik ritüelinden sonra eve sokulmaktadır: eve giren bütün yiyecekler sabunla belli bir sayıda (dört defa) yıkanır, insan veya diğer eşyalar dezenfekte edilir, eve giren insanlara koruyucu kıyafetler giydirilir ve evde yaşayanların haricinde biri bir şekilde eve girerse, evin genelini kapsayan ağır bir temizlik yapılır.

Safiye, kardeşi Gülben'den başkasını mutfağına sokmaz. Mutfakta Safiye'nin kontrolünde yemek yapılırken kompulsif ritüellere Gülben de uymak zorundadır. Bundan dolayı yemek yapma faaliyeti çok uzun sürmektedir. Evden yiyecek atıkları hariç hiçbir şey çöpe atılmamaktadır. Herhangi bir eşya evden atılmak zorunda kalırsa üst kattaki çöp daireye koyulmaktadır. Aile bireyleri çöp daire gerçeğini sır gibi saklar. Safiye'nin sürekli kirlenme ve mikroplara maruz kalma ile ilgili korkuları vardır. Kirlendiğine veya mikrop kaptığına ilişkin obsesyonlar yaşadığında kompulsif ritüellere uyarak ellerini veya vücudunu (banyo yaparak) uzun süre yıkar. Bu temizlik ve yıkanma süreci bazen Safiye'nin kendi vücuduna zarar vermesine sebep olur.

Görsel 4: Safiye'nin Maruz Kaldığı Fiziksel ve Psikolojik Şiddet

Kaynak: youtube.com, Masumlar Apartmanı 9. Bölüm, Süre: 2:16:11 / 2:46:36, Erişim Tarihi 25 Mart 2024

“Masumlar Apartmanı” dizisinin geçmişi geri dönüş sahnelerinde Safiye’nin de ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar edildiğine dair sekanslar bulunmaktadır. Safiye’nin ağırlıklı olarak annesi tarafından travmatik bir düzeyde fiziksel ve psikolojik şiddet içeren bir ihmal ve istismar durumuna maruz kaldığı söylenebilir.

Yine Safiye, ergenlik döneminde lise aşkı Naci ile olan ilişkisinde de bir takım travmatik olaylar yaşamıştır. Birçok akademisyen, travmanın majör psikiyatrik bozuklukların gelişimini etkileyebileceğinin ve etkilediğinin farkındadır (de Silva ve Marks, 2001). Travmatik çocukluk deneyimleri çoğu çocuk üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir (Dykshoorn, 2014).

Briggs ve Price (2009), travmatik deneyimden önce daha endişeli ve/veya depresif olma eğiliminde olan çocukların ilerleyen yaşlarda obsesif kompulsif bozukluğa yakalanmasının daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. “Masumlar Apartmanı” dizisinde Safiye’nin hastalığının da bu bilimsel değerlendirme bağlamında ele alındığı söylenebilir. Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Safiye’nin şimdiki zamanda yaşadığı obsesyonları ve kompulsif davranışları, çocukluk ve ergenlik dönemimdeki travmatik yaşantılara dayandırılmaktadır.

Bu bağlamda geçmişe geri dönüş sahneleri, izleyicilerin diziyi düzenli bir şekilde takip etmesi için motive edici bir merak unsurudur. Çünkü bu sahnelerde Safiye’nin hastalığında sergilediği ilginç davranışların kökenlerine ilişkin ipuçları verilmektedir. Diğer ana karakterler için de bu durum geçerlidir. Bu durum, izleyici KM9’un görüşlerinde de ifade edilmektedir: “Bu dizi, geçmişte yaşadıkları durumlar yüzünden psikolojik sorunlar yaşayan insanların hayatını anlatıyor. Bu konu ilgimi çektiği için diziyi izlemeye başladım...” (Kadın, 29 Yaş).

Insel ve Akiskal’a (1986) göre obsesif kompulsif bozukluk yaşayan hastalarda sanrılar ortaya çıkabilir. Safiye de obsesif kompulsif bozukluğu ağır bir boyutta (hem nevroz hem psikoz boyutunda) yaşamaktadır. Safiye, günlük hayatında aşmaya zorladığı bir durum yaşadığında bu hastalığının psikoz düzeyine geçtiği görülmektedir. Böyle bir durumda Safiye’nin ağırlıklı olarak annesi Hasibe Hanım’ın sanrılarının etkisiyle hareket ettiği görülmektedir.

Görsel 5: Safiye ve Gülben’in OKB Uyumuna Dair Bir Kare

Kaynak: youtube.com, Masumlar Apartmanı 7. Bölüm, Süre: 1:20:00 / 2:19:48, Erişim Tarihi 25 Mart 2024

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Gülben, ablası Safiye gibi obsesif kompulsif bozukluğuna ve alt ıslatma problemine sahip bir ana karakter olarak sunulmaktadır. Gülben, evde ablasının yönetimi doğrultusunda hareket eden bir karakter olarak dikkat çekmektedir. Gülben, ablasının obsesif kompulsif bozukluğuna ilişkin ritüelleri desteklemek için elinden geleni yapmakta ve kendisi de bizzat bu davranışlara uymaktadır.

Gülben’in bu davranışları, literatürde aile uyumu kavramı ile açıklanmaktadır. Aile uyumu, obsesif kompulsif bozukluğu (OKB) olan hastaların aile üyelerinin hastaların ritüellerine yardım ettiği veya katıldığı süreci belirtmek için kullanılan bir terimdir (Albert vd., 2010). OKB’si olan bir yakını bir ritüeli yerine getirirken ona yardım etmek zorunda hissetmek veya OKB’nin hastaya dayattığı katı kurallara uymak gibi davranışları içerir (Cooper, 1996).

Gülben’in uzun süre bu ritüellere uyumu, onun da zaman içinde bu hastalığı yaşamasına sebep olduğu söylenebilir. “Masumlar Apartmanı” dizisinde Gülben, Safiye’den farklı olarak alt ıslatma problemi yaşamaktadır. Bu sorun genellikle gece alt ıslatma (enüresiz nokturna) biçiminde gerçekleşmektedir. Ayrıca Gülben, gündüz yoğun kaygıya sebep olabilecek bir olay yaşarsa (nadiren) gündüz alt ıslatma sorunu da yaşayabilmektedir.

Nokturnal enürezis, uyku sırasında istemsiz idrar çıkışı anlamına gelir. Diurnal enürezis, uyanıkken istemsiz veya kasıtlı olarak giysilerin içine idrar kaçırmayı ifade eder (Schmitt, 1997). Yine Gülben ablasından farklı olarak daha hayat dolu, eğlenceli,

hayalperest, çocuksu özelliklere sahip, romantik, değişime açık, mücadeleci ve iyileşmek için çaba gösteren bir karakter olarak izleyicinin ilgisini çekmektedir.

“Masumlar Apartmanı” dizisinin geçmişi geri dönüş sahnelerinde Gülben’in de ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar edildiğine, travmatik olaylar yaşadığına dair sekanslar bulunmaktadır. Dizide geçmişe geri dönüş sahneleri, karakterlerin psikobiyografilerini ayrıntılı bir şekilde izleyiciye anlatma işlevini yerine getirmektedir. Psikanalizin de kullandığı bir teknik olan psikobiyografi, basitçe “psikolojik teori ve bilgiyi önemli ölçüde kullanan bir biyografi” (Elms, 1997, s. 4) veya “biyografide resmi veya sistematik psikolojinin açık kullanımı” olarak tanımlanmıştır (Runyan, 1982, s. 201). Psikanaliz, psikobiyografilerde çocukluk anılarına daha fazla bir önem atfedilmektedir (Ponterotto, 2015). “Masumlar Apartmanı” gibi psikobiyografik dizilerde de, karakterlerin yaşamları geçmişteki travmatik olaylar üzerinden derinlemesine ele alınır ve bu da izleyicilerin ilgisini çeker. Bu durum, KM11’in şu sözleriyle de desteklenmektedir:

“Masumlar Apartmanı dizisini yaklaşık bir yıl izledim. Yani, dizide sevgisiz bir ailede büyüyen çocukların ileride nasıl sorunlu bir hayat yaşadığı anlatılıyordu. Öyle olunca beni bayağı üzdü. Sonra düşündüm, 'Herhalde bu çocuklar iyileşecek, dizi mutlu bitecek' diye. Bu da bende bir merak uyandırdı, böyle böyle diğer bölümleri de izlemeye devam ettim.” (Kadın, 45 Yaş).

KM11’in bu ifadesi, dizinin psikobiyografik yapısıyla karakterlerin travmalarını derinlemesine işleyerek izleyicide merak ve duygusal bağ oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

İzleyici, Gülben’in alt ıslatma sorununun kökenlerini, çocukluk anıları ile alakalı (Psikanalitik psikobiyografilere benzer bir biçimde) bu sahneler üzerinden öğrenmektedir. Bu bağlamda film teknolojisinin, teknik açıdan karakterlerin geçmiş yaşantılarını otobiyografik olarak gösterebilme imkânının “Masumlar Apartmanı” dizisinde (psikanalitik bir bakış açısıyla) profesyonel bir biçimde kullanıldığı söylenebilir.

Görsel 6: Neriman’ın Maruz Kaldığı Fiziksel ve Psikolojik Şiddet

Kaynak: youtube.com, Masumlar Apartmanı 6. Bölüm, Süre: 2:04:28 / 2:24:14, Erişim Tarihi 25 Mart 2024

“Masumlar Apartmanı” dizisinde, Derenoğlu kardeşlerin en küçüğü olan Neriman, kendine zarar veren bir karakter olarak sunulmaktadır. Diğer kardeşlere göre daha normal bir hayatı olan Neriman, liseye devam eden genç bir kızdır. Evdekilerin ruhsal hastalıklarının sebep olduğu durumlardan olumsuz bir biçimde etkilenen Neriman’ın yoğun stres yaşadığı durumlarda vücuduna zarar verdiği görülmektedir.

Yine Neriman, bazı zamanlarda antisosyal davranışlar da sergilemektedir. Literatürde Neriman’ın rahatsızlığı, Greitemeyer ve Sagioglou’na (2021, s. 168) göre “İntihar dışı kendine zarar verme, intihar niyeti yokken kişinin kendi vücut dokusunu kasıtlı olarak yaralaması olarak tanımlanır.” Bu durum iyi huylu mazoşizm ile ilgilidir ve yine iyi huylu mazoşizm ve antisosyal kişilik özelliklerine sahip bireyler, kendine zarar verme davranışları gösterebilmektedir. Bu bağlamda Neriman’ın antisosyal davranışlar sergilemesinin de rahatsızlığı ile ilgili olduğu söylenebilir. Filmde Neriman karakterinin oluşturulmasında da psikiyatrik hastalıklar ile ilgili literatürden yararlanıldığı söylenebilir.

Bu noktada “Masumlar Apartmanı” dizisinde karakterlerin psikolojik hastalıklarının izleyici üzerindeki etkisinin dikkat çekici olduğu söylenebilir. Örneğin, KM13 diziyi izlemeye başlamasında karakterlerin hastalıklarının ilgisini çektiğini şu sözlerle ifade etmektedir: “Masumlar Apartmanı dizisine başlarda pek ilgi göstermedim. Yani, öyle çok da izlemek istememiştim. Ama sonra dizideki karakterlerin hastalıkları ilgimi çekti, o yüzden izlemeye başladım. Karakterlerin davranışları, böyle daha önce pek bilgi sahibi olmadığım durumları anlatıyordu...” (Kadın, 49 Yaş) Bu izleyici yorumu,

Neriman karakteri gibi antisosyal davranışlar sergileyen karakterlerin psikiyatrik hastalıklarının literatüre dayandırılarak oluşturulmasının izleyicilerde merak uyandırdığını ve ilgiyi artırdığını göstermektedir.

Kasıtlı kendine zarar verme davranışları da dahil olmak üzere bazı hastaların mazoşist eğilimlerini tartışan ilk öncülerden biri Sigmund Freud'dur (Freud, 1924). Freud, -öznenin, bilinçsiz bir suçluluk duygusunun bir sonucu olarak, herhangi bir cinsel zevkle doğrudan ilgili olmaksızın kurban konumunu aramasını- ahlaki bir mazoşizm biçimi olarak tanımlamıştır (Laplanche ve Pontalis, 2018).

Treloar (2009), bu hastaları tedavi ederken, kendine zarar verme eylemi öncesinde, sırasında veya sonrasında sıklıkla bir suçluluk duygusu ve cezalandırma ihtiyacının ifade edildiğini gözlemlemiştir. Ahlaki mazoşizm üzerine Freudyen düşünce çizgisini takip ederek, bu suçluluğun gerçek kaynağı, hastanın çevresinde ani bir stres etkeni değildir (hastanın kendine zarar vermesinden sonra sıklıkla bildirdiği gibi); daha ziyade geçmiş bir travmaya bağlıdır.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Neriman karakterinin kendine zarar verme davranışı çevresindeki ani bir stres etkeni ile ilişkili gösterilse de geçmişe geri dönüş sahnelerinde Neriman’ın da kendisinin hatırlayamadığı fakat kardeşlerinin bildiği travmatik yaşantıları mevcuttur.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Derenoğlu ailesinde bütün kardeşler, belirgin psikiyatrik hastalıklar yaşamaktadır. Ailenin en yaşlı bireyi olan Hikmet Bey ise yaşlılığa bağlı nörolojik bir rahatsızlık olan Alzheimer’dan mustariptir. Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Hikmet Bey’in geçmişte yaşadığı travmalara da yer verilmektedir.

Dizide kardeşlerde var olan rahatsızlıkların ana kaynağı olarak ise anne Hasibe Hanım’a odaklanılmaktadır. Hasibe Hanım, kardeşlerde var olan hastalıkları kendisi de yaşamaktadır. Dizide, Hasibe Hanım’ın hastalığının ne olduğuna da dair belirgin bir anlatımın yapılmadığı söylenebilir. Sadece Hasibe Hanım’ın da problemli ebeveyn tutumunu annesinden miras aldığına dair anlatımlar mevcuttur.

Yine dizide Anıl, Derenoğlu ailesinin dışında psikiyatrik hastalık yaşayan başka bir yardımcı karakterdir. Dizinin ilerleyen bölümlerinde hikâyeye giren Anıl, bir şizofrendir. Başlangıçta saldırgan bir karakter olarak diziye dâhil olan Anıl, zaman içinde önce Gülben’in sonra da Han’ın arkadaşı olmuştur. Kendine has şizofrenik konuşması ile izleyicinin ilgisini çekmektedir.

Anıl, hastalığından dolayı düzenli ilaç kullanmak zorundadır. İlacını kullanmadığı zamanlarda hastalığı alevlenerek çevresine zarar verebilmektedir. Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Anıl'ın geçmişine yer verilmemektedir. İzleyici, sadece Anıl'ın şizofrenik konuşma tarzıyla anlattığı kendi hayat öyküsünden onun travmatik geçmişini öğrenir.

4.1.1. Psikanalitik Bir Kavrayışla Masumlar Apartmanı Dizisinde Travma ve Psikopatolojilerin Temsili

Birçok film, gerçek yaşamda çokça görülen zorbalık gibi hayatın sorunlarının dinamiklerini gösterir, bu zorbalığın sonuçları kişinin ruh sağlığını etkiler (Mardiana ve Harnadi, 2023). Bu araştırmanın örneklemini olan “Masumlar Apartmanı” dizisi de benzer bir pratiği kullanır. Dizide, geçmişte yaşadıkları psikolojik travmalardan dolayı ruh sağlığı bozulmuş dört kardeşin hikâyesi anlatılmaktadır.

Travma kavramı ilk olarak psikanalizin kurucusu Sigmund Freud tarafından hastaları tedavi ederken keşfedilmiştir. “Travma sonrası stres bozukluğuna (TSSB) yol açan sosyal kaygılar nedeniyle kavram farklı bir önem kazanmıştır. Bu sosyal kaygılar arasında tecavüz, çocuk istismarı, şiddet ve savaş yer almaktadır” (Mambrol, 2018'den akt. Tehreem vd., 2022, s. 58). Travma Teorisi terimini ilk kez kullanan Caruth'a (2016) göre travma, unutuşun en derin katmanlarında yer alan ve verdiği hasarın derecesi bilinç tarafından belirlenemeyen bir “yara”dır. Caruth, Sigmund Freud tarafından verilen bilinçsizlik ve bilinç fikrini uygulama eğilimindedir.

“Travmanın kendisi, kurbanın zihninde tek başına mücadele edemediği, kalıcı veya geçici zihinsel ıstırap ve kişilik yıkımının eşlik ettiği yıkıcı bir izlenimdir. Kişinin uğradığı zarara göre değişebilen belirli bir düzeyde zihinsel dengesizliğe neden olur” (Tehreem vd., 2022, s. 58). Derenoğlu kardeşler de çoğunlukla çocukluk döneminde yaşadıkları ağır travmatik olaylardan kaynaklanan belirgin ruhsal hastalıklara sahiptir. Bu hastalıklar, kardeşlerin günlük rutinini, davranışlarını, bakış açılarını, kariyer planlarını veya hayatın diğer önemli görevlerini yerine getirmesini kötü bir şekilde etkilemektedir.

Küçük yaşta yaşanan travma, yalnızca çocukluktan kalma rahatsız edici bir anı değil, aynı zamanda yaşamdaki gelişimi belirleyen istisnai derecede önemli bir unsurdur. “Çocukların travmatik olaylar nedeniyle sert tepki verme olasılığı daha yüksektir. Çünkü büyüme çağında oldukları için zihinleri tam olarak gelişmemiştir ve bu nedenle

travmatik olaylar hayatlarının ilk yıllarında acımasız deneyimler ortaya çıkararak onların varoluşlarında kalıcı izler bırakırlar”(Tehreem vd., 2022, s. 58).

Balaev (2014), travmanın kurbanında ifade alanlarının dışında tehlikeli ve yoğun bir korku geliştirdiğini ve kurbanının kişiliğini patlattığını iddia etmektedir. Bu kavrayıştan hareket ederek çocukluk travmalarından kaynaklanan psikopatolojileri izleyicinin ilgisine sunan “Masumlar Apartmanı” dizisinde karakterler, açıkça psikolojik olarak tasvir edilmektedir. Dizinin ana odağını, hızlı hareket eden aksiyon ve dramatik olay örgüsü ya da çarpıcı özel efektlerin sergilenmesi değil, ana karakterlerin iç dünyasının ve kişiliğinin ayrıntılı bir tasviri oluşturmaktadır. Bu durum, “Masumlar Apartmanı” izleyicisi olan KM15’in şu sözleriyle de desteklenmektedir:

“Ailem Masumlar Apartmanı’nı izliyordu, o yüzden ben de izlemeye başladım. Dizide her karakterin bir şekilde ruhsal problemleri vardı. Mesela, birinde titizlik hastalığı vardı, diğerinde de böyle biriktirme rahatsızlığı falan. Yani, dizi izleyiciye farklı bakış açıları sunuyordu ve ruhsal hastalıklarla ilgili baya bilgi veriyordu. Karakterlerin rahatsızlıkları da aslında çocuklukta bastırdıkları duygulardan kaynaklanıyordu.” (Kadın, 26 Yaş).

Sabbadini’ye (2016) göre bu tarz filmlerde karakterler genellikle ikircikli veya çelişkili yönleriyle temsil edilir, karakterlerin geçmişleri dikkate alınır ve bilinçsiz motivasyonları keşfedilir, genellemelerden kaçınılır. Başka bir deyişle, bu film karakterleri daha üç boyutludur ve izleyiciler, onları idealize etmek veya karalamak yerine onları gerçek insanlar olarak tanımlar ve dolayısıyla çoğu zaman rahatsız edici çelişkilerinde onlarla özdeşleşirler. Bu durum, KM9’un psikoloji odaklı diziler hakkında söyledikleriyle de uyumludur:

“Bu tür dizileri izlemeyi seviyorum. Karakterlerin hikâyelerinin gerçek olduğunu düşünüyorum. Genelde dizilerin hayal ürünü olduğu söyleniyor, ama bu tür diziler bence gerçek yaşamdan alınmış olayları anlatıyor. Eğer hikâye beni etkiliyorsa, mutlu oluyorum ya da üzülüyorum. Karakterlerle empati kurabiliyorum ve bu da insanlara karşı daha duyarlı olmama yardımcı oluyor.” (Kadın, 29 Yaş).

Bu tarzı benimseyen “Masumlar Apartmanı” dizisinde karakterlerin yaşadıkları psikolojik sorunların sebepleri, onların geçmişte yaşadığı travmatik olaylara referansta bulunularak çözümlenmektedir. Bu noktada geçmişe geri dönüş sahneleri, dizideki karakterlerin psikopatolojilerini anlamak için izleyiciye empatik bir kavrayış sağlar. Bu deneyimin oluşturduğu heyecanın, izleyiciyi sonraki bölümlere çektiği söylenebilir.

“Masumlar Apartmanı” dizisinin bu yönüyle izleyici üzerinde bıraktığı etkiyi KM5 de şu sözleriyle dile getirmektedir:

“Masumlar Apartmanı’nı düzenli izledim. Oyunculuk öyle iyiydi ki, duyguları gerçekten çok iyi aktarıyorlardı. Karakterler travmatik bir geçmişe sahipti, böyle gerçek hayatta da karşılaşılabilecek türden şeylerdi. Yani, bu durum hep ilgimi canlı tuttu. Olayları hissediyor gibiydim, bu yüzden diziyi bırakmadan izlemeye devam ettim.” (Kadın, 44 Yaş).

Masumlar Apartmanı dizisinde çocukluk travmalarının karakterlerde nasıl kalıcı etkiler yarattığı genel bir çerçevede sunulduktan sonra, bu travmaların anlatı içindeki merkeziliğini en güçlü biçimde taşıyan Safiye karakterinin yaşantılarına odaklanmak anlamlı olacaktır.

Travmatik içeriklere sahip filmler, izleyici için inanılmaz derecede zor, içsel olarak rahatsız edici deneyimlerin mükemmel bir fırtınasını yaratır. Bu tarz filmler, izleyicide travmayla duygusal olarak uğraşmanın gerçek yaşam karmaşıklığını yansıtan, ancak orta derecede güvenli bir mesafede deneyimsel bir temel bulduğu duygusal bir aşırılık modu oluşturur (Smith, 2019). Böyle bir duygusal aşırılık modunu kullanarak izleyicisiyle bağ kuran “Masumlar Apartmanı” dizisi, ana karakterlerin davranışlarındaki patolojileri onların olağan dışı travmatik geçmişiyle ilişkilendirir. KP18’in şu sözleri, psikoloji odaklı televizyon dizilerindeki bu duygusal aşırılık modunun izleyici üzerindeki etkisini açıkça ifade etmektedir:

“Bu tür dizileri izlerken içimi derin bir keder kaplıyor, açıkçası. Dram konuları çok başarılı işlendiği için, seyirci tüm duyguları yaşıyor. Karakter acı çekerken biz de acı hissediyoruz; hastalıklarıyla boğuşurken üzülüyor, mutlu olduklarında derin bir sevinç duyuyoruz. Bu tip diziler, çoğu insan için monoton yaşam tarzından kaçış ve büyük bir mutluluk kaynağı olabilir. Bir yerde okuduğuma göre, bahtiyar olmak için bedbaht olmaya ihtiyaç var. Her insan böyledir ama fark etmezler. Sevinmek için kedere ihtiyacımız var ve diziler bize bunu sağlıyor. Özellikle psikolojiyi konu alan diziler, bu açıdan tadından yenmez. Karakterlerin hayatları ve hastalıkları, bizi bedbaht ederken, mutluluklarıyla da bahtiyar ediyor. Ayrıca, aynı hastalıklarla boğuşan insanlar için de kurtuluş yolu gibiler.” (Kadın, 19 Yaş).

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
1	Safiye, gizlice eve gençlik dergisi ve kâğıt helva getirir. Annesi Hasibe Hanım, Safiye'yi yakalar. Kızına hakaret eder. Onu diğer kızlara benzeterek edepsizlikle suçlar (Safiye lise çağında).	↔Safiye, vücuduna zarar verecek bir biçimde uzun süre banyo yapar.
1	Hasibe Hanım, fasulyeleri yanlış ayıkladığından dolayı Safiye'yi eleştirir. Safiye, ilk defa regl olduğunu annesine söyler. Hasibe Hanım, Safiye'yi rezillikle suçlar. Kızına hiçbir şeyi dokundurmaz. Safiye'ye beter olacağını söyler.	↔Safiye, mutfakta obsesif kompulsif davranış örüntülerine riayet ederek fasulye pişirmektedir.
5	Hikmet Bey, Safiye'yi lunaparka götürmek ister. Hasibe Hanım ise o pis yere Safiye'yi götüremeyeceğini söyler. Hikmet Bey ısrar edince Hasibe Hanım babasının Safiye'yi aldırmaq istediğini, doğduğu zaman hastaneye bile gelmediğini kızına açıklar.	↔Hikmet Bey, Safiye'ye evdekilerle uğraşmamasını, nefreti sadece kendisinin hak ettiğini söyler. Safiye ise babasının ona yaşattığı hayal kırıklarının kendisini bu hale getirdiğinden bahseder.
8	Hasibe Hanım hastadır ve Safiye annesine hizmet etmektedir. Hasibe hanım kızından ayna ister. Safiye aynayı yere düşürür ve kırar. Hasibe hanım Safiye'yi uğursuzlukla, becerisizlikle suçlar. Bir gün ölürse onun yüzünden olacağını söyler.	↔Safiye ve Gülben anneleri için helva hazırlarken Gülben annelerine layık bir evlat olup olmadıklarını Safiye'ye sorar. Safiye hiçbir zaman layık bir evlat olamayacaklarını söyler ve geçmiş hatırlar.

Tablo 2: Ebeveyn İstismarının Safiye'nin Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar

Üzerindeki Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dizide Safiye ana karakteri, çocukluk ve ergenlik döneminde annesiyle olan ilişkisinde hem fiziksel hem de duygusal istismara maruz kalır. Hikmet Bey ise Hasibe Hanım'ın bu olumsuz davranışlarına tepki göstermeyerek çocuklarını ihmal eder.

Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Hasibe Hanım, Safiye'nin liseye giden genç bir kız olarak sergilediği bütün normal davranışlarını örselemektedir. Safiye, diğer genç kızlar gibi gençlik dergileri okuyunca edepsizlikle suçlanır. Mutfakta yemek yapmaya çabaladığında beceriksiz bulunur. İlk defa regl olduğunu annesine söyleyince rezillikle itham edilir. Evde herhangi bir iş yanlış giderse bu olay Safiye'nin uğursuzluğuna bağlanır.

“Anne-baba ilgisizliği ve ilişkilerin yetersizliği, kişilerde çocukluklarından itibaren başlayan korunmama, değer verilmeme, sevilme gibi düşünceleri yaşattığından,

kendilerini değersiz görmelerine yol açarak benlik saygılarını bozabilmektedir. Anne-baba tarafından kabul görme, onay, sevgi, birinin varlığında olmanın gurunun yaşanması çocuğun benlik saygısını arttırmaktadır” (Özkan, 1994’ten akt. Ataoğlu, vd., s. 189). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Safiye’nin öz saygısını bozulmuş olduğu söylenebilir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
9	Hasibe Hanım, Safiye’yi Naci ile konuşurken yakalar. Safiye’yi kolundan sürükleyerek eve götürür. Onu rezillikle edepsizlikle suçlar. Onu okumaktan men eder.	↔Safiye, Gülben ile Esat’ı konuşurken yakalar. Gülben’i kolundan sürükleyerek eve götürür. Onu rezillikle edepsizlikle suçlar. Gülben’in aşk romanlarını toplayıp pencereden fırlatır.
10	Safiye, yağmur yağarken otobüs durağında beklemektedir. Naci, Safiye’ye şemsiye getirir. Onun yüzünü mendille siler. Hasibe Hanım onları görür. Annesinden korkan Safiye Naci’yi uzaklaştırırken Naci’ye otobüs çarpar.	↔Safiye evde yalnızdır ve dışarıda gök gürültülü yağmur yağmaktadır. Safiye gök gürültüsünden korkmaktadır. Geçmiş hatırlar.
11	Naci’ye otobüs çarpmasından sonra Hasibe Hanım ile Safiye eve geri döner. Hasibe Hanım, kızına lanetli, uğursuz, olduğunu, bu yüzden Naci’nin öldüğünü söyler.	↔Naci’nin karşı otele yerleştiğini öğrenen Safiye, Naci ile ilgili düşüncelerinden uzaklaşmak için evde yoğun bir temizliğe başlar. Bu esnada geçmiş travmalarını hatırlar.
11	Hasibe Hanım, Naci’nin ölümünden Safiye’nin sorumlu olduğunu, edepsizliğinin cezasını Naci’nin çektiğini, onun kirli olduğunu söylemektedir.	↔Safiye, kardeşi Gülben ile konuşur. Evdeki herkesin gideceğini, kendisinin yalnız kalacağını anlatır. Geçmiş hatırlar.

Tablo 3: Safiye’nin Ergenlik Dönemi Travmatik Yaşantıları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

McWilliams’a göre, “...Nesne ilişkileri bakış açısından, obsesif ve kompulsif kişilerde dikkat çeken nokta, yetiştikleri ailelerde kontrol etme meselelerinin taşıdığı merkezi konumdur”(2010, s. 348). Kontrol merkezli bir konuma benimseyen Hasibe Hanım da kızı Safiye’nin karşı cinsle olan ilişkilerinde olağan dışı tepkiler gösterir. Hasibe Hanım, Safiye’nin Naci ile olan ilişkisini sürekli saldırgan bir tutumla engellemeye çalışır. Bu süreçte Safiye, sistematik olarak (Hasibe Hanım, kızına sürekli ahlaksız ve edepsiz olduğunu söyler.) fiziksel ve duygusal istismara maruz kalır.

Son noktada Safiye, annesinin fiziksel saldırısına uğrar ve onun zoruyla okulunu bırakmak zorunda kalır. Ergenlik dönemindeki bir çocuk açısından böyle bir olayın travmatik bir deneyim olduğu söylenebilir. Yine Hasibe Hanım’ın otobüs durağında

Safiye ve Naci'yi birlikte görünce onlara saldırması ve bu saldırıdan kaçmaya çalışan Naci'ye otobüsün çarpması Safiye açısından başka bir travmatik olaydır.

Bu olay Safiye'nin psikolojisini derinden etkiler. Üstüne annesi, bu olayın da Safiye'nin uğursuzluğundan kaynaklandığını dile getirir. Dizide Safiye'nin evden dışarı çıkamaması, bu travmatik olayla açıklanmaktadır. Çünkü bu olaydan sonra Safiye, sevdiklerine zarar gelmemesi için evden dışarıya çıkmamaya karar verir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
14	Safiye, annesinin baskılarından dolayı evden kaçacağına dair Naci'ye bir mektup yazar. Mektubu Hasibe Hanım yakalar. Safiye ve annesi arasında şiddetli bir kavga olur. Bu kavga esnasında Hasibe Hanım felç geçirir.	↔Han, Naci'nin kim olduğunu bildiğini Safiye'ye anlatır. Safiye, psikolojik bir kriz yaşar. Safiye, annesinin felç geçirip sonrasında ölmesinden kendisini sorumlu tutmaktadır. Bu düşünceler, Safiye'ye geçmişî hatırlatır.
15	Safiye, felç geçiren annesine hizmet etmektedir. Hasibe Hanım, felç geçirmesinden kızını sorumlu tutmaktadır. Safiye annesine bundan sonra hiç dışarı çıkmayacağı konusunda söz verir.	↔Safiye annesinin sanrıları ile konuşmaktadır. Hasibe Hanım, Naci için dışarı çıkması ve Safiye'nin ona felaket getirdiği üzerine konuşmaktadır.
64	Hasibe Hanım, eğer kendisini unutursa kardeşlerinin ömründen bir gün eksileceğini Safiye'ye söyler (Hasibe Hanım ölüm döşegindedir). Hikmet Bey, kızını akıl hastanesinden geri getirdikten sonra Safiye annesinin odasına yerleşir ve onun kıyafetlerini giymeye başlar.	↔Manolya Hanım, neden annesinin kıyafetlerini giydiğini Safiye'ye sorar. Safiye geçmişî hatırlar.
8	Hasibe Hanım yere yığılmıştır. Safiye ve Gülben evde panik içindedir. Anneleri ölmek üzeredir. Safiye telefona koşar. 1,2,3 biçiminde numaraları sayıklamaktadır. Numaranın kaç olduğunu Gülben'e sormaktadır.	↔Safiye annesi için yasin okurken geçmişî hatırlar. Ayrıca bu olay Safiye'nin her şeyi temizlerken 1,2,3 diye sayma davranışıyla da ilişkilidir.

Tablo 4: Safiye'nin Travmatik Yaşantıları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Hasibe Hanım ile Safiye'nin çatışması aile içinde acı verici olaylara da neden olur. Hasibe Hanım, kızının Naci'ye kaçacağı düşüncesiyle Safiye ile tartışır ve bu tartışma bir anda Hasibe Hanım'ın fiziksel ve psikolojik şiddete kullandığı bir kavgaya dönüşür. Hasibe Hanım, bu olay esnasında felç geçirir. Sonrasında Safiye, annesinin kendisini suçlayıcı tutumundan dolayı Hasibe Hanım'ın başına gelen bu elim olayın kendi uğursuzluğundan ve kirliliğinden kaynaklandığını düşünür.

Ataoğlu ve diğerleri (2019), travmanın kişinin kendisine olan güvenini ve kendini algılama biçimini olumsuz bir şekilde etkilediğini tespit etmiştir. Travma, bireyin sürekli bir benlik algısı geliştirmesini engelleyebilir. Bu durum, kişinin birbiriyle bağlantılı ve bütüncül bir benlik süreci oluşturmalarını zorlaştırabilir. Travmatik geçmişler, bireyin kendilik algısını ve farkındalığını olumsuz etkileyerek duygularında, düşüncelerinde ve davranışlarında değişkenlik, tutarsızlık ve dengesizlik yaratabilir.

Safiye'nin sistematik olarak maruz kaldığı fiziksel ve duygusal istismar ve yaşadığı travmatik olaylar birlikte değerlendirildiğinde; “Masumlar Apartmanı” dizisinde Safiye’de var olan ruhsal bozukluğun etiolojisinin ayrıntılı bir şekilde gerçek yaşam olaylarına dayandırılarak izleyiciye sunulduğu söylenebilir. Bununla birlikte, popüler TV dizilerinde zihinsel bozuklukların temsillerinde bir teşhis doğruysa ve semptomatolojisiyle uyumluysa, izleyiciler karakteri tanımlayabilir, tanıyabilir ve onunla empati kurabilir ve kendileri veya çevrelerinde zihinsel ve nörogelişimsel bozukluklarla yaşıyor olabilecek kişiler için yardım isteyebilir (Lopera-Mármol vd., 2022). Klin ve Lemish’e (2008) göre TV, bireyler için ruhsal bozukluklarla ilgili birincil bilgi kaynaklarından biri olarak işlev görmektedir. Safiye ana karakteri çerçevesinde değerlendirildiğinde obsesif kompulsif bozukluğun temsili açısından dizinin böyle bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde KM10, dizinin bu derinlemesine işlenmiş yapısını şu sözlerle dile getirir:

“Masumlar Apartmanı, öyle diğer diziler gibi değildi. Çocuklukta yaşanan sıkıntıların ileride nasıl karşımıza çıkabileceğini gösteriyordu. Karakterlerin psikolojik sorunları detaylı anlatılıyordu, yani yaşadıkları olaylar da baya gerçekçiydi. Zaten gerçek hayat hikâyelerinden uyarlanmış bir diziydi. Bundan ilgimi çekti ve merakla izlemeye devam ettim.” (Kadın, 42 Yaş).

Safiye, Hasibe Hanım'ın yatalak kalmasından sonra onun bakıcılığını yapmaya başlar. Annesi, bu süreçte de Safiye'nin öz saygısını örseleyici davranışlara devam eder. Kendisi gibi sevgisiz ve yalnız bir şekilde ölsün diye Safiye'ye beddua eder. Ve yine

Hasibe Hanım, eğer kendisini unutursa kardeşlerinin ömründen bir gün eksileceğini Safiye'ye söyler.

Annesi öldükten sonra, Safiye ağır bir buhran yaşar ve Hikmet Bey, kızını akıl hastanesine yatırır. Hasibe Hanım'ın ölüm döşeğinde ettiği beddualardan etkilen Safiye, akıl hastanesinden çıktıktan sonra annesinin odasında kalmaya ve onun giysilerini giymeye, özetle onu model almaya başlar.

Bundan dolayı Safiye ana karakterinin “Masumlar Apartmanı” dizisinde, yaşanan her şeyin (travmaların) birincil mağduru, taşıyıcısı, aktaranı biçiminde merkezi bir konumu olduğu söylenebilir.

Söz konusu dizide yalnızca Safiye değil, diğer ana karakterlerden Han da çocukluk travmalarının şekillendirdiği derin psikolojik sorunlarla izleyici karşısına çıkar; bu nedenle Han'ın yaşantıları üzerinden psikopatolojik karakter inşasının nasıl yapılandığına odaklanmak yerinde olacaktır.

Dizide Han ana karakteri, ağırlıklı olarak karşı cinsle olan ilişkilerinde yaşadığı sorunlar ve yakınları da dâhil diğer insanların öğrenmesinden çekindiği psikolojik bozukluğu ile izleyicinin ilgisini çekmektedir. Han, dizide sınır kişilik bozukluğu yaşayan birisi olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Han'ın geceleri sokakta çöpleri karıştırma, kâğıt biriktirme ve bazı cansız objelere (geçmişte ilgi duyduğu kadınları temsil eden vitrin mankenleri, bu kadınlardan kalan eşyalar, kolu kırılmış bir kurşun asker ve benzeri eşyalar) saplantılı bir şekilde bağlanması gibi patolojileri bulunmaktadır.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
3	Han, çocukken futbol oynadığı için üstünü kirletmiştir. Safiye, Han'ı annesinden korumak için gizlice onun üstünü değiştirir. Han, gazoz içtiğini, ablasına da gizlice gazoz getireceğini söyler.	↔Han, sokakta gazoz içen çocukları görür.
6	Han, babasının resmi bir evrakının üzerine bir aile resmi yapar. Bunu babasına hediye eder. Babası, bu jeste olumsuz tepki gösterir. Annesine Han'ı şikâyet eder. Hasibe Hanım, aile resminde kendisini göremeyince öfkelenir. Kâğıdı yırtar ve Han'ın kurşun asker oyuncağının kolunu kırar. Bunları çöpe atar. Ayrıca onun kâğıtlara dokunmasını yasaklar. Hasibe Hanım, erkek çocuk doğurmasına rağmen eşine yaranamamaktan yakınmaktadır.	↔Han, topladığı çöpleri koyduğu depoda kâğıtları karıştırmakta ve bir şey aramaktadır. Ayrıca avucuna aldığı bir kâğıtla sağ kolunu ovmaktadır.
30	Hasibe Hanım, Han'ın oyuncaklarını parçalamıştır. Hikmet Bey, oğlunun bu durumuna üzülererek ona bir bisiklet alır. Bisikleti kazan dairesine saklarlar.	↔Hikmet Bey, kimseye haber vermeden piyano satın alır. Safiye piyanoyu eve sokmak istemez. Han, babasının hastalığına üzülererek bu isteği yerine getirir ve geçmişi hatırlar.
35	Hasibe Hanım, Han'ın yavru kedileri (kediler ölmüştür) kazan dairesine kilitlemesinden dolayı oğlunu canilikle suçlar. Han, yavru kedilerin annesinin ölmesinden dolayı bunu yaptığını Safiye'ye anlatır.	↔Naci'nin Han tarafından alıkonulduğunu öğrenen Safiye, geçmişteki bir olayı hatırlar.

Tablo 5: Ebeveyn İstismarının Han'ın Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar Üzerindeki Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Han ana karakterinin de çocukluk döneminde diğer kardeşleri gibi ağırlıklı olarak ebeveynlerinden kaynaklanan travmatik olaylara maruz kaldığına ilişkin sahneler bulunmaktadır. Han'ın şimdiki yaşamındaki psikopatolojilerinin etiyojisi onun ile ilgili geçmişi geri dönüş sahnelerinde

açıklanmaktadır. Han'ın babasına hediye etmek için bir aile resmi çizmesi ve onun bu jestinin hem annesi hem de babası tarafından tepki çekmesine ilişkin geçmişe geri dönüş sahnesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu sahnede Hikmet Bey, odasındaki bir evrakın üzerine Han resim çizdiği için ona tepki gösterir. Hasibe Hanım ise aile resmi içerisinde kendisinin çizilmemiş olmasından dolayı öfkelenir. Hasibe Hanım'ın oğlunun çizdiği resmi yırtıp çöpe atması ve oğlunun kâğıtlara dokunmasını yasaklaması, Han'da var olan psikopatolojilerin bir kısmını açıklamak açısından manidardır.

Han, şimdiki yaşantısında geceleri gizlice kâğıt toplayan, çöpleri karıştıran bir karakterdir. Bu durum dizideki bu sahneyle açıklanmaktadır. Yine bu sahnede Hasibe Hanım'ın oğlunun kurşun asker oyuncağının bir kolunu kırması ve çöpe atmasının da Han açısından şimdiki yaşantısında bir karşılığı vardır. Han dizide yoğun stres yaşadığı acı verici olaylarda sol eliyle sağ kolunu tutmaktadır. Dizide bu anormal davranışın, bir çocuk açısından travmatik olan bu olaydan kaynaklandığına atıf yapılmaktadır.

Lubit ve diğerlerine (2003) göre çocuklarda travma, travma sonrası stres bozukluğunun yanı sıra, travmadan kurtulan yetişkinlerde depresyon, yaygın anksiyete bozukluğu, panik ataklar, borderline kişilik bozukluğu ve madde kötüye kullanımı gibi çeşitli başka psikiyatrik bozuklukların gelişmesine yol açabilir. Yine çok sayıda çalışma, borderline kişilik bozukluğu olan hastaların çocukluk deneyimlerinde sıklıkla travma ve ihmalin meydana geldiğine işaret etmiştir (Sabo, 1997). Bu bağlamda dizide Han ana karakterinin terapisti tarafından borderline kişilik bozukluğuna sahip biri olarak tanımlanmasının da Han'ın çocukluk çağında yaşadığı böyle travmatik olaylardan kaynaklandığı söylenebilir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
19	Safiye ve Hikmet Bey, Han'ı yatılı okula bırakır. Han, yatılı okulda kalmamak için onlara yalvarır. Hem Safiye hem de babası Han için bunun en iyisi olduğunu söylemektedir. Babası yatılı okulun onun için evde eziyet görmekten daha iyi olduğunu söyler. Han, ilk gün okulda derin bir yalnızlık hisseder.	↔ Han, İnci'nin boşanma dilekçesini okur ve ablası Safiye'yi suçlar. Bu olay, ona geçmişini hatırlatır.
68	Han, babasıyla okul gezisine gitmek istemektedir. Elinde bir uçurtma ile Hikmet Bey'in yanına gider ve bu isteğini babasına anlatır. Hikmet Bey, işlerini bahane ederek Han'ı hayal kırıklığına uğratar.	↔ Han, çöp daireyi boşaltırken bir uçurtma bulur ve geçmişini hatırlar.
7	Han'a yatılı bir okulda ona şefkatle yaklaşan rehber öğretmenini diğer arkadaşlarından kıskanmaktadır. Öğretmeninin eşarbını yastığının altında saklamaktadır. Bu eşarbyı alıp onunla dalga geçen arkadaşının boğazını sıkarak ve onu soluksuz bırakır. Bir öğretmenin müdahalesiyle çocuğu Han'ın elinden zor alırlar.	↔ Esat ile Esra Han'ın geçmişini hakkında konuşmaktadır. Esat, Esra'nın ısrarı üzerine Han'ın yatılı okuldaki kötü bir anısını Esra'ya anlatır (Han, şimdiki zamanda da bu eşarbyı hala saklamaktadır).
9	Han yatılı okuldadır. Dizini yaralamıştır. Rehber öğretmeni bu durumu görür ve Han'ın dizine tedavi uygular. Rehber Öğretmeni Han'ın sorunlarını dinler. Han, öğretmene hayranlık duymaya başlar.	↔ Han, çöpler arasında kağıt toplarken cansız bir mankenle konuşmaktadır. Yarasını tedavi eden ikinci kişinin İnci olduğunu cansız mankene söylemektedir.

Tablo 6: Han'ın Travmatik Yaşantıları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Travmaya maruz kalma aynı zamanda çocukların duygularını düzenleme, tanımlama ve ifade etme becerilerini etkiler ve bireyin temel kimliği ve başkalarıyla ilişki kurma becerisi üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir (Lubit vd., 2003, s. 128). Dizide Han ana karakteri, hem çocukluk döneminde hem de yetişkinlikte başkaları ile ilişki kurmakta zorluklar yaşamaktadır. Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Han, evde

annesinin psikolojik ve fiziksel şiddetine maruz kaldığı için babası tarafından bir çocuk açısından erken yaşta yatılı bir okula verilir. Han, babasına yalvarmasına, hatta okuldan kaçmasına rağmen yatılı okula gitmekten kurtulamaz. Bu durum Han'ın ağır bir yalnızlık yaşamasına sebep olur.

Erken yaşta yatılı okula gönderilen çocuklar, birincil bağlarının ani ve çoğu zaman geri dönülmez bir şekilde kaybindan mustariptir; çoğu için bu önemli bir travma oluşturur ve bu nedenle yeni bağlanma figürleri güvensiz hale gelebilir. Sisteme uyum sağlamak için, kendiliğin savunmacı ve koruyucu bir kapsüllenmesi elde edilebilir; o zaman kişinin gerçek kimliği gizli kalır. Bu kalıp, yakın ilişkileri bozar ve yetişkin yaşamına kadar devam edebilir (Schaverien, 2011).

Bu bağlamda Han açısından erken yaştaki yatılı okul yaşantısının başka bir travmatik deneyim olduğu söylenebilir. Han'ın dizide gerçek kimliğini saklaması, bağlanma figürlerine güvensiz bir biçimde bağlanması ve yakın ilişkilerinde yaşadığı olumsuzluklar (özellikle karşı cinsle olan ilişkilerindeki bozukluklar) bu deneyimle ilişkili düşünülebilir.

Yine Han, yatılı okuldayken ona ilgi gösteren rehber öğretmenine hayranlık duymaya başlar. Fakat bu durum zamanla problemli bir bağlanmaya dönüşür. Han, rehber öğretmenini akranlarından kıskanır, bu durum kimi zaman onun arkadaşlarına zorbalık göstermesine bile (rehber öğretmenin eşarbını alan arkadaşının boğazını sıkması; Mazo'yu odaya kilitlemesi vb.) sebep olur. Bu kıskançlık durumu, öğretmenin nişanlandığını öğrenen Han'da tehlikeli bir boyuta ulaşır. Rehber öğretmeni, Han'ın aşırı bağlanmasından kaynaklanan bu anormal durumdan endişelenerek başka bir okula tayin ister. Han, bu olay sonucunda ciddi bir hayal kırıklığı yaşar. Bu olay, Han'da derin bir hayal kırıklığı yaratır ve bu bağlanma problemini yetişkinlik dönemine taşır.

Han, yetişkinlikte de sevgililerini patolojik düzeyde başka erkeklerden kıskanır ve kimi zaman rakip olarak gördüğü erkeklere şiddet uygular. Sürekli sevgililerini kaybetme kaygısı içinde yaşar. Huang ve diğerlerine (2020) göre çocukluk çağında travmatik stresli olaylara maruz kalma, travma sonrası hastalık belirtileri gelişimi için önemli bir risk faktörüdür. Zihinselleştirmeye dayalı gelişimsel bir bakış açısından, çocukluk çağı sıkıntıları çocuklarda bağlanmayı etkileyebilir ve güvensiz bağlanmaya ve zihinselleştirme yeteneklerinin bozulmasına neden olabilir, bu da yaşam boyu psikopatoloji riskini artırır.

Bu açıdan bakıldığında “Masumlar Apartmanı” dizisinde Han ve diğer karakterlerde (özellikle Han’ın kardeşlerinde) çocukluk çağı travmalarının psikopatolojik karakterler yaratmada etkili bir biçimde kullanıldığı söylenebilir. Bu durum, KM7’nin şu sözleriyle de desteklenmektedir:

“Öncelikle bu dizinin oyuncularını seviyorum; daha önceki dizilerini de izlemiştim.

Konusu yaşanmış olaylardan bahsediyordu ve karakterlerin psikolojik rahatsızlıkları vardı. İlgimi çekti bu durum. Bütün karakterlerin hastalıklarının farklı olması, izleyicide merak uyandırıyordu. Bu yüzden izlemeye devam ettim.

Gerçekten güzel bir diziydi, o yüzden beğenerek izliyordum.” (Kadın, 39 Yaş).

KM7’nin görüşü, dizide karakterlerin psikopatolojik özelliklerinin izleyicide merak uyandıran bir unsur olduğunu doğrulamaktadır.

Han’ın karşı cinsle olan ilişkileri de (İnci ve Ceylan ile olan ilişkisi) birçok açıdan travma kavramı ile bağlantılı bir biçimde okunabilir. Dizide Han, çocukluğundan beri ebeveynlerinden sevgi ve ilgi görmemiş birisi olarak dikkat çekmektedir. Özellikle anne sevgisine yoğun bir biçimde ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç yüzünden Han, ona ilgi gösteren başka kadınlara saplantılı bir şekilde bağlanabilmektedir. Yukarıda anlatıldığı gibi bu bağlanmanın güvensiz bir doğası olduğu söylenebilir.

Han’ın yaralanınca ona ilgi gösteren rehber öğretmenine bağlanması, kaza geçirince hastanede ona refakat eden İnci’ye hızlı bir şekilde âşık olması ve yine hastalanınca onun başından ayrılmayan Ceylan’dan bir türlü kopamaması bu duruma örnek gösterilebilir. Freud’a (2004) göre tanıdık olan güvenlidir ve böyle bir durum bastırılmış olanın geri dönmesine imkân verir. Han’ın çocukluğundan beri yaşadığı duygusal boşluğu (özellikle anne sevgisini) doldurabilecek (ideal annesiyle özdeşleştirdiği tanıdık) bir karakter olarak bu kadınları kendisine uygun gördüğü ve yeterince ayrıntılı düşünmeden hemen onlara bağlandığı söylenebilir.

Var olan klinik tecrübeler, bastırılmış olan travmaların genellikle tekrar ettiğini göstermiştir. Yine geçmişte bastırılmış olan bu travmalar ile ilgili deneyimler, bireylerin mevcut gerçekliklerine izinsiz bir biçimde girebilmektedir. Bu travmatik olayların etkileri, davranış örüntüleri ve hatta somatik duyumları rüyalarda ortaya çıkabilir veya mevcut deneyimlerinin üzerine bindirilir. Freud’un tekrarlama zorlantısını tanımlarken belirttiği gibi, bu tür bireyler bu deneyimleri basitçe hatırlamak yerine tekrarlamak zorundadırlar (Chu, 1991, s. 328).

Bu bağlamda “Masumlar Apartmanı” dizisinde Han ana karakterinin karşı cinsle olan ilişkilerinde geçmişte bastırmış olduğu travmalardan kaynaklanan etkileri, davranış örüntülerini karşı cinsle olan ilişkilerinde tekrar ettiği söylenebilir. Han’ın rehber öğretmenini, İnci’yi veya Ceylan’ı patolojik bir düzeyde kıskanması bu duruma örnek gösterilebilir.

Görsel temsil, güçlü bir iletişim aracıdır; görsel klişeler, kültürün tutumlarını yansıtır ve aynı zamanda izleyicinin algısını oluşturur ve yeniden şekillendirir (Levers, 2001). Harper’a (2009) göre, görselliği giderek artan bir kültürde, insanların psikolojik bozukluklarla ilgili anlayışlarını film aracılığıyla oluşturmaları muhtemeldir. Medyada akıl hastalığı tasvirleri yaygındır ve klişelerin sürdürülmesinin ağırlıklı olarak olumsuz olduğu görülmüştür (Bylina, 2011). Kendine özgü anlatım üslubuyla “Masumlar Apartmanı” dizisinin, olumsuz olarak görülen bu klişelerin dışına çıktığı ve Türkiye’deki televizyon izleyicilerinin psikolojik bozukluklarla ilgili anlayışını yeniden şekillendirdiği öne sürülebilir.

Kendine özgü anlatım üslubuyla “Masumlar Apartmanı” dizisinin, olumsuz olarak görülen bu klişelerin dışına çıktığı ve Türkiye’deki televizyon izleyicilerinin psikolojik bozukluklarla ilgili anlayışını yeniden şekillendirdiği öne sürülebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmeye katılan “Masumlar Apartmanı” izleyicileri KM10, KM6 ve KM4 de diziyi izlerken kendi yaşantılarına dair farkındalık kazandıklarını ve empati kurduklarını dile getirmektedirler:

KM10, “Masumlar Apartmanı’nı izlerken çok üzülmüştüm. Dizideki çocukların bu zorlukları yaşamasalardı geleceklerinin nasıl olacağını merak ettim. İzlerken empati kurdum ve kendime, böyle bir çocukluk yaşasaydım acaba aynı durumda olur muydum diye sordum...” (Kadın, 42 Yaş) diyerek kendi yaşantısına dair içsel bir sorgulama yaşadığını ifade etmiştir.

KM6 ise dizinin diğer yapımlardan farklı olduğunu, her karakterin kendine özgü sorunlarının detaylı bir şekilde işlendiğini belirterek, “Masumlar Apartmanı dizisi, diğer dizilerden farklıydı. Yani, her karakterin kendine özgü sorunları vardı ve dizi bu sorunları bayağı derinlemesine ele alıyordu. Böyle bir tarz benim için gerçekten ilgi çekiciydi...” (Kadın, 25 Yaş) ifadelerini kullanmıştır.

KM4 de dizideki karakterlerin gerçek hayatta da karşılaşılan psikolojik sorunları yansıttığını vurgulayarak, “Bu dizilerde hep hasta karakterler var. Yani, bu karakterler

tedavi olsa topluma yeniden kazandırılabilir aslında. Böyle insanlara üzülüyorum, çünkü gerçek hayatta da var böyle insanlar. İşte, bu tür diziler de tam olarak bu konuları işliyor...” (Erkek, 49 Yaş) şeklinde görüş bildirmiştir.

Han karakterinin travmatik geçmişinin ve bunun psikopatolojik temsiller üzerindeki etkisinin incelenmesinin ardından, benzer şekilde travmalardan etkilenen bir diğer ana karakter olan Gülben’in yaşantılarına ve izleyiciyle kurduğu etkileşimlere odaklanmak anlamlı olacaktır.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde travmatik yaşam olaylarından mağdur olan ana karakterlerinden biri de Gülben’dir. Gülben, tıpkı ablası gibi obsesif kompulsif davranışlar gösterir. Safiye, obsesif kompulsif davranışlarına diğer aile bireylerinin de uymasını talep etmektedir. Gülben, bu talep karşısında ablasıyla tam anlamıyla bir uyum içerisindedir.

Gülben ablasından farklı olarak gece alt ıslatma sorunu da yaşamaktadır. Ayrıca Gülben, mücadele etmekte zorlandığı (yoğun kaygı ve korku yaşadığı durumlarda) yaşam olayları karşısında gündüz de altını ıslatabilmektedir. Genç bir kadın olan Gülben, altını ıslatma sorununun başkaları tarafından öğrenilmesinden çok fazla endişe duymaktadır.

Bu nedenle Gülben, her gün kirlettiği çarşafı apartmanda depolama alanı olarak kullandıkları çöp daireye istiflemektedir. Safiye, bu istifleme olayında kardeşine yardımcı olmaktadır. Gülben, aşamadığı bu sorundan dolayı düşük bir özgüvene sahiptir.

Hasibe Hanım, altını ıslatmasından dolayı çocukluk döneminde Gülben’i sürekli eleştirir ve ona hakaret eder. Hasibe Hanım’ın vefatından sonrada Safiye de evde annesi gibi davranmaya başladığı için annesinin bu olumsuz misyonunu devam ettirir. Bu durum Gülben’in içine kapanmasına, hayal dünyasına sığınmasına yol açar. Bu yüzden Gülben, genç bir kadın olmasına rağmen hala oyuncak bebekleri ile oynamakta ve fantastik aşk hikâyeleri okumaktadır.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
2	Gülben bebektir. Açlıktan ağlamaktadır. Hasibe Hanım, kulaklarını kapatır. Dayanamadığından yakınır. Safiye, Gülben'e süt hazırlar ve kardeşini doyurur.	↔Safiye, Han'ın kendisini evde istemediğini, iğrenç bulduğunu, kendisinden nefret ettiğini Gülben'e anlatır. Gülben ise Safiye'nin hayatlarını kurtardığını, ailesini koruduğunu anlatır.
6	Safiye okuldan gelir. Hasibe Hanım, onu edepsizlikle suçlar. Oğlanlarla konuşmak için okula gittiğini, artık okula gitmeyeceğini, onu babasına ifşa edeceğini söyler. Bütün kitaplarını yırtmaya başlar. Bu esnada Hasibe Hanım, kalbini tutar ve yere yığılır. Bu olayları gören Gülben şok içindedir, parmağını ovalar ve altını ıslatır.	↔Safiye, Neriman'ın Ege ile konuştuğunu, Ege'nin Neriman'a dokunduğunu görür. Neriman eve gelince onu banyoya sürükler. Elbiseleriyle onu küvete tıkar. Çantasını ve kitaplarını da küvete atarak her şeyi yıkamaya çalışır. Bu esnada annesi gibi davranır. Bu olayı gören Gülben şok yaşar.
7	Gülben'in saçları bitlenmiştir. Hasibe Hanım Gülben'in saçlarını öfkeyle keser. Gülben'i oğlanlarla oynamakla suçlamaktadır. Bunları uzaktan gören Safiye, annesi gittikten sonra kardeşine yardımcı olur.	↔Gülben, Esat'ın ona saçları hakkında ona iltifat ettiğini Safiye'ye söyler. Safiye, öfkeyle makası alır ve Gülben'in saçlarını keser.
13	Hasibe Hanım, kızı Gülben'i bakkaldan çikolata çalmakla suçlar. Gülben'e tehdit ve hakaretlerde bulunur. Han, Gülben'i korumak için suçu kendi üstlenir.	↔Gülben gözüktüğüdür. Kendisini korkmuş ve çaresiz hissetmektedir. Han'ın yanında olmasını çok istemektedir. Bu esnada geçmiş hatırlar.
18	Gülben üstünü kirletmiştir. Annesinin bunu görmesinden çok korkmaktadır. Babası ona yardım eder.	↔Hikmet Bey, hastalığından dolayı evde ayakkabı ile dolaşır. Gülben, Safiye'nin bunu görmemesi için gizlice ayakkabıyı alır. Geçmiş hatırlar.

Tablo 7: Ebeveyn İstismarının Gülben'in Yetişkinlikte Deneyimlediği Sorunlar Üzerindeki Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Ayrıca Gülben ana karakteri, çocukluk döneminde annesinin bakım ve ilgisinden mahrum kalmıştır. Hasibe Hanım, bir bebek olarak Gülben'in ağlamasına bile tahammül edemeyen bir annedir. Bebekliğinden itibaren kardeşinin ihtiyaçlarını ve bakımını her zaman Safiye karşılamıştır. Hasibe Hanım'ın Gülben'e uyguladığı

psikolojik ve fiziksel şiddet olaylarında Safiye kardeşini daima korumaya çalışır. Bazen Han da kardeşini koruyucu davranışlar gösterir.

Aile içerisinde yaşanılanlara çoğunlukla kayıtsız kalan Hikmet Bey, sadece bir olayda Gülben'i annesinden korumuştur. Gülben'in daima koruyucusu olan Safiye, onun kendisine bağlanmasına sebep olmuştur. Bu nedenle Hasibe Hanım'ın ölümünden sonra Safiye'nin psikolojik rahatsızlıklar (özellikle Safiye'nin obsesif kompulsif davranışlarına uyum bağlamında) yaşaması Gülben'in de ruh sağlığını bozan bir duruma yol açmıştır.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Gülben ana karakterinin psikolojik rahatsızlıkları, bir takım travmatik yaşam olaylarına dayandırılmaktadır. Travmatik çocukluk olayları çerçevesinde dizinin geçmişe geri dönüş sahnelerinde öncelikle Hasibe Hanım, Gülben ve Safiye üçgenindeki bozuk ilişkiye odaklanılır. Safiye ve Hasibe Hanım arasındaki kavganın sonunda annesinin rahatsızlanıp yere yığılmasına bir çocuk olarak Gülben de tanıklık etmiştir. Bu olay esnasında Gülben istemsizce parmağını ovalar ve altını ıslatır. Gülben'in kaygı ve korku yaşadığı olaylar karşısında yaptığı istemsiz parmak ovalama davranışının ve alt ıslatma sorununun ilk örneği dizide bu geçmişe geri dönüş sahnesiyle açıklanmaya çalışılmıştır. Winnicott, psikanaliz yoluyla ulaşılabilecek fantezilerde enürezisin bir sevgi hediyesinin, onarıcı bir davranışın ya da düşmanca bir davranışın yerini alabileceğini; korku fizyolojisinin bir sonucu olarak vücudun kötü veya tehlikeli kabul edilen bir kısmından kurtulma girişimi olabileceğini belirtmiştir (Winnicott, 1936'dan akt. Birdal, 2014).

Winnicott, alt ıslatmanın birey için önemli bir haz kaynağı olabileceğini ve bu hazzın, anksiyete, nefret, depresyon ya da suçluluk gibi olumsuz duyguları bastırmak veya tolere etmek amacıyla kullanılabileceğini belirtmiştir (Winnicott, 1936'dan akt. Birdal, 2014, s. 16). Bu bağlamda değerlendirildiğinde Gülben'in travmatik böyle bir olay (benzer diğer olaylar) karşısında (korku fizyolojisinin bir sonucu olarak) yaşadığı duyguları inkâr etmek ya da tolere etmek için bu tepkiyi gösterdiği söylenebilir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
45	Gülben, gece altını ıslatır. Hasibe Hanım, kızını kepezellikle suçlar ve kaynar suda kızına kirli çarşafı yıkatır.	↔Gülben, alt ıslatma sorununu doktora anlatırken geçmişini hatırlar.
47	Gülben, gök gürültüsünden dolayı korkar ve annesinin odasına gider. Hasibe Hanım, Gülben'e Pamuk Prenses masalını anlatır. Pamuk Prenses'in elmayı yıkamadan yediği için hastalandığını söyler. Ayrıca Pamuk Prenses'in Prens ile öpüştüğü için edepsiz olduğunu ve öldüğünü anlatır.	↔Gülben, terapide geçmişini hatırlar.
46	Gülben, ablasının günlüğünü okur. Safiye'nin Naci'ye kaçacağını öğrenir. Bunu annesine anlatır. Annesi Safiye ve Naci'yi otobüs durağında yakalar. Bu olay esnasında Naci'ye otobüs çarpar.	↔Gülben, ablasıyla yaşadığı çatışmayı doktora anlatırken Safiye'den sakladığı (Safiye'nin yaşadıkları nedeniyle kendisini suçladığı) bir sırrı açıklar.
47	Hasibe Hanım, kızı Gülben'i okulda altını ıslattığı için dolaba kilitler ve okula göndermez. Safiye, annesini odaya kilitleyerek Gülben'i kurtarır ve okula gönderir.	↔Safiye, kitapçının açılışına gitmemekte kararlıdır. Gülben, ablasının geçmişte ona yaptığı bir yardımı hatırlar ve onu ikna eder.

Tablo 8: Gülben'in Travmatik Yaşantıları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Hasibe Hanım'ın sebep olduğu travmatik olaylar sarmalı, Gülben'i çocukluğu boyunca olumsuz etkiler. Gülben'in terapi seansları ile paralel bir şekilde izleyiciye sunulan geçmişe geri dönüş sahnelerine göre Gülben'in alt ıslatma rahatsızlığında annesinin önemli bir rolü vardır. Hasibe Hanım'ın Gülben'e uyguladığı ağır istismar örneklerinin bazıları geçmişe geri dönüş sahnelerinde izleyiciye şu şekilde sunulur: Hasibe Hanım, altını ıslatınca kızına sürekli hakaret eder ve daha da ileri giderek ıslattığı çarşafı kaynar suda ona yıkatır. Gülben, okulda da altını ıslatınca onu dolaba kilitler, yine okulda saçları bitlenince kızını erkeklerle oynamakla suçlar ve öfkeyle kızının saçını keser. Hasibe Hanım, Gülben'e cetvelle vurarak fiziksel şiddet uygular.

Gülben, annesinin sevgi ve ilgisine ihtiyaç duyduğunda annesinin manipülatif masallarına maruz kalır. Örneğin Hasibe Hanım'a göre Pamuk Prenses masalında prensesin hastalanması elmanın kirli olmasından kaynaklanmaktadır ve prenses, prensi öptüğü için iffetsizdir. Gülben ana karakterinin psikopatolojisinin (alt ıslatma sorunu, obsesif kompulsif rahatsızlık ve ilişki sorunlar gibi) kökenlerine inmek için dizide bu sahnelerin işlevsel bir biçimde kullanıldığı görülür.

Hasibe Hanım ile Gülben arasındaki bu trajik olaylar da psikanalitik olarak okunabilir. İngiliz psikanalist Melaie Klein'e (1942'den akt. Birdal, 2014, s. 14) göre yaşamın başından itibaren var olan nesne ilişkilerinde, çocuk için ilk nesne iyi (besleyici) ve kötü (hayal kırıklığına uğratan) olarak ikiye ayrılan anne memesidir. Gülben'in çocukluk yaşamına bakıldığında annesinin sergilediği davranışların Gülben açısından ciddi bir hayal kırıklığı olduğu kolaylıkla söylenebilir.

Yine Melanie Klein (1932 Birdal, 2014, s. 15), bedendeki tüm maddeleri birbirine eşit tutan bilinçdışı anlayışına uygun olarak, her iki cinsiyetten çocukların idrarı (olumlu olarak kabul edilir) anne sütüne eşdeğer olarak gördüklerini belirtmektedir. Enürezisin kız ve erkek çocuklarda kadınsı bir konumun ifadesi olduğunu öne sürer. Klein'a göre çocuk, annesine olan nefretini idrarıyla annesinin memesine zarar verme ve yok etme fantezisiyle ifade eder. Bu açıdan bakıldığında Gülben'in enürezis sorunu, annesinin ona yaşattıklarına karşılık gelen bilinçdışı bir tepki (araz) olarak okunabilir.

Dizide Gülben, Han'ın çocukluk arkadaşı Esat'a çocukluğundan beri âşıktır. Gülben, zamanla bu aşkı elde etme motivasyonu ile kendisinde var olan psikolojik sorunlarla yüzleşmeye başlar. Gülben, diğer ana karakterlerden farklı olarak iyileşmek ve değişmek için tedaviyi ilk kabul eden ana karakterdir. Bu kadar kompleks sorunlara sahip olan bir karakter olarak onun iyileşmek için gösterdiği çabanın ve bütün zorluklara rağmen bu süreçte başarılı olmasının, izleyicinin empatik olarak ilgisini çektiği söylenebilir.

Laine (2011), izleyici ile ekran arasındaki bu bağı açıklarken duygusal bir deneyim olarak (travma sentezinde) bir bağlantı faktörü olarak empatiyi kullanır ve izleyici tarafından ikinci bir dünyanın yaratıldığı 'paralellik' aracılığıyla melodrama verilen empatik tepkiden özellikle bahseder. Aynı zamanda bu paralellik, travmanın etkisini seyirciye koşulluluk, daha doğrusu olayların nasıl gerçekleştiğini gösteren filmsel olaya duygusal bir katılım biçimine izin verir.

Smith'e (2019) göre melodramda ve özellikle travmatik içeriğe sahip filmlerde seyirci ekranda gördüklerine benzer bir deneyim yaşamayabilir, ancak paralellik üzerinden bu olay tasavvur edilebilir. Bu, izleyicinin "gerçekten düşünmesini" ve rahatsız edici içerikle ilgilenmesini sağlar. Ayrıca Smith, travmatik içeriğe sahip filmleri izleyenlerin kişisel olandan tamamen uzaklaşmadıklarını, ancak 'başkalarını içeren hikâye' hakkında hissedilen endişe ve hayal kırıklığını kendi benliğini anlamak için bir araç olarak kullandıklarını ileri sürer. Gülben ana karakterinin temsili (diğer ana karakterlerin temsillerinde de) bağlamında psikoloji odaklı televizyon dizisi olarak "Masumlar Apartmanı" dizisinin izleyicisini böyle bir empatik konuma yerleştirdiği söylenebilir.

Benzer şekilde, "Masumlar Apartmanı" ve "Kırmızı Oda" dizilerini takip eden bir izleyici (KM2), dizilerdeki karakterlerle kolayca empati kurduğunu şu şekilde belirtmiştir: "...Ben de hayatımda bazı sorunlar yaşadım ve Kırmızı Oda'daki bazı hikayeler bana yaşadığım sorunlara yakın geldi. Yani, bu dizi kendimi keşfetmeme de yardımcı oldu... ve bazen, 'Ben olsam böyle bir durumda ne yapardım?' diye düşünüyorum." (Kadın, 45 Yaş).

Ayrıca filmsel temsillerin merkezi bir yönü, izleyicinin (kurgusal) başkalarıyla bağ oluşturma motivasyonunda yatar. Grodal ve Kramer'e (2010) göre filmler izlendiğinde, izleyiciler ve karakterler arasında para-sosyal bir bağ kurulur ve (ayrıca izleyiciler arasında sosyal bir bağ- ortak bir deneyimin arka plan hissi ile) deneyimlenir. Eklenen görsel-işitsel boyutlarla dil temelli hikâye anlatımını genişleten film deneyiminin merkezinde, diğer insanların hayatlarının öyle bir şekilde tasvir edilmesi vardır ki, izleyiciler bilişlerini, duygularını, hedeflerini, durumlarını ve sosyal yaşamlarını paylaşmaya davet edilirler. Bu bağlamda, psikoloji odaklı diziler de benzer bir yapıya sahiptir. KP18'in şu sözleri bu durumu destekler niteliktedir:

"Karakterler, yaşadıklarıyla bizim yaşamadığımız olaylar hakkında ilerideki herhangi bir karşılaşmamızda hazırlıklı olmamızı sağlarlar. Onların fikirleri ve durumlar karşısındaki kararları, bizi diğer insanlar hakkında daha fazla empati yapmaya yönlendirir. İzlediğimiz karakterleri tanıdığımız insanlarla özdeşleştirmeye başladıkça, bakış açımız değişir. Karakterlerin sorunları, ilişkileri ve yaşamları, bizden başka hayatlar da olduğunu anlamamızı sağlar ve düşüncelerimizin daha geniş bir kapsama ulaşmasına yardımcı olur." (Kadın, 19 Yaş).

“Masumlar Apartmanı” dizisinin benzer yapısı (psikoloji odaklı yüksek sofistike yapısı) kapsamında değerlendirildiğinde dizinin izleyiciler açısından böyle (izleyiciyi psikolojik sorunları ile ilgili profesyonel yardım almaya ya da bunları birilerine anlatmaya –katarsise- teşvik eden) bir işlevi yerine getirdiği ileri sürülebilir.

Grodal ve Kramer’in (2010) ifade ettiği görüşle uyumlu olarak, filmlerin izleyicilerle karakterler arasında kurduğu para-sosyal bağ, izleyicilerin gerçek hayatlarındaki davranışlarına da yansımaktadır. Bu anlayışı destekler şekilde, KM3 dizilerden öğrendiği bilgilerin günlük yaşamındaki ilişkilerini etkilediğini belirtmektedir:

“...dizilerden öğrendiklerim sayesinde kendimi ifade etme şeklimde bazı değişiklikler olmuş olabilir. Mesela, çalıştığım yerde obsesif bir doktor arkadaşım var. Ona karşı tavırlarımda zamanla değişiklikler oldu, artık nasıl davranmam gerektiğini öğrendim. Eskiden başkalarının yanında yaptığı obsesyonları benim yanımda yapmıyor. Yani, bu değişimde Masumlar Apartmanı dizisinin katkısı var tabii.” (Kadın, 38 Yaş).

KM3’ün ifadeleriyle, dizinin yalnızca izleme deneyimiyle sınırlı kalmayıp, bireysel ilişkilerine de yansıdığını vurgulamaktadır. Bu durum, filmlerin ve dizilerin izleyicilere yalnızca empati kazandırmakla kalmayıp, sosyal yaşamlarında da bir dönüşüm sağlayabileceğini göstermektedir.

İzleyiciler ayrıca, psikoloji odaklı dizilerin kendi hayatlarında da somut değişimlere yol açtığını ifade etmektedirler. Bir izleyici (KM15), “Kırmızı Oda dizisini de izledim. Bu dizide psikoloğa gidenlerin hikâyeleri ve tedavi süreçleri anlatılıyordu. İzlerken kendimden bir şey bulabiliyordum ve empati kuruyordum. Yani, böyle bir şey yaşamamış olsam da hastaları izleyerek farklı hayatlar hakkında bir şeyler öğreniyordum.” (Kadın, 26 Yaş) sözleriyle dizinin kendisinde farkındalık yarattığını belirtmiştir. Başka bir izleyici (KM9), bu türdeki bir diziyi izledikçe kendi hayatına daha dikkatli bakmaya başladığını söyleyerek, “...Dizideki karakterlerin psikolojik rahatsızlıkları ilgimi çekti, hatta bu hastalıklarla ilgili şeyleri araştırıp bilgi edindim. Diziyi izledikten sonra çevreme daha fazla dikkat eder oldum. Yani, çevremde böyle yardım edebileceğim insanlar var mı diye düşünmeye başladım.” (Kadın, 29 Yaş) demiştir.

Yine izleyiciler, psikoloji odaklı dizilerde gördükleri olayların kendilerine ve çevrelerine dair farkındalık kazanmalarına da yardımcı olduğunu ifade etmektedirler. KM7 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Bu dizileri izlerken hep 'Bende de böyle şeyler var mı?' ya da 'Çevremdeki insanlarda olabilir mi?' diye düşünüyorum. Bu durum, kendimi ve çevremi daha çok gözlemlememe neden oluyor. Dizilerde yaşananlar bazen şaşırtıyor beni; gerçek hayatta da böyle şeylerin olabileceğini fark ettim. İnsanların dışarıdan görüldüğü gibi olmadığını, iç dünyalarının bambaşka olabileceğini anladım. Bu yüzden ilgimi çekiyor zaten bu diziler.” (Kadın, 39 Yaş).

4.1.2. Masumlar Apartmanı Dizisinde Aile Geçmişi, İlişkisel Dinamikler ve Travmatik Deneyimlerin Etkisi

Simon (1988), “Tragic drama and the family: Psychoanalytic studies from Aeschylus to Beckett” adlı kitabında psikanalitik bir bakış açısı uygulayarak trajik drama ve psikanalizde merkezi bir temayı, yani aileyi araştırır. Simon’a (1988) göre hem eski hem de modern dramalarda aile dinamikleri ve ilişkileri yinelenen bir motiftir ve bu anlatılarda ailesel etkileşimlerin karakterlerin psikolojileri üzerinde etkisi kaçınılmazdır. Bu bağlamda hikâye anlatımında ve insan ruhunun araştırılmasında aile dinamikleri kalıcı bir öneme sahiptir. Bu durum, KP18’in şu sözleriyle de desteklenebilir:

“Masumlar Apartmanı dizisinin birkaç bölümünü izleme şansım oldu. Bu dizi, bir ailenin tüm fertlerinin çeşitli psikolojik sorunlarla boğuştuğunu ve bu sorunların sebepleriyle çözümlerini açıklıyor. Bu durum, benzer rahatsızlıklarla mücadele eden insanların davranışlarını fark edip, açıklanamayan tutumlarına bir isim vermeleri açısından oldukça yararlı” (Kadın, 19 Yaş).

Bennett Simon, trajik dramada aileyi anlamamanın, insan davranışını ve psikolojik süreçleri anlamak için gerekli olduğunu savunur. Türkmen’e (2022) göre aile hayatı ve dinamikleri, karakterlerin geçmişlerine referans noktası olması açısından filmin analizinde önemli bir yere sahiptir. Bu görüşlerden hareket edilerek bu bölümde Hasibe Hanım ve Hikmet Bey üzerinden Derenoğlu ailesine odaklanılacaktır.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Hasibe Hanım ve Hikmet Bey’in ilişkileri, onların yaşadıkları acı verici olaylar, çocuklarına karşı sergiledikleri davranışlar, özetle aile dinamikleri merkezi bir öneme sahiptir. Dizide Derenoğlu kardeşlerde var olan psikopatolojilerin kaynakları çoğunlukla bu ailesel etkileşimler üzerinden sunulmaktadır. Bu bağlamda Hasibe Hanım ve Hikmet Bey karakterlerinin incelenmesinin, anlatıdaki aile motifinin çözümlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
66	Hasibe Hanım, annesine yazdığı mektupta nefreti annesinden öğrendiğini söylemektedir. Safiye'ye nefret dilini öğretmesinin sebebinin bu olduğunu itiraf etmektedir. Hasibe Hanım, Naci'nin Safiye'ye yazdığı mektubu okuduktan sonra Hikmet Bey'e de bir mektup yazar. Hasibe Hanım'a göre Hikmet Bey kendisini sevgiye-ilişkiye kapatmıştır. Her şeye rağmen Safiye Hanım bunu kırmak, evliliğini kurtarmak için çabalamıştır. Fakat Hikmet Bey, Hasibe Hanım'ın bu duygularını ifade ettiği mektubunu okumamıştır.	↔Safiye, çöp dairede annesinin kendi annesine ve Hikmet Bey'e yazdığı mektupları bulur ve geçmiş hatırlanır.
32	Safiye ve anneannesi, parkta konuşurlar. Anneannesi, Hasibe Hanım'ın bütün taliplerinin nişanları attığını, onun uğursuz ve kötü biri olduğunu anlatır.	↔Safiye, evde tek başına kalınca annesinin sanrılarını görmeye başlar ve geçmiş hatırlar.
20	Hasibe Hanım'ın doğum günüdür. Nişanlısı ve kız arkadaşları vardır. Annesi, bu çocuğu da kaçırmamasını, odada bir kız arkadaşının nişanlısına baktığını söyler. Hasibe Hanım, kavga çıkarır ve nişan bozulur.	↔Safiye, annesinin doğum günü fotoğrafına bakar. Geçmiş hatırlar
21	Hasibe Hanım, Safiye'yi doğurmasına rağmen eşi hastaneye gelmemiştir. Hasibe Hanım'ın annesi, onun erkek çocuk doğuramadığından, Hikmet Bey'i elinden kaçıracağından yakınmaktadır. Hasibe Hanım, Safiye'yi emzirmek istemez ve kabullenemez.	↔Safiye, annesinin sanrısı ile konuşurken onun mutsuzluğundan bahseder ve geçmiş hatırlar.

Tablo 9: Travmaya Bağlı Psikopatolojilerin Kuşaklararası Aktarımı Bağlamında Hasibe Hanım İle Annesinin İlişkisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

“Masumlar Apartmanı” dizisinde Hasibe Hanım, annesi ile çatışma yaşayan bir karakterdir. Geçmişe geri dönüş sahnelerinde Hasibe Hanım'ın kızı Safiye'ye yazdığı

mektupta nefret dilini annesinden öğrendiğine dair önemli bir itirafı bulunmaktadır. Yine geçmişe geri dönüş sahnelerinde annesi, kızı Hasibe'nin kötü ve uğursuz biri olduğunu söyler. Hasibe Hanım da çocukluğunda ve genç kızlığında sürekli annesinin kötü muamelesine maruz kalmış bir karakterdir. Esasında Hasibe Hanım ile Safiye arasındaki çatışmanın bir benzeri Hasibe Hanım ile annesi arasında da mevcuttur.

Literatürde bu durum travmaya bağlı psikopatolojilerin kuşaklararası aktarımı olarak anlatılmaktadır. Öztürk (2021), “şiddet ve istismar odaklı” olan disfonksiyonel ailelerin en ağır biçimini, “sosyal artık” olarak tanımlamıştır ki bu aileler yanlış çocuk yetiştirme tarzları nedeniyle travmaya bağlı psikopatolojilerin kuşaklararası aktarımında öncü rol oynamaktadırlar. Daha kesin bir ifadeyle Öztürk'e göre kronik çocukluk çağı travmalarının ve empatiden uzak şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme tarzlarının etkisiyle çocukta gelişen psikopatoloji, ailenin tamamında olan psikopatoloji ile aynıdır. Annesinin ölümünden sonra Safiye'nin tamamen annesi gibi davranmaya başlaması bu bağlamda değerlendirilebilir.

Bölüm No	Geçmişe Geri Dönüş Olay Örgüsü	İlişkili olduğu Şimdiki Zaman Olay Örgüsü
57	Ömer hastalanır ve Perihan Hanım, Hikmet Bey'i arar. Hikmet Bey, iş yoğunluğundan dolayı Ömer'i tek başına hastaneye götürmesini Perihan Hanım'dan ister. Perihan ve Ömer hastane yolunda trafik kazası geçirir. Hikmet Bey, olay yerine vardığında eşinin ve oğlunun öldüğünü görür.	↔Han, Hikmet Bey'i Ömer'in mezarına götürür. Hikmet Bey, geçmişini hatırlar.
8	Hikmet Bey ve ailesi Hasibe Hanımı ailesinden istemektedir. Bu esnada Hikmet Bey mutsuzdur ve Hasibe Hanım'ın yüzüne sert bir şekilde bakmaktadır. Devamında Hasibe Hanım gerdek gecesinde gelinliği ile beklemektedir. Hikmet Bey odaya girmemiştir. Başka bir odada eski eşi Perihan için ağlamaktadır.	↔Hikmet Bey, Hasibe Hanım'ın ölüm yıl dönümünde eşinin duvarda asılı fotoğrafına bakar ve geçmişini hatırlar. Safiye hatırladın demek ki deyip babasını eleştirir.
8	Hasibe Hanım, saçlarını taramış aynaya bakmaktadır. Safiye'ye çirkin olup olmadığını sorar. Safiye, annesine çok güzel bir kadın olduğunu söyler. Hasibe Hanım, çirkin olduğunu, çirkin çocuklar doğurduğunu, eşinin eski karısının ve çocuğunun fotoğraflarına her gün saatlerce baktığını, kendilerinin çirkin olduğunu söyler.	↔Safiye ve Gülben anneleri için helva hazırlarken Gülben annelerine en çok Safiye'nin benzediğini, yaşasaydı onunla gurur duyacağını söyler. Safiye geçmişini hatırlar.
58	Hasibe Hanım, evde temizlik yaparken gazeteleri ve faturaları çöpe atar. Bunu gören Hikmet Bey, Hasibe Hanım'a şiddet uygular. Hasibe Hanım, o günden itibaren hiçbir eşyayı çöpe atmaz.	↔Gülben, terapistte evdeki hiçbir eşyanın dışarı atılmadığını anlatır. Terapist çöp daireden haberdar olur. Gülben, geçmişini hatırlar.

Tablo 10: Disfonksiyonel Bir Aile Temsili Bağlamında Hasibe Hanım İle Hikmet Bey'in İlişkisi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dizide Hasibe Hanım ile Hikmet Bey ilişkisi de ruhsal açıdan çok sağlıklı değildir. Hikmet Bey, ilk evliliğinde bir kaza sonucunda eşini ve oğlu Ömer'i kaybetmiştir.

Geçmişı geri dönüş sahnelerinde Hikmet Bey'in ilk eşı Perihan Hanım, oğulları Ömer hastalanınca eşini arar. Hikmet Bey, iş yoğunluğundan dolayı Ömer'i tek başına hastaneye götürmesini Perihan'dan ister. Perihan ve Ömer hastane yolunda trafik kazası geçirir. Hikmet Bey, olay yerine vardığında eşinin ve oğlunun öldüğünü görür.

“Masumlar Apartmanı” dizisinin genelinde Hikmet Bey'in Hasibe'ye ve çocuklarına karşı sergilediğı olumsuz davranışlar bu travmatik yaşam olayına dayandırılmaktadır. Hikmet Bey, Hasibe'yi istemeye gittiğinde isteksizdir. Davranışları ile bunu hissettir. Evlendikten sonra gerdek gecesinde Hasibe ile birlikte olmaz, başka bir odaya geçip ilk eşı Perihan'ın ve oğlu Ömer'in fotoğrafına bakıp sabaha kadar ağlar. Hasibe Hanım'ın bütün çabaları Hikmet Bey tarafından hüsrana uğrattılır. Örneğın Hasibe Hanım eşı için süslenip romantik bir akşam yemeğı hazırlar. Bu yemekte Hikmet Bey, Hasibe'ye boşanmak istediğini söyler. Hasibe Hanım'da gelişen ruhsal sorunlarda Hikmet Bey'in bu tavrının önemli bir etkisi bulunmaktadır. Hasibe Hanım, Hikmet Bey'in eşyalarına dokununca eşinden tepki görür. Hasibe Hanım'ın evden hiçbir eşyayı atamaması, istifçiliğı bu olayla açıklanır. Bu davranışı daha sonra Safiye ve Gülben de gösterir.

Ayrıca Hikmet Bey ilk evliliğinde oğlu Ömer'i kaybettiğı için ikinci evliliğinden olan çocuklarını hiçbir zaman kabul edemez. Bu açıdan bakıldığında Derenoğlu ailesinde disfonksiyonel bir yapının gelişmesinde Hikmet Bey'in önemli bir rolünün olduğı söylenebilir.

Öztürk'e (2021, s. 2) göre “disfonksiyonel aileler, hem kendi öz çocuklarını travmatize ederler hem de onları aile dışından gelen diğerk travmatik yaşantılardan ve olumsuz yaşam deneyimlerinden koruyamazlar. Psikopatolojinin oluşumunda disfonksiyonel aile yapısı ve dinamikleri, en “yıkıcı iç sistemler” olarak devreye girmektedir.” Bu yıkıcı iç sistemin Derenoğlu ailesinde de olduğı söylenebilir. Kuşaklararası travma geçişı genellikle bir nesilde yaşanan travmanın gelecek nesillerin torunlarının sağlığını ve refahını etkileme yollarını ifade eder (Dekel ve Goldblatt, 2008; Bezo ve Maggi, 2015, Öztürk, 2021). Olumsuz etkiler, bir dizi psikiyatrik semptomun yanı sıra strese karşı daha fazla hassasiyeti de içerebilir (Han, 2006; Bezo ve Maggi, 2015).

Bu bağlamda “Masumlar Apartmanı” dizisinin konu edindiğı Derenoğlu ailesinin bireylerinde var olan psikopatolojilerin nedenlerine inildiğinde; Hikmet Bey'in ve Hasibe Hanım'ın geçmişte yaşadığı (önceki ailelerinde yaşadığı) travmaların aile

dinamiklerini etkilediği, ebeveynler tarafından bu travmaların çocuklara aktarıldığı ve bu durumun ailedeki bütün karakterlerin ruh sağlığını bozduğu söylenebilir.

İzleyici açısından düşünüldüğünde psikoloji odaklı televizyon dizilerinin bir örneği olan “Masumlar Apartmanı” dizisinin izleyicilerinin kendi aile geçmişlerini düşünmelerine, kontrol etmelerine sevk eden disfonksiyonel bir aile temsili sunduğu ileri sürülebilir. Ayrıca psikolojik sorunları olan karakterler oluşturmak için bu tür dizilerde disfonksiyonel aile temsiline kullanıldığı ve bu temsiline böyle karakterler yaratmada işlevsel olduğu söylenebilir.

4.2. Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları İle Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

4.2.1. Araştırma Gruplarının Frekans ve Yüzde Değerleri

Bu bölümde, araştırma sorularının kapsadığı grupların frekans ve yüzde değerleri, artırmanın nicel bölümünün hedeflerine uygun şekilde sunulmaktadır.

Değişken	F	%
Takip Etme Durumu		
Evet	259	49,60
Hayır	263	50,40
Toplam	N = 522	100,00

Tablo 11: Masumlar Apartmanı Dizisini Takip Etme Durumu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11, 522 katılımcının “Masumlar Apartmanı” dizisini takip etme durumunun frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %49,6’sı (259 kişi) diziyi takip ettiğini, %50,4’ü (263 kişi) ise takip etmediğini belirtmiştir.

Değişken	Değişken Değeri	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	175	67,60
	Erkek	84	32,40
Yaş	18-24	55	20,80
	25-34	54	21,20
	35-44	97	37,50
	45 ve üzeri	53	20,50
Çalışma Durumu	Çalışıyor	145	56,00
	Çalışmıyor	114	44,00
Öğrenim Durumu	İlköğretim	38	14,70
	Lise	78	30,10
	Üniversite	122	47,10
	Lisansüstü	21	8,10
İlişki Durumu	Var	174	67,20
	Yok	85	32,80
Gelir Durumu	0-11500 TL	95	36,70
	11501-22000 TL	45	17,40
	22001-35000 TL	86	33,20
	35001 TL üzeri	33	12,70
Toplam:		259	100

Tablo 12: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Demografik Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden 259 katılımcının demografik dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %67,6’sı (175 kişi) kadın, %32,4’ü (84 kişi) erkektir. Yaş dağılımına bakıldığında, %20,8’i (55 kişi) 18-24 yaş, %21,2’si (54 kişi) 25-34 yaş, %37,5’i (97 kişi) 35-44 yaş, %20,5’i (53 kişi) ise 45 yaş ve üzerindedir. Çalışma durumu açısından, %56’sı (145 kişi) çalışırken, %44’ü (114 kişi) çalışmamaktadır. İlişki durumu değerlendirildiğinde, katılımcıların %67,2’si (174 kişi) bir ilişkisi olduğunu, %32,8’i (85 kişi) ise ilişkisi olmadığını belirtmiştir. Öğrenim durumuna göre, katılımcıların %47,1’i (122 kişi) üniversite, %30,1’i (78 kişi) lise, %14,7’si (38 kişi) ilkokul ve %8,1’i (21 kişi) lisansüstü eğitim almış bireylerden oluşmaktadır. Gelir durumları incelendiğinde, katılımcıların %36,7’si (95 kişi) 0-11.500 TL, %17,4’ü (45 kişi) 11.501-22.000 TL, %33,2’si (86 kişi) 22.001-35.000 TL ve %12,7’si (33 kişi) 35.001 TL ve üzeri gelir grubunda yer almaktadır. Bu bulgular,

dizinin izleyici kitlesinin cinsiyet, yaş, çalışma, ilişki, eğitim ve gelir durumu açısından dağılımını kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Değişken	F	%
Takip Etme Durumu		
Evet	380	72,80
Hayır	142	27,20
Toplam	N = 522	100,00

Tablo 13: Gerçek İnsan Hikâyelerini Konu Edinen Dizileri Takip Etme Durumu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 13, araştırmaya katılan 522 bireyin gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip etme durumlarının frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %72,8'i (380 kişi) bu tür dizileri takip ettiğini belirtirken, %27,2'si (142 kişi) takip etmediğini belirtmiştir. Görüldüğü üzere, gerçek insan hikâyelerini konu edinen dizileri takip edenlerin oranı, takip etmeyenlerden oldukça fazladır.

Takip Edilen Dizi	F	%
Kırmızı Oda	86	23,76
Masumlar Apartmanı	66	18,24
Kızılıcak Şerbeti	62	17,13
Camdaki Kız	44	12,16
Yalı Çapkını	41	11,33
Gönül Dağı	22	6,08
Ömer	14	3,87
Kuruluş Osman	11	3,03
Diriliş Ertuğrul	8	2,20
Doğduğun Ev Kaderindir	8	2,20
Toplam	N = 362	100,00

Tablo 14: Katılımcıların Takip Ettiği Gerçek İnsan Hikâyeli Diziler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 14, katılımcıların takip ettiği gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini ve bu dizilere olan ilgiyi göstermektedir. Tabloya göre, “Kırmızı Oda” en fazla takip edilen dizi olup, 86 katılımcı tarafından izlenmekte ve %23,76 oranında bir ilgiye sahiptir. Bunu, %18,24 oranı ve 66 katılımcı ile “Masumlar Apartmanı” izlemektedir. Üçüncü sırada, 62 katılımcı tarafından izlenen ve %17,13 oranında ilgi

gören “Kızılıcak Şerbeti” yer almaktadır. Dördüncü sırada %12,16 oran ve 44 katılımcı ile “Camdaki Kız” bulunmaktadır. Ardından, %11,33 oranı ve 41 katılımcı ile “Yalı Çapkını” gelmektedir. “Gönül Dağı” 22 katılımcı ve %6,08 oranında bir ilgiyle takip edilmektedir. “Ömer” dizisi 14 katılımcı tarafından izlenmekte olup, %3,87 oranında ilgi görmektedir. Tarihi konulara değinen diziler arasında, “Kuruluş Osman” %3,03 oran ve 11 katılımcı, “Diriliş Ertuğrul” ise %2,20 oran ve 8 katılımcı ile takip edilmektedir. Aynı şekilde, “Doğduğun Ev Kaderindir” dizisi de 8 katılımcı tarafından izlenmekte ve %2,20 oranında bir ilgiye sahiptir. Katılımcıların tercihlerine dayanan bu tablo, gerçek insan hikâyelerine dayanan televizyon dizilerine olan ilgiyi ve dağılımını net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Değişken	F	%
Takip Etme Durumu		
Evet	292	55,90
Hayır	230	44,10
Toplam	N = 522	100,00

Tablo 15: Psikoloji Odaklı Televizyon Dizilerini Takip Etme Durumu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 15, araştırmaya katılan 522 bireyin insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini takip etme durumlarının frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %55,9'u (292 kişi) bu tür dizileri takip ettiğini belirtirken, %44,1'i (230 kişi) takip etmediğini belirtmiştir. Görüldüğü üzere, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen dizileri takip edenlerin oranı, takip etmeyenlerden daha fazladır.

Takip Edilen Dizi	F	%
Kırmızı Oda	92	40,90
Masumlar Apartmanı	72	32,00
Camdaki Kız	19	8,44
Kızılıcak Şerbeti	18	8,00
Yalı Çapkını	10	4,44
Çöp Adam	7	3,11
Bambaşka Biri	7	3,11
Toplam	N = 225	100,00

Tablo 16: Katılımcıların Takip Ettiği Psikoloji Odaklı Televizyon Dizileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 16, katılımcıların insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerine olan ilgilerini göstermektedir. Bu diziler arasında en çok takip edilen “Kırmızı Oda” dizisidir. 92 katılımcı tarafından izlenmekte olan bu dizi, toplam katılımcıların %40,90'ı tarafından takip edilmektedir. İkinci sırada, 72 katılımcı ve %32,00 oranıyla “Masumlar Apartmanı” yer almaktadır. Üçüncü sırada ise %8,44 oranında ilgi gören ve 19 katılımcı tarafından izlenen “Camdaki Kız” bulunmaktadır. Bunu, %8,00 oranı ve 18 katılımcı ile “Kızılılık Şerbeti” izlemektedir. Beşinci sırada, %4,44 oran ve 10 katılımcı ile “Yalı Çapkını” yer almaktadır. Daha az takip edilen diziler arasında, 7 katılımcı ve %3,11 oranla “Çöp Adam” ve aynı oran ve katılımcı sayısına sahip olan “Bambaşka Biri” bulunmaktadır. Katılımcıların tercihlerine dayanan bu tablo, insan psikolojisi ve ruhsal sorunlara odaklanan televizyon dizilerine olan ilgiyi ve bu ilginin dağılımını göstermektedir.

Değişken	F	%
İzleyicileri Etkileme Durumu		
Olumlu	146	50,00
Olumsuz	36	12,30
Kararsız	110	37,70
Toplam	N = 292	100,00

Tablo 17: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicileri Etkileme Durumu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 17, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyen 292 kişinin bu dizilerden nasıl etkilendiklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %50'si (146 kişi) bu tür dizilerden olumlu etkilendiğini belirtirken, %12,3'ü (36 kişi) olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Kararsız olanların oranı ise %37,7'dir (110 kişi). Görüldüğü üzere, bu tür dizilerden olumlu etkilenenlerin oranı, olumsuz etkilenenlerden ve kararsız olanlardan daha fazladır.

Bu bulgular, KM3 ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede dile getirilen ifadelerle de örtüşmektedir. KM3, dizilerde gerçek yaşam hikâyelerinin ele alınmasının ilgi alanına uygun olduğunu ifade ederken, bu tür yapımlardan bir çıkarım elde etmeye çalıştığını ve karakterlerin sorunlarının çözüm süreçlerinin faydalı olduğunu belirtmiştir:

“Hastanede çalışıyorum ve insanların dertlerini dinlemek hoşuma gidiyor. Bu dizilerde de böyle gerçek yaşam hikâyeleri olduğu için, bana çok uygun geliyor. Yani, bu dizilerden bir şeyler çıkarmaya çalışıyorum. Hikâyeleri izlerken bazen

üzülüyorum, ama sorunlara yönelik çözüm yollarının gösterilmesi gerçekten faydalı bir şey. Daha rahat bir durumda olduğumu fark ediyorum, karakterlerin yaşadıklarını düşününce.” (Kadın, 38 Yaş).

Öte yandan, K27’nin görüşleri de, dizilerden olumsuz etkilenen %12,3’lük katılımcı grubunu yansıtmaktadır: “Kırmızı Oda dizisini izlemeye çalıştım, ama çok duygusal biriyim. Olaylar gerçek olduğu için çok üzüldüm. Dizi rüyama bile girdi, devamını getiremedim. Aile olarak hepimiz çok etkilendik. Öyle ki, o dizi ekrana geldiğinde kanalı değiştiriyorduk.” (Kadın, 41 Yaş). Bu görüş, dizilerin bazı izleyicilerde yoğun duygusal etkilere yol açabileceğini ve olumsuz bir deneyim oluşturabileceğini göstermektedir.

Değişken	F	%
Katkı Sağlama Durumu		
Evet	223	76,40
Hayır	35	12,00
Kararsız	34	11,60
Toplam	N = 292	100,00

Tablo 18: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Kendilerini, Geçmişlerini ve Deneyimlerini Sorgulamasına Katkısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 18, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyen 292 kişinin bu tür dizilerin geçmiş yaşantılarını, deneyimlerini ve kendilerini sorgulamalarında nasıl bir katkı sağladığına ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %76,4’ü (223 kişi) bu tür dizilerin geçmiş yaşantılarını, deneyimlerini ve kendilerini sorgulamalarında “evet” katkı sağladığını belirtirken, %12,0’si (35 kişi) “kararsız” olduğunu ve %11,6’sı (34 kişi) ise “hayır” katkı sağlamadığını belirtmiştir.

Bu bulgular, KM13 ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede dile getirilen ifadelerle de örtüşmektedir. KM13, dizilerin farklı yaşantıları ve sıkıntıları ele alarak, kendi yaşamını daha iyi anlamasına ve olaylara daha farklı bir perspektiften bakmasına yardımcı olduğunu ifade etmiştir:

“Bu diziler farklı yaşantıları anlatıyor ve herkesin bir derdi, bir sıkıntısı var. Böyle olunca, aklıma hep şu geliyor: Eğer ben bir sıkıntı yaşıyorsam ya da bir şey içindeysem, başka insanlar da benzer şeyler yaşıyor. Dizilerde daha kötü durumlar

görüyorum ve bu yüzden kendi durumuma şükrediyorum. 'Kendimi boşuna sıkımsam,' diye düşünüyorum.” (Kadın, 49 Yaş).

Değişken	F	%
Bilgileri Artırma Durumu		
Evet	219	75,00
Hayır	33	11,30
Kararsız	40	13,70
Toplam	N = 292	100,00

Tablo 19: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Psikoloji ve Ruh Sağlığı Bilgilerini Artırma Durumu

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 19, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyen 292 kişinin bu tür dizilerin psikoloji ve ruh sağlığı ile ilgili bilgilerini artırma durumunun frekans ve yüzde dağılımlarını göstermektedir. Katılımcıların %75,0'si (219 kişi) bu tür dizilerin psikoloji ve ruh sağlığı ile ilgili bilgilerini “evet” artırdığını belirtirken, %11,3'ü (33 kişi) “hayır” artırmadığını ve %13,7'si (40 kişi) ise “kararsız” olduğunu belirtmiştir.

Bu bulgular, KM3 ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede dile getirilen ifadelerle de desteklenmektedir. KM3, dizilerin psikolojik sorunları olan insanlara karşı empati duygusunu geliştirdiğini ve bu dizilerin ruh sağlığı ile ilgili bilgilerini artırmada etkili olduğunu ifade etmiştir:

“Dizilerde benzer konuları yaşayan insanlarla gerçek hayatta karşılaştığımda daha fazla empati kuruyorum. Yani, şunu söyleyebilirim herhalde: Dizi izlemek beni sorun yaşayan insanlara karşı daha duyarlı hale getirdi. Özellikle psikolojik dizileri izledikten sonra, psikolojik sorun yaşayan insanların yaşamlarına dair daha fazla şey öğrendim. Empati duygumun gelişmesi de bununla alakalıdır, yani öyle düşünüyorum.” (Kadın, 38 Yaş).

Ayrıca, KM12'nin şu görüşleri de bu durumu desteklemektedir:

“Bu tür dizilerden hoşlanıyorum. Dizilerde işlenen olaylar etkileyici oluyor ve bazen yeni bilgiler edinmemizi sağlıyor. Ruh halim üzerinde çok büyük bir etkisi olmasa da, diziyi izlerken ister istemez duygularınız değişiyor. Yaşanan duygu yoğunluğu ve bu anlık değişimler, dizi bittiği anda etkisini kaybediyor.” (Erkek, 43 Yaş).

4.2.2. Demografik ve Belirli Değişkenlerin Dizi İzleme Motivasyonlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Hipotez Testleri

	Değişken	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
	Takip E.				t	sd	p
Başa çıkma	Evet	379	15,6913	5,69992	1,792	519	,074
	Hayır	142	14,6901	5,62187			
Zenginleştirme	Evet	379	11,3747	4,10858	1,898	519	,058
	Hayır	142	10,6338	3,56396			
Sosyal	Evet	380	6,0026	2,80924	2,884	520	,004
	Hayır	142	5,2606	2,00595			
Duygusal gelişim	Evet	380	8,3368	2,40650	1,783	520	,075
	Hayır	142	7,9155	2,39234			

Tablo 20: Gerçek İnsan Hikâyelerini Konu Edinen Dizileri İzleyen ve İzlemeyenlerin Dizi İzleme Motivasyonlarının Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 20, gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip eden ve etmeyen izleyicilerin “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını karşılaştırmak üzere bağımsız grup t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz, ‘Gerçek insan hikâyelerini konu edinen dizileri izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır’ şeklinde ifade edilen Hipotez 1a çerçevesinde yürütülmüştür. Başa çıkma alt boyutunda ($t = 1,792$, $df = 519$, $p = 0,074$), zenginleştirme alt boyutunda ($t = 1,898$, $df = 519$, $p = 0,058$) ve duygusal gelişim alt boyutunda ($t = 1,783$, $df = 520$, $p = 0,075$) gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip eden ve etmeyen izleyiciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ancak sosyal alt boyutunda ($t = 2,884$, $df = 520$, $p = 0,004$) gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin puanları (ortalama 6,0026) takip etmeyenlerin puanlarına (ortalama 5,2606) kıyasla anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin lehine bir durumu yansıtmaktadır. Bu sonuçlara göre **Hipotez 1a** doğrulanmıştır.

Son zamanlarda Türkiye'deki dizi filmler, “gerçek hayat hikayesi” temasıyla öne çıkmakta, bu dizilerin isimleri, etiketleri ve karakterleri sıkça sosyal medyada gündem olmakta ve en çok konuşulanlar listesine girmeyi başarmaktadır (Aslantaş, 2021). Bu

bağlamda gerçek insan hikâyelerini konu edinen dizilerin izleyicilere sağladığı güçlü sosyal etkileşim imkânları dikkate değerdir. Flayelle ve diğerleri (2017) yaptıkları bir odak grup çalışmasına dayanarak, TV dizisi izleme alışkanlıklarının sosyal etmenlerle şekillendiğini belirlemiştir. Bu çalışmada katılımcılar, TV dizilerinin sosyal etkileşim ve arkadaş önerileriyle desteklenen bir trend olduğunu ifade etmişlerdir. Yeni bölümlerin yayınlanması sırasında canlı zaman içinde tartışma konusu sağladığını da vurgulamışlardır. Ayrıca, TV dizisi izlemenin bazı katılımcılar için partnerleriyle zaman geçirme şekli olduğu ve bu durumun genelde sadakatle ilişkilendirildiği ortaya konmuştur.

Tablo 20'nin bulguları, gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Analiz sonuçlarına göre, bu tür dizileri takip eden izleyicilerin sosyal alt boyutta puanları, takip etmeyenlere göre anlamlı derecede yüksektir. Bu sonuç, gerçek hayat hikâyelerine dayanan dizilerin, izleyiciler arasında sosyal etkileşimi teşvik ettiğini göstermektedir. Flayelle ve arkadaşlarının (2017) odak grup çalışmasının sonuçlarıyla paralellik gösteren bu durum, gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerinin, sosyal çevre tarafından desteklenen bir eğlence biçimi olarak kabul gördüğünü ve sosyal etkileşim için bir platform sağladığını göstermektedir.

Bu sonuçlar, dizi izlemeyi bir sosyalleşme aracı olarak gördüğünü ifade eden KP19'un görüşleriyle de örtüşmektedir. KP19, dizilerin sosyal yaşam ve ilişkiler üzerinde nasıl etkili olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Dizileri izlerken bazen 'Ben olsam böyle yapmazdım' ya da 'Böyle davranırdım' diye düşünüyorum. Hâlbuki gerçek hayatta benzer durumlarla karşılaştığımda, dizilerdeki hikâyelerin bana bir tür ön hazırlık sağladığını fark ediyorum. Yani, diziler aslında hayatımızı etkiliyor ve bir şekilde hayat deneyimi kazanmamıza da katkı sağlıyor. Mesela, psikoloji odaklı dizilerden konuşursam, bir çocuğa nasıl davranmam gerektiği konusunda bir şeyler sağlıyor bu diziler bana. Ayrıca, bir öğretmen olarak öğrencilerime karşı tutumlarımda da bu dizilerin olumlu katkı sağladığını söyleyebilirim.” (Kadın, 40 Yaş).

KP19'un bu sözleri, özellikle gerçek hayattan esinlenen psikoloji odaklı dizilerin bireylerin sosyal ilişkilerine ve hayat deneyimi kazanmalarına olan etkilerini vurgularken, bu dizilerin bireysel farkındalık ve sosyal etkileşim üzerindeki pozitif etkilerini de doğrulamaktadır.

	Değişken Takip E.	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
					t	sd	p
Başa çıkma	Evet	291	16,1821	5,90714	3,482	519	,001
	Hayır	230	14,4522	5,26045			
Zenginleştirme	Evet	291	11,8007	4,14581	4,114	519	,000
	Hayır	230	10,3783	3,60984			
Sosyal	Evet	292	6,1233	2,91433	3,179	520	,002
	Hayır	230	5,3913	2,16642			
Duygusal gelişim	Evet	292	8,4829	2,31899	2,805	520	,005
	Hayır	230	7,8913	2,48162			

Tablo 21: Psikoloji Odaklı Dizileri İzleyen ve İzlemeyenlerin Dizi İzleme

Motivasyonlarının Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 21, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini takip eden ve etmeyen izleyicilerin “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını karşılaştırmak üzere bağımsız grup t-testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analiz, “Psikoloji odaklı dizileri izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 1b çerçevesinde yürütülmüştür. Başa çıkma alt boyutunda ($t = 3,482$, $df = 519$, $p = 0,001$), zenginleştirme alt boyutunda ($t = 4,114$, $df = 519$, $p = 0,000$), sosyal alt boyutunda ($t = 3,179$, $df = 520$, $p = 0,002$) ve duygusal gelişim alt boyutunda ($t = 2,805$, $df = 520$, $p = 0,005$) insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin puanları, takip etmeyen izleyicilerin puanlarına kıyasla istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuçlar, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini takip eden izleyicilerin lehine bir durumu göstermektedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 1b** doğrulanmıştır.

Canpolat’ın (2022) çalışması da psikoloji odaklı dizilerin, gerçek insan hikâyelerine dayanarak psikolojik temaları ele aldığı için izleyicilerin dikkatini çektiğini ve özellikle anneler tarafından ilgiyle takip edildiğini ortaya koymaktadır. Yine Dursun’a (2024) göre, son yıllarda televizyon kanallarında psikolojik türdeki dizilere olan ilgi belirgin şekilde artmış, bu tür yapımlar giderek daha fazla tercih edilerek yüksek izlenme oranlarına ulaşmıştır. Bu durum, izleyicilerin bu dizileri izlemeleri için çeşitli nedenlere sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu bulgular, KM5, KM6 ve KP19’un izleyici

görüşleriyle de desteklenmektedir. KM5, bu tür dizileri izlerken karakterlerle empati kurduğunu ve dizilerin kendisine duygusal bir bağ kattığını ifade etmiştir: “Televizyon dizilerini izlerken genelde oyunculuga ve dizinin duyguyu ne kadar yansıttığına dikkat ediyorum. Bazen karakterlere empati duyuyorum, hatta bu empati zamanla sempatiye dönüşüyor. Duygusal bir yapım var, o yüzden bu diziler bana çok uygun...” (Kadın, 44 Yaş).

KM6 ise, Masumlar Apartmanı, Kırmızı Oda ve Camdaki Kız dizilerini izlerken üzüntü ve çaresizlik hissettiğini belirtmiş, ancak bu dizilerin kendisine empati ve hassasiyet kazandırdığını ifade etmiştir:

“Masumlar Apartmanı, Kırmızı Oda, bir de Camdaki Kız’ı izledim. İzlerken bazen üzüldüm, çaresiz hissettiğim anlar da oldu. Ama, hani bu dizilerin bana kattığı şeyler de var. Mesela, ön yargılı olmamayı ya da insanların sorunlarına daha çok empati kurmayı öğrendim diyebilirim. Bir de daha hassas biri olmama da katkısı olmuştur herhalde bu dizilerin.” (Kadın, 25 Yaş).

KP19 ise, gerçek yaşamdan esinlenen bu dizilerin, izleyiciyi derinlemesine etkilediğini ve bu dizilerin izleme nedenlerini artırdığını şu sözlerle dile getirmiştir:

“Kırmızı Oda dizisini izledim, Masumlar Apartmanı’ndan farklıydı. Her üç bölümde bir karakter değişiyordu, hep aynı konu üzerinde gitmiyordu. Gerçekten yaşanmış olayları anlattığı için bana daha samimi geldi. ‘İnsanlar gerçekten böyle şeyler yaşamış mı?’ diye düşündüm. Özellikle karakterlerin yaşadıkları ve psikiyatristin onları nasıl tedavi ettiği çok ilgimi çekti. Kendime daha yakın hissettiğim için izlemeye devam ettim.” (Kadın, 40 Yaş).

Bu izleyici görüşleri, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen dizilerin izleyicilerinin dizi izleme motivasyonlarının yalnızca eğlence arayışıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda başa çıkma stratejileri geliştirme, sosyal etkileşim kurma, duygusal gelişim sağlama ve kişisel farkındalıklarını artırma gibi daha derin sebeplere dayandığını ortaya koymaktadır. Öte yandan, K20'nin farklı bir bakış açısı da dikkate değerdir: “Bu tür dizileri düzenli takip etmiyorum ama Masumlar Apartmanı’yla Kırmızı Oda’yı biliyorum. Kırmızı Oda’da psikoloğun hastalarıyla görüşmeleri falan vardı. Bence bu diziler, hasta olmayan insanlara bir şeyler katıyor. Ama bazı sahneler, özellikle hastaların durumuna göre, kötü hissettirebilir insanı...” (Kadın, 24 Yaş). Bu görüş, bu tür dizilerin bazı izleyiciler üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

	Değişken Takip E.	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
					t	sd	p
Başa çıkma	Evet	259	16,3591	5,78209	3,799	519	,000
	Hayır	262	14,4885	5,45250			
Zenginleştirme	Evet	259	11,7606	4,14708	3,387	519	,001
	Hayır	262	10,5916	3,72076			
Sosyal	Evet	259	6,1853	2,98128	3,342	520	,001
	Hayır	263	5,4221	2,18090			
Duygusal gelişim	Evet	259	8,4981	2,35490	2,612	520	,009
	Hayır	263	7,9506	2,43257			

Tablo 22: Masumlar Apartmanı İzleme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları T-Testi Sonuçları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 22’de sunulan t testi sonuçlarına göre, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip etme durumunun “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği”nin dört alt boyutunda da anlamlı bir farkı olduğu görülmektedir. Bu analiz, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerle izlemeyenler arasında dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 1c çerçevesinde yürütülmüştür. “Masumlar Apartmanı” dizisini takip edenler ile takip etmeyenler arasında başa çıkma ($t = 3,799$, $df = 519$, $p = 0,000$), zenginleştirme ($t = 3,387$, $df = 519$, $p = 0,001$), sosyal ($t = 3,342$, $df = 520$, $p = 0,001$) ve duygusal gelişim ($t = 2,612$, $df = 520$, $p = 0,009$) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılık, diziyi takip edenlerin lehinedir. Yani, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip edenler, diziyi takip etmeyenlere göre dört alt boyutta da daha yüksek ortalama puanlara sahip olduğu görülmektedir. Bu, dizinin izleyicilerinin başa çıkma (16,3591), zenginleştirme (11,7606), sosyal (6,1853) ve duygusal gelişim (8,4981) alanlarında diziyi izlemeyenlere (sırasıyla 14,4885; 10,5916; 5,4221; 7,9506) kıyasla daha fazla fayda sağladığını göstermektedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 1c** doğrulanmıştır.

Medya psikologları, stresli durumlarla başa çıkmada medya kullanımının önemini ve kriz zamanlarında medya kullanımının psikolojik bir kaynak olarak potansiyel önemini vurgulamışlardır (Watson, 2016). Son çalışmalar, Covid-19 pandemisinden kaynaklanan akut stres ve anksiyetenin medyayı bir başa çıkma aracı olarak kullanma eğilimiyle ilişkilendirildiğini ve bazı medya başa çıkma stratejilerinin psikolojik refahla

ilişkilendirildiğini göstermiştir (Eden vd., 2020). Erdoğan'a (2021) göre, Türkiye'de, Covid-19 pandemisi sırasında getirilen kısıtlamalarla birlikte dizi izleme alışkanlığı ve psikoloji temalı dizilere (Kırmızı Oda, Masumlar Apartmanı, Sadakatsiz, Doğduğun Ev Kaderindir, Bir Başkadır) olan ilgi artmıştır. Bireyler, uzun süre evde kalmak zorunda olmanın neden olduğu boşluk hissiyle başa çıkmak için kendilerini daha iyi ifade edebilecekleri dizilere yönelmişlerdir (Erdoğan, 2021).

Bu bulgular, KM14'ün izleyici görüşleriyle de desteklenmektedir. KM14, “Masumlar Apartmanı” dizisinin özellikle pandemi döneminde dikkatini çektiğini belirtmiş ve dizinin karakterlerinden Safiye'nin davranışlarını ilginç bulduğunu ifade etmiştir:

“Masumlar Apartmanı dizisini izledim. Pandemi döneminde başlamıştı bu dizi. Temizlik hastası bir kadın vardı içinde, davranışları bana çok ilginç geldi. 'Hayatta böyle insanlar var mıymış gerçekten?' diye düşündüm. Hatta, bir ev hanımı olarak Safiye'nin muslukta her şeyi sayarak yıkaması falan bana komik geliyordu. Bu farklılık yüzünden izlemeye devam ettim.” (Kadın, 45 Yaş)

“Masumlar Apartmanı” dizisi de pandemi dönemi ve sonrasında yayınlanmış ve yüksek izlenme oranları elde etmiştir (Televizyon İzleme Araştırmaları [TİAK], 2021). Yine diğer psikoloji odaklı diziler de bu dönemde popüler olmuştur. Tablo 21 ve Tablo 22 birlikte değerlendirildiğinde; “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler başa çıkma, zenginleştirme, sosyal, duygusal gelişim alanlarında diğer türlerdeki dizileri izleyenlerden daha yüksek puanlar almıştır. Ve yine insan psikolojisi ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyenler de benzer şekilde bütün alt boyutlarda diğer türlerdeki dizileri izleyenlerden daha yüksek puanlar almıştır. Bu durum, başa çıkma motivasyonu bağlamında değerlendirildiğinde, stresli durumlarla veya bir krizle başa çıkmak açısından “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin psikolojik ihtiyaçları tatmin etme ve başa çıkma mekanizmalarını destekleme potansiyeline işaret eder, dolayısıyla izleyicilerin psikolojik refahını artırabilir.

Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini düzenli olarak izleyen KM12'nin dizi izleme sebeplerini açıkladığı görüşleriyle de desteklenmektedir. KM12, dizi izleme motivasyonlarını şu şekilde ifade etmiştir: “İşten eve gelince, işin stresini atmak ve kafamı biraz dağıtmak için dizi izliyorum. Dizideki hikâye güzel anlatılıyorsa, diziyi kaçırmamaya çalışıyorum. Anlatılan şeyler ilgimi çekiyorsa da izlemeye devam ediyorum.” (Erkek, 43 Yaş).

Ayrıca “Masumlar Apartmanı” dizisini ve psikoloji odaklı dizileri takip edenlerin zenginleştirme alt boyutu puanlarının diğer dizileri takip edenlere göre daha yüksek olması, bu dizilerin içerik özelliklerinin bu motivasyonu karşılayan niteliklere sahip olmasından kaynaklanıyor olabilir. Çünkü zenginleştirme motivasyonu, insanların TV dizileri gibi medya içeriklerini izlerken kişisel gelişimlerine katkı sağlama amacıyla bu içeriklere yönelmelerini ifade eder. Bu motivasyon, TV dizilerinin izleyicilere sunulan bilgi, duygu ve anlamlı mesajlar aracılığıyla entelektüel ve duygusal anlamda zenginleştirici bir deneyim sunabileceği düşüncesine dayanır. Flayelle ve arkadaşlarına (2019) göre zenginleştirme, medya psikolojisi bağlamında, medya deneyimlerinin bireylerin bilgi, görüşler, duygusal durum ve genel yaşam deneyimleri üzerinde olumlu etkiler yaratabileceği fikrini ifade eder. Bu motivasyon, medya tüketiminin sadece eğlence amacıyla değil, aynı zamanda kişisel gelişim ve yaşam deneyimlerinin zenginleştirilmesi için de kullanılabileceği fikrini içerir. Bu bulgular, KM8’in dizi izleme deneyimlerini açıkladığı şu görüşleriyle de desteklenmektedir:

“Masumlar Apartmanı’nı evde herkes izliyordu, o yüzden ben de izlemeye başladım. Başta pek ilgimi çekmiyordu, ama konuya alıştıkça hoşuma gitmeye başladı. Karakterlerin psikolojik sorunları falan vardı, bir de daha önce bilmediğim rahatsızlıklar hakkında bir şeyler öğrenmek ilginç oldu yani benim için.” (Erkek, 46 Yaş).

Pittman ve Sheehan’ın (2015) yaptığı bir çalışmaya göre, izleyiciler sosyal bağlarını güçlendirmek ve ortak bir deneyim paylaşmak için TV dizilerini takip etmektedir. Bu çalışmada özellikle vurgulanan nokta, izleyicilerin dizi izleme deneyimlerini sosyal etkileşim araçlarıyla paylaşmalarıdır. Bunlar, dizi hakkında arkadaşlarıyla veya aile üyeleriyle tartışmak, sosyal medya platformlarında yorum yapmak ve çevrimiçi topluluklara aktif olarak katılmak gibi aktiviteleri içerir. Tablo 21 ve Tablo 22’nin sonuçlarına göre sosyal etkileşimin dizi izlemek için güçlü bir motivasyon olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sosyal etkileşimin dizi izleme deneyiminde önemli bir rol oynadığı ve izleyicilerin dizi izleme alışkanlıklarını sosyal etkileşim araçlarıyla paylaştıkları göz önüne alındığında, psikoloji odaklı dizileri takip eden ve “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerin sosyal alt boyut puanlarının yüksek olması anlamlıdır. Bu yüksek puanlar, izleyicilerin bu dizileri izlerken sosyal bağlarını güçlendirdiğini ve ortak bir deneyimi paylaşmanın yanı sıra dizinin içeriği üzerine arkadaşlarıyla, aile üyeleriyle veya çevrimiçi topluluklarda etkileşime girdiğini gösterir.

Bu durum, belirli dizi türlerinin (psikoloji odaklı televizyon dizilerinin) izleyiciler arasında güçlü bir sosyal etkileşim ve bağlantı sağladığını işaret etmektedir.

Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen KM8, KM2 ve KM14’ün dizi izleme nedenlerini açıkladığı görüşlerle de uyumludur. KM8, dizi izleme nedenlerini şu sözlerle açıklamıştır: “Eve geldiğimde çocuklarımla ve eşimle birlikte, ortak bir şey yapmak için televizyon dizileri izliyorum. Gün boyu yaşadığım yorgunluk ve stresi atmak için dizilerin baya etkili olduğunu düşünüyorum. Genelde evdekilerin ortak ilgi alanlarına göre bir şeyler seçiyoruz zaten...” (Erkek, 46 Yaş). Benzer şekilde, KM2 de dizi izleme alışkanlıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “Gündüzleri televizyon izlemiyorum, ev işleri yaparken genelde müzik dinliyorum. Çocuklar okuldan, eşim de işten geldikten sonra onlarla ilgileniyorum. İşler bitince eşimle televizyon izliyoruz. Bazen diziler ilgimizi çekiyor ve genelde birlikte bir şeyler izliyoruz...” (Kadın, 45 Yaş). KM14 ise, ailece dizi izlemeyi kış akşamları için eğlenceli bir etkinlik olarak tanımlamıştır: “Kış akşamları ailemle oturup televizyon dizileri izliyoruz. Hem eğleniyoruz hem de birlikte vakit geçirmek için güzel bir şey oluyor...” (Kadın, 45 Yaş).

Flayelle ve diğerlerine (2019) göre herhangi bir hobi veya boş zaman etkinliği gibi dizi izlemek öncelikle eğlence ihtiyacını karşılamakta, dolayısıyla mutluluk duygusunun artmasına ve olumlu duygulanımlara yol açmaktadır. Bu bağlamda dizi izleme, insanların duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için tercih ettiği bir aktivitedir. Zillmann'ın duygu yönetimi teorisine göre, bireyler bu aktiviteyi olumlu duygularını artırmak veya sürdürmek amacıyla seçerler (Zillmann, 2000). Belirli dizilerin seçilmesi, Reinecke'nin de belirttiği gibi, pozitif duygusal deneyimi maksimize etmeye yönelik bir strateji olarak görülebilir (Reinecke, 2016). Örneğin, kişi belirli bir dizi izleyerek empati geliştirebilir veya karakterlerin yaşadığı duygusal deneyimlerden öğrenerek kendi duygusal zekasını geliştirebilir. Bu şekilde, dizi izleme, insanların duygusal gelişimini teşvik edebilir ve duygusal zekâlarını artırabilir. İzleyicilerin bu kapsamdaki dizi izleme motivasyonu Flayelle ve diğerleri (2017, 2019) tarafından duygusal gelişim motivasyonu olarak tespit edilmiştir.

Tablo 21 ve Tablo 22’nin sonuçlarına göre psikoloji odaklı televizyon dizilerini ve “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerin duygusal gelişim puanlarının yüksek olması, bu dizilerin izleyiciler üzerindeki etkisinin derinliğini yansıtmaktadır.

Bu bağlamda bu tür diziler, karmaşık karakterler ve derinlemesine işlenen duygusal konularıyla izleyiciyi etkileyerek, empati yeteneğini güçlendirebilir ve duygusal zekayı artırabilir. Özellikle “Masumlar Apartmanı” gibi ruhsal sorunları konu edinen diziler, izleyicilerin kendi duygusal deneyimlerini anlamalarına ve duygusal gelişimlerini desteklemelerine yardımcı olabilir. Bu durum, izleyicilerin bu tür dizileri takip etmelerinin sadece eğlence amaçlı olmadığını, aynı zamanda duygusal sağlamlık ve gelişim için bir kaynak olarak gördüklerine işaret etmektedir. Bu bağlamda, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin ve özellikle “Masumlar Apartmanı” gibi belirli dizilerin, izleyicilerin duygusal gelişimine olumlu katkıda bulunabileceği düşünülebilir.

Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen KM7, KM11 ve KM5'in dizi izleme motivasyonlarını açıkladıkları görüşlerle de uyumludur. KM7, dizi izleme nedenlerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Günlük hayatımda boş zamanlarımı değerlendirmek için televizyon dizileri izliyorum. Genelde akşam 8 ile 11 arasında bu diziler oluyor. Eğlenceli bulduğum için izliyorum zaten. Bir de yaşanmış olayları anlatan bazı dizilerle bağ kuruyorum. O yüzden bu tür dizileri düzenli takip ediyorum.” (Kadın, 39 Yaş).

Benzer şekilde, KM11 dizi izleme alışkanlıklarını şu şekilde açıklamıştır:

“Akşamları genelde eğlenmek, güzel zaman geçirmek için televizyon dizilerini izliyorum. Yani, daha çok romantik komedi dizilerini tercih ediyorum, çünkü öyle diziler beni eğlendiriyor. Bazen drama dizilerine de bakıyorum. Böyle kendi hayatıma benzeyen konular olunca, daha çok ilgimi çekiyor ve empati kuruyorum.” (Kadın, 45 Yaş).

KM5 ise, dizilerin kendisi için bir rahatlama aracı olduğunu ifade etmiştir:

“Kışın havalar soğuk olduğu için çok fazla dışarı çıkamıyorum. İşten eve geldiğimde, biraz kafamı dağıtmak ve rahatlamak için televizyon dizilerini izliyorum. Dizilerdeki hikâyeler kurgusal ama duyguyu yoğun bir şekilde veriyorlar, bu da beni iyi hissettiriyor. Gündelik stresleri düşünmememi sağlıyor, bu yüzden televizyon dizilerini tercih ediyorum.” (Kadın, 44 Yaş).

Diğer taraftan, K27, bu diziye izlemediğini belirterek psikoloji odaklı dizilerin bazı izleyicilerde olumsuz duygusal tepkilere yol açabileceğini şu şekilde ifade etmektedir: “Bu diziye takip etmedim. Ama sosyal medyada gördüğüm kısa özetlere göre, aile içindeki travmaları ele alan bir dizi. Konu bana biraz bunaltıcı geldi, o yüzden izlemeyi tercih etmedim.” (Kadın, 41 Yaş). K27'nin bu görüşü, psikoloji odaklı dizilerin bazı

izleyicilerde olumsuz bir izlenim yaratabileceğini ve bu tür dizilerin herkes için aynı derecede çekici olmadığını ortaya koymaktadır.

Ayrıca, K25'in ifadeleri de bu noktaya işaret etmektedir. K25, bu dizileri takip etmemesinin nedenini şu şekilde açıklamaktadır: “Son zamanlarda bu tür dizilerin sıkça konuşulduğunu söyleyebilirim. Çok fazla bilgim yok aslında. Ama bu tür dizilerde genelde travmatik şeyler anlatılıyor. Böyle hikâyeleri izleyince üzüliyorum. O yüzden, bu tür dizileri izlemiyorum.” (Erkek, 56 Yaş). Bu görüşler, psikoloji odaklı dizilerin bazı izleyicilerde duygusal rahatsızlık yaratabileceğini ve bu nedenle tercih edilmeyebileceğini düşündürmektedir.

	Gruplar Etkileme D.	n	$\bar{X}$	ss	ANOVA		LSD Test*
					F	p	
Başa çıkma	Olumlu (1)	145	16,2069	6,29362	,994	,371	-
	Olumsuz (2)	36	17,3611	5,52993			
	Kararsız (3)	110	15,7636	5,48213			
Zenginleştirme	Olumlu (1)	145	12,6483	4,16922	6,259	,002	1 > 2 1 > 3
	Olumsuz (2)	36	10,9444	4,04224			
	Kararsız (3)	110	10,9636	3,95137			
Sosyal	Olumlu (1)	146	6,3973	3,14145	1,306	,273	-
	Olumsuz (2)	36	5,9167	1,94753			
	Kararsız (3)	110	5,8273	2,85059			
Duygusal gelişim	Olumlu (1)	146	8,6507	2,29720	,769	,464	-
	Olumsuz (2)	36	8,2778	2,22468			
	Kararsız (3)	110	8,3273	2,38154			

Tablo 23: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicileri Etkileme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 23, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerinin izleyicileri etkileme durumuna göre “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını belirlemek üzere yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçlarını içermektedir. Bu analiz, “Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, dizilerin kendileri üzerindeki etkilerini nasıl değerlendirdiğine bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 2a çerçevesinde yürütülmüştür. ANOVA sonuçlarına göre, etkileme durumları arasında zenginleştirme alt boyutunda (F

= 6,259, $p = 0,002$) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. LSD testi sonuçlarına göre, zenginleştirme alt boyutunda olumlu etkilenen izleyicilerin olumsuz etkilenen izleyicilere ve kararsız izleyicilere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Diğer alt boyutlar olan başa çıkma ($F = 0,994$, $p = 0,371$), sosyal ($F = 1,306$, $p = 0,273$) ve duygusal gelişim ($F = 0,769$, $p = 0,464$) alt boyutlarında ise etkileme durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu sonuçlar, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyenler arasında, etkilenme durumuna göre zenginleştirme alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Olumlu etkilenen izleyicilerin diğerlerine kıyasla daha yüksek puan aldığı göz önüne alındığında, **Hipotez 2a** doğrulanmıştır.

Psikoloji temalı dizi ve filmlerin izleyiciler üzerindeki etkileri literatürde de vurgulanmaktadır. Canpolat'ın (2022) çalışması, bu tür yapımların izleyicilerin psikolojik farkındalıklarını artırdığını, empati becerilerini geliştirdiğini ve bireysel anlamda olumlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular, KP17'nin izleyici görüşleriyle de desteklenmektedir. KP17, Kırmızı Oda dizisini izleyerek farklı insanların psikolojik sorunları ve hayat hikâyelerinden bir şeyler öğrendiğini belirtmiştir: “Kırmızı Oda dizisinin bütün bölümlerini izledim. Farklı insanların yaşadığı acılar, psikolojik sorunlar ve hayat hikâyeleri hoşuma gidiyor. Gerçek hayattan alınan bu hikâyelerden bir şeyler öğrendiğimi düşünüyorum.” (Erkek, 41 Yaş). KP17'nin bu görüşü, olumlu etkilenen izleyicilerin zenginleştirme alt boyutunda daha yüksek puan aldığını gösteren ANOVA sonuçlarını desteklemektedir. İzleyicilerin dizilerden elde ettiği bu zenginleştirici deneyimler, dizilerin yalnızca bir eğlence unsuru değil, aynı zamanda bilgi ve farkındalık sağlayan bir görsel-ışitsel anlatı formu olduğunu vurgulamaktadır.

Diğer taraftan, K22, psikoloji odaklı dizilerin bazı izleyicilerde olumsuz duygusal tepkilere yol açabileceğini söylemektedir:

“Bu dizilerde genelde çocukken sıkıntılar yaşayan insanların hikâyeleri anlatılıyor. Bu karakterler büyüdüklerinde psikolojik sorunlar yaşıyor. Çevremizde de var böyle insanlar. Yani, bu tür diziler gerçek hayattan alınmıyor. Halbuki ben bu dizilerden olumsuz etkileniyorum, yani o yüzden pek izlemeyi tercih etmiyorum.”
(Kadın, 30 Yaş).

K22'nin bu görüşü, KP17'nin olumlu deneyimlerinin aksine, izleyicilerin dizi izleme motivasyonları ve tepkilerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini vurgulamaktadır. Ayrıca

K25'in görüşleri de bu durumu desteklemektedir. K25, psikoloji odaklı dizilerden uzak durma nedenini şu şekilde açıklamaktadır: “Dizi dram türündeyse, cidden etkileniyorum, psikolojim bozuluyor. Etkisi de öyle hemen geçmiyor. Dram izlerken, kendi hayatımdaki kötü şeyler geliyor aklıma; bazen gece uyuyamıyorum bile. O yüzden böyle dram dizilerini pek izlemiyorum, komedi şeyleri izliyorum daha çok.” (Erkek, 56 Yaş).

Bu görüşler, psikoloji odaklı dizilerin bazı izleyicilerde duygusal rahatsızlıklara yol açabileceğini ve bu nedenle bazı bireyler tarafından tercih edilmediğini göstermektedir.

	Gruplar		n	$\bar{X}$	ss	ANOVA		LSD
	K. Sağlama					F	p	
Başa çıkma	Evet	(1)	222	16,4144	5,97426	,793	,453	-
	Hayır	(2)	35	15,1714	5,94329			
	Kararsız	(3)	34	15,7059	5,43574			
Zenginleştirme	Evet	(1)	222	12,3153	3,84774	9,723	,000	1 > 2 3 > 2
	Hayır	(2)	35	9,1714	4,29422			
	Kararsız	(3)	34	11,1471	4,83129			
Sosyal	Evet	(1)	223	6,1928	2,89976	,335	,716	-
	Hayır	(2)	35	5,7714	2,88083			
	Kararsız	(3)	34	6,0294	3,09922			
Duygusal gelişim	Evet	(1)	223	8,6143	2,27880	2,074	,128	-
	Hayır	(2)	35	7,7714	2,40203			
	Kararsız	(3)	34	8,3529	2,42315			

Tablo 24: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Öz Değerlendirme Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 24, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerinin izleyicilerin geçmiş yaşantılarını, deneyimlerini ve kendilerini sorgulamalarına katkıda bulunma durumunu incelemektedir. Bu analiz, “Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, geçmiş yaşantı ve deneyimlerine bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 2b çerçevesinde yürütülmüştür. Başa çıkma, sosyal ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı bir fark

gözlenmemiştir (sırasıyla $p = 0,453$, $p = 0,716$, $p = 0,128$). Ancak zenginleştirme alt boyutunda ($F = 9,723$, $p = 0,000$) gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Zenginleştirme alt boyutunda “Evet” diyenlerin “Hayır” diyenlerden ve ayrıca “Kararsızım” diyenlerin “Hayır” diyenlerden daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu sonuçlar, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyenler arasında, öz değerlendirme durumuna göre zenginleştirme alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Kendini sorgulamada katkı sağladığını belirten izleyicilerin ve kararsız olduğunu ifade edenlerin, katkısı olmadığını belirtenlere kıyasla daha yüksek puan aldığı göz önüne alındığında, **Hipotez 2b** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, psikoloji odaklı dizileri takip eden KM6'nın söyledikleriyle de uyumludur. KM6, izlediği dizilerde kendi hayatına benzer şeyler gördüğünde daha yoğun hisler yaşadığını belirtmiştir:

“Ben dizileri izlerken daha mantıklı, gerçeğe yakın olanları tercih ediyorum. Hayal ürünü dizilerde ilgimi çabuk kaybediyorum. Belki de kendi hayatıma yakın şeyler beni daha çok çekiyor. Kendi yaşamıma benzeyen bir şey gördüğümde, daha yoğun duygular oluyor. Yani, aslında dizi izleme tercihlerim biraz da kendimi ifade etme şeklim bence.” (Kadın, 25 Yaş).

KM6'nın bu ifadeleri, zenginleştirme alt boyutunda elde edilen sonuçları desteklemekte ve psikoloji odaklı dizilerin izleyicilere kendilerini daha iyi ifade etme ve yaşamlarına benzer deneyimler üzerinden anlam çıkarma fırsatı sunduğunu göstermektedir.

	Gruplar		<i>n</i>	$\bar{X}$	<i>ss</i>	ANOVA		LSD Test*
	B. Artırma					<i>F</i>	<i>p</i>	
Başa çıkma	Evet	(1)	218	16,4220	5,91147	1,160	,315	-
	Hayır	(2)	33	16,1818	6,60707			
	Kararsız	(3)	40	14,8750	5,20940			
Zenginleştirme	Evet	(1)	218	12,6468	3,88771	20,707	,000	1 > 2
	Hayır	(2)	33	9,0000	3,78319			1 > 3
	Kararsız	(3)	40	9,5000	3,98716			
Sosyal	Evet	(1)	219	6,3333	2,97132	2,583	,077	-
	Hayır	(2)	33	5,2121	1,89996			
	Kararsız	(3)	40	5,7250	3,15406			
Duygusal gelişim	Evet	(1)	219	8,6895	2,24516	3,647	,027	1 > 3
	Hayır	(2)	33	8,0000	2,34521			
	Kararsız	(3)	40	7,7500	2,53943			

Tablo 25: Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyicilerin Psikoloji ve Ruh Sağlığı Bilgilerini Artırma Durumuna Göre Dizi İzleme Motivasyonları Üzerine ANOVA ve LSD Testi Sonuçları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 25, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu alan dizilerin izleyicilerin psikoloji ve ruh sağlığı ile ilgili bilgilerini artırıp artırmadığını inceliyor. Bu analiz, “Psikoloji odaklı dizileri izleyen bireylerin, bu dizilerin psikoloji ve ruh sağlığı bilgilerini artırıp artırmadığına ilişkin algılarına bağlı olarak dizi izleme motivasyonları puanlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 2c kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bilgi artırma durumuna göre başa çıkma ve sosyal alt boyutlarında anlamlı bir fark görülmezken, zenginleştirme alt boyutunda ($F = 20,707$, $p = 0,000$) “Evet” diyenlerin “Hayır” ve “Kararsız” diyenlerden, duygusal gelişim alt boyutunda ($F = 3,647$, $p = 0,027$) ise “Evet” diyenlerin “Kararsız” diyenlerden daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu sonuçlar, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini izleyenler arasında, bilgi artırma durumuna göre zenginleştirme ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, **Hipotez 2c** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, psikoloji odaklı dizileri de izleyen KM12'nin izleyici görüşleriyle desteklenmektedir. KM12, dizilerin insanlara dair farkındalığını artırdığını ve daha önce fark edemediği konuları değerlendirme biçimini değiştirdiğini ifade etmiştir: “Daha önce de söylediğim gibi, dizilerden bir şeyler öğreniyoruz mutlaka. Bu yüzden, daha önce fark etmediğim ya da doğru değerlendiremediğim insanlara karşı algımı değiştirdiğini söyleyebilirim.” (Erkek, 43 Yaş). KM12'nin bu ifadeleri, psikoloji odaklı dizilerin izleyicilere zenginleştirici ve duygusal gelişime katkı sağlayan bir deneyim sunduğunu ve bu tür dizilerin izleyicilerin bilgi ve algılarını dönüştürebildiğini göstermektedir.

Diğer taraftan, K23, bu tür dizilerden uzak durduğunu şu sözlerle ifade etmektedir: “Bu diziler hakkında çok fazla bilgi sahibi değilim. Bana yorucu geliyor, bu yüzden izlemiyorum.” (Erkek, 38 Yaş). K23'ün bu görüşü, psikoloji odaklı dizilerin bazı izleyiciler tarafından yorucu ve sıkıcı bulunabileceğini, dolayısıyla herkes tarafından tercih edilmediğini göstermektedir.

Bu iki farklı izleyici görüşü, psikoloji odaklı dizilerin izleyici deneyimlerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Rigby ve Ryan (2017), eğlence medyasının bireylerin özerklik duygusunu artırarak kendi tercihlerine göre içerik seçmelerine izin verdiğini ve aynı zamanda ortak deneyimler ve başarılar aracılığıyla bağlantı ve yetkinlik hislerini güçlendirdiğini öne sürmektedir. Bu şekilde, eğlence medyası insanların özerklik, bağlantı ve yetkinlik ihtiyaçlarını karşılayarak onların yaşamlarını zenginleştirebilir (Rigby ve Ryan, 2017). Bailey ve Ivory (2018) tarafından yapılan bir çalışmaya göre ise eğlence medyası sadece eğlence ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda eudaimonik ihtiyaçlarını da karşılayarak, izleyicilere anlamlı duygusal deneyimler sunmaktadır. Kim'e (2020) göre televizyon programları veya filmler, izleyicilere moral konular, insan ilişkileri ve kişisel gelişim gibi eudaimonik ihtiyaçlarla ilgili konuları ele alarak bu ihtiyaçları tatmin edebilir. İzleyiciler, karakterlerin yaşadığı deneyimlerden veya hikâyelerden öğrenerek ve kendilerini bu bağlamda bulup tanıyarak eudaimonik tatmin elde edebilir ve medya deneyimleri, bireylerin düşünsel ve duygusal anlamda büyümelerine katkıda bulunabilir (Kim, 2020). Bu bağlamda zenginleştirme motivasyonu, izleyicilerin TV dizilerini izlerken öğrenme, düşünme ve duygusal büyüme gibi süreçler üzerinde odaklanma isteğini yansıtır. Bu şekilde, TV dizileri kişisel gelişim ve entelektüel zenginleşme aracı

olarak algılanır ve izleyicilerin bu tür içeriklere yönelmesinde etkili bir motivasyon kaynağı olabilir (Flayelle vd., 2019).

Tablo 23, Tablo 24 ve Tablo 25, insan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu alan televizyon dizilerinin izleyicilerinin farklı değişkenlere göre nasıl etkilendiğini ve bu etkilerin Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği alt boyutlarındaki puanlara yansımalarını incelemektedir. Rigby ve Ryan'ın (2017) belirttiği gibi, eğlence medyası bireylerin özerklik duygularını artırarak kendi tercihlerine göre içerik seçmelerine izin verirken aynı zamanda bağlantı ve yetkinlik hislerini güçlendirebilir. Bu tablolar incelendiğinde, özellikle zenginleştirme alt boyutunda izleyicilerin yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Bu, izleyicilerin televizyon dizileri aracılığıyla öğrenme, düşünme ve duygusal büyüme gibi süreçler üzerinde odaklanma isteğini yansıtabilir.

Tablo 23'e göre, zenginleştirme alt boyutunda olumlu etkilenen izleyicilerin diğer gruplara kıyasla anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Bu da televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki olumlu etkisinin, özellikle kişisel gelişim ve entelektüel zenginleşme açısından belirgin olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Tablo 24'te de zenginleştirme alt boyutunda izleyicilerin daha yüksek puanlar aldığı ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar, televizyon dizilerinin izleyicilerinin eudaimonik ihtiyaçlarını karşıladığını ve onlara anlamlı duygusal deneyimler sunduğunu desteklemektedir (Bailey ve Ivory, 2018; Kim, 2020). Ancak, diğer alt boyutlarda, başa çıkma, sosyal ve duygusal gelişimde, gruplar arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu da bu ölçütlerin belirli izleyici gruplarını etkilemede diğerlerine göre daha az etkili olduğunu düşündürülebilir.

Özetlemek gerekirse, Tablo 23, Tablo 24 ve Tablo 25, insanların televizyon dizilerini izlerken aldıkları zevkin, özellikle zenginleştirme boyutunda, izleyicilerin psikolojik ve ruhsal sağlıklarına olumlu katkıda bulunduğunu göstermektedir.

	Değişken Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
					t	sd	p
Başa çıkma	Kadın	175	16,1429	5,61066	-,868	257	,386
	Erkek	84	16,8095	6,13400			
Zenginleştirme	Kadın	175	11,4229	4,04906	-1,901	257	,058
	Erkek	84	12,4643	4,28347			
Sosyal	Kadın	175	5,8743	2,72835	-2,447	257	,015
	Erkek	84	6,8333	3,37544			
Duygusal gelişim	Kadın	175	8,4286	2,30798	-,685	257	,494
	Erkek	84	8,6429	2,45756			

Tablo 26: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 26'da sunulan t testi sonuçlarına göre, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden erkek ve kadın izleyiciler arasında “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği”nin dört alt boyutunda karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler arasında cinsiyet değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 3a kapsamında yürütülmüştür. Sosyal alt boyutunda, erkek izleyicilerin ortalama puanı (6,8333) kadın izleyicilere kıyasla (5,8743) daha yüksektir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($t = -2,447$, $df = 257$, $p = 0,015$). Bu farklılık, sosyal alt boyutunda erkeklerin lehine işaret etmektedir. Ancak, başa çıkma ($t = -0,868$, $df = 257$, $p = 0,386$), zenginleştirme ($t = -1,901$, $df = 257$, $p = 0,058$) ve duygusal gelişim ($t = -0,685$, $df = 257$, $p = 0,494$) alt boyutlarında erkek ve kadın izleyiciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Bu durum, bu alt boyutlardaki ortalama puanların kadın ve erkek izleyiciler arasında önemli bir farklılık göstermediğini vurgulamaktadır. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3a** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, erkek katılımcı KM4'ün dizi izleme motivasyonlarına dair ifadeleriyle de desteklenmektedir. KM4, dizi izlerken sosyal bir deneyim yaşadığını şu şekilde ifade etmiştir: “Televizyon dizileri izlerken bazen yaşanan olaylardan ders çıkarıyorum. Ailece izlediğimizde, dizide komik bir olay olduğunda eğleniyoruz. Çoğunlukla ailemle birlikte dizi izliyorum” (Erkek, 49 Yaş). Bu görüş, erkek izleyicilerin sosyal alt boyut puanlarının yüksek olmasının bir açıklaması olarak değerlendirilebilir, zira sosyal

etkileşim ve aileyle birlikte izleme deneyimi, erkek izleyiciler arasında dizi izleme motivasyonunu artıran bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırmalar, kadınların hem aynı cinsiyetten hem de karşı cinsten başkalarına sosyal destek sağlamada erkeklere göre daha etkili olduğunu göstermektedir (Glynn vd., 1999; Sarason vd., 1986). Ayrıca kadınların çevresel stres etkenleriyle karşı karşıya kaldıklarında sosyal destek arama ve alma olasılıkları erkeklere kıyasla daha yüksektir ve bu da sosyal destek faydalarının özellikle kadınlar arasında öne çıkabileceğini düşündürmektedir (Taylor vd., 2000; Bedrov ve Gable, 2023). Tabloya 26'ya göre, "Masumlar Apartmanı" dizisini izleyen erkeklerin sosyal boyutta daha yüksek puanlar alması, bu dizinin erkek izleyicileri için sosyal ihtiyaçlarını karşılama konusunda kadınlardan daha fazla motive ettiğini gösteriyor. Bu durum, gerçek hayatta sosyal destek bulma konusunda kadınlar kadar başarılı olamayan erkeklerin, bu tür diziler aracılığıyla bu ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabileceğini düşündürmektedir.

Gruplar		n	$\bar{X}$	ss	ANOVA		LSD
Yaş					F	p	Test*
Başa çıkma	18-24 (1)	54	18,9630	5,77229	5,138	,002	1 > 2 1 > 3 1 > 4
	25-34 (2)	55	15,8364	4,98800			
	35-44 (3)	97	15,2990	5,67554			
	45 üzeri (4)	53	16,1887	6,09557			
Zenginleştirme	18-24 (1)	54	12,7407	4,28329	2,457	,063	-
	25-34 (2)	55	11,6000	3,46196			
	35-44 (3)	97	11,9278	4,34992			
	45 üzeri (4)	53	10,6226	4,10547			
Sosyal	18-24 (1)	54	6,5370	3,17842	,342	,795	-
	25-34 (2)	55	6,1273	2,76254			
	35-44 (3)	97	6,0309	2,92779			
	45 üzeri (4)	53	6,1698	3,14236			
Duygusal gelişim	18-24 (1)	54	9,0370	2,25675	1,786	,150	-
	25-34 (2)	55	8,4000	2,15682			
	35-44 (3)	97	8,5258	2,39397			
	45 üzeri (4)	53	8,0000	2,51916			

Tablo 27: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Yaşa Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 27, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden katılımcıların “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını yaş gruplarına göre inceleyerek yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçlarını içermektedir. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında yaş değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” ifadesiyle tanımlanan Hipotez 3b çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. ANOVA sonuçları, yaş grupları arasında başa çıkma alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($F = 5,138$; $p = 0,002$). Diğer yandan, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. LSD testi sonuçlarına göre, başa çıkma alt boyutunda 18-24 yaş grubundaki katılımcılar diğer tüm yaş gruplarından (25-34, 35-44 ve 45 yaş ve üzeri) anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır. Özellikle 18-24 yaş grubu ile 25-34, 35-44 ve 45 yaş ve üzeri grupları arasındaki farklar istatistiksel olarak önemlidir. Diğer alt boyutlarda ise yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu durum, 18-24 yaş grubunun “Masumlar Apartmanı” dizisini takip ederken başa çıkma alt boyutunda diğer yaş gruplarından daha yüksek puanlar aldığını ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3b** doğrulanmıştır. Bu bulgular, 19 yaşındaki KP18’in dizi izleme motivasyonlarıyla da örtüşmektedir. KP18, dizileri bir kaçış ve eğlence aracı olarak gördüğünü şu sözlerle ifade etmiştir:

“Dizileri bir kaçış ve eğlence aracı olarak görüyorum. Bazen insanlar, ne yapacaklarını bilmedikleri ve içlerini büyük bir sıkıntının kapladığı durumlarla karşılaşabiliyorlar. Bu duyguları görmezden gelmek amacıyla, izlediğimiz dizinin bir parçası olmaya çalışıyoruz. Kendi problemlerimizden uzaklaşıp, karakterlerin sorunlarıyla ilgilenmek içimizi rahatlatıyor” (Kadın, 19 Yaş).

KP18’in bu ifadesi, özellikle 18-24 yaş grubunun dizi izlemeyi başa çıkma stratejisi olarak kullanma motivasyonunu yansıtan önemli bir örnektir.

Baş çıkma ve kaçış, bireyler tarafından gerçek hayattaki sorunlardan uzaklaşmak için kullanılan psikolojik bir strateji olarak tanımlanmıştır ve uzun süredir televizyon izleme davranışı için önemli bir motivasyon olarak kabul edilmektedir (Young vd., 2017; Gabbiadini vd., 2021). Leite ve Vaz (2024), yaşın başa çıkma / kaçış dizi izleme motivasyonu ile negatif bir ilişkisi olduğu tespit etmiştir, yani yaş arttıkça başa çıkma ve kaçış motivasyonu azalmaktadır. Tablo 27’nin sonuçlarına göre “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen genç yetişkinlerin özellikle gerçek hayatın sorunları ile baş etmek için

(uzun süredir televizyon izleme davranışındaki gibi) başa çıkma / kaçışı tercih etme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu durum Leite ve Vaz'ın (2024) araştırmasıyla da uyumludur. Bu bulgu, “Masumlar Apartmanı” gibi dizilerin bu yaş grubu için önemli bir başa çıkma stratejisi olabileceğini işaret etmektedir. Özellikle 18-24 yaş grubundaki katılımcılar, diğer yaş gruplarına kıyasla başa çıkma alt boyutunda anlamlı derecede daha yüksek puan almıştır. Bu durum, genç yetişkinlerin stresle mücadelede bu diziyi izlemeyi etkili bir yöntemi olarak gördüklerini ve belirli dizilerin bu ihtiyacı karşılamada önemli bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin genç yetişkinler arasında stresle başa çıkmada kullanılan bir araç olarak değerlendirilebilir.

	Değişken	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
	Çalışma D.				t	sd	p
Başa çıkma	Çalışıyor	145	15,6207	5,63357	-2,338	257	,020
	Çalışmıyor	114	17,2982	5,85659			
Zenginleştirme	Çalışıyor	145	11,8276	4,13042	,293	257	,770
	Çalışmıyor	114	11,6754	4,18488			
Sosyal	Çalışıyor	145	6,0483	3,03985	-,834	257	,405
	Çalışmıyor	114	6,3596	2,90903			
Duygusal gelişim	Çalışıyor	145	8,3931	2,31029	-,808	257	,420
	Çalışmıyor	114	8,6316	2,41406			

Tablo 28: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 28, Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği'nin dört alt boyutuna göre “Masumlar Apartmanı” dizisinin çalışan ve çalışmayan izleyicileri arasındaki puan farklarını bağımsız grup t testi ile analiz etmektedir. Bu analiz, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler arasında çalışma durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” şeklinde formüle edilen Hipotez 3c kapsamında elde edilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi başa çıkma alt boyutunda, çalışan ve çalışmayan izleyiciler arasında ortalama puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır ($t = -2,338$, $df = 257$, $p = 0,020$). Çalışmayan izleyicilerin ortalama puanı (17,2982), çalışan izleyicilere kıyasla (15,6207) daha yüksek olduğu için anlamlı farklılık

çalışmayanların lehinedir. Zenginleştirme ($t = 0,293$, $df = 257$, $p = 0,770$), sosyal ($t = -0,834$, $df = 257$, $p = 0,405$) ve duygusal gelişim ($t = -0,808$, $df = 257$, $p = 0,420$) alt boyutlarında ise çalışan ve çalışmayan izleyiciler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3c** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden ev hanımı olan KM1’in dizi izleme motivasyonlarıyla da uyum göstermektedir. KM1, diziyi izlerken günlük işlerinin yarattığı stresi unuttuğunu ve aynı zamanda evdekilerle vakit geçirmek için dizi izlemeyi tercih ettiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Gün içinde bir kadın olarak evde gerçekten çok fazla iş yapıyorum. İki oğlum var, bir de eşim. Üç erkek olunca hepsinin bir şekilde desteğe ihtiyacı oluyor. Evin temizliği, yemek, ütü derken bütün işler bana kalıyor. Bu da doğal olarak beni strese sokuyor. Masumlar Apartmanı’nı izlerken bu yoğunluğu unutuyorum. Hem de evdekilerle birlikte vakit geçirmek için izliyorum.” (Kadın, 45 Yaş).

KM1’in bu ifadeleri, özellikle çalışmayan izleyicilerin “Masumlar Apartmanı” dizisini başa çıkma stratejisi olarak kullanmalarını ve dizi izleyerek rahatlama ihtiyaçlarını karşılamalarını açıklamaktadır.

Leite ve Vaz (2024) tarafından yapılan araştırma, izleyicilerin televizyon dizilerini gerçek hayattaki stres ve sorunlardan kaçmak için bir araç olarak kullandıklarını ve bu motivasyonun diğerlerinden daha baskın olduğunu belirlemiştir. Bu sonuçlar, başa çıkma ve kaçış motivasyonunun televizyon dizilerini izleme alışkanlığının temelini oluşturduğunu ve özellikle stresle başa çıkmada etkili bir strateji olduğunu göstermektedir. Tablo 28’e dair bulgular özellikle çalışmayan izleyicilerin, çalışanlara kıyasla daha yüksek bir başa çıkma motivasyonuna sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Yani, iş hayatında olmayan izleyiciler, dizileri stresle başa çıkmada daha etkili bir strateji olarak görüyor olabilirler. Ancak, zenginleştirme, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim motivasyonları açısından çalışan ve çalışmayan izleyiciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin, özellikle çalışmayan izleyiciler için stresle başa çıkmada önemli bir araç olabileceğini düşündürmektedir.

	Değişken İlişki D.	n	$\bar{X}$	ss	t-test		
					t	sd	p
Başa çıkma	Var	174	15,7126	5,59812	-2,603	257	,010
	Yok	85	17,6824	5,95861			
Zenginleştirme	Var	174	11,5402	4,03111	-1,225	257	,222
	Yok	85	12,2118	4,36461			
Sosyal	Var	174	5,9598	2,95312	-1,749	257	,081
	Yok	85	6,6471	3,00280			
Duygusal gelişim	Var	174	8,3391	2,29223	-1,559	257	,120
	Yok	85	8,8235	2,46004			

Tablo 29: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının İlişki Durumuna Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 29, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyiciler arasında Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği'nin başa çıkma, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim alt boyutlarına ilişki durumuna göre puan farklarını incelemektedir. Bu analiz, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler arasında ilişki durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” biçiminde ifade edilen Hipotez 3d doğrultusunda yapılmıştır. İlişki durumu “Var” olan izleyicilerin başa çıkma alt boyutunda (Ortalama: 15,7126), ilişki durumu “Yok” olanlara kıyasla (Ortalama: 17,6824) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük puan aldığı görülmektedir ($t = -2,603$, $df = 257$, $p = 0,010$). Ancak zenginleştirme ($t = -1,225$, $df = 257$, $p = 0,222$), sosyal ($t = -1,749$, $df = 257$, $p = 0,081$) ve duygusal gelişim ($t = -1,559$, $df = 257$, $p = 0,120$) alt boyutlarında ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sonuç olarak, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyiciler arasında başa çıkma alt boyutunda ilişki durumu “Yok” olanların daha yüksek puan aldığı, ancak diğer alt boyutlarda belirgin bir fark olmadığı görülmektedir. Anlamlı farklılık ilişkisi olmayanların lehinedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3d** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen ve ilişkisi olmayan KM15'in görüşleriyle de desteklenmektedir. KM15, dizi izleme motivasyonlarını şu şekilde açıklamaktadır: “Akşamları boş vakitlerimi değerlendirmek için dizi izliyorum. Genelde başka bir şeyle uğraşırken arka planda diziyi takip ediyorum. Dizi izlemek benim için bir dinlenme etkinliği gibi. Yani çoğu zaman da tek başıma izliyorum.” (Kadın, 26

Yaş). Bu ifade, özellikle ilişkisi olmayan izleyicilerin, başa çıkma alt boyutunda daha yüksek puan almasının bir göstergesi olarak dizilerin rahatlama ve dinlenme aracı olarak kullanılmasına işaret etmektedir.

Tablo 29'daki bulgular, ilişkisi olmayan izleyicilerin, ilişkisi olanlara kıyasla daha yüksek bir başa çıkma motivasyonuna sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum, ilişkisi olmayan izleyicilerin, televizyon dizilerini stresle başa çıkmak için daha etkili bir araç olarak gördüklerini öne sürmektedir. Ancak, zenginleştirme, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim motivasyonları açısından ilişkisi olan ve olmayan izleyiciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin, özellikle ilişkisi olmayan izleyiciler için stresle başa çıkmada önemli bir araç olabileceğini düşündürmektedir.

Gruplar		Öğrenim D.		$\bar{X}$	ss	ANOVA		LSD
		n				F	p	Test*
Başa çıkma	İlköğretim	(1)	38	19,3158	6,60510	4,496	,004	1 > 2
	Lise	(2)	78	16,4487	5,85018			1 > 3
	Üniversite	(3)	122	15,5574	5,31651			1 > 4
	Lisansüstü	(4)	21	15,3333	5,11208			
Zenginleştirme	İlköğretim	(1)	38	11,6579	4,67470	,501	,682	-
	Lise	(2)	78	12,2179	4,47402			
	Üniversite	(3)	122	11,5902	3,76534			
	Lisansüstü	(4)	21	11,2381	4,15818			
Sosyal	İlköğretim	(1)	38	8,1316	4,21177	7,847	,000	1 > 2
	Lise	(2)	78	6,2821	2,86446			1 > 3
	Üniversite	(3)	122	5,6721	2,39643			1 > 4
	Lisansüstü	(4)	21	5,2857	2,41128			
Duygusal gelişim	İlköğretim	(1)	38	9,0263	2,87098	,955	,414	-
	Lise	(2)	78	8,4359	2,40988			
	Üniversite	(3)	122	8,3279	2,22102			
	Lisansüstü	(4)	21	8,7619	1,81397			

Tablo 30: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 30, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden katılımcıların “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını öğrenim durumlarına göre inceleyerek yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçlarını içermektedir. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler arasında öğrenim durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” yönündeki Hipotez 3e temel alınarak gerçekleştirilmiştir. ANOVA sonuçlarına göre, öğrenim durumları arasında başa çıkma ($F = 4,496$; $p = 0,004$) ve sosyal ($F = 7,847$; $p = 0,000$) alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ancak zenginleştirme ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. LSD testi sonuçlarına göre, başa çıkma alt boyutunda ilköğretim düzeyinde eğitim almış katılımcıların diğer tüm öğrenim gruplarından (lise, üniversite ve lisansüstü) anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Benzer şekilde, sosyal alt boyutunda da ilköğretim düzeyinde eğitim almış katılımcıların diğer gruplardan anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı belirlenmiştir. Diğer alt boyutlarda ise öğrenim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuçlar, ilköğretim düzeyinde eğitim almış olan katılımcıların “Masumlar Apartmanı” dizisini takip ederken başa çıkma ve sosyal alt boyutlarda diğer öğrenim gruplarından daha yüksek puan aldığını ve bu farkların istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3e** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, eğitim düzeyi ilkokul olan KM13'ün sözleriyle de desteklenmektedir. KM13, dizi izleme motivasyonlarını şu şekilde ifade etmektedir:

“Akşam işten geldikten sonra dinlenmek için televizyon dizilerini izliyorum. Hem vakit geçiriyorum hem de biraz eğlenmek için izliyorum. Dizilerde bazen komik ve rahatlatıcı sahneler oluyor. Mesela, eşimle 'Kırlı Sepeti'ni izliyoruz. Oradaki dizi eğlenceli, çok gülüyoruz. Bu da bizim için güzel bir vakit geçirme şekli oluyor.”

(Kadın, 49 Yaş).

Bu ifadeler, özellikle başa çıkma ve sosyal alt boyutlarında daha yüksek puan alan ilköğretim düzeyindeki izleyicilerin, dizi izleme deneyimini eğlence ve rahatlama aracı olarak gördüğünü yansıtmakta ve bulguları desteklemektedir. KM13'ün, dizileri eşiyile birlikte izlemesi, sosyalleşme boyutunu güçlendirirken, aynı zamanda dizi izleme sürecini bir dinlenme ve stres atma aracı olarak kullanması da başa çıkma boyutundaki yüksek puanları açıklamaktadır.

Tablo 30'daki verilere göre, ilköğretim düzeyinde eğitim almış izleyicilerin, diğer eğitim düzeylerinde eğitim almış olanlara göre daha fazla başa çıkma motivasyonuna

sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ilköğretim düzeyinde eğitim almış izleyicilerin televizyon dizilerini stresle başa çıkmak için daha etkili bir araç olarak gördüklerini düşündürmektedir. Ayrıca, ilköğretim düzeyinde eğitim almış izleyicilerin sosyal alt boyutunda yüksek motivasyon göstermeleri, bu diziler aracılığıyla sosyal ilişki ihtiyaçlarını da karşıladıkları şeklinde yorumlanabilir.

	Gruplar					ANOVA		LSD
	Gelir Durumu	n	$\bar{X}$	ss		F	p	Test*
Başa çıkma	0-11500 (1)	95	17,9474	5,98823				
	11501-22000 (2)	45	16,2222	5,73620		4,315	,005	1 > 3
	22001-35000 (3)	86	15,1163	5,47812				1 > 4
	35001 + (4)	33	15,2121	5,12200				
Zenginleştirme	0-11500 (1)	95	12,1579	4,06939				
	11501-22000 (2)	45	11,5111	4,25666		,758	,518	-
	22001-35000 (3)	86	11,3140	4,25444				
	35001 + (4)	33	12,1212	3,97459				
Sosyal	0-11500 (1)	95	6,6421	3,06981				
	11501-22000 (2)	45	6,5111	3,37519		2,088	,102	-
	22001-35000 (3)	86	5,7791	2,83840				
	35001 + (4)	33	5,4848	2,27927				
Duygusal gelişim	0-11500 (1)	95	8,9474	2,34461				
	11501-22000 (2)	45	8,4222	2,42608		2,604	,052	-
	22001-35000 (3)	86	8,3488	2,26361				
	35001 + (4)	33	7,6970	2,35166				

Tablo 31: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonlarının Gelir Durumuna Göre Karşılaştırılması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 31, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden katılımcıların “Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği” alt boyutlarındaki puanlarını gelir durumlarına göre inceleyerek yapılan ANOVA ve LSD testi sonuçlarını içermektedir. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler arasında gelir durumu değişkenine göre dizi izleme motivasyonlarında anlamlı farklılık vardır” önermesiyle tanımlanan Hipotez 3f kapsamında değerlendirilmiştir. ANOVA sonuçlarına göre, gelir durumları arasında başa çıkma alt boyutunda ($F = 4,315$; $p = 0,005$) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Ancak zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. LSD testi sonuçlarına göre, başa çıkma alt boyutunda 0-11500 arası gelir grubundaki katılımcıların 22001-35000 ve 35001 ve üzeri gelir gruplarından anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Ancak 11501-22000 arası gelir grubu ile 0-11500 arası gelir grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Diğer alt boyutlarda ise gelir durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu sonuçlar, 0-11500 arası gelir grubundaki katılımcıların “Masumlar Apartmanı” dizisini takip ederken başa çıkma alt boyutunda 22001-35000 ve 35001 ve üzeri gelir gruplarından daha yüksek puan aldığını ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre **Hipotez 3f** doğrulanmıştır.

Bu bulgular, herhangi bir gelire sahip olmayan ve başa çıkma motivasyonu ile dizi izlediğini ifade eden KP18'in (Kadın, 19 Yaş) görüşleriyle de örtüşmektedir. KP18, yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede farklı sorulara yanıt verirken, televizyon dizilerini kaçış ve başa çıkma aracı olarak kullandığını belirtmiştir. Bu durum, özellikle gelir düzeyi düşük olan bireylerin stresle başa çıkmak için dizi izlemeye yöneldiğini ve bu dizilerin onlar için bir rahatlama kaynağı olduğunu göstermektedir.

Tablo 31'in sonuçları, en düşük gelir grubundaki izleyicilerin, daha yüksek gelir seviyelerindekilerle kıyaslandığında daha fazla başa çıkma motivasyonuna sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu, düşük gelirli izleyicilerin televizyon dizilerini stres yönetimi için daha etkili bir yöntem olarak değerlendirdiklerine işaret ediyor. Öte yandan, zenginleştirme, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim gibi diğer alt boyutlarda gelir grupları arasında belirgin bir fark görülmemiştir. Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” gibi psikolojik içerikli dizilerin, özellikle düşük gelir grubundaki izleyiciler için stresle mücadelede kritik bir rol oynayabileceğini göstermektedir.

4.2.3. Masumlar Apartmanı Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler

		Yumuşak			Deneyime	
		Dışadönüklük	Başlılık	Özdenetim	Nörotizm	Açıklık
Başa Çıkma	r	-,237(**)	-,243(**)	-,192(**)	,266(**)	-,171(**)
	p	,000	,000	,002	,000	,006
	n	259	259	259	259	259

Tablo 32: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Başa Çıkma

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 32, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerde Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği'nin başa çıkma alt boyutu ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Bu analiz, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerin başa çıkma motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 4a kapsamında gerçekleştirilmiştir. Tablodaki veriler, “Masumlar Apartmanı” dizisini başa çıkma motivasyonu ile takip eden izleyicilerin, daha az dışadönük ($r = -0,237$, $p < 0,05$), daha az yumuşak başlı ($r = -0,243$, $p < 0,05$), daha az özdenetime sahip ($r = -0,192$, $p < 0,05$), daha yüksek nörotizm seviyelerine sahip ($r = 0,266$, $p < 0,05$) ve daha az deneyime açık olma eğiliminde olduğunu göstermektedir ($r = -0,171$, $p < 0,05$). Bu sonuçlar, diziyi takip eden izleyiciler arasında belirli kişilik özelliklerinin ve dizi izleme nedenlerinin ilişkili olduğunu göstermektedir. “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenlerde başa çıkma motivasyonu ile ilgili kişilik özellikleri ve bu motivasyonun örtüştüğü algılanan dizi izleme nedenleri arasında bu istatistiksel ilişki dikkat çekmektedir. Bu durum, izleyicilerin dizi tercihlerini, izleme motivasyonlarını ve kişilik özelliklerini anlamak için değerli bir bakış sunmaktadır. Bu sonuçlara göre **Hipotez 4a** doğrulanmıştır.

Lazarus ve Folkman (1984), başa çıkmayı “kişinin kaynaklarını zorlayan veya aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli olarak değişen bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda insanların stresli yaşam olaylarıyla etkili bir şekilde başa çıkma derecesi, onların öznel refahının temel belirleyicisidir (Allen ve Leary, 2010).

Kubey (1986), araştırma literatürünün “televizyonun olumsuz duygulardan ve gerçekliğin taleplerinden kaçmak isteyen insanlar tarafından seçilebilecek bir aktivite

olduğunu açıkça ortaya koyduğunu” belirtmektedir. Yine Pavic ve Rijavec’e (2013) göre televizyon, hoş olmayan düşüncelerden ve duygulardan bir süreliğine uzaklaşma fırsatı sunarak stresten kurtulma olanağı sağlar. Vas (2009), algılanan stres düzeyinin, gerçeklikten kaçış aracı olarak televizyon izlemeyle olumlu ve anlamlı bir şekilde ilişki içinde olduğunu belirlemiştir. Ayrıca pek çok çalışma, televizyon izlemenin hem çocuklar hem de yetişkinler tarafından sıklıkla bir başa çıkma stratejisi olarak kullanıldığını ortaya koymuştur (Pavic ve Rijavec, 2013).

Flayelle ve diğerleri (2019), başa çıkma / kaçışı önemli bir dizi izleme motivasyonu olarak tanımlamıştır. Tablo 32’nin bulgularına göre “Masumlar Apartmanı” izleyicilerinin beş faktörlü kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim, nörotizm ve deneyime açıklık) her birinin başa çıkma / kaçış motivasyonu ile anlamlı pozitif ya da negatif bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı televizyon dizilerinin, izleyicilerine başa çıkma ve kaçış imkânı sağlama amacıyla uygun ve işlevsel içerikler sunduğunu göstermektedir.

Tablo 32’nin sonuçlarına göre, “Masumlar Apartmanı” izleyicilerinin nevrotiklik kişilik özelliği ile başa çıkma motivasyonu arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Nevrotiklik, bireysel duygusal istikrardaki farklılıkları yansıtan, duyguyla ilişkili bir kişilik özelliğidir (Paulus ve diğerleri, 2016). Çeşitli çalışmaların sonuçları, düşük nevrotik popülasyonun strese tepkisinin hafif ve yavaş olduğunu, yüksek nevrotik popülasyonun ise duygusal, dürtüsel, bağımlı ve kendini zayıf hissetme özelliklerine sahip olduğunu göstermektedir (Li ve diğerleri, 2022). Li ve diğerlerine (2022) göre, kendi 'kırılganlık' faktörleri (mizaç, fizyoloji veya genler gibi) nedeniyle, bazı bireyler stresli yaşam olaylarının olumsuz etkilerine karşı daha savunmasızdır ve bu nedenle olumsuz sonuçlar gösterebilirler. Bu bağlamda, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin izleyicilerinin, stresli yaşam olaylarının (Örn: Covid-19 pandemisi koşulları vb.) olumsuz etkileriyle başa çıkmak için bu diziyi tercih ettiği söylenebilir.

Bu bulgular, başa çıkma motivasyonu ile ilgili kişilik özelliklerini yansıtan KM9’un izleyici görüşüyle desteklenebilir: “Duygularımı kendi içimde yaşamam gerektiğini ve olaylara hemen tepki vermek yerine sakin kalmam gerektiğini öğrendim. Psikolojik şeyleri işleyen dizileri izledikten sonra fark ettim bunu. 'Bizim buna mı üzıldün?' dediğimiz olayların aslında çok farklı sebepleri olabileceğini anladım.” (Kadın, 29 Yaş).

KM9, nörotizm seviyesinin yüksek olduğu bir kişilik yapısına sahipken, izlediği dizilerin ona duygusal denge kurma konusunda yardımcı olduğunu ifade etmiştir. Bu, bulgularla örtüşen bir şekilde, daha içedönük, daha az yumuşak başlı ve yüksek nörotizm düzeyine sahip bir izleyicinin, duygusal farkındalık kazanarak başa çıkma stratejileri geliştirdiğini göstermektedir.

Diğer taraftan, K22'nin izleyici görüşleri, farklı bir perspektif sunmaktadır. K22, psikoloji odaklı dizilerin kendisine uygun olmadığını ve bu tür dizileri tercih etmediğini şu şekilde açıklamaktadır:

“Aslında kişiliğime uygun dizileri izlemeyi tercih ediyorum. Gündelik hayatımda mutlu, pozitif ve eğlenceli biriyim; bir de başkalarını mutlu etmeyi seviyorum. Daha önce de söylediğim gibi, komedi dizileri bana daha uygun galiba. Bu tür dizileri izleyince daha mutlu oluyorum. Dram ya da psikoloji dizilerinden olumsuz etkilenmem de büyük ihtimalle bundan. Yani dram türündeki dizilerin pek bana uygun değil.” (Kadın, 30 Yaş).

K22'nin beş faktörlü kişilik özellikleri üzerinden değerlendirildiğinde, dışadönüklük ve yumuşak başlılık özelliklerinin yüksek olduğu söylenebilir. Kendisini mutlu, pozitif ve eğlenceli biri olarak tanımlaması, dışadönüklük seviyesinin yüksek olduğunu; başkalarını mutlu etmeyi sevmesi ise yumuşak başlılık özelliğinin belirgin olduğunu göstermektedir. Ayrıca, dram ve psikoloji temalı dizilerden kaçınması, düşük nörotizm seviyesine sahip olabileceğini ve bu tür içeriklerin kendisi için uygun olmadığını düşündüğünü işaret edebilir. K22'nin bu görüşü, kişilik özelliklerinin dizi tercihlerini etkileyebileceğini gösterirken, başa çıkma ve kaçış motivasyonlarına sahip bireylerle bu tür dizilerden uzak duran bireylerin izleme motivasyonlarının farklılık gösterebileceğini düşündürmektedir.

		Yumuşak			Deneyime	
		Dışadönüklük	Başlılık	Özdenetim	Nörotizm	Açıklık
Zenginleştirme	r	-,039	-,039	,060	-,074	,063
	p	,527	,530	,333	,236	,316
	n	259	259	259	259	259

Tablo 33: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Zenginleştirme

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 33, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerde Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği’nin zenginleştirme alt boyutu ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Ölçeği’nin alt boyutları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerin zenginleştirme motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” önermesi doğrultusunda yapılmıştır (Hipotez 4b). Veriler, “Masumlar Apartmanı” dizisini zenginleştirme motivasyonu ile takip eden izleyiciler arasında dışadönüklük ($r = -0,039$, $p = 0,527$), yumuşak başlılık ($r = -0,039$, $p = 0,530$), deneyime açıklık ($r = 0,060$, $p = 0,333$), özdenetim ($r = -0,074$, $p = 0,236$) ve nörotizm ($r = 0,063$, $p = 0,316$) gibi kişilik özellikleri ile zenginleştirme motivasyonu arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” dizisini zenginleştirme nedeniyle izleyenlerin kişilik özellikleri ile bu motivasyon arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle, diziyi zenginleştirme motivasyonu ile izleyenler arasında dışadönüklük, yumuşak başlılık, deneyime açıklık, özdenetim ve nörotizm gibi kişilik özellikleri ile bu motivasyon arasında belirgin bir ilişki bulunmamaktadır. Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler arasında zenginleştirme motivasyonu ile kişilik özellikleri arasında güçlü bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlara göre, **Hipotez 4b** reddedilmiştir.

		Yumuşak				Deneyime
		Dışadönüklük	Başlılık	Özdenetim	Nörotizm	Açıklık
Sosyal	r	-,114	-,192(**)	-,055	,031	-,099
	p	,067	,002	,377	,616	,110
	n	259	259	259	259	259

Tablo 34: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Sosyal

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 34, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerde Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği’nin sosyal alt boyutu ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Ölçeği’nin alt boyutları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektedir. Bulgular, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerin sosyal motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” şeklinde ifade edilen Hipotez 4c çerçevesinde değerlendirilmiştir. Tablodaki verilere göre, “Masumlar Apartmanı” dizisini sosyal

motivasyonla takip eden izleyiciler arasında dışadönüklük ($r = -0,114$, $p = 0,067$), deneyime açıklık ($r = -0,055$, $p = 0,377$), özdenetim ($r = 0,031$, $p = 0,616$) ve nörotizm ($r = -0,099$, $p = 0,110$) gibi kişilik özellikleri ile sosyal motivasyon arasında ilişki belirgin değildir, sadece yumuşak başlılık ($r = -0,192$, $p < 0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunmaktadır. Bu sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” dizisini sosyal motivasyonla izleyen izleyiciler arasında belirli kişilik özelliklerinin (dışadönüklük, özdenetim, nörotizm, deneyime Açıklık) ve dizi izleme nedenlerinin ilişkili olmadığını göstermektedir. Ancak, yumuşak başlılık ile sosyal motivasyon arasındaki negatif ilişki dikkat çekicidir ve bu durum, sosyal motivasyonla dizi takip edenlerin daha az yumuşak başlı olduğunu işaret etmektedir. Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini sosyal nedenlerle izleyen izleyicilerin kişilik özellikleri ile dizi izleme nedenleri arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu sonuçlara göre, **Hipotez 4c** doğrulanmıştır.

Yumuşak başlılık ve dışadönüklük, kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturan kişilik özellikleridir. Dışadönüklük, cana yakın, coşkulu, girişken ve heyecan arayan olma eğilimini yansıtırken, yumuşak başlılık ise sıcakkanlı, nazik, anlayışlı, güvenilir ve yardımsever olma eğilimini ifade eder (Shi vd., 2018). Yumuşak başlılık, uyumlu sosyal ilişkileri sürdürme arzusunu yansıtmaktadır (Graziano ve Eisenberg, 1997). Graziano ve diğerlerine (1996) göre yumuşak başlılık sosyal etkileşimlerin altında yatan önemli öz düzenleme süreçlerini yansıtmaktadır (Jensen-Campbell vd., 1996). Yumuşak başlılık ölçümlerinde yüksek puan alan bireyler empatik ve fedakâr olurken, düşük uyumluluk gösterenler bencil, rekabetçi davranışlara ve empati eksikliğine eğilimlidir (Bamford ve Davidson, 2019). Yine yumuşak başlılığı düşük olan bireyler, aşırı televizyon izleme veya yüksek düzeyde sosyal medya kullanma eğilimindedir (Persegani vd., 2002; Kircaburun ve Griffiths, 2018). Tablo 34’e ilişkin bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini sosyal motivasyonla izleyenlerin daha az yumuşak başlı olma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Literatürle uyumlu olarak, düşük yumuşak başlılığa sahip bireylerin aşırı televizyon izleme veya sosyal medya kullanımına daha yatkın olmaları, sosyal motivasyonla izleme davranışlarını da açıklamaktadır. Bu nedenle, sosyal motivasyonla dizi izleyen bireylerin kişilik özellikleri ve medya tüketim alışkanlıkları arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Bu duruma psikoloji odaklı televizyon dizilerini takip eden KP18'in ifadeleri örnek gösterilebilir. KP18, dizi izleme deneyimi boyunca kişiliğinde bir değişim yaşadığını ifade etmiştir. İlk başlarda dizileri bir kaçış aracı olarak kullanırken, zamanla dizilerden kazandığı empati ve sosyal farkındalık yeteneğinin geliştiğini belirtmiştir:

“Şahsi fikrimce, dizileri bir kaçış aracı olarak kullanıyorum. Hayatın getirdiği sorumluluklardan ve sıkıntılardan kaçarak dizilere sığınıyorum. Bu alışkanlık, kelime dağarcığımı geliştirerek, kelimeleri daha önce yapmadığım şekilde cümleler kurmama ve karşılaştığım durumlarda bu ifadeleri daha anlamlı bir şekilde kullanmama olanak sağladı. Kişiliğim açısından ise, evimden çıkmadan daha fazla insanı tanımak bana hem daha geniş bir bakış açısı hem de yüksek düzeyde empati kazandırdı. Artık insanlara hemen sinirlenmek yerine gerek dizideki karakterlerle gerekse kendimle daha kolay bağ kurabiliyorum” (Kadın, 19 yaş).

KP18'in bu ifadeleri, Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri açısından önemli ipuçları sunmaktadır. İlk başta kaçış motivasyonu yüksek olan ve belki de dışadönüklüğü düşük olan KP18, dizilerle kazandığı sosyal farkındalıkla empati yeteneğini geliştirmiştir. Yani, zamanla duygusal farkındalık ve insan ilişkilerine daha fazla önem vermeye başlamış, bu da yumuşak başlılık ve empati gibi sosyal etkileşimle ilgili kişilik özelliklerinin güçlenmesine yol açmıştır. KP18'in kendini tanımladığı bu değişim süreci, sosyal motivasyonla dizi izleme alışkanlığına dair bulgularla örtüşmektedir.

		Yumuşak				Deneyime
		Dışadönüklük	Başlılık	Özdenetim	Nörotizm	Açıklık
Duygusal	r	-,125(*)	,013	-,034	,107	-,049
Gelişim	p	,045	,839	,586	,087	,434
	n	259	259	259	259	259

Tablo 35: Masumlar Apartmanı İzleyicilerinde Dizi İzleme Motivasyonları ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki: Duygusal

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 35, “Masumlar Apartmanı” dizisini takip eden izleyicilerde Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği'nin duygusal gelişim alt boyutu ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektedir. Bu değerlendirme, “Masumlar Apartmanı dizisini izleyenlerin duygusal gelişim motivasyonu ile kişilik özellikleri alt boyutları puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır” yönündeki Hipotez 4d kapsamında yürütülmüştür. Tablodaki verilere göre, “Masumlar Apartmanı” dizisini

duygusal gelişim motivasyonu ile takip eden izleyiciler arasında yumuşak başlılık ($r = 0,013$, $p = 0,839$), deneyime açıklık ($r = -0,034$, $p = 0,586$), özdenetim ($r = 0,107$, $p = 0,087$), ve nörotizm ($r = -0,049$, $p = 0,434$) gibi kişilik özellikleri ile duygusal gelişim motivasyonu arasında ilişki belirgin değildir. Ancak, dışadönüklük ile duygusal gelişim motivasyonu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir negatif ilişki bulunmaktadır ($r = -0,125$, $p < 0,05$). Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini duygusal gelişim nedeniyle izleyen izleyiciler arasında belirli kişilik özelliklerinin (yumuşak başlılık, özdenetim, nörotizm, deneyime açıklık) ve dizi izleme nedenlerinin ilişkili olmadığını göstermektedir. Ancak, dışadönüklük ile duygusal gelişim motivasyonu arasındaki negatif ilişki dikkat çekicidir ve bu durum, duygusal gelişim motivasyonu ile dizi izleyenlerin daha az dışadönük olduğunu işaret etmektedir. Bu bulgular, “Masumlar Apartmanı” dizisini duygusal nedenlerle izleyen izleyicilerin kişilik özellikleri ile dizi izleme nedenleri arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamaya yardımcı olmaktadır. Bu sonuçlara göre, **Hipotez 4d** doğrulanmıştır.

Dışadönüklük, dışadönük, konuşkan, enerjik davranışlarda kendini gösterme eğilimindeyken, içe dönüklük daha yansıtıcı ve içine kapanık davranışlarda kendini gösterir (Thompson, 2008). Düşük dışadönüklük (içedönüklük), bireylerin daha az pozitif duygusal deneyim yaşaması ve sosyal etkileşimlerden daha az keyif alması ile ilişkilendirilmiştir. Bu bireyler, sosyal ilişkilerde daha az aktif olma eğilimindedirler ve bu durum duygusal gelişimlerini olumsuz etkileyebilir (Watson ve Clark, 1997). Ayrıca, düşük dışadönüklüğün, duygusal düzenleme becerilerinde zayıflık ve daha yüksek stres seviyeleri ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Wilt ve Revelle, 2017). Krcmar ve Greene (1999) tarafından yapılan bir araştırmada, genellikle dışadönük olan ve heyecan arayışında olan insanların televizyon izlerken istedikleri keyfi alamadıkları bulunmuştur. Langstedt ve Atkin'in (2013) çalışması ise dışadönük kişilik özelliklerine sahip bireylerin televizyon karşısında daha az vakit geçirdiğini ortaya koymuştur.

Tablo 35'in bulguları, dışadönüklük ile duygusal gelişim motivasyonu arasındaki negatif ilişkiyi ortaya koyarak, içedönük bireylerin duygusal gelişim motivasyonu ile “Masumlar Apartmanı” dizisini izlemeye daha yatkın olduklarını göstermektedir. Bu, Langstedt ve Atkin'in (2013) dışadönük bireylerin televizyon karşısında daha az vakit geçirdiklerini belirten bulgusuyla tutarlıdır. Ayrıca, Krcmar ve Greene'in (1999) heyecan arayışındaki dışadönük bireylerin televizyon izlerken istedikleri keyfi

alamadıkları bulgusu da duygusal gelişim arayışındaki içedönük bireylerin bu diziden daha fazla fayda sağladıklarını düşündürebilir. Dolayısıyla, düşük dışadönüklüğün duygusal düzenleme becerilerinde zayıflık ve daha yüksek stres seviyeleri ile ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda, “Masumlar Apartmanı” dizisi gibi psikolojik diziler izleyicileri için bir duygusal rahatlama ve gelişim aracı olabilir.

Bu bulguların, KM10’un şu sözleriyle uyumlu olduğu söylenebilir: “Daha önce de söylediğim gibi, diziler empati duygumu geliştiriyor. Bir de dizilerde izlediğim olumsuz olayları gördükçe kendi hayatıma şükrediyorum. Bazı dizilerde sıkıntı yaşayan insanların hayatları anlatılıyor. Kendi hayatımın daha sorunsuz olduğunu fark edince, şükretmeden duramıyorum.” (Kadın, 42 Yaş). KM10’un bu ifadeleri, dizilerdeki olumsuz olayları izleyerek empati ve şükran duygularını güçlendirdiğini gösteriyor. Bu, duygusal gelişim arayışındaki içedönük bireylerin psikoloji odaklı dizilerden sağladıkları duygusal rahatlama ve farkındalık kazandıran deneyimlerle örtüşmektedir.

4.3. Yarı Yapılandırılmış Görüşmelerin Nitel İçerik Analizi

Bu bölüm, araştırma kapsamında düzenli dizi izleyen 30 katılımcı ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcıların verdiği yanıtların nitel içerik analizine dair bulguları sunmaktadır. Katılımcıların demografik özellikleri ve izledikleri dizi türleri Tablo 36’da gösterilmiştir.

Değişken	Değişken Değeri	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	20	66,6
	Erkek	10	33,3
Yaş	18-24	2	6,6
	25-34	7	23,3
	35-44	11	36,6
	45 ve üzeri	10	33,3
Çalışma Durumu	Çalışıyor	17	56,6
	Çalışmıyor	13	43,3
Öğrenim Durumu	İlköğretim	6	20,0
	Lise	12	40,0
	Üniversite	10	33,3
	Lisansüstü	2	6,6
İlişki Durumu	Var	19	63,3
	Yok	11	36,6
İzlediği Dizi Türü	Masumlar Apartmanı	15	50,0
	Psikoloji Odaklı	4	13,3
	Diğer	11	36,6
Toplam:		30	100

Tablo 36:Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Demografik Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 36'ya göre yarı yapılandırılmış görüşmeye katılan 30 kişinin temel demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların %66,6'sının kadın, %33,3'ünün ise erkek olduğu görülmektedir. Yaş grupları açısından katılımcılar dört gruba ayrılmıştır: %6,6'sı 18-24 yaş aralığında, %23,3'ü 25-34 yaş aralığında, %36,6'sı 35-44 yaş aralığında ve %33,3'ü 45 yaş ve üzerindedir. Çalışma durumlarına göre ise katılımcıların %56,6'sı çalışmakta, %43,3'ü ise çalışmamaktadır. Öğrenim durumu dağılımında %40'ı lise mezunu olan katılımcılar çoğunluğu oluştururken, %20'si ilköğretim, %33,3'ü üniversite mezunu ve %6,6'sı lisansüstü eğitim düzeyindedir. İlişki durumlarına göre katılımcıların %63,3'ü bir ilişkisinin olduğunu, %36'sı herhangi bir ilişkisinin olmadığını belirtmiştir. İzlenen dizi türleri açısından ise katılımcıların %63,3'ünün psikoloji odaklı dizileri tercih ettiği, %50'sinin “Masumlar Apartmanı”nı izlediği ve %36,6'nın diğer türlerde dizileri izlediği gözlemlenmiştir. Bu tablo, katılımcıların demografik özelliklerini frekans ve yüzdelik dağılımlarıyla özetlemekte ve analiz için genel bir çerçeve sunmaktadır.

4.3.1. Dizi İzleme Motivasyonları ve Masumlar Apartmanı Deneyimi

Bu bölümde, yarı yapılandırılmış görüşme verileri doğrultusunda katılımcıların genel dizi izleme motivasyonları ve özel olarak “Masumlar Apartmanı” dizisiyle kurdukları ilişkiler tematik olarak analiz edilmiştir.

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Kaçma/Başa Çıkma	Günlük Streslerden ve Yoğunluktan Kaçış	Gündelik yaşamın stresinden, iş zorluklarından uzaklaşma	KM1, KM5, KM12, KP16, K23, K25
	Dinlenme, Zihinsel Rahatlama ve Deşarj Olma	Boş zamanları dinlenme ve zihni rahatlatma amacıyla değerlendirme, zihinsel olarak deşarj olma	KM6, KM7, KM8, KM10, KM15, KP19, K30
	Eğlenme ve Keyif Alma	Dizi izleyerek rahatlama, eğlenme ve keyif alma	KM4, KM5, KM11, KM13, KP18, K20, K25, K27
	Karakterlerle Özdeşleşme ve Duygusal Rahatlama	Karakterlerle özdeşleşerek rahatlama sağlama	KM3, KM7, K20, K27, K28
	Problemlerden Uzaklaşma ve Dikkat Dağıtma	Kişisel sorunlardan kaçma, dikkat dağıtma amacıyla dizi izleme	KM10, KP16, KP18,
Zenginleştirme	Kişisel Gelişim	Yaratıcı hikâyelere ilgi, kültürel gelişim ve farkındalık	K22, K23
	Bilgileri Artırma	Farklı yaşamlar hakkında bilgi edinme, toplumsal konular hakkında bilgi edinme, gerçek hikâyelerden bilgi edinme	KM9, KP17, K26, K30
Sosyal	Aile İlişkileri ve Birlikte Zaman Geçirme	Aile ile birlikte vakit geçirme, sohbet ederek sosyalleşme	KM1, KM2, KM4, KM8, KM13, KM14, K21, K24, K26, K29
	Televizyonun Sosyal Bir Araç Olarak Kullanılması	Televizyonu sosyalleşme aracı olarak kullanma	KM7, KP19,
Duygusal Gelişim	Empati ve Duygusal Farkındalık	Empati kurma deneyimi, duygusal farkındalık kazanma	KM11, KP18
	Duygusal İhtiyaçların Karşılanması	Duygusal ihtiyaçları karşılama	KM5

Tablo 37: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Dizi İzleme Motivasyonları

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 37’de yer alan bulgular, “Masumlar Apartmanı” (KM) ve diğer psikoloji odaklı dizileri izleyen izleyiciler (KP) ile farklı türde dizileri izleyen izleyiciler (K) arasındaki dizi izleme motivasyonlarını karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Bu bağlamda,

Kaçma/başa çıkma teması altında, psikoloji odaklı dizileri izleyen katılımcıların (KM ve KP) daha derin bir motivasyonla, özellikle günlük streslerden uzaklaşmak, zihinsel olarak rahatlamak ve problemlerden kaçmak için bu dizilere yöneldiği görülmektedir. Buna karşın, farklı türde dizileri izleyen katılımcılar (K) da benzer şekilde kaçma ve başa çıkma motivasyonları taşımakla birlikte, onların dizi izleme deneyiminde bu davranışın daha çok eğlence ve boş zaman değerlendirme amacı taşıdığı fark edilmektedir.

Bu bulgular, Blummer ve Katz'ın (1974) ile Rosengren'in (1974) öne sürdüğü kullanımlar ve doyumlar teorisi ile de uyum göstermektedir. Kullanımlar ve doyumlar, insan iletişim davranışının, insanların ihtiyaçları ve arzuları tarafından yönlendirildiğini savunan bir sosyal ve psikolojik teoridir. İzleyiciler, bu ihtiyaçları ve arzuları tatmin etmek için medyayı bilinçli bir şekilde kullanırlar (Blummer ve Katz, 1974). Bu teoriye göre, medya kullanımı, medyanın insanlara ne yaptığıyla değil, insanlara sağladığı işlevlerle daha fazla ilgilidir (Klapper, 1963; Rubin, 2002). Bu bağlamda, KM ve KP gruplarının izledikleri dizilerle derin bir duygusal bağ kurduğu ve bu dizilerden ruhsal açıdan olumlu katkılar sağladıkları söylenebilir.

Zenginleştirme teması açısından bakıldığında ise, KM ve KP gruplarının dizi izleme motivasyonlarının kişisel gelişim, farklı yaşam tarzları ve toplumsal konular hakkında bilgi edinme yönünde olduğu görülmektedir. Psikoloji odaklı dizilerin sunduğu karakter derinliği ve psikolojik meseleler üzerine kurulu hikâyeler, bu izleyicilerin bakış açılarını genişletmelerine ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Diğer dizileri izleyen katılımcılar (K) ise daha çok kültürel farkındalık ve bilgi edinme arayışıyla dizi izlemekte olup, bu sürecin daha yüzeysel ve kısa süreli bir bilgi edinimi ile sınırlı kalabileceği düşünülebilir.

Sosyal temada ise, psikoloji odaklı dizileri izleyenlerin aile ve arkadaşlarıyla dizi izleyerek zaman geçirme ve bu diziler üzerine sohbet etme motivasyonunun ön planda olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca televizyonun bir sosyalleşme aracı olarak kullanılması da KM ve KP gruplarında yaygın bir motivasyon olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, psikoloji odaklı dizilerin sadece bireysel değil, aynı zamanda sosyal bir bağ kurma aracı olarak da değerlendirildiğini göstermektedir. K grubu izleyicileri, daha çok aile içi vakit geçirme ve eğlenme amacıyla dizileri izlemekte olup, bu sürecin sosyal

ilişkilerde derin bir etkileşim sağlamaktan ziyade daha yüzeysel bir eğlence aracı olarak kaldığı görülmektedir.

Son olarak, duygusal gelişim teması altında, psikoloji odaklı diziler izleyen KM ve KP katılımcılarının bu diziler aracılığıyla empati kurma ve duygusal farkındalık kazanma deneyimleri ön plana çıkmaktadır. Bu diziler, izleyicilere sadece eğlence değil, aynı zamanda duygusal olarak kendilerini tanıma ve başkalarını anlama fırsatı da sunmaktadır. Ancak, bu motivasyonun K grubu izleyicilerinde daha düşük seviyede olduğu söylenebilir, çünkü onların dizi izleme sürecinin daha çok yüzeysel rahatlama ve keyif alma odaklı olduğu görülmektedir.

Tablo 37'deki bulgular, psikoloji odaklı dizileri izleyen KM ve KP gruplarının dizi izleme motivasyonlarının, daha derin psikolojik ve duygusal ihtiyaçları karşılamaya yönelik olabileceğini, farklı türde dizileri izleyen K grubunun ise daha yüzeysel ve eğlence odaklı bir motivasyon taşıdığını düşündürmektedir. Ancak her iki grupta da kaçma/başa çıkma, eğlenme ve sosyalleşme gibi ortak noktalar bulunmakta, fakat bu motivasyonların derinliği ve niteliği izlenen dizilerin türüne göre değişmektedir.

Ayrıca bu bulgular, başa çıkma/kaçış, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim alt boyutlarında “Masumlar Apartmanı” ve diğer psikoloji odaklı dizileri izleyen katılımcıların, diğer türdeki dizileri takip edenlerden daha yüksek puan alması bağlamında değerlendirildiğinde, Tablo 21 ve Tablo 22'deki bulgularla tutarlıdır. Psikoloji odaklı dizileri izleyenlerin, bu dizileri yalnızca eğlence amaçlı değil, aynı zamanda stresle başa çıkma, zihinsel rahatlama sağlama, kişisel gelişim, duygusal gelişim ve sosyal etkileşimlerini güçlendirme amacıyla kullandıkları görülmektedir. Bu durum, medyanın kişisel, toplumsal ve duygusal ihtiyaçları karşılamak için nasıl bilinçli bir şekilde kullanıldığını vurgulayan kullanımlar ve doyumlar teorisi ile de örtüşmektedir.

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Kaçma/Başa Çıkma	Travmatik Olaylara Duyarlılık	Travmatik duyarlılık, Travmatik olaylarla başa çıkma	KM1, KM4, KM11,
	Eğlenme ve Keyif Alma	Eğlenme ve keyif alma	KM12
Zenginleştirme	Kişisel Gelişim	Kişisel gelişim	KM6, KM7
	Bilgileri Artırma	Ruh sağlığı ile ilgili bilgileri artırma, psikolojiye artan merak, gerçekçi hikâyelere ilgi	KM2, KM3, KM4, KM5, KM6, KM7, KM8, KM9, KM10, KM13, KM14, KM15
Sosyal	Aile İlişkileri ve Birlikte Zaman Geçirme	Aile ile birlikte vakit geçirme	KM8, KM15
Duygusal Gelişim	Empati ve Duygusal Farkındalık	Karakterlerle özdeşleşerek empati kurma, karakterlerin ruhsal sorunlarına duygusal bağ kurma, empatik farkındalık kazanma	KM1, KM2, KM3, MN4, KM5, KM9, KM11
Demotivasyon Nedenleri	Kişisel İlgi ve Tercih Eksikliği	Kendi ilgi alanlarına uygun olmaması, daha hareketli ve neşeli yapımlar tercih etme	K23, K24, K26, KP19
	Konunun Ağırlığı	Konunun bunaltıcı olması	K27
	Alternatif Bilgi Kaynakları	Sosyal medya özetlerinden edinilen bilgiyle yetinme	KP19, K20, K27, K28

Tablo 38: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Katılımcılarının Masumlar Apartmanı Dizisini İzleme/İzlememe Nedenleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 38, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen (KM) katılımcıların izleme motivasyonlarını ve diziyi izlemeyen (K ve KP) katılımcıların dizi hakkında sahip oldukları genel bilgileri inceleyen nitel bir içerik analizidir. Bu analiz, izleyicilerin diziyi izlerken hangi motivasyonlarla hareket ettiklerini ve izlemeyenlerin neden bu tercihte bulunduklarını anlamaya yöneliktir. “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler, travmatik olaylarla başa çıkma, kişisel gelişim, bilgi edinme, aile ile vakit geçirme ve empati geliştirme gibi nedenlerle diziyi izlerken, izlemeyenler ise kişisel ilgi eksikliği, konunun ağırlığı veya sosyal medya üzerinden alternatif bilgi edinme gibi sebeplerle diziyi izlememiştir.

Kaçma/başa çıkma motivasyonu kapsamında, travmatik olaylara duyarlılık gösteren KM1, KM4 ve KM11 katılımcıları, dizideki travmatik yaşantıların kendi hayatlarıyla örtüştüğünü ve bu nedenle diziyi izleyerek bu olaylarla başa çıkmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, dizinin travmatik olayları ele almasının izleyicilerde bir tür psikolojik rahatlama sağlamış olabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca, KM12'nin diziyi eğlenme ve keyif alma amacıyla izlediğini ifade ettiği görülmektedir.

Zenginleştirme motivasyonu, bu analizde öne çıkan temel motivasyonlardan biridir. KM6 ve KM7 katılımcıları, dizinin kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğunu belirtmiş, KM2, KM3, KM4, KM5, KM6, KM7, KM8, KM9, KM10, KM13, KM14 ve KM15 katılımcıları, ruh sağlığına dair bilgilerini artırmak ve psikolojiye olan meraklarını gidermek amacıyla diziyi izlediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu, dizinin izleyicilere sadece eğlence sunmadığını, aynı zamanda kişisel gelişim ve bilgi edinme fırsatları sunduğunu göstermektedir.

Sosyal motivasyon kapsamında, KM8 ve KM15 katılımcıları, diziyi aileleriyle birlikte vakit geçirme amacıyla izlediklerini belirtmişlerdir. Bu da dizinin bireysel bir deneyim olmanın ötesine geçerek sosyal bir bağ kurma aracı olarak da değerlendirildiğini göstermektedir.

Duygusal gelişim motivasyonu ise katılımcıların diziyi izlerken empati geliştirdiklerini ve duygusal farkındalık kazandıklarını ortaya koymaktadır. KM1, KM2, KM3, KM4, KM5, KM9 ve KM11 katılımcıları, dizideki karakterlerle empati kurarak duygusal bağ geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Demotivasyon nedenleri incelendiğinde, diziyi izlemeyen katılımcılar arasında K23, K24, K26 ve KP19, dizinin kendi ilgi alanlarına uymadığını ve daha neşeli yapımları tercih ettiklerini belirtmişlerdir. K27, diziyi konusunu ağır ve bunaltıcı bulduğu için izlememiştir. Ayrıca, KP19, K20, K27 ve K28 katılımcıları sosyal medya özetlerinden bilgi edinmeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 38'de elde edilen bulgular, özellikle zenginleştirme motivasyonunun ön planda olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Tablo 23'deki ANOVA ve LSD testi sonuçlarıyla da uyumludur. Tablo 23'de, zenginleştirme alt boyutunda psikoloji odaklı dizilerden olumlu etkilenen izleyicilerin, olumsuz etkilenen ve kararsız izleyicilere göre anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Her iki tablo da psikoloji odaklı dizilerin izleyiciler üzerinde bilgilendirici ve kişisel gelişim sağlayan bir etki bıraktığını,

bu dizilerin yalnızca eğlence amacı taşımadığını, aynı zamanda izleyicilerin zenginleştirme motivasyonlarını karşılayarak bilgi ve farkındalıklarını artıran önemli bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Khoo ve Graham-Engeland (2014), drama maruziyetinin bireyin insan durumu anlayışını dolaylı olarak zenginleştirebileceğini ve sonuç olarak sosyal ve duygusal yaşamını da geliştirebileceğini belirtmektedir. Bu bulgu, katarsis içindeki netleştirme kavramını desteklemekte olup, Tablo 38'in sonuçlarıyla uyumludur. Özellikle psikoloji odaklı dizilerin drama içeriklerinin, izleyiciler üzerinde derin sosyal ve duygusal etkiler yaratabileceği ve bu etkilerin izleyici zenginleşme motivasyonunu pekiştirebileceği söylenebilir.

4.3.2. Psikoloji Odaklı Dizilerin İzleyici Üzerindeki Etkileri

Bu bölümde, psikoloji odaklı dizilerin yanı sıra farklı türde yapımlar izleyen katılımcıların deneyimlerinden yola çıkarak, bu dizilerin izleyiciler üzerindeki etkileri tematik olarak incelenmiştir.

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Anlatı Özellikleri	Anlatı Özellikleri	Anlatısal empati, sofistike anlatıma ilgi	KM2, KM11
Duygusal Yoğunluk ve İçsel Arınma	Duygusal Yoğunluk ve Empati	Duygusal yoğunluk ve empati, duygusal yoğunluk ve hassasiyet, empati gelişimi	KM3, KM4, KM5, KM6, KM8, KM9, KM10, KM15, KP16, KP18
	İçsel Analiz ve Duygusal Arınma	Öz-derinsel düşünme ve kendini sorgulama, duygusal rahatlama, duygusal katarsis	KM7, KM14, KM13, KP18
Kişisel Gelişim ve Farkındalık	Kişisel Gelişim ve Farkındalık	Kişisel gelişim, bireysel travma farkındalığı	KM1, KM12, KP16, KP17, KP19, K28, K29
Gerçek Yaşam Hikâyelerine İlgi	Gerçek Yaşam Hikâyelerine İlgi	Gerçek yaşam hikâyelerine ilgi	KP17, KP19, K22, K30
İzlenmeme Nedenleri	Bilgi Eksikliği ve İlgisizlik	Bilgi eksikliği, yüzeysel bilgi sahibi olma, ilgisizlik	K20, K21, K23, K24, K25, K26, K28, K29
	Olumsuz Etkilenme	Olumsuz etkilenme	K22, K25, K27

Tablo 39: Psikoloji Odaklı Dizilere Yönelik İzleyici Duyguları ve Deneyimleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 39, psikoloji odaklı dizileri izleyen ve izlemeyen katılımcıların bu dizilere yönelik duygularını ve deneyimlerini incelemektedir. Tabloda, bu duygu ve deneyimler

farklı tema ve kategorilere ayrılarak sunulmaktadır. Katılımcılar KM (Masumlar Apartmanı dizisini izleyenler), KP (psikoloji odaklı dizileri izleyenler) ve K (bu tür dizileri izlemeyen veya farklı türde dizileri tercih edenler) olarak sınıflandırılmıştır.

Tabloda, anlatı özellikleri teması kapsamında katılımcıların dizilerdeki anlatı tarzlarına ve hikâyelere yaklaşımları değerlendirilmektedir. Anlatısal empati ve sofistike anlatıma ilgi gibi kodlar, dizilerdeki karakterlerin yaşantılarıyla empati kuran ve dizinin sofistike anlatımına ilgi duyan katılımcıları tanımlamaktadır. Bu kategoriye giren katılımcılar arasında KM2 ve KM11 bulunurken, psikoloji odaklı dizileri izlemeyen katılımcılar arasında bu tür anlatı özelliklerine dair herhangi bir ifade bulunmamaktadır.

Anlatısal empati, izleyicilerin karakter odaklı (duygusal) bir tepki vermesini ve karakterin bakış açısını almasını içerir. İzleyiciler, kendileri ile karakter arasındaki ayrımı korurken, karakterin durumunu ve zihinsel durum(lar)ını zihinsel olarak temsil ederler (Fernandez-Quintanilla, 2020). Sofistike anlatım ise geleneksel televizyon anlatısına alternatif olarak ortaya çıkan, izleyicinin dikkatini ve empatisini talep eden daha derin, karmaşık ve yenilikçi hikâyeye anlatım biçimi olarak tanımlanmaktadır (Mittell, 2006).

Tabloda duygusal yoğunluk ve içsel arınma teması, duygusal yoğunluk ve empati ile içsel analiz ve duygusal arınma olarak iki ana kategoriye ayrılmaktadır. Duygusal yoğunluk ve empati kategorisinde, katılımcıların dizilerden derin duygusal etkiler aldıkları ve bu sayede empati geliştirdikleri ifade edilmektedir. Empati, bireylerin kendi duygusal durumlarını kullanarak başkalarının duygularını anlamalarına yardımcı olur ve bu süreç, duygusal içeriklerin yoğunluğunun yanlış algılanmasına neden olabilir (Naor vd., 2017). Bu ifade, katılımcıların dizilerden aldıkları derin duygusal etkilerle empati geliştirmeleriyle uyumludur. Bu deneyimi dile getiren katılımcılar arasında KM3, KM4, KM5, KM6, KM8, KM9, KM10, KM15, KP16 ve KP18 yer almaktadır. Ancak psikoloji odaklı dizileri izlemeyen katılımcılar bu kategoride yer almamaktadır. İçsel analiz ve duygusal arınma kategorisinde ise dizilerin, izleyicilere kendilerini sorgulama ve duygusal rahatlama sağladığı gözlemlenmiştir. Bu süreci yaşayan katılımcılar arasında KM7, KM13, KM14 ve KP18 bulunmaktadır.

Ayrıca duygusal yoğunluk ve içsel arınma temasının psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyiciler üzerindeki etkileriyle tutarlı olduğu da söylenebilir. Tablo 18'e göre, katılımcıların %76,4'ü (223 kişi), bu tür dizilerin geçmiş yaşantılarını,

deneyimlerini ve kendilerini sorgulamalarında “evet” katkı sağladığını belirtmiştir. Duygusal yoğunluk ve empati kategorisinde yer alan katılımcıların dizilerden derin duygusal etkiler alarak empati geliştirdikleri göz önüne alındığında, bu oran dizilerin izleyicilere yalnızca empati değil, aynı zamanda içsel sorgulama ve duygusal arınma imkânı sunduğunu da göstermektedir.

Kişisel gelişim ve farkındalık teması altında ise kişisel gelişim ve bireysel travma farkındalığı kategorileri yer almaktadır. Bu kategoriler, dizilerin katılımcılara kişisel gelişim ve travmalarını anlama fırsatı sunduğunu göstermektedir. KM1, KM12, KP16, KP17 ve KP19 gibi katılımcılar, dizilerin onların kişisel farkındalıklarını artırmalarına ve travmatik deneyimlerini daha iyi anlamalarına katkı sağladığını belirtmektedir. Psikoloji temalı dizileri izlemeyen katılımcılar arasında K28 ve K29, bu kategoride yer alarak kişisel gelişimle bağlantılı deneyimlerden bahsetmektedir.

Gerçek yaşam hikâyelerine ilgi teması, dizilerin gerçek yaşam olaylarına dayalı olmasının izleyiciler üzerindeki etkisini ele almaktadır. Gerçek yaşam hikâyelerine ilgi kategorisinde, dizilerin gerçek olaylarla olan bağlantısının katılımcılar üzerinde derin bir etki bıraktığı görülmektedir. Bu ilgi, özellikle KP17, KP19, K22 ve K30 gibi katılımcılarda öne çıkmaktadır. Bu kişiler, bu tür dizilerin gerçek olaylardan esinlenmesinin onları daha çok etkilediğini ifade etmektedir. Bu bulguya paralel olarak, Tablo 13'de araştırmaya katılan 522 bireyin %72,8'i (380 kişi), Türkiye'de gerçek insan hikâyelerini konu alan televizyon dizilerini takip ettiğini belirtmiştir. Bu yüksek oran, Türkiye'de bu tür dizilerin popülerliğini ve izleyiciler üzerinde bıraktığı derin etkiyi doğrulamaktadır. Gerçek yaşam olaylarına dayalı diziler, izleyicilerin empati geliştirmesine ve bu dizilere olan bağlılıklarının artmasına katkıda bulunmaktadır.

İzlenmeme nedenleri teması altında, psikoloji odaklı dizileri izlemeyen katılımcıların neden bu tür yapımlardan uzak durdukları analiz edilmektedir. Bilgi eksikliği ve ilgisizlik ile olumsuz etkilenme kategorileri altında bu nedenler incelenmektedir. Bilgi eksikliği ve ilgisizlik kategorisi, bu dizilere karşı yeterli bilgiye sahip olmayan veya ilgi duymayan katılımcıları temsil etmektedir. Bu grupta K20, K21, K23, K24, K25, K26, K28 ve K29 yer almaktadır. Diğer taraftan, olumsuz etkilenme kategorisinde, dizilerin içerdiği yoğun psikolojik temalar nedeniyle olumsuz duygular yaşayan ve bu nedenle bu dizilerden uzak duran katılımcılar yer almaktadır. KP19, K22, K25 ve K27 bu kategoride yer almaktadır.

Sonuç olarak bu tablo, psikoloji odaklı dizilere yönelik katılımcı tepkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. KM ve KP katılımcıları bu dizilerin duygusal yoğunluğunu vurgularken, K katılımcıları bilgi eksikliği veya olumsuz etkilenme nedeniyle bu tür dizilerden kaçınmaktadır. Tablonun sunduğu veriler, izleyici tercihlerini ve dizilerden aldıkları deneyimlerin çeşitliliğini anlamaya katkı sağlayabilecek niteliktedir.

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Kişisel Gelişim ve Olumlu Etki	Rol Model Alma ve Kişisel Gelişim	Rol model olarak olumlu etkilenme, kişisel gelişim sağlama, karşılaştırma yaparak öz değerlendirme	KM1, KM7, K23, K24, K28, KM8, KM12, KM15, KP17, K26, KM11
	Gerçek Yaşam Katkısı ve Bilişsel Gelişim	Bilişsel gelişim sağlama, gerçek yaşam temelli olumlu katkı sağlama	KM5, KM6, KP19, K21
Duygusal Farkındalık ve Empati Gelişimi	Empati ve Farkındalık	Empati kurma ve farkındalığı artırma	KM3, KP18, K27, K28, K30
	Duygusal Değişimler	Duygusal farkındalık kazanma, geçici duygusal etki yaşama	KM9, KM10
Popüler Kültürün Etkisi	Popüler Kültürden Etkilenme	Popüler kültürden etkilenme	KM13, KM14, K29, KP16, K22, K25
Gençler Üzerinde Etki	Gençler Üzerinde Olumsuz Etki	Gençler üzerinde olumsuz etkileri fark etme	KM4, K21

Tablo 40: Televizyon Dizilerinin İzleyicilerin Hayatlarına, Kişisel Deneyimlerine Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 40’da yer alan analiz, katılımcıların izledikleri dizilerin kendi hayatlarına ve kişisel deneyimlerine nasıl etki ettiğini anlamak amacıyla yapılmıştır. Katılımcılara “İzlediğiniz dizilerdeki hikâyeler veya karakterler, kendi hayatınızla veya kişisel deneyimlerinizle ilgili düşüncelerinizi nasıl etkiliyor?” sorusu yöneltilmiş ve yanıtlar temalar, kategoriler ve kodlar altında gruplandırılmıştır.

Bu analizde katılımcılar, izledikleri dizi türlerine göre üç gruba ayrılmıştır: KM grubu “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyen katılımcıları; KP grubu, genel olarak psikoloji odaklı dizileri izleyen katılımcıları; K grubu ise psikoloji temalı olmayan veya farklı türlerde dizileri tercih eden katılımcıları temsil etmektedir. “Masumlar Apartmanı” dizisi psikolojik unsurlara odaklandığından, KM grubu KP grubuyla benzer etkiler yaşayabilmektedir. Ancak tüm gruplar arasında empati, duygusal farkındalık, kişisel

gelişim ve popüler kültür etkileri gibi çeşitli deneyimler paylaşılmaktadır. Bu doğrultuda KM ve KP gruplarının yanı sıra, K grubunda da empati geliştirme, farkındalık kazanma ve popüler kültür unsurlarını içselleştirme gibi çeşitli etkiler gözlemlenmiştir.

Kişisel gelişim ve olumlu etki teması altında, katılımcıların diziler aracılığıyla kendilerini nasıl geliştirdikleri incelenmiştir. Rol model alma ve kişisel gelişim kategorisinde, KM ve KP grupları, dizilerdeki karakterleri rol model olarak veya bu karakterlerle özdeşim kurarak olumlu yönde etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu etki, dizilerin katılımcılara yeni bakış açıları kazandırarak düşünme biçimlerini geliştirmiş olabileceğini düşündürmektedir. K grubu ise bu etkiyi daha sınırlı yaşamış olsa da bazı katılımcılar dizi karakterleri aracılığıyla kişisel gelişim sağladıklarını belirtmiştir. Gerçek yaşam katkısı ve bilişsel gelişim kategorisinde ise dizilerin gerçek hayatta uygulanabilir bilgiler sunduğu ve katılımcıların düşünme becerilerini geliştirdiği belirtilmiştir. Gerbner ve arkadaşlarının (2002) belirttiği gibi, yoğun izleyiciler hayatlarının televizyonda gördüklerine benzediğine inanma eğilimindedir, bu da dizilerin izleyiciler üzerinde güçlü bir etkileme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle KM ve KP gruplarının, psikoloji temalı içeriklerin günlük hayatlarında daha derin bir düşünme biçimi geliştirmelerine yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. K grubundaki bazı katılımcılar da dizilerden bilişsel katkı sağladıklarını ifade etmiştir.

Duygusal farkındalık ve empati gelişimi temasında, dizilerin katılımcılarda empati ve duygusal farkındalık oluşturma potansiyeli incelenmiştir. Empati ve farkındalık kategorisinde, KM, KP ve K gruplarının tümünde, dizilerdeki karakterlerle empati kurarak duygusal farkındalık geliştiren katılımcılar bulunmaktadır. KM ve KP grupları psikoloji temalı içerikler izlediklerinden, bu tür içeriklerin insan ilişkilerinde empati becerilerini geliştirmelerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. K grubu ise farklı türlerde içerik izlemesine rağmen, bu gruptaki bazı katılımcılar empati geliştirme ve farkındalık artırma deneyimini yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular, Azman'ın (2023) anlatılar aracılığıyla kendimizden farklı bir kişiyle bağlantı kurabilme ve empati geliştirme potansiyelinin var olduğunu ifade eden görüşleriyle tutarlıdır. Azman'a göre, romanlar, filmler veya televizyon programları gibi kurgusal hikâyeler yalnızca birer eğlence aracı değil, aynı zamanda hayal gücü yoluyla insanlar arasında daha iyi

karşılıklı anlayışı teşvik eden eğilimleri geliştirme yollarıdır. Duygusal değişimler kategorisinde ise dizilerin geçici olarak yoğun duygusal etkiler bıraktığı gözlemlenmiştir. KM ve KP grupları bu konuda daha yoğun etki bildirmiş olsa da K grubundaki bazı katılımcılar da dizilerin duygusal farkındalık sağladığını ifade etmiştir. Popüler kültürün etkisi teması altında, dizilerin popüler kültür unsurları yoluyla katılımcılar üzerinde yarattığı etkiler incelenmiştir. K grubu, dizilerdeki karakterlerin giyim tarzı, davranış biçimleri veya sosyal alışkanlıkları gibi popüler kültür unsurlarını sosyal yaşamlarına yansıtma eğilimi göstermektedir. KM ve KP gruplarında da popüler kültür unsurlarının etkileri gözlemlenmiştir; ancak bu gruplar, popüler kültürle daha derinlemesine bir ilişki kurmakta ve karakterlerin psikolojik derinlikleri ile dramatik yapıları aracılığıyla popüler kültürü deneyimlemektedirler. Bu durum, tüm grupların popüler kültürden etkilendiğini ancak etkilenme biçimlerinin farklı olduğunu göstermektedir.

Gençler üzerinde etki teması, dizilerin genç izleyiciler üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerini ele almaktadır. Gençler üzerinde olumsuz etki kategorisinde, KM ve KP grupları, dizilerdeki karakterlerin gençler tarafından yanlış bir model olarak alınabileceğine ve bu durumun olumsuz davranışlara yol açabileceğine dair gözlemlerini paylaşmışlardır. Bu endişe, katılımcıların dizilerden aldıkları kişisel bir etki yerine, toplumda gençlerin dizi karakterlerinden etkilenecek gerçek hayatta sorun yaratabilecek davranışlar sergileyebileceği gözlemine dayanmaktadır. K grubu da popüler kültür unsurlarının genç izleyiciler üzerindeki etkilerinden endişe duymaktadır; gençlerin, dizilerde popüler olarak gösterilen davranış ve tarzları taklit edebileceği düşüncesindedir.

Bu tablo, dizilerin izleyiciler üzerindeki duygusal, bilişsel ve sosyal etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz ederek gruplandırmaktadır. KM ve KP grupları, psikoloji temalı içerik izlemeleri nedeniyle kişisel gelişim, empati ve duygusal farkındalık alanlarında derin etkiler yaşarken, K grubu hem popüler kültür unsurlarına duyarlılık göstermekte hem de empati ve farkındalık geliştirmektedir. Bu farklılıklar, dizilerin izleyici grupları üzerindeki çeşitli etkilerini ve bu etkilerin bireyler üzerindeki olası yansımalarını ortaya koyabilecek niteliktedir.

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Katılımcılar
Dizi İzleme ve Kişilik	Kişilik Gelişimini Etkileme	Kişilik gelişimini etkileme	KM9, KP18, KP19, K20, K27, K29
	Kişisel Gelişim	Psikoloji konusunda kişisel gelişim, kişisel gelişim	KM2, KM3, KM4, KM5, KM8, KM9, KM10, KM13, KM14, KP16, KP17, K29, K30
	Kendini İfade Etme ve Dizilerden Esinlenme	Kendini ifade biçimi olarak dizi tercihi, kendini ifade ederken dizilerden esinlenme, karakterleri rol model olarak alma	KM1, KM2, KM6, KM7, KM10, KM11, KM15, K21, K22, K23, K24, K29, K30
	Kişiliğe Uygun Dizi Seçimi	Kişiliğe uygun dizi seçimi	KM12, KM13, KM14, K22, K25
Kültürel ve Toplumsal Etkiler	Kültürel ve Toplumsal Etkilenme	Kültürel ve etik değerlerden etkilenme, popüler kültürden etkilenme	KM4, KM15, KP16, K23, K26, K28
Farklı Bakış Açıları ve Empati	Farklı Bakış Açıları ve Empati Gelişimi	Farklı bakış açıları kazanma, empati kurma ve farkındalık artırma	KM1, KM3, KM6, KP19, K25

Tablo 41: Katılımcıların Dizi İzleme Alışkanlıklarının Kişilikleri ve Kendini İfade Etme Biçimleri Üzerindeki Etkileri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 41, katılımcıların dizi izleme alışkanlıklarının kişilikleri ve kendini ifade etme biçimleri üzerindeki etkilerini ele almakta ve bunu iki temel soru çerçevesinde değerlendirmektedir: Soru 5 ile katılımcıların dizi izleme alışkanlıklarının kendi kişilikleri ve kendini ifade etme şekilleri üzerindeki etkileri sorgulanırken; Soru 6 ile dizilerdeki karakterlerin katılımcıların kişiliği ve davranışları üzerindeki doğrudan etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda KM (Masumlar Apartmanı izleyicileri), KP (psikoloji odaklı diziler izleyenler) ve K (psikoloji temalı olmayan veya farklı türde dizileri tercih edenler) gruplarının yanıtları, izledikleri dizilerin türüne ve dizilerdeki karakterlerin kişilik özelliklerine bağlı olarak farklılaşmaktadır.

Dizi izleme ve kişilik teması altında, kişilik gelişimini etkileme kategorisinde KM9, KP18, KP19, K20, K27 ve K29 gibi katılımcılar, dizi izleme alışkanlıklarının kendilerini tanıma ve kişiliklerini şekillendirmede etkili olduğunu ifade etmiştir.

Özellikle KM ve KP grupları, psikoloji odaklı dizilerdeki karakterlerin yaşadıkları zorluklar ve duygusal çatışmalardan etkilenerek kendilerine yönelik daha derin bir farkındalık kazanmıştır. Bu katılımcılar, dizilerde gördükleri karakterlerin kendilerini ifade etme biçimlerinden esinlenerek kendi davranış ve tutumlarını geliştirdiklerini belirtmiştir. K grubundaki K20, K27 ve K29 gibi katılımcılar ise farklı türde diziler izlemelerine rağmen, bu dizilerdeki karakterlerin kişilik özelliklerinden etkilenerek kendilerini tanıma ve ifade etme biçimlerinde yeni bakış açıları geliştirdiklerini dile getirmiştir. Bu durum, kişilik gelişimi üzerindeki etkilerin yalnızca psikoloji odaklı dizilerle sınırlı olmadığını ve farklı türdeki dizilerin de kişilik üzerinde anlamlı etkiler yaratabileceğini göstermektedir.

Kişisel gelişim kategorisinde, psikoloji temalı diziler izleyen KM ve KP gruplarının kişisel gelişim konusunda en büyük etkiyi yaşadığı gözlemlenmektedir. KM2, KM3, KM4, KM5, KM8, KM9, KM10, KM13 ve KM14 gibi KM grubundaki katılımcılar ile KP16 ve KP17 gibi KP grubundaki katılımcılar, psikoloji içerikli dizilerdeki karakterlerin psikolojik çatışmalarını ve bu zorluklarla başa çıkma süreçlerini gözlemleyerek, kendilerini tanıma, güçlü ve zayıf yönlerini fark etme anlamında önemli kazanımlar elde ettiklerini belirtmiştir. Bu katılımcıların, psikoloji temalı diziler aracılığıyla psikolojik farkındalıklarını artırdıkları ve kişisel gelişimlerini destekledikleri söylenebilir. Özellikle bu dizilerdeki karakterlerin içsel yolculuklarının, KM ve KP gruplarındaki izleyicilere derin bir öz-farkındalık kazandırabileceği ve psikolojiye olan ilgilerini ve bilgilerini artırmada etkili olabileceği düşünülebilir.

Diğer yandan, K grubundaki K29 ve K30 gibi katılımcılar, psikoloji temalı diziler izlememelerine rağmen, farklı türde dizilerden esinlenerek kişisel gelişim süreçlerine katkıda bulunmuş olabileceklerini ifade etmiştir. Bu katılımcılar, izledikleri dizilerdeki karakterlerin farklı bakış açıları ve yaşam deneyimlerinden ilham alarak kendilerini tanıma yolunda bazı kazanımlar elde ettiklerini belirtmişlerdir. Ancak K grubunun yaşadığı bu etkilerin, KM ve KP gruplarındaki kadar derinlemesine olmadığı ve psikoloji konusunda belirgin bir katkı sağlamadığı düşünülebilir.

Kendini ifade etme ve dizilerden esinlenme kategorisinde, KM ve K gruplarındaki katılımcıların, dizilerdeki karakterlerin ifade biçimlerinden etkilenerek kendi ifade tarzlarını geliştirmiş olabilecekleri gözlemlenmiştir. KM1, KM2, KM6, KM7, KM10, KM11 ve KM15 gibi KM grubundaki katılımcılar, psikolojik derinliğe sahip

karakterlerin kendini ifade etme biçimlerinden etkilenmiş, bu karakterleri rol model olarak benimsemiş ve onların davranışlarını kendi ifade tarzlarına yansıtmış olabileceklerini belirtmişlerdir. K grubundaki K21, K22, K23, K24, K29 ve K30 gibi katılımcılar ise farklı türde diziler izlemelerine rağmen, bu dizilerdeki karakterlerden ilham alarak kendilerini ifade etme biçimlerini zenginleştirmiş olabileceklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, yalnızca psikoloji odaklı değil, farklı türdeki dizilerin de izleyicilerin kendini ifade etme süreçlerine katkı sağlayabileceğini düşündürmektedir.

Kişiliğe uygun dizi seçimi kategorisinde, KM12, KM13 ve KM14 gibi katılımcılar, özellikle kendi kişiliklerine hitap eden dizileri seçtiklerini ve bu tercih sayesinde kendilerini daha iyi ifade edebildiklerini belirtmiştir. Bu katılımcılar, izledikleri dizilerdeki karakterlerin davranış biçimlerinden ilham alarak ifadelerine yeni boyutlar katmışlardır. K grubundaki K22 ve K25 gibi katılımcılar da benzer şekilde, kendilerine uygun buldukları dizileri seçip izleyerek bu dizilerdeki karakterlerin ifade tarzlarından esinlenmiş ve bu tarzları kendi ifadelerine uyarlamışlardır. Bu durum, katılımcıların dizi seçiminde kendi kişilik özelliklerini dikkate aldıklarını ve bu seçimin kendini ifade etme süreçlerinde onlara destek sağlamış olabileceğini düşündürmektedir.

Kültürel ve toplumsal etkiler teması altında, kültürel ve toplumsal etkilenme kategorisinde, KM4, KM15 ve KP16 gibi katılımcılar, izledikleri dizilerin kültürel ve etik değerleri işleyiş biçiminden etkilenmiş ve bu değerleri kendi ifade tarzlarına yansıttıklarını belirtmişlerdir. Bu katılımcılar, dizilerin toplum değerlerini ele alış şeklinin kendi dünya görüşlerine ve ifade biçimlerine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. K grubundaki K23, K26 ve K28 gibi katılımcılar ise izledikleri diziler aracılığıyla popüler kültürle daha yakından ilişki kurmuş ve toplumsal değerlere karşı duyarlılıklarının arttığını dile getirmişlerdir. Bu durum, farklı türdeki dizilerin kültürel ve toplumsal etkiler açısından katılımcıların bakış açısını zenginleştirebildiğini göstermektedir.

Farklı bakış açıları ve empati teması altında, farklı bakış açıları ve empati gelişimi kategorisinde özellikle psikoloji odaklı diziler izleyen KM1, KM3, KM6 ve KP19 gibi KM ve KP gruplarındaki katılımcıların, dizilerdeki karakterlerin yaşadığı karmaşık duygusal deneyimlerden etkilenerek farklı bakış açıları kazanmış ve empati yeteneklerini geliştirmiş olabilecekleri söylenebilir. Bu katılımcılar, diziler aracılığıyla insan ilişkilerine dair daha derin bir anlayış geliştirmiş olabileceklerini ifade etmişlerdir.

Psikoloji odaklı dizilerin derinlemesine karakter analizleri ve duygusal çatışmalar içermesi, KM ve KP gruplarındaki katılımcılarda empati gelişimini destekleyen temel bir etken olarak öne çıkmaktadır. K grubundaki K25 gibi katılımcıların da bu süreçten etkilenmiş olabilecekleri söylenebilir. Ancak psikoloji temalı diziler izleyen katılımcıların bu etkileri daha yoğun bir şekilde yaşamış olabilecekleri düşünülmektedir.

Genel olarak, bu tablo, dizi izleme alışkanlıklarının katılımcılar üzerindeki etkisinin, onların kişilik gelişimi ve kendini ifade etme biçimleri üzerinde derin bir etki bırakmış olabileceğini göstermektedir. KM ve KP gruplarındaki izleyicilerin, psikoloji temalı diziler aracılığıyla kişiliklerini daha derinlemesine keşfetmiş olabilecekleri söylenebilirken, K grubundaki izleyicilerin ise izledikleri farklı türdeki dizilerle genel bir ifade geliştirme ve toplumsal değerleri daha iyi anlama sürecine katkı sağlamış olabilecekleri düşünülebilir.

SONUÇ

Günümüzde televizyon dizileri, yalnızca birer eğlence aracı olmaktan çıkıp, izleyicilerin kendi hikâyeleriyle yüzleştiği birer aynaya dönüşmüştür. Özellikle psikoloji odaklı televizyon dizileri, bireylerin travmalarıyla, bastırılmış duygularıyla ve içsel çatışmalarıyla yüzleşmelerine olanak tanımaktadır. İzleyiciler, yalnızca karakterlerin yaşantılarını takip etmekle kalmayıp, onların acıları, mücadeleleri ve iyileşme süreçleri üzerinden kendi benliklerini keşfetme fırsatı bulmaktadır. Modern toplumda, bireyler büyük olayların ve abartılı dramatik kurguların ötesine geçerek, daha gerçekçi, insani ve derinlikli hikâyelere yönelmektedir (Sarıova, 2021; Canpolat, 2022). Bu çerçevede, psikoloji odaklı televizyon dizileri, toplumsal farkındalık yaratmada, ruh sağlığı üzerine düşünmede ve bireysel deneyimlerin evrenselliğini anlamada güçlü bir rol oynamaktadır. Günümüz izleyicisi, bir hikâyeyi sadece izlemekle kalmamakta, onu kendi yaşamıyla ilişkilendirerek anlamlandırmakta ve karakterlerle kurduğu duygusal bağ sayesinde bir duygusal yolculuğa çıkmaktadır.

Türkiye’de film izleme kültürü Yeşilçam döneminden itibaren dram anlatılarının etkisi altında biçimlenmiştir. Yeşilçam sinemasının popüler olduğu yıllarda, izleyiciler dramatik olay örgüsüne sahip filmlerle ve onların karakterleriyle güçlü bir bağ kurmuş, bireysel ve toplumsal acıları ekrana yansıtan hikâyelere büyük ilgi göstermişlerdir. Bu dönemde yoksul ama gururlu karakterler, aile dramları ve imkânsız aşklar izleyicilerin benimsediği temel anlatılar olmuştur (Çelik, 2010; Cingi, 2018). Televizyon dizileri sayesinde, Türkiye’de dram türü, izleyicilerin duygusal bağ kurduğu en önemli türlerden biri olmaya devam etmiştir. Günümüzde Türkiye’deki televizyon izleyicileri, travma, psikolojik derinlik ve bireysel dönüşüm süreçlerini konu edinen dizilere ilgi göstermektedir. Bu bağlamda insan psikolojisi ve travmalarına odaklanan yapımlar Türkiye’deki dizi izleme alışkanlıklarıyla örtüşmektedir. Özellikle son yıllarda psikoloji temalı dizilerin yükselişi izleyicinin gerçek insan hikayeleriyle yüzleşme ve psikosozal sorunları anlama isteğini ortaya koymaktadır. Bu diziler arasında geçmişin yaralarını ve aile ilişkilerini derinlemesine ele alan, psikoloji teması üzerinden izleyicisinin ilgisini çeken “Masumlar Apartmanı” dizisi önemli bir yere sahiptir.

Bu araştırmanın örneklemini olan “Masumlar Apartmanı” dizisi, karakterlerin psikiyatrik hastalıklarını onların geçmişte yaşadıkları travmalarla harmanlayarak izleyicilere oldukça güçlü bir psikolojik derinlik sunmaktadır. Dizide her bir karakterin

psikopatolojik sorunları, çocukluk döneminde yaşadıkları zorlayıcı deneyimlerle bağlantılandırılmış; bu sayede karakterlerin sorunları, gerçekçi ve etkileyici bir biçimde yansıtılmıştır. Sıkça kullanılan geçmişe dönüş sahneleri, karakterlerin bugünkü psikolojik sorunlarının çocukluk travmalarıyla ilişkisini izleyiciye güçlü bir anlatı akışıyla sunmuş; bu sahneler, karakterlerin ruhsal durumlarına dair ipuçları vererek izleyicinin ilgisini canlı tutmuştur.

Dizilerin kişisel duyguları keşfetme aracı olarak kullanılmasında dikkate alınması gereken önemli bir nokta, dizilerin karakterlerin psikolojik durumlarını veya ruhsal hastalıklarını ne kadar doğru tanımladığıdır (Locatelli, 2023). Bu yapım, karakterlerin psikiyatrik hastalıklarını geçmişte yaşadıkları travmalarla güçlü bir biçimde ilişkilendirerek izleyicilere derin bir psikolojik içgörü sunmaktadır. Dizide karakterlerin ruhsal bozukluklarının geçmişte yaşadıkları zorlayıcı olaylardan kaynaklandığı izlenimi verilmekte, bu durum ise seyircide yalnızca hastalığı değil, aynı zamanda bu hastalığın kökenini anlama imkânı yaratmaktadır. Literatürde travmanın özgüveni zedeleyen ve benlik algısını bozan etkileri (Ataoğlu vd., 2019) üzerinde durulmaktadır. Klin ve Lemish'in (2008) televizyonun bireyler için ruhsal bozukluklarla ilgili birincil bilgi kaynaklarından biri olarak işlev gördüğüne dair değerlendirmesi göz önüne alındığında, dizinin bu gerçekçi yaklaşımı, psikiyatrik bozukluklarla mücadele eden bireylere yönelik toplumsal bilinç ve duyarlılığı artıran bir işlev görmektedir.

Psikoloji odaklı televizyon dizileri, bireylerin ruhsal bozuklukları ve travmalarının kökenlerini toplum önünde görünür kılarak, izleyiciye yalnızca empati kurma fırsatı tanımamakta; aynı zamanda bu sorunların toplumsal bağlamda anlaşılmasını da sağlamaktadır. Görsel temsil, izleyicinin algısını şekillendirirken (Levers, 2001), bazı yapımlar olumsuz klişelerin dışına çıkarak bireylerin geçmiş deneyimlerinin etkilerini ve karakterlerin içsel mücadelelerini aktararak psikolojik sorunlara dair farkındalık yaratmaktadır (Harper, 2009; Bylina, 2011).

Candan'a (2022) göre, günümüzde psikolojik dram hem sinema filmlerinde hem de televizyon dizilerinde popüler hale gelmiştir. Bu bağlamda, tıbbi televizyon dizileri; sağlık açısından eğitici potansiyelleri, geniş izleyici kitlesi, yüksek reytingler ve kolay erişim gibi nedenlerden dolayı kayda değer bir öneme sahiptir. Ayrıca, çeşitli sağlık konularını işlemeleri ve izleyiciler üzerinde bıraktıkları güçlü etkiler de göz ardı edilemez (Burzyńska vd., 2015). Psikoloji odaklı diziler, ruh sağlığını merkeze alan

temalarıyla bu kapsamda bir alt tür olarak değerlendirilebilir. Ruh sağlığı, genel sağlık kategorisinin bir parçası olduğu için bu tür yapımlar, tıbbi televizyon dizilerinin bir alt kategorisi olarak düşünülebilir. Bu dizilerin, özellikle ruh sağlığına dair bilgilendirici içerikleriyle izleyiciler üzerinde farkındalık yaratma ve kişisel gelişimlerine katkı sağlama potansiyeline sahip olduğu söylenebilir.

Psikoloji odaklı diziler, travmayı betimleyen filmlerin izleyici ile etkileşimini psikanalitik açıdan analiz eden Smith'in (2019) açıklamalarına benzer şekilde, izleyicilerle duygusal aşırılık modu aracılığıyla bağ kurarak karakterlerin davranışlarını travmatik geçmişleriyle ilişkilendirir. Bu yaklaşım, izleyicilere hem gerçek yaşamın karmaşıklığını yansıtan hem de bu deneyimleri güvenli bir mesafeden anlamlandırmalarını sağlayan bir zemin sunar. Bu tür içeriklerin izleyiciler üzerinde anlamlı duygusal deneyimler yaşatırken empati geliştirme potansiyeline sahip olduğu görülmüştür.

İzleyici görüşleri de bu bağlamda yukarıdaki değerlendirmelere benzer bir perspektifi ortaya koymaktadır. İzleyicilere göre psikoloji odaklı diziler, yalnızca birer eğlence unsuru olmaktan öte, travmatik olayların bireyler üzerindeki etkilerini anlamalarına ve empati geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Özellikle “Masumlar Apartmanı” gibi yapımlarda, karakterlerin psikolojik sorunlarının geçmiş travmalarıyla ilişkilendirilerek anlatılması, izleyicilerin bu süreçleri keşfetmelerine ve ruh sağlığıyla ilgili farkındalık kazanmalarına katkı sağlamaktadır. Karakterlerin yaşadığı psikolojik sorunların ardındaki travmatik unsurların titizlikle işlenmesi, izleyicinin bu anlatıyı takip ederken hem empati kurmasına hem de kendi deneyimlerini değerlendirmesine fırsat tanımaktadır. Bu tür diziler, bireysel farkındalık kazandırmakla kalmayıp, ruh sağlığı konusunda toplumsal bir bilinç oluşmasında da önemli bir rol üstlenmektedir. Böylelikle, psikoloji odaklı televizyon dizileri hem eğitsel hem de farkındalık yaratan işlevlerini pekiştirerek bireysel ve toplumsal düzeyde yeni bakış açıları geliştirilmesine olanak sunmaktadır.

Bu araştırmanın nicel aşamasında, psikoloji odaklı televizyon dizilerini takip edenlerin çoğunluğu, bu tür dizilerden olumlu etkilendiğini, geçmiş deneyimlerini sorgulamalarına ve kendilerini anlamalarına katkı sağladığını, ayrıca psikoloji ve ruh sağlığıyla ilgili bilgilerini artırdıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle, zenginleştirme alt boyutunda bu çoğunluğun bu dizileri takip eden diğer gruplara kıyasla anlamlı derecede

daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir. Bu bulgulara dayanarak, psikoloji odaklı dizileri izleyenler arasında, bu dizilerden çeşitli faydalar sağladığını belirtenlerin zenginleştirme motivasyonuna ilişkin puanlarının, fayda sağlamadığını belirtenlere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Nicel bulgularla uyumlu olarak, yarı yapılandırılmış görüşmelerde de katılımcılar, bu dizilerin bireysel farkındalıklarını artırdığını ve zenginleştirici bir deneyim sunduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar, bu tür dizilerin kendilerine farklı yaşam deneyimleri ve psikolojik süreçler hakkında bilgi sağladığını, empati yeteneklerini geliştirdiğini ve öz değerlendirme süreçlerine katkı sunduğunu belirtmiştir. Ayrıca, zenginleştirici içeriklerin farkındalık ve bilgi düzeylerini artırdığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte, bazı katılımcılar, dizilerin yoğun duygusal temalarının yorucu ve sıkıcı olabileceğini, hatta kendilerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini dile getirmiştir. Bu durum, izleyici deneyimlerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ancak genel olarak, psikoloji odaklı diziler, yalnızca bir eğlence aracı olmaktan öte, bireylerin bilgi ve farkındalık düzeylerini artıran, içsel sorgulamalarını destekleyen ve bireysel gelişimlerine katkıda bulunan önemli medya deneyimleri sunmaktadır. Bu noktada, özellikle zenginleştirme motivasyonunun ne anlama geldiğini ve izleyiciler için nasıl bir rol oynadığını açıklamak faydalı olacaktır. Dizi izleme motivasyonları arasında yer alan zenginleştirme; kişilerin dizi gibi medya içeriklerini izleyerek kişisel gelişimlerine katkı sağlama, bilgilerini arttırma, anlam bulma ve ruhsal tatmin gibi alanlarda kendini gerçekleştirmeyle ilgili olan eudaimonik ihtiyaçlarını karşılama ile ilgilidir (Flayelle vd., 2019). Bu sonuçlar, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin izleyicilerin kişisel gelişimine ve duygusal zenginleşmesine önemli katkılar sağladığını desteklemektedir.

Psikoloji odaklı dizilerden “Masumlar Apartmanı”nı izleyenlerin dizi izleme nedenleri ölçeği alt boyut puanlarının demografik değişkenlere göre de farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Cinsiyet değişkenine göre, erkek izleyicilerin sosyal motivasyonlarının kadın izleyicilere kıyasla daha güçlü olduğu görülmüştür. Yaş değişkenine göre, 18-24 yaş aralığındaki izleyiciler, diğer yaş gruplarına göre (25-34, 35-44 ve 45 yaş üzeri) daha yüksek bir başa çıkma motivasyonu ile televizyon dizilerini takip etmektedir. Çalışma durumu açısından, çalışmayan izleyicilerin çalışanlara kıyasla daha yüksek başa çıkma motivasyonuna sahip olduğu tespit edilmiştir. Benzer şekilde, ilişkisi olmayan izleyiciler, ilişkisi olanlara göre daha güçlü bir başa çıkma motivasyonu ile

televizyon dizilerini izlemektedir. Öğrenim durumu değişkenine göre, ilköğretim düzeyinde eğitim almış bireylerin, diğer öğrenim gruplarına kıyasla daha güçlü bir başa çıkma ve sosyal motivasyon sergilediği belirlenmiştir. Gelir düzeyi açısından, 0-11.500 TL arası gelir grubundaki izleyicilerin, diğer gelir gruplarına kıyasla daha güçlü bir başa çıkma motivasyonuna sahip olduğu görülmüştür.

Yine bu çalışmanın nicel bulgularına göre, “Masumlar Apartmanı” dizisini izleyenler, başa çıkma, zenginleştirme, sosyal, duygusal gelişim alanlarında diğer türlerdeki dizileri izleyenlere kıyasla daha yüksek puanlar almıştır. Aynı şekilde, psikoloji odaklı televizyon dizilerini izleyenler de diğer türlerdeki dizileri izleyenlere göre bütün alt boyutlarda daha yüksek puanlar elde etmiştir. Bu durum psikoloji odaklı televizyon dizilerinin ve “Masumlar Apartmanı” dizisinin başa çıkma, zenginleştirme, sosyal, duygusal gelişim konularında izleyicilerine motive edici içerikler sunduğunu göstermektedir. Yani bu türdeki dizileri takip edenler, daha güçlü nedenlere ve motivasyonlara sahiptir.

Bu bulguları, bu çalışma çerçevesinde gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin sonuçları da desteklemektedir. Katılımcılar, “Masumlar Apartmanı” dizisinin ve psikoloji odaklı dizilerin başa çıkma, zenginleştirme, sosyal etkileşim ve duygusal gelişim motivasyonlarını güçlü bir şekilde desteklediğini ifade etmişlerdir. Bu dizilerin, yaşam sorunlarıyla baş etmede, ruh sağlığı ve yaşam hakkında kişisel gelişimi desteklemede, empati geliştirme, duygusal ihtiyaçları karşılama ve sosyal ilişkilere anlamlı katkılar sunmada olumlu etkiler sağladığı belirtilmiştir. Ancak bazı katılımcılar, dizilerdeki yoğun duygusal ve travmatik temaların kendileri için rahatsız edici olabileceğini dile getirmiştir. Bu durum, izleyici deneyimlerinin bireysel farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır. Genel olarak bu sonuçlar, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin bireylerin hayatlarına dokunan, kişisel gelişimlerini destekleyen ve toplumsal farkındalıklarını artıran önemli bir araç olduğunu göstermektedir.

Bu bulguların ışığında, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin, özellikle travmatik ve duygusal içeriklerin izleyiciler üzerinde nasıl derin etkiler yaratabileceğini anlamak için psikanalitik bir bakış açısı da önemli bir çerçeve sunmaktadır. Smith'e (2019) göre, travmatik ve sinir bozucu dünyalara kendilerini daldırmaya yönelik izleyiciler, bu süreçte kendilerini daha iyi tolere edebilir ve içgörü kazanabilirler. Bion'a (2018) göre, hayal kırıklığını tolere etme kapasitesi, bireyin bu hayal kırıklığını daha katlanılabilir

hale getirecek düşünceler geliştirmesine olanak tanır ve bu süreç, daha geniş bir duygusal deneyim yelpazesi için bir katalizör görevi görür. Bu bağlamda, bireyler travmatik içeriklerle başa çıkma ve tahammül etme yeteneklerinden tatmin sağlayabilirler. Smith (2019), filmler ve diziler aracılığıyla empati yeteneğinin geliştiğini ve izleyicilere duygusal değişim sağlayarak duygusal zekâyı genişlettiğini belirtir. Özellikle acı verici içeriklerin duygusal deneyimlerini tolere etmenin, izleyicinin psikolojik dayanıklılığını artırdığı vurgulanmaktadır.

Türkiye'deki psikoloji odaklı televizyon dizileri, özellikle “Masumlar Apartmanı” gibi yapımlar, travmatik ve dikkat çekici-marjinal yinelenen davranışlar içeren içeriklerle izleyicilerin ilgisini çekerek benzer işlevler sunmaktadır. Bu tür dizileri izleyenlerin, başa çıkma, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim motivasyonlarının diğer türlerdeki dizileri izleyenlerden daha yüksek olması, psikanalitik açıdan travmatik ve acı verici içeriklerin bireylerde bu tür çok yönlü etkiler yaratmasıyla ilişkili olabilir.

Psikoloji odaklı dizilerin bireysel ve toplumsal etkilerinin yanı sıra, pandemi dönemi gibi zorlu süreçlerde bu tür yapımların üstlendiği işlevler de dikkate değerdir. Boursier ve diğerlerine (2021) göre, Covid-19 pandemisi sırasında uygulanan karantina önlemleri, insanların dizi izleme alışkanlıklarında belirgin bir artışa neden olmuştur. Dizi izleme davranışı, bu dönemde kaygı ile başa çıkma ve kaçış motivasyonları tarafından tetiklenmiştir. Bu bağlamda, dizi izlemek, bireyler için stresli bir durumla başa çıkma stratejisi olarak işlev görmüştür.

Pandemi nedeniyle yaşanan izolasyon dönemlerinde, kurgusal dünyalarda vakit geçirmek bireylerin keyif almasını, kişisel gelişimlerini sürdürmesini ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamıştır. Dizi izleme alışkanlıklarının, pandeminin getirdiği zorluklarla başa çıkmada önemli bir rol oynadığı görülmektedir (Boursier vd., 2021). Bu çalışma çerçevesinde yarı yapılandırılmış görüşmelerde katılımcılar, bu koşullarla başa çıkmak için psikoloji odaklı dizilere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin Covid-19 döneminde izleyicilerin ilgisini çekmesinin, toplumsal açıdan bu şartların tolere edilmesine katkı sağlayan bir medya stratejisi olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Psikoloji odaklı diziler, genellikle gerçek yaşam hikâyelerinden esinlenerek oluşturulmuş karakterler ve olay örgüleriyle izleyicilere hitap etmektedir. Bu bağlamda analiz sonuçları, bu tür dizileri izleyenlerin özellikle sosyal motivasyonlarının, bu

dizileri izlemeyenlere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde, katılımcılar bu dizilerin farkındalık artırma ve sosyal bağları güçlendirme gibi olumlu etkiler sağladığını ifade etmişlerdir. Bu tür dizilerde sosyal motivasyonun daha güçlü bir şekilde öne çıkması, izleyicilerin ilişkilerine anlam katma ve toplumsal bağlarını güçlendirme arayışıyla bağlantılı olabilir. Bu bulgular, gerçek insan hikâyelerini konu alan dizilerin, bireysel gelişimden ziyade sosyal etkileşimleri destekleyen bir işlev üstlenebileceğini göstermektedir.

Bireyler, stresli bir olayla karşılaştıklarında bir dizi duygusal, bilişsel ve/veya davranışsal tepki uygulayabilirler. Bu tepkiler, stresli olayın subjektif değerlendirilmesine ve üzerindeki kontrol algısına bağlıdır (Melodia vd., 2020). Lazarus ve Folkman (1984) başa çıkmayı, “kişinin kaynaklarını zorlayan veya aşan belirli dış ve/veya iç talepleri yönetmek için sürekli olarak değişen bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlamıştır (s.141). Dizi filmler, izleyicilerine hayal ürünü senaryoların kullanımı yoluyla anlık tatmin ve kaçış sağlar (Ebata ve Moos, 1991). Gerçek dünyadan kopmak, fantastik bir dünyaya dalmak ve gerçek hayattaki sorunlardan kaçınmak gibi yollarla bu tatmin sağlanır (Caplan vd., 2009). Demografik değişkenlere dayalı sonuçlar, “Masumlar Apartmanı” dizisinin izleyicileri arasında özellikle gençler, çalışmayanlar, ilişkisi olmayanlar, ilköğretim düzeyinde eğitim almış bireyler ve düşük gelir grubundakiler için güçlü bir başa çıkma ve kaçış motivasyonu sağladığını göstermektedir. Aynı gruplarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde de, “Masumlar Apartmanı” ve benzeri psikoloji odaklı dizilerin stresle başa çıkma ve gerçek hayattaki sorunlardan kaçış için önemli bir araç olduğu ifade edilmiştir. Bu bireyler, dizi izleme davranışını rahatlatma, eğlence ve günlük yaşamın getirdiği duygusal yüklerden uzaklaşma amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, bu türdeki dizilerin bu izleyici grupları için psikolojik bir destek ve geçici bir kaçış alanı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca, cinsiyet değişkenine göre yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde, erkek izleyicilerin kadınlara kıyasla psikoloji odaklı dizileri daha çok sosyal motivasyonla izledikleri ve bu süreçte bu dizileri bir etkileşim ve paylaşım aracı olarak gördükleri tespit edilmiştir. Benzer şekilde, ilköğretim düzeyinde eğitim almış bireyler, dizileri aileleri veya arkadaşlarıyla birlikte izleyerek sosyal etkileşim ihtiyaçlarını karşıladıklarını ifade etmiştir. Bu bulgular, dizilerin yalnızca bireysel psikolojik destek

değil, aynı zamanda sosyal bağlanmayı güçlendiren bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Erkeklerin sosyal motivasyonla izleme eğilimleri ve ilköğretim mezunlarının aile ve arkadaşlarla izlemeye yönelik tercihleri, daha önceki nicel analizlerde elde edilen sonuçlarla uyum göstermektedir. Bu paralellik hem nitel hem de nicel bulguların güvenilirliğini desteklemektedir.

Araştırma bulguları, dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki çok yönlü ilişkileri ortaya koymakta ve bu motivasyonların bireylerin kişisel eğilimleriyle nasıl bağlantılı olduğunu açıklamaktadır. Bu bağlamda, başa çıkma motivasyonu öne çıkan motivasyonlardan biri olarak dikkat çekmiş ve özellikle nörotizm kişilik özelliği ile güçlü bir ilişki sergilemiştir. Nörotizm, bireyin olumsuz duyguları dengeleme ve duygusal istikrarı sürdürme yeteneğiyle ilişkilidir (McAdams ve Pals, 2006). Yüksek nörotizm düzeyine sahip bireyler, kaygı ve depresyon gibi olumsuz duyguları daha yoğun yaşama eğilimindedir ve strese karşı daha duyarlıdır (Lahey, 2009). Ayrıca, bu bireyler, duygusal dalgalanmalara daha sık maruz kalırlar (Zuckerman ve Little, 1986). Daha önceki bir çalışmada (Langstedt ve Atkin, 2013), kişilerin nörotiklik düzeyinin, rahatlama ve uyarılma ihtiyaçlarını karşılamak için televizyon kullanımını pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulgularına paralel olarak, psikoloji odaklı dizilerden “Masumlar Apartmanı” üzerine yapılan bu çalışmada da benzer bir ilişki saptanmıştır. Araştırma bulguları, başa çıkma motivasyonu ile bu diziyi izleyen katılımcıların daha yüksek nörotizm seviyelerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, psikoloji odaklı dizilerin, yüksek nörotizm düzeyine sahip izleyicilerin duygusal zorluklarla başa çıkmalarına yardımcı olabileceği değerlendirilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel içerik analizi bulguları da, psikoloji odaklı dizilerin izleyicileri arasında kaçma/baş çıkma motivasyonlarının belirgin olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcılar, bu tür dizileri zihinsel rahatlama, duygusal deşarj ve günlük yaşamın getirdiği stres ile zorluklardan uzaklaşma amacıyla değerlendirmiştir. Özellikle travmatik yaşantılara duyarlılık gösteren izleyiciler, bu dizilerin sunduğu hikâyelerin kendi yaşam deneyimleriyle örtüştüğünü ve bu bağlamda psikolojik bir rahatlama sağladığını ifade etmişlerdir. Bu durum, nörotizm düzeyi yüksek bireylerin, psikoloji odaklı diziler aracılığıyla olumsuz duygularını dengelemeye ve stresten kaçınmaya çalıştığını göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların dizi karakterleriyle özdeşleşme, empati kurma ve duygusal bağ geliştirme eğilimleri, nörotizmin duygu yoğunluğuna olan

yatkınlığıyla uyumlu bir tablo çizmektedir. Bu bulgular, nicel analizde tespit edilen kişilik özellikleri ile izleme motivasyonları arasındaki ilişkilerin, yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel içerik analizi sonuçlarıyla da tutarlılık gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bu bulgular, psikoloji odaklı dizilerin içerik özellikleri bağlamında değerlendirildiğinde daha da anlam kazanmaktadır. Bu tür dizilerin psikoloji odaklı yapısı ve ele aldığı derinlemesine karakter analizleri, izleyicilerin psikolojik zorluklarla başa çıkmalarına destek olabilir. Grodal ve Kramer'e (2010) göre, filmler izlendiğinde izleyiciler ile karakterler arasında bir para-sosyal bağ oluşur. Bu bağ, izleyicilerin diğer bireylerle bilişlerini, duygularını ve sosyal yaşamlarını paylaşmalarını teşvik edebilir. Psikoloji odaklı diziler, izleyicilerini karakterlerin yaşadığı duygusal ve psikolojik süreçlere derinlemesine dâhil ederek, onların kendi duygusal deneyimlerini işlemelerine ve anlamlandırmalarına yardımcı olabilir. Bu bağlamda yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel içerik analizi bulguları, psikoloji odaklı dizilerin izleyiciler üzerinde bıraktığı etkilerin daha derin bir anlayışını sunmaktadır. Katılımcılar, dizilerin sofistike anlatı yapısı ve derinlemesine karakter analizleri sayesinde anlatsal empati geliştirdiklerini belirtmiş, bu süreçte kendi duygusal deneyimlerini sorgulayarak içsel arınma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle travmatik yaşantılarla ilgili farkındalık kazandıklarını vurgulayan izleyiciler, dizilerin bireysel travmalarını anlamlandırmalarında destekleyici bir rol oynadığını dile getirmiştir. Bunun yanı sıra, gerçek yaşam hikâyelerine dayalı yapımların, izleyicilerin bu hikâyelerle duygusal bağ kurmalarını ve kendi yaşamlarıyla ilişkilendirme yapmalarını kolaylaştırdığı görülmüştür. Ancak, bu tür dizilere ilgi göstermeyen katılımcılar arasında, bilgi eksikliği, ilgisizlik ya da duygusal yoğun temalardan olumsuz etkilenme gibi nedenler öne çıkmaktadır. Bu bulgular, psikoloji odaklı dizilerin yalnızca bireysel empati ve farkındalık yaratmakla kalmayıp, izleyicilerin kendilerini ve çevrelerini anlamlandırma süreçlerine nasıl katkı sağladığını da ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, katılımcıların "Masumlar Apartmanı" dizisini başa çıkma motivasyonu ile izlemeleri ile dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve deneyime açıklık beş faktörlü kişilik özellikleri arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgular, bireylerin kişilik özelliklerinin televizyon dizisi izleme motivasyonlarını şekillendirdiğini göstermektedir.

Dışadönüklük, genellikle olumlu duygular, sosyal destek arayışı ve yüksek yaşam memnuniyeti ile ilişkilendirilen bir kişilik özelliğidir (Schmit vd., 2024). Ancak, düşük dışadönüklük (içedönüklük), bireylerin strese daha yatkın olduğu ve sosyal destek mekanizmalarını daha az kullandığı bir durumu ifade etmektedir (Eysenck, 1982). Bu bağlamda, içedönük bireylerin bu tür psikoloji odaklı yapımlara yönelerek stresle başa çıkma ve duygusal rahatlama arayışı içinde oldukları değerlendirilebilir. Dizinin travmatik hikâyeleri ve psikolojik derinliği, bu izleyicilerin ihtiyaçlarını karşılayarak onların başa çıkma motivasyonlarını desteklemektedir.

Yumuşak başlılık, bir kişinin kişiler arası ilişkilerde şefkat ve dostane davranışlar ile düşmanlık arasında bir eğilim sergilemesini tanımlar (Huang vd., 2024). Düşük yumuşak başlılık düzeyine sahip bireyler, daha fazla ilişki sorunları ve kişilerarası çatışmalardan kaynaklanan stresle karşılaşmaktadır (Kilian, 2024). Araştırma bulguları, yumuşak başlılık düzeyi düşük olan katılımcıların bu yapıyı yüksek başa çıkma motivasyonu ile izlediklerini göstermektedir. Bu durum, ilişkilerden kaynaklanan stresi hafifletme çabası olarak yorumlanabilir.

Özdenetim, bireyin organizasyonel planlama, öz kontrol ve dayanıklılıkla ilişkili bir kişilik özelliğidir (Digman, 1990). Araştırma bulgularına göre, düşük düzeyde özdenetim sergileyen bireyler, stresle başa çıkmak ve özdenetim eksikliklerini telafi etmek amacıyla bu tür dizilere yönelmektedir. Bu bulgu, özdenetimle ilgili eksikliklerini yönetmek için bireylerin psikolojik derinliği olan içerikleri tercih ettiklerini göstermektedir.

Deneyime açıklık, entelektüel merak, estetik duyarlılık ve çeşitlilik tercihleri gibi özelliklerle ilişkilidir (Costa ve McCrae, 1992). Düşük deneyime açıklık düzeyine sahip bireylerin, stresin olumsuz etkilerine daha duyarlı oldukları ve bu nedenle bahsi geçen diziyi başa çıkma motivasyonu ile izledikleri görülmüştür. Yapımın tematik derinliği ve duygusal yoğunluğu, bu bireylerin stresle başa çıkmalarına katkı sağlayan bir araç işlevi görmektedir.

Bu bulgular, kişilik özelliklerinin bireylerin medya içeriklerini seçme nedenlerini etkilediğini ve “Masumlar Apartmanı” gibi psikoloji odaklı dizilerin stresle başa çıkma, duygusal rahatlama ve öz farkındalık sağlama süreçlerine anlamlı katkılar sunduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, katılımcıların “Masumlar Apartmanı” dizisini sosyal motivasyonu ile izlemeleri ile yumuşak başlılık kişilik özelliği arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Literatürde, yumuşak başlılık düşük olan bireylerin empati eksikliği, bencil ve rekabetçi davranışlara yatkın olduğu; aynı zamanda aşırı televizyon izleme ve sosyal medya kullanımına eğilim gösterdikleri belirtilmiştir (Bamford ve Davidson, 2019; Kircaburun ve Griffiths, 2018). Bu bağlamda, sosyal motivasyonla televizyon izleyen bireylerin medya içeriklerini kişilerarası etkileşim ihtiyaçlarını karşılamak kullanmaları dikkat çekicidir. Ayrıca, izleyicilerin zamanla empati ve sosyal farkındalık becerilerini geliştirme potansiyeli taşıdığı görülmektedir. Örneğin, izleyiciler, başta bir kaçış aracı olarak gördükleri televizyon içeriklerinden, empati ve duygusal farkındalık kazanarak bireysel gelişim sağlayabilmektedir. Bu durum, psikolojik içeriklere sahip dizilerin izleyicilerin kişilik özellikleri ve sosyal etkileşim becerileri üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğini göstermekte ve düşük yumuşak başlılık düzeyine sahip bireylerin dizi izleme davranışlarıyla ilişkili literatür bulgularını desteklemektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel içerik analizi bulguları, sosyal motivasyonla dizi izleyen bireylerin kişisel gelişim ve sosyal farkındalık süreçlerinde anlamlı etkiler yaşadığını ortaya koymuştur. Katılımcılar, psikoloji odaklı dizilerdeki hikâyelerin ve karakterlerin, empati geliştirme ve sosyal farkındalık artırma süreçlerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Özellikle, rol model alma ve bilişsel gelişim kategorilerinde, sosyal motivasyonla dizi izleyen bireylerin, dizi karakterlerinden etkilenecek düşünce yapılarını geliştirdiği ve sosyal becerilerini artırdığı görülmüştür. Ayrıca, bu tür dizilerin yalnızca duygusal destek sağlamakla kalmayıp, bireylerin çevrelerindeki olaylara farklı perspektiflerden yaklaşmalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir. Bu bulgular, yumuşak başlılık düzeyi düşük bireylerin, sosyal motivasyonla dizi izleme davranışlarının empati ve farkındalık geliştirme gibi olumlu sonuçlara dönüşebileceğini göstermektedir. Analizler, sosyal motivasyonla izleme davranışının bireylerin hem kişilerarası ilişkilerde hem de kendilerini anlama süreçlerinde önemli katkılar sağladığını vurgulamaktadır.

Araştırma bulguları, katılımcıların “Masumlar Apartmanı” dizisini duygusal gelişim motivasyonu ile izlemeleri ile dışadönüklük kişilik özelliği arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Literatürde de içedönük bireylerin daha az sosyal

etkileşimden keyif aldıkları ve duygusal düzenleme becerilerinde zayıflık yaşadıkları ifade edilmiştir (Watson ve Clark, 1997; Wilt ve Revelle, 2017). Bu bağlamda, içedönük bireylerin özellikle psikoloji odaklı televizyon dizilerini duygusal deneyimlerini işlemek ve düzenlemek için bir araç olarak kullandıkları söylenebilir. Langstedt ve Atkin'in (2013) dışadönük bireylerin televizyon karşısında daha az vakit geçirdiklerini ortaya koyan bulgusu, içedönük bireylerin bu tür içeriklere yönelimini destekler niteliktedir. Öte yandan araştırma bulguları, duygusal gelişim motivasyonu taşıyan katılımcıların televizyon dizilerinin kişisel farkındalık süreçlerinde anlamlı etkiler yarattığını da ortaya koymaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerin nitel içerik analizi sonuçlarında da görüldüğü gibi katılımcıların izledikleri diziler aracılığıyla empati, farkındalık ve kendini ifade etme becerilerinde gelişim kaydettiklerini ortaya koymuştur. Özellikle, düşük dışadönüklük seviyelerine sahip bireylerin, psikoloji odaklı dizilerdeki karakterlerin yaşadığı karmaşık duygusal deneyimlerden etkilenecek farklı bakış açıları kazandıkları ve duygusal farkındalıklarını artırdıkları görülmüştür. Katılımcılar, bu tür dizilerdeki hikâyelerin kendilerine uygun bir duygusal düzenleme aracı sunduğunu ifade etmiş ve bu sayede kişisel gelişim süreçlerini desteklediklerini belirtmiştir. Özellikle, empati ve farklı bakış açıları geliştirme teması altında, dizilerin derinlemesine karakter analizlerinin, bireylerin kendi duygusal deneyimlerini işlemelerine yardımcı olduğu anlaşılmıştır. Bu bulgular, duygusal gelişim motivasyonu taşıyan bireylerin, televizyon dizileri aracılığıyla sadece kendilerini ifade etme becerilerini değil, aynı zamanda sosyal ve duygusal becerilerini de geliştirme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Son olarak araştırma bulguları, “Masumlar Apartmanı” dizisini zenginleştirme motivasyonu ile izleyen bireyler arasında beş faktörlü kişilik özellikleri (dışadönüklük, yumuşak başlılık, deneyime açıklık, özdenetim ve nörotizm) ile bu motivasyon arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu durum, zenginleştirme motivasyonu ile dizi izleme davranışının, bireylerin kişilik özelliklerinden bağımsız bir eğilim olabileceğine işaret etmektedir.

Bu araştırma psikoloji odaklı televizyon dizilerini; birer görsel-işitsel doküman olarak ele alarak, anlatı yapısını psikanalitik film eleştirisi çerçevesinde tematik film analiziyle, izleyiciyle etkileşimini yarı yapılandırılmış görüşmelerle, izleme motivasyonlarını ve motivasyonlarla kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi nicel analizle incelemiştir. Elde

edilen bulgular, bu tür dizilerin sadece izleyiciyi eğlendirmekle kalmayıp, duygusal, bilişsel, sosyal ve ruhsal süreçlerini de şekillendiren önemli yapımlar olduğunu göstermektedir. “Masumlar Apartmanı” gibi yapımlar, izleyicilerin travmalarıyla yüzleşmelerine, empati geliştirmelerine, psikolojik farkındalık kazanmalarına ve ruh sağlığına dair bilgi edinmelerine katkı sağlamaktadır. Nicel ve nitel veriler birlikte değerlendirildiğinde, izleyicilerin başa çıkma, zenginleştirme, sosyal ve duygusal gelişim motivasyonları doğrultusunda bu dizilere yöneldiği görülmüş, aynı zamanda dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte, bu tür dizileri izleyenlerin motivasyonlarının demografik faktörler ve çeşitli diğer değişkenlere göre farklılaştığı da tespit edilmiştir. Bu bağlamda, psikoloji odaklı televizyon dizileri, bireysel farkındalık yaratma, toplumsal bilinç geliştirme ve izleyicilerin kendilerini anlama süreçlerine katkı sunan önemli bir görsel-işitsel anlatı formu olarak değerlendirilmektedir.

Öneriler: Gelecekte yapılacak araştırmalarda, bu çalışmanın ortaya koyduğu dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki anlamlı ilişkilerin farklı kültürel bağlamlarda nasıl şekillendiğini incelemek, psikoloji odaklı dizilerin evrensel ve yerel etkilerini derinlemesine anlamaya olanak tanıyabilir. Literatürde bu konuda yapılan sınırlı sayıdaki çalışmayı genişletmek adına, farklı türdeki televizyon dizilerinin veya genel televizyon izleme alışkanlıklarının benzer ilişkiler üzerindeki etkisi de değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra, yaş grupları, sosyoekonomik statüler ve medya platformları (örneğin, dijital platformlar ile geleneksel televizyon) arasındaki farklılıkların bu ilişkiler üzerindeki etkisini karşılaştırmalı olarak ele almak, literatürdeki boşlukları doldurabilir. Ayrıca, pozitif psikoloji temalarını işleyen yapımların bireylerin duygusal ve sosyal gelişimleri üzerindeki etkilerini araştırmak, bu alandaki odak noktalarını çeşitlendirecek ve yeni çalışma alanlarına kapı açacaktır. Geleneksel kullanım ve doyumlar yaklaşımının izleyici motivasyonları ile kişilik özellikleri bağlamında daha geniş bir araştırma zemini sunduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu perspektifin gelecekteki çalışmalarda da değerlendirilmesi, alandaki katkıları artırabilir.

Bunun yanı sıra, psikoloji odaklı televizyon dizilerinin terapötik etkilerine yönelik uzunlamasına çalışmalar yürütülmesi, bu tür içeriklerin izleyicilerde zaman içinde nasıl kalıcı etkiler yarattığını ortaya koyabilir. Ayrıca, dizi karakterleriyle kurulan parasosyal

ilişkilerin, izleyici motivasyonlarını ve kişilik gelişimini nasıl etkilediğini inceleyen nitel çalışmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Gelecekteki araştırmalarda, izleyici-televizyon ilişkisini sadece tüketim davranışı bağlamında değil, aynı zamanda psikososyal bir etkileşim alanı olarak ele almak, bu alandaki akademik tartışmalara yeni bir boyut kazandırabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1939). *Social Interest: A Challenge To Mankind*. Putnam.
- Alan, M. E. (2019). *Sinemada türlerarasılık: Sahte-belgesel* (Tez No. 592139) [Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Albert, U., Bogetto, F., Maina, G., Saracco, P., Brunatto, C., & Mataix-Cols, D. (2010). Family accommodation in obsessive–compulsive disorder: Relation to symptom dimensions, clinical and family characteristics. *Psychiatry Research*, 179(2), 204–211. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2009.06.008>
- Allen, A. B., & Leary, M. R. (2010). Self-Compassion, Stress, and Coping. *Social and Personality Psychology Compass*, 4(2), 107–118. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2009.00246.x>
- Allen, R. (1999). Psychoanalytic Film Theory. In T. Miller & R. Stam (Eds.), *A Companion to Film Theory* (pp.123-145). John Wiley & Sons
- Allen, R., & Nairn, R. G. (1997). Media depictions of mental illness: An analysis of the use of dangerousness. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 31(3), 375–381. <https://doi.org/10.3109/00048679709073847>
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Holt, Reinhart & Winston.
- Allrath, G., Gymnich, M., Surkamp, C. (2005). Introduction: Towards a Narratology of TV Series. In G. Allrath & M. Gymnich (eds.), *Narrative Strategies in Television Series*. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230501003_1
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DMS-IV*. American Psychiatric Association.
- Anderson, D. R., Collins, P. A., Schmitt, K. L., & Jacobvitz, R. S. (1996). Stressful Life Events and Television Viewing. *Communication Research*, 23(3), 243–260. <https://doi.org/10.1177/009365096023003001>
- Anderson, M. (2003). “One flew over the psychiatric unit”: mental illness and the media. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 10(3), 297–306. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2850.2003.00592.x>
- Arboleda-Flórez, J. (2003). Considerations on the stigma of mental illness. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 48(10), 645-650. <https://doi.org/10.1177/070674370304801>
- Aristote A. Golden L. & Hardison O. B. (1981). *Aristotle’s poetics : a translation and commentary for students of literature*. University Presses of Florida.

- Armstrong, C. B., & Rubin, A. M. (1989). Talk Radio as Interpersonal Communication. *Journal of Communication*, 39(2), 84–94. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1989.tb01031.x>
- Arslan, U. T. (2009). Aynanın Sırları: Psikanalitik Film Kuramı, *Kültür ve İletişim*, 12(23), 9-38. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulturveiletisim/issue/64566/985188>
- Artistico, D., Baldassarri, F., Lauriola, M., & Laicardi, C. (2000). Dimensions of health-related dispositions in elderly people: relationships with health behaviour and personality traits. *European Journal of Personality*, 14(6), 533–552. [https://doi.org/10.1002/1099-0984\(200011/12\)14:6%3C533::aid-per383%3E3.0.co;2-m](https://doi.org/10.1002/1099-0984(200011/12)14:6%3C533::aid-per383%3E3.0.co;2-m)
- Aschbrenner, K. A., Kruse, G., Gallo, J. J., & Plano Clark, V. L. (2022). Applying mixed methods to pilot feasibility studies to inform intervention trials. *Pilot and Feasibility Studies*, 8(1). <https://doi.org/10.1186/s40814-022-01178-x>
- Aslan, E. T. (2009). *Bertolt Brecht'in Estetik Anlayışı ve Sinema* [Yüksek Lisans Uzmanlık Projesi, Yakın Doğu Üniversitesi]. <http://docs.neu.edu.tr/library/1909654413.pdf>
- Aslantaş, M. (2021). Televizyon dizilerinde izleyicilere sunulan kültürel öğeler: Gönül Dağı dizisine yönelik bir içerik analizi. *Pearson Journal*, 6(16), 438-456. <https://doi.org/10.46872/pj.449>
- Ataoğlu, B. B. , Ataoğlu, A. & Ankaralı, H. (2019). Travmatik Yaşantıların Benlik Saygısı Üzerine Etkisi. *Duzce Medical Journal*, 21(3), 186-191. <https://doi.org/10.18678/dtfd.536936>
- Atkinson, P., & Coffey, A. (1996). *Making Sense of Qualitative Data: Complementary Research Strategies*. Sage Publications.
- Austin, G. (2009). Trauma, Cinema and the Algerian War. *New Readings*, 10(0), 18. <https://doi.org/10.18573/newreadings.68>
- Azman, N. H. B. (2023). *Media narratives as the solution to limited human empathy: Narrative empathy, imaginative perspective-taking, Einfühlung, and the 'what it's like' theory of consciousness* (Final Year Project, Nanyang Technological University). Nanyang Technological University, School of Humanities. <https://hdl.handle.net/10356/165401>
- Babcock, K. J. (1987). *Modern Dramatic Tragedy and Aristotle's Poetics: A Comparison*. [Text, W&M ScholarWorks]. <https://scholarworks.wm.edu/etd/1539625396>
- Bacaksız, Ö. (2023). *Hint Kültüründeki Geleneksel Öğelerin Bollywood Sinemasına Yansıması: "Toplumsal Cinsiyet Kalıplarına Karşı Gelen Filmler"* (Tez No. 795088) [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Bailey, E. J., & Ivory, J. D. (2018). The moods meaningful media create: Effects of hedonic and eudaimonic television clips on viewers' affective states and subsequent program selection. *Psychology of Popular Media Culture*, 7(2), 130–145. <https://doi.org/10.1037/ppm0000122>
- Bainbridge, C., Ward, I., & Yates, C. (Eds.). (2014). *Television and Psychoanalysis: Psycho-Cultural Perspectives* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429480904>
- Baki, A., Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6156/82721>
- Bal, Z. E., Parlayandemir, G. (2023). Bir Terapi Odası Simülasyonu Olarak Gülseren Budayıcıoğlu Evreni Dramaları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(43), 1407-1428. <https://doi.org/10.12981/mahder.1336882>
- Balaev, M. (Ed.). (2014). *Contemporary approaches in literary trauma theory*. Springer.
- Bamford, J. M. S., & Davidson, J. W. (2019). Trait Empathy associated with Agreeableness and rhythmic entrainment in a spontaneous movement to music task: Preliminary exploratory investigations. *Musicae Scientiae*, 23(1), 5-24. <https://doi.org/10.1177/1029864917701536>
- Bandura, A. (1986) *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1999). A social cognitive theory of personality. In L. Pervin & O. John (Eds.), *Handbook of personality* (2nd ed., pp. 154-196). Guilford Press.
- Barkot, Z. Ö. (2011). İzleyici-özne sorunu bağlamında Lacan sonrası psikanalitik film kuramı. *Doğu Batı*, 56, 283-300.
- Barth, K. M., & Ciobanu, N. R. (2017). Mass media influence upon personality development of children. *Education and Applied Didactics*, 1(1), 7-25.
- Barthes, R. (1972). *Mythologies*. Paladin.
- Baş, T., & Akturan, U. (2008). *Nitel Arastırma Yöntemleri-NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. Seçkin.
- Baymur, F. (1994). *Genel Psikoloji*. İnkılap Kitabevi.
- Beatty, M. J., McCroskey, J. C., & Floyd, C. (2009). *Biological dimensions of communication: Perspectives, methods and research*. Hampton.
- Beatty, M. J., McCroskey, J. C., & Valencic, K. M. (2001). *The biology of communication: A Communibiological perspective*. Hampton Press.

- Bedrov, A., & Gable, S. L. (2023). Thriving together: the benefits of women's social ties for physical, psychological and relationship health. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B, Biological sciences*, 378(1868), 20210441. <https://doi.org/10.1098/rstb.2021.0441>
- Belau, L. (2021). Impossible Origins: Trauma Narrative and Cinematic Adaptation. *Arts*, 10(1), 15. <https://doi.org/10.3390/arts10010015>
- Benrazek, Y. (2022). *The Effects of Modern Turkish TV Series as a Soft Power on the Algerian Society: Analytical Study* (Tez No. 725632) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Berg-Cross, L., Jennings, P., & Baruch, R. (1990). Cinematherapy: Theory and application. *Psychotherapy in private practice*, 8(1), 135-156. https://doi.org/10.1300/J294v0-8n01_15
- Bezo, B., & Maggi, S. (2015). Living in “survival mode:” Intergenerational transmission of trauma from the Holodomor genocide of 1932–1933 in Ukraine. *Social Science & Medicine*, 134, 87–94. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.04.009>
- Bhatia, G., Patel, S., & Paladiya, B. (2023). Movies and matters of the mind- portrayal of psychiatric illnesses in Bollywood over last two decades: A content analysis. *Asian Journal of Psychiatry*, 80, 103398. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2022.103398>
- Bion, W. R. (2018). *Second thoughts: Selected papers on psycho-analysis*. Routledge.
- Birdal, S. (2014). *Enürezis tanısı almış çocukların ruhsal işleyişlerinin projektif testlerle değerlendirilmesi* (Tez No. 388982) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Bishop, S. K., Dixon, M. R., Moore, J. W., & Lundy, M. P. (2020). Behavioral Perspectives on Personality. In V. Zeigler-Hill & T. K. Shackelford (eds), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3_962
- Blumler, J. G., & Katz, E. (1974). *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research*. Sage Publications.
- Boag, S. (2014). Ego, drives, and the dynamics of internal objects. *Frontiers in Psychology*, 5(666). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2014.00666>
- Bolat, N. (2022). The Narrative of Violence in the Framework of the Post-Truth Concept in Television Series. R. Yılmaz, & B. Koç (Eds.), *Narrative Theory and Therapy in the Post-Truth Era* (s. 43-60) içinde. IGI Global.
- Borinstein, A. B. (1992). Public attitudes toward persons with mental illness. *Health affairs*, 11(3), 186-196. <https://doi.org/10.1377/hlthaff.11.3.186>

- Borjan, E. (2021). Trauma and Memory in Post-Yugoslav Cinema. *Umjetnost riječi: Časopis za znanost o književnosti, izvedbenoj umjetnosti i filmu*, 65(3-4), 153-179. https://doi.org/10.22210/ur.2021.065.3_4.02
- Boursier, V., Musetti, A., Gioia, F., Flayelle, M., Billieux, J., & Schimmenti, A. (2021). Is watching TV series an adaptive coping strategy during the COVID-19 pandemic? Insights from an Italian community sample. *Frontiers in psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.599859>
- Bowden-Green, T., Hinds, J., & Joinson, A. (2021). Personality and Motives for Social Media Use When Physically Distanced: A Uses and Gratifications Approach. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.607948>
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>
- Böcking, T., & Fahr, A. (2009). Television program avoidance and personality. *Communications*, 34(3). <https://doi.org/10.1515/comm.2009.020>
- Bölükbaş, K. (2020). *Türkiye'de Radyo Tiyatrolarının İlk Yılları (1941-1948) Radyofonik Piyesler*. Astana Yayınları.
- Bradea, A., & Blandul, V. C. (2015). The Impact of Mass-media upon Personality Development of Pupils from Primary School. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 205, 296–301. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.09.083>
- Brand, R. (2009). Witnessing trauma on film. In P. Frosh & A. Pinchevski (Eds.), *Media witnessing* (pp. 198–215). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780230235762_10
- Briggs, E. S., & Price, I. R. (2009). The relationship between adverse childhood experience and obsessive-compulsive symptoms and beliefs: The role of anxiety, depression, and experiential avoidance. *Journal of Anxiety Disorders*, 23(8), 1037–1046. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2009.07.004>
- Brown, D., Lauricella, S., Douai, A., & Zaidi, A. (2012). Consuming television crime drama: A uses and gratifications approach. *American Communication Journal*, 14(1), 47-60.
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (İ. D. Erguvan Sarioğlu Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Burzyńska, J., Binkowska-Bury, M., & Januszewicz, P. (2015). Television as a source of information on health and illness—review of benefits and problems. *Progress in Health Sciences*, 5(2), 174-184.
- Butler, A. M. (2011). *Film Çalışmaları*. Kalkedon.
- Bylina, L. A. (2012). *A cinema of fatal attractions: Viewing genre through borderline personality disorder* [Master of Arts, Colorado State University]. <http://hdl.handle.net/10217/68095>

- Cabral, M. B., & Valente, A. C. (2021). The Searchers: Aristoteles Revisited. *Avanca - Cinema*, 1159–1166. <https://doi.org/10.37390/avancacinema.2021.a358>
- Cacioppo, J. T., Petty, R. E., Kao, C. F., & Rodriguez, R. (1986). Central and peripheral routes to persuasion: An individual difference perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(5), 1032–1043. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.51.5.1032>
- Can, H. (2006) Aristoteles'te Katharsis Kavramı. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 63-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/flsf/issue/48601/617467>
- Candan, F. (2022). Sinemada Kahramanın Travması: “Acıların Kadını”na Psikanalitik Bir Bakış (Bergen Filmi Örneği). *Türkiye Film Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 72-86.
- Candan, F., İlden, S. (2017). “A Clockwork Orange” Filmi Üzerine Freudyen Kişilik Kuramları Çerçevesinden Psikanalitik Bir Bakış. 2. *Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*. Muğla.
- Canıtatlı, U. Z. , Öksüzöğlü, F. B. & Sarıhan, H. (2022). Psikolojik İçerikli Dizi İzleyen Bireylerde Çocukluk Çağı Travmaları Bağlamında Parasosyal Etkileşim ve Psikolojik İyi Oluşun İncelenmesi. *FSM İlmi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi* , (20) , 481-502. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fsmia/issue/74336/1225649>
- Cann, D. R., & Donderi, D. C. (1986). Jungian personality typology and the recall of everyday and archetypal dreams. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(5), 1021–1030. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.5.1021>
- Canpolat, M. (2022). Psikoloji Temalı Dizi-Filmlerin Karakter Gücüne Etkileri: Deli Doktoru Değillermiş! . *Trakya Eğitim Dergisi*, 12 (1) , 351-365. <https://doi.org/10.24315/tred.904076>
- Cantril, H. (1942). Professor quiz: A gratifications study. In P. F. Lazarsfeld & F. Stanton (Eds.), *Radio research 1941* (pp. 34–45). Duell, Sloan & Pearce.
- Caplan, S. E. (2006). Relations among loneliness, social anxiety, and problematic Internet use. *CyberPsychology & behavior*, 10(2), 234-242. <https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9963>
- Caplan, S., Williams, D., & Yee, N. (2009). Problematic internet use and psychosocial well-being among MMO players. *Computers in Human Behavior*, 25(6), 1312–1319. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2009.06.006>
- Caprioglio, T. (2021). Does ‘Queer Narrative’ Mean ‘Trauma Narrative’ on TV? Exploring Television’s Traumatized Queer Identity. *Journal of Trauma & Dissociation*, 22(4), 452-464. <https://doi.org/10.1080/15299732.2021.1925865>
- Caracelli, V. J. (1988). *Adult women in college. Stability and change in identity and personality* [Unpublished doctoral dissertation]. Cornell University.

- Carducci, B. J. (2020). Carl Jung. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and Theories*, 73-78.
- Cardwell, S. (2007). Is Quality Television Any Good? Generic Distinctions, Evaluations and The Troubling Matter of Critical Judgement. In J. McCabe , & K. Akass (Eds.), *QUALITY TV Contemporary American Television and Beyond* (pp. 19-34). L.B.Tauris & Co Ltd.
- Caruth, C. (1995). *Trauma: Explorations in memory*. Johns Hopkins University Press.
- Caruth, C. (2016). *Unclaimed experience: Trauma, narrative, and history*. JHU Press.
- Caruth, G. D. (2013). Demystifying Mixed Methods Research Design: A Review of the Literature. *Mevlana International Journal of Education*, 3(2), 112–122. <https://doi.org/10.13054/mije.13.35.3.2>
- Casetti, F. (1997). *Theories of Cinema: 1945-1995*. Austin Press.
- Cattell, R. B. (1950). *Personality: a systematic theoretical and factual study*. McGraw-Hill
- Cattell, R. B. (1979). *Personality and learning theory, vol. I, The structure of personality in its environment*. Springer-Verlag.
- Çelik, F. (2010). Yeşilçam melodramları ve ilk romanlarımızda tipler. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 69(79), 69–79.
- Chandio, A. R., & Ali, M. (2019). The Role of Socialization in Child's Personality Development. *The Catalyst: Research Journal of Modern Sciences*, 1(1). <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:213787950>
- Chandran, S., Mathur, S., & Rao, K. M. (2019). Media and the role of digital psychiatry in mental health. *Digital Psychiatry*, 2(1), 34–44. <https://doi.org/10.1080/2575517x.2019.16516>
- Chatziagorakis, A., Williams, E., & Clavering-Lee, E. (2017). Setting up a psychoanalytic film discussion club in Leeds. *Psychodynamic Practice*, 23(2), 190-198. <https://doi.org/10.1080/14753634.2017.1327012>
- Choi, D. H., & Shin, D. H. (2017). Exploring political compromise in the new media environment: The interaction effects of social media use and the Big Five personality traits. *Personality and Individual Differences*, 106, 163-171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.11.022>
- Chowdhury, D. R., & Singh, A. R. (2018). Through the Psyglass: Psychological Viewpoint of The TV Series Mind Hunter. *Indian Journal Of Clinical Psychology*, 45(2), 65-68. <https://www.indianjournals.com/ijor.aspx?target=ijor:ijcp&volume=45&issue=2&article=011>

- Chu, J. A. (1991). The repetition compulsion revisited: Reliving dissociated trauma. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 28(2), 327. <https://doi.org/10.1037/0033-3204.28.2.327>
- Cingi, C. C. (2018). Türk televizyon dizilerinin dram ağırlıklı olma nedenleri. *SSD Journal*, 3(9), 88–93.
- Cohen, J. (2001). Defining Identification: A Theoretical Look at the Identification of Audiences With Media Characters. *Mass Communication and Society*, 4(3), 245–264. https://doi.org/10.1207/s15327825mcs0403_01
- Cohen, J. L., Johnson, J. L., & Orr, P. (Eds.). (2015). *Video and filmmaking as psychotherapy: Research and practice*. Routledge.
- Colón, P. S. (2008). Films from the Couch: Film Theory and Psychoanalysis. *Journal of Medicine and Movies*, 4(1), 4-11.
- Conway, J. C., & Rubin, A. M. (1991). Psychological predictors of television viewing motivation. *Communication Research*, 18(4), 443-463. <https://doi.org/10.1177/009365091018>
- Cooper, M. (1996). Obsessive-compulsive disorder: Effects on family members. *American Journal of Orthopsychiatry*, 66(2), 296-304. <https://doi.org/10.1037/h0080180>
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Qualitative research. *Techniques and procedures for developing grounded theory* (3rd ed.). Sage.
- Corr, P. J. (2015). Personality, biological models of. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (2nd ed). Elsevier.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (2008). The revised neo personality inventory (neo-pi-r). *The SAGE handbook of personality theory and assessment*, 2(2), 179-198.
- Cox, D., & Levine, M. P. (2019). Psychoanalysis and Film. In *The Oxford Handbook of Philosophy and Psychoanalysis* (pp. 513-530). Oxford University Press.
- Creed, B. (1998). Film and psychoanalysis. *The Oxford guide to film studies*, 77-90. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:40761629>
- Creswell, J. W. (1999). Mixed-method research: Introduction and application. In *Handbook of educational policy* (pp. 455-472). Academic press.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Sage.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.

- Creswell, J. W., & PlanoClark V. L. (2011). *Designing and conducting mixed method research*. Sage.
- Damiano, R., Lombardo, V., & Pizzo, A. (2019). The ontology of drama. *Applied Ontology*, 14(1), 79–118. <https://doi.org/10.3233/ao-190204>
- Damjanović, A., Vuković, O., Jovanović, A. A., & Jašović-Gašić, M. (2009). Psychiatry and movies. *Psychiatria Danubina*, 21(2), 230-235. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19556954/>
- Dan, W. (2022). ‘After I left England, they thought I was mad. But they taught me to use it—now it’s a gift’: Representations of mental illness in the period dramas of Steven Knight. In *Diagnosing history* (pp. 243-259). Manchester University Press.
- Danese, A., & Baldwin, J. R. (2017). Hidden wounds? Inflammatory links between childhood trauma and psychopathology. *Annual review of psychology*, 68, 517-544. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010416-044208>
- Das, S. (2021). Film and Psychoanalysis: A Freudian Psychoanalytic Reading of Denis Villeneuve’s *Enemy*. *Lapis Lazuli: An International Literary Journal*, 11(1).
- Davis, M. (1999). *The Poetry of Philosophy: On Aristotle's Poetics*. Carthage Reprint
- De Oliveira, A. (2021). Slasher therapy: the slasher movie as an allegory for uncovering trauma. *Literartes*, 1(15), 199-214. <https://doi.org/10.11606/issn.2316-9826.literartes.2021.18>
- de Silva, P., & Marks, M. (2001). Traumatic experiences, post-traumatic stress disorder and obsessive-compulsive disorder. *International Review of Psychiatry*, 13(3), 172-180. <https://doi.org/10.1080/09540260120074037>
- De Wever, B., Schellens, T., Valcke, M., & Van Keer, H. (2006). Content analysis schemes to analyze transcripts of online asynchronous discussion groups: A review. *Computers & Education*, 46(1), 6–28. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2005.04.005>
- Dekel, R., & Goldblatt, H. (2008). Is there intergenerational transmission of trauma? The case of combat veterans' children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78(3), 281-289. <https://doi.org/10.1037/a0013955>
- Demir, M., & Batık, M. V. (2020). Dizi İzleme Nedenleri Ölçeği ile Problemlili Dizi İzleme ve Belirtileri Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Online Journal of Technology Addiction and Cyberbullying*, 7(2), 1-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ojtac/issue/59371/79>
- Demirci, İ. (2017). *Huzurlu ve mutlu yaşamın değerler ve karakter güçleri bağlamında karma bir araştırmayla incelenmesi* (Tez No. 469574) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

- Denson, S. (2014). The logic of the line segment: Continuity and discontinuity in the serial-queen melodrama. In *Serialization in popular culture* (pp. 65-79). Routledge.
- Diefenbach, D. L. (1997). The portrayal of mental illness on prime-time television. *Journal of Community Psychology*, 25(3), 289-302. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1520-6629\(199705\)25](https://doi.org/10.1002/(sici)1520-6629(199705)25)
- Digman, J. M. (1990). Personality Structure: Emergence of the Five-Factor Model. *Annual Review of Psychology*, 41(1), 417-440. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.41.020190.002221>
- Diken, B., & Laustsen, C. B. (2007). *Sociology through the projector*. Routledge.
- Donohue, D., & Swords, L. (2022). The portrayal of mental illness in popular children's programs on Netflix: A content and thematic analysis. *Psychology of Popular Media*. <https://doi.org/10.1037/ppm0000445>
- Dorr, A. (1982). Television and affective development and functioning. In D. Pearl, L. Bouthilet, J. Lazar (Eds.), *Television and behavior: Ten years of scientific progress and implications for the eighties* (Vol. 2, pp. 199-220). Government Printing Office.
- Dursun, Z. (2024). 2019-2023 Yılları Arasında Türk Televizyon Kanallarında Yayınlanan Dizi Türleri Üzerine Bir İnceleme. *TRT Akademi*, 9(21), 406-433. <https://doi.org/10.37679/trta.1451592>
- Dykshoorn, K. L. (2014). Trauma-related obsessive-compulsive disorder: a review. *Health Psychology and Behavioral Medicine: an Open Access Journal*, 2(1), 517-528. <https://doi.org/10.1080/21642850.2014.905207>
- Ebata, A. T., & Moos, R. H. (1991). Coping and adjustment in distressed and healthy adolescents. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 12(1), 33-54. [https://doi.org/10.1016/0193-3973\(91\)90029-4](https://doi.org/10.1016/0193-3973(91)90029-4)
- Eden, A., Johnson, B. K., Reinecke, L., & Grady, S. M. (2020). Media for Coping during COVID-19 Social Distancing: Stress, Anxiety, and Psychological Well-Being. *Frontiers in Psychology*, 11, 1-21 <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.577639>
- Elm, M., Kabalek, K., & Köhne, J. B. (Eds.). (2014). *The horrors of trauma in cinema: Violence, void, visualization*. Cambridge Scholars Publishing.
- Elms, A. C. (1997). *Uncovering lives: The uneasy alliance of biography and psychology*. Oxford University Press.
- Epstein, S. (1962). Comments on Dr. Bandura's paper. In *Nebraska symposium on motivation* (pp. 269-272). University of Nebraska Press Lincoln.

- Erdoğan, B. (2021). *Türk dizilerinde işlenen fiziksel ve psikolojik şiddetin medyada yarattığı algı: Covid-19 pandemi dönemi örneği* (Tez No. 693565) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Erll, A., Nünning, A., & Young, S. B. (Eds.). (2008). *Cultural memory studies: An international and interdisciplinary handbook* (Vol. 8). Walter De Gruyter.
- Esslin, M. (1988). *The Field of Drama*. Methuen.
- Eyal, K., & Rubin, A. M. (2003). Viewer Aggression and Homophily, Identification, and Parasocial Relationships With Television Characters. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 47(1), 77–98. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4701_5
- Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Springfield, Ill.
- Eysenck, H. J. (1982). *Personality, genetics, and behavior : selected papers*. Praeger.
- Faber, M. A. (2009). *Understanding personality through preferences in popular mass media: An archetypal approach* [Unpublished doctoral dissertation]. University of New Hampshire.
- Feist, J., Roberts, T.A. & Feist, G. J. (2021). *Theories of personality*. McGraw-Hill.
- Felman, S., & Laub, D. (1992). *Testimony: Crises of witnessing in literature, psychoanalysis, and history*. Routledge.
- Fernandez-Quintanilla, C. (2020). Textual and reader factors in narrative empathy: An empirical reader response study using focus groups. *Language and Literature: International Journal of Stylistics*, 29(2), 124–146. <https://doi.org/10.1177/0963947020927134>
- Figley, C. R. (1985). From victim to survivor: Social responsibility in the wake of catastrophe. In C. R. Figley (Ed.) *Trauma and Its Wake: The Study and Treatment of Post- Traumatic Stress Disorder* (pp. 298-416). Brunner/Mazel.
- Finn, S. (1997). Origins of media exposure. *Communication research*, 24(5), 507-529. <https://doi.org/10.1177/009365097024005003>
- Flayelle, M., Canale, N., Vögele, C., Karila, L., Maurage, P., & Billieux, J. (2019). Assessing binge-watching behaviors: Development and validation of the “Watching TV Series Motives” and “Binge-watching Engagement and Symptoms” questionnaires. *Computers in Human Behavior*, 90, 26–36. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2018.08.022>
- Flayelle, M., Maurage, P., & Billieux, J. (2017). Toward a qualitative understanding of binge-watching behaviors: A focus group approach. *Journal of Behavioral Addictions*, 6(4), 457–471. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.060>

- Fonagy, P. (2010). Psychoanalytic theories. *The Corsini encyclopedia of psychology*, 1-4.
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education (Seventh ed.)*. McGraw-Hill.
- Frances, A. (2010). Psychiatric diagnosis gone wild: The “epidemic” of childhood bipolar disorder. *Psychiatric Times*.
<http://www.psychiatristimes.com/articles/psychiatric-diagnosis-gone-wild-epidemic-childhood-bipolar-disorder>
- Freedman, D. G & Chicago Univ., IL. Chicago Early Education Research Center. (1967). *Personality Development in Infancy [microform] : A Biological Approach / D. G. Freedman*. [Washington, D.C.] : Distributed by ERIC Clearinghouse <https://eric.ed.gov/?id=ED024439>
- Freud, S. (1924). The Economic Problem in Masochism. *Collected papers*, 2, 255-268.
- Freud, S. (2004). *Sanat ve Sanatçılar Üzerine* (K. Şimal Çev. ; 3. Baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Fu, D. (2022). Normalization and popularization of mental illness and its impact: Personal experience and a look at research findings. *National Center for MH in Schools & Student/Learning Supports at UCLA*.
<https://smhp.psych.ucla.edu/pdfdocs/normalize.pdf>
- Gabbiadini, A., Baldissarri, C., Valtorta, R. R., Durante, F., & Mari, S. (2021). Loneliness, Escapism, and Identification With Media Characters: An Exploration of the Psychological Factors Underlying Binge-Watching Tendency. *Frontiers in psychology*, 12, 785970.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.785970>
- Gaines, J. (1986). White privilege and looking relations: Race and gender in feminist film theory. *Cultural Critique*, (4), 59-79. <https://doi.org/10.2307/1354334>
- Garibotto, V. (2017). Pitfalls of Trauma: Revisiting Postdictatorship Cinema from a Semiotic Standpoint. *Latin American Research Review*, 52(4), 654–667.
<https://doi.org/10.25222/larr.5>
- Geçer, E., Akgül, Ö., Göktaş, S. Ş., & Fatih, B. A. L. (2023). “This is not the therapy I saw on TV”: Media Representations, Psychology and the Change in Therapy Practices in Türkiye. *TRT Akademi*, 8(19), 962-981.
<https://doi.org/10.37679/trta.1314904>
- Geraghty, C. (2005) The study of the soap opera. In Wasko, J. (ed.), *Companion to Television. Series: Blackwell companions in cultural studies* (pp. 308-323). Blackwell Publishing.

- Gerber, A. S., Huber, G. A., Doherty, D., & Dowling, C. M. (2010). Personality Traits and the Consumption of Political Information. *American Politics Research*, 39(1), 32–84. <https://doi.org/10.1177/1532673x10381466>
- Gerbner, G., Gross, L., Morgan, M., Signorielli, N., & Shahnahan, J. (2002). Growing up with television: Cultivation process. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 43–67). Erlbaum.
- Ghosh, S. (2020). Aristotle and The Development of Greek Drama. *Journal of Education and Development*. 10(20), 441-445.
- Gilbert, D. T., Fiske, S. T., & Lindzey, G. (Eds.). (1998). *The handbook of social psychology* (Vol. 1). Oxford University Press.
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, 373(9657), 68–81. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(08\)61706-7](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(08)61706-7)
- Giles, D. (2003). *Media Psychology*. Routledge.
- Giles, D. C. (2002). Parasocial interaction: A review of the literature and a model for future research. *Media psychology*, 4(3), 279-305. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0403_04
- Giller, E. (1999). What is psychological trauma? <https://www.sidran.org/wp-content/uploads/2019/04/What-Is-Psychological-Trauma.pdf>
- Given, L. M. (2008). *The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods*. SAGE Publications.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*. Routledge.
- Glynn, L. M., Christenfeld, N., & Gerin, W. (1999). Gender, social support, and cardiovascular responses to stress. *Psychosomatic medicine*, 61(2), 234–242. <https://doi.org/10.1097/00006842-199903000-00016>
- Grams, M. (2002). *The Official Guide to Inner Sanctum Mysteries: Behind the Creaking Door*. OTR Pub.
- Graziano, W. G., & Eisenberg, N. (1997). Agreeableness: A dimension of personality. In *Handbook of personality psychology* (pp. 795-824). Academic Press.
- Graziano, W. G., & Tobin, R. M. (2009). Agreeableness. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 46–61). The Guilford Press.
- Graziano, W. G., Jensen-Campbell, L. A., & Hair, E. C. (1996). Perceiving interpersonal conflict and reacting to it: The case for agreeableness. *Journal of*

- Personality and Social Psychology*, 70(4), 820–835.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.4.820>
- Green, M. C., Brock, T. C., & Kaufman, G. F. (2004). Understanding Media Enjoyment: The Role of Transportation Into Narrative Worlds. *Communication Theory*, 14(4), 311–327. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2004.tb00317.x>
- Greitemeyer, T., & Sagioglou, C. (2021). Predictors of nonsuicidal self-injury: The independent contribution of benign masochism and antisocial personality. *Personality and Individual Differences*, 168, 110380. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.110380>
- Grodal, T., & Kramer, M. (2010). Empathy, film, and the brain. *Recherches sémiotiques*, 30(1), 19-35. <https://doi.org/10.7202/1025921ar>
- Guerin, F., & Hallas, R. (2007). *The image and the witness: Trauma, memory and visual culture*. Wallflower Press.
- Gulliver, A., Griffiths, K. M., & Christensen, H. (2010). Perceived barriers and facilitators to mental health help-seeking in young people: A systematic review. *BMC psychiatry*, 10(1), 113. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-10-113>
- Gunderson, J. G. (2009). Borderline personality disorder: ontogeny of a diagnosis. *American Journal of Psychiatry*, 166(5), 530-539. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2009.08121825>
- Gus'ap Setiawan, A., & Puspita, D. (2022). Trauma On The Main Character In Get Out Movie By Jordan Peele: Psychological Approach. *Linguistics and Literature Journal*, 3(1), 69-78. https://jim.teknokrat.ac.id/index.php/linguistics_and_literature/article/view/1629
- Gürkan, H., & Biga, N. T. (2022). Women's narratives inhibiting scopophilic and voyeuristic views: woman as the saviour in contemporary Turkish women's films. *Feminist Media Studies*, 23(5), 2407-2422. <https://doi.org/10.1080/14680777.2022.2055106>
- Güven, E. (2011). *Çevre eğitiminde tahmin-gözlem-açıklama destekli proje tabanlı öğrenme yönteminin farklı değişkenler üzerine etkisi ve yöntemle ilişkin öğrenci görüşleri* (Tez No. 298412) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Han, M. (2006). Relationship Among Perceived Parental Trauma, Parental Attachment, and Sense of Coherence in Southeast Asian American College Students. *Journal of Family Social Work*, 9(2), 25–45. https://doi.org/10.1300/j039v09n02_02
- Hand, R. (2005). Reanimating Peyton Farquhar: The Adaptations of Ambrose Bierce's 'An Occurrence at Owl Creek Bridge'. *Ambrose Bierce Project Journal*, 1(1). <https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/62746>

- Haridakis, P. M., & Rubin, A. M. (2005). Third-Person Effects in the Aftermath of Terrorism. *Mass Communication and Society*, 8(1), 39–59. <https://doi.org/10.1207/s15327825mcs0801>
- Haridakis, P. M., & Whitmore, E. H. (2006). Understanding Electronic Media Audiences: The Pioneering Research of Alan M. Rubin. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(4), 766–774. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem5004_13
- Harper, S. (2009). *Madness, power and the media: Class, gender and race in popular representations of mental distress*. Springer.
- Hawa, A. K. B., Septiani, N. A., & Kusumaningrum, Y. F. (2021). Semantic Field of Stres and Depression on Psychological Korean Drama. *JETLi: Journal of English Teaching and Linguistics*, 2(2), 72–83. <https://doi.org/10.55616/jetli.v2i2.142>
- Hawes, W. (1963). Television drama: The first twenty years. *Today's Speech*, 11(3), 22–23
- Hawes, W. (2002) *Filmed Television Drama, 1952-1958*. McFarland.
- Henderson, L. (2017). Popular television and public mental health: creating media entertainment from mental distress. *Critical Public Health*, 28(1), 106–117. <https://doi.org/10.1080/09581596.2017.1309007>
- Herman, J. L. (2015). *Trauma and recovery: Aftermath of Violence from Domestic Abuse to Political Terror*. Basicbooks.
- Herzog, H. (1944). What do we really know about daytime serial listeners? In Lazarsfeld, P. & Stanton, F. (Eds), *Radio research 1942-1943* (pp. 3-33). Duell, Sloan, & Pearce.
- Hidayat, A., & Indarujati, I. (2020). An analysis of trauma of the main character in Room. *Ennichi*, 1(1). <http://ennichi.stba-jia.ac.id/index.php/ennichi/article/view>
- Hirsch, J. (2004). *Afterimage: Film, trauma and the Holocaust*. Temple University Press.
- Hoffner, C. A., & Cohen, E. L. (2014). Portrayal of Mental Illness on the TV Series Monk: Presumed Influence and Consequences of Exposure. *Health Communication*, 30(10), 1046–1054. <https://doi.org/10.1080/10410236.2014.917840>
- Hogan. R. (1987). Personality psychology: Back to basics. In J. Aronoff, A. I. Rabin, & R. A. Zucker (Eds.). *The emergence of personality* (pp. 79-104). Springer.
- Hordvik, E. (2019). What is Psychological Trauma?: Methods of Treatment. *In Childhood and Trauma* (pp. 23-30). Routledge.

- Horton, D., & Wohl, R. R. (1956). Mass communication and para-social interaction. *Psychiatry*, 19, 215–229.
- Horzum, M. B., Ayas, T., & Padır, M. A. (2017). Beş faktör kişilik ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması adaptation of big five personality traits scale to Turkish culture. *Sakarya University Journal of Education*, 7(2), 398-408. <https://doi.org/10.19126/suje.298430>
- Hu, R., & Pu, P. (2011). Enhancing collaborative filtering systems with personality information. In *Proceedings of the fifth ACM conference on Recommender systems* (pp. 197-204). <https://doi.org/10.1145/2043932.2043969>
- Huang, L., Dai, Q., Nakagaki, Y., & Oshio, A. (2024). Personality and parental guidance for preferred movies among Japanese undergraduates: Focusing on Dark Triad and Big-Five personality traits. *The Open Psychology Journal*, 17, Article e18743501272669.
- Huang, Y., Fonagy, P., Feigenbaum, J., Montague, P. Read, & Nolte, T. (2020). Multidirectional Pathways between Attachment, Mentalizing, and Posttraumatic Stress Symptomatology in the Context of Childhood Trauma. *Psychopathology*, 53(1), 48–58. <https://doi.org/10.1159/000506406>
- Insel, T. R., & Akiskal, H. S. (1986). Obsessive-compulsive disorder with psychotic features: A phenomenologic analysis. *The American Journal of Psychiatry*, 143(12), 1527–1533 <https://doi.org/10.1176/ajp.143.12.1527>
- Jackson, J. J., & Roberts, B. W. (2017). Conscientiousness. In T. A. Widiger (Ed.), *The Oxford handbook of the Five Factor Model* (pp. 133–147). Oxford University Press.
- John, O. P. (1989). Towards a taxonomy of personality descriptors. In D. M. Buss & N. Cantor (Eds.), *Personality psychology: Recent trends and emerging directions* (pp. 261-271). New York: Springer-Verlag.
- Johnson, R. B., Onwuegbuzie, A. J., & Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal of mixed methods research*, 1(2), 112-133. <https://doi.org/10.1177/1558689806298224>
- Jorm, A. F. (2000). Mental health literacy: Public knowledge and beliefs about mental disorders. *The British Journal of Psychiatry*, 177(5), 396-401. <https://doi.org/10.1002/pchj.55>
- Jorm, A. F., Korten, A. E., Jacomb, P. A., Christensen, H., Rodgers, B., & Pollitt, P. (1997). “Mental health literacy”: a survey of the public’s ability to recognise mental disorders and their beliefs about the effectiveness of treatment. *Medical Journal of Australia*, 166(4), 182–186. <https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.1997.tb140071.x>
- Jung, C. G. (1971). *Psychological Types*. Princeton University Press.

- Kallias, A. (2012). *Individual differences and the psychology of film preferences* [Doctoral dissertation, University of London]. <https://research.gold.ac.uk/id/eprint/7813>
- Kapıcı, E. P. (2020). *Bilim kurgu sinemasında bir anlatı unsuru olarak paralel evren olgusunun sunumu* (Tez No. 646307) [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaplan, E. A., & Wang, B. (Eds.). (2004). Introduction: From traumatic paralysis to the force field of modernity. In *Trauma and cinema: Cross-cultural explorations* (pp. 1-22). Hong Kong University Press.
- Kaplan, E. A., & Wang, B. (Eds.). (2008). *Trauma and cinema: Cross-cultural explorations* (Vol. 1). Hong Kong University Press.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*. Nobel Yayınları
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *The public opinion quarterly*, 37(4), 509-523. <http://www.jstor.org/stable/2747854>
- Kayır, Ş., İ. (2012). *Resim- Sinema İlişkisi Üzerine Deneyisel Bir Çalışma; "Lacan'ın Aynasında Ben"* (Tez No. 312587) [Sanatta Yeterlilik Tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kayış, A. R., Satıcı, S. A., Yılmaz, M. F., Şimşek, D., Ceyhan, E., & Bakioğlu, F. (2016). Big five-personality trait and internet addiction: A meta-analytic review. *Computers in Human Behavior*, 63, 35-40. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.012>
- Kazdin, A. E. (2000). *Encyclopedia of psychology*. American Psychological Association.
- Kelly, G. A. (1955). *The Psychology of Personal Constructs*. Norton.
- Kelly, G. A. (1969). *Clinical psychology and personality: The selected papers of George Kelly*. John Wiley & Sons.
- Kemp, A. E. (1996). *The musical temperament: Psychology and personality of musicians*. Oxford University Press.
- Kernberg, O. F., & Michels, R. (2009). Borderline personality disorder. *American Journal of Psychiatry*, 166(5), 505-508. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2009.09020263>
- Khoo, G. S., & Graham-Engeland, J. E. (2014). The benefits of contemplating tragic drama on self-regulation and health. *Health Promotion International*, dau056. <https://doi.org/10.1093/heapro/dau056>

- Kilian, J. L. (2024). *The Influence of Agreeableness on Responsiveness: A Question of Effort Versus Skill* (Master's thesis, Kent State University).
- Kim, D. D. E. (2020). The Search for Pleasure and Meaning on TV, Captured In-App: Eudaimonia and Hedonism Effects on TV Consumption as Self-Reported via Mobile App. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 64(5), 693–713. <https://doi.org/10.1080/08838151.2020.1849702>
- Kingdon, D. G., & Turkington, D. (1994). *The cognitive-behavioural therapy of schizophrenia*. Erlbaum.
- Kircaburun, K., & Griffiths, M. D. (2018). Instagram addiction and the Big Five of personality: The mediating role of self-liking. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(1), 158–170. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.15>
- Klapper, J. T. (1949). *Effects of mass media: A report to the director of the public library inquiry*. Bureau of Applied Social Research, Columbia University, New York.
- Klapper, J. T. (1963). Mass Communication Research: An Old Road Resurveyed. *Public Opinion Quarterly*, 27(4), 515. <https://doi.org/10.1086/267201>
- Klin, A., & Lemish, D. (2008). Mental Disorders Stigma in the Media: Review of Studies on Production, Content, and Influences. *Journal of Health Communication*, 13(5), 434–449. <https://doi.org/10.1080/10810730802198813>
- Koç, R. (2023). *Bahtin'in Kronotop'u Ekseninde Béla Tarr Sineması*, (Tez No. 10551997) [Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Konigsberg, I. (2007). Film studies and the new science. *Projections*, 1(1), 1-24. <https://doi.org/10.3167/proj.2007.010102>
- Kozloff, S. (1992) Narrative theory and television. In R.C. Allen (ed.), *Channels of discourse, reassembled: television and contemporary criticism* (pp. 67–100). Routledge.
- Kraaykamp, G., & Eijck, K. van. (2005). Personality, media preferences, and cultural participation. *Personality and Individual Differences*, 38(7), 1675–1688. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.11.002>
- Krcmar, M., & Greene, K. (1999). Predicting exposure to and uses of television violence. *Journal of Communication*, 49(3), 24–45. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1999.tb02803.x>
- Kubey, R. W. (1986). Television use in everyday life: Coping with unstructured time. *Journal of Communication*, 36(3), 108–123. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1986.tb01441.x>

- Kühn, A. (2020). *Escaping through streaming services: The relationship between positive and negative escape-coping and self-regulation* [Bachelor's thesis, University of Twente]. <https://purl.utwente.nl/essays/81727>
- Lahey, B. B. (2009). Public health significance of neuroticism. *American Psychologist*, 64(4), 241–256. <https://doi.org/10.1037/a0015309>
- Laine, T. (2011). *Feeling Cinema: Emotional dynamics in film studies*. New York: Continuum.
- Langstedt, E. R., & Atkin, D. J. (2013). An Examination of Personality Traits and Television Viewing Motives Using Patterns of Interrelation and Quadratic Analysis. *Atlantic Journal of Communication*, 21(5), 278–293. <https://doi.org/10.1080/15456870.2013.842571>
- Laplanche, J., & Pontalis, J. B. (2018). *The language of psychoanalysis*. Routledge.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. Springer publishing company.
- Lee, B., & Lee, R. S. (1995). How and why people watch TV: Implications for the future of interactive television. *Journal of advertising research*, 35(6), 9-19.
- Lee, C. H. J., Chang, C., Chung, H., Dickie, C., & Selker, T. (2007, January). Emotionally reactive television. In *Proceedings of the 12th international conference on Intelligent user interfaces* (pp. 329-332).
- Lee, T. K., & Taylor, L. D. (2014). The motives for and consequences of viewing television medical dramas. *Health Communication*, 29(1), 13–22. <https://doi.org/10.1080/10410236.2012.714346>
- Leite, Â., & Vaz, B. B. (2024). Portuguese version of the watching TV series motives questionnaire: what does this have to do with loneliness? A bidirectional relationship. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 24(1), 77-97.
- Lerner, J. (2011). TV Therapy Without Psychology: Adapting the Self in Post-Soviet Media. *Laboratorium: Russian Review of Social Research*, 3(1), 116-137. <https://cyberleninka.ru/article/n/tv-therapy-without-psychology-adapting-the-self-in-post-soviet-media-summary>
- Levent, S. (2019). Sinemanın İyileştirici Gücü: Saklı Yaraları Onarmak. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 7 (2) , 235-242
- Levers, L. L. (2001). Representations of psychiatric disability in fifty years of Hollywood film: An ethnographic content analysis. *Theory & Science*, 2(2).
- Levine, P. A. (1997). *Waking the tiger: Healing trauma: The innate capacity to transform overwhelming experiences*. North Atlantic Books.

- Li, H., Gan, X., Li, X., Zhou, T., Jin, X., & Zhu, C. (2022). Diathesis stress or differential susceptibility? testing the relationship between stressful life events, neuroticism, and internet gaming disorder among Chinese adolescents. *PloS one*, 17(1), e0263079. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0263079>
- Li, W., Hu, X., Long, X., Tang, L., Chen, J., Wang, F., & Zhang, D. (2020). EEG responses to emotional videos can quantitatively predict big-five personality traits. *Neurocomputing*, 415, 368–381. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2020.07.123>
- Li, Z., Lu, F., & He, G. (2024). The double-edged sword of personality in shaping craftsmanship spirit: an investigation of conscientiousness and openness to experience. *Frontiers in Psychology*, 15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1332257>
- Liu, D., & Campbell, W. K. (2017). The big five personality traits, big two metatraits and social media: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 70, 229–240. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.08.004>
- Locatelli, E. (2023). New Trends in Health Communication: Entanglements between Social Media, TV Series, Psychology, and Mental Health. In S. Antonioni & M. Rocchi (Eds.), *Investigating Medical Drama TV Series: Approaches and Perspectives. 14th Media Mutations International Conference* (1st ed.). Media Mutations Publishing. <https://doi.org/10.21428/93b7ef64.4b0fa03f>
- Lombardo, V., Battaglino, C., Pizzo, A., Damiano, R., & Lieto, A. (2015). Coupling conceptual modeling and rules for the annotation of dramatic media. *Semantic Web*, 6(5), 503–534. <https://doi.org/10.3233/sw-140156>
- Lopera-Mármol, M., & Pintor Iranzo, I. (2022). The representation of neurological and mental disorders in TV series: Complexity, transmission, and educational models. *Societes*, 156(2), 95-106.
- Lopera-Mármol, M., Jiménez-Morales, M., & Jiménez-Morales, M. (2022). Aesthetic Representation of Antisocial Personality Disorder in British Coming-of-Age TV Series. *Social Sciences*, 11(3), 133. <https://doi.org/10.3390/socsci11030133>
- Lubit, R., Rovine, D., DeFrancisci, L., & Eth, S. (2003). Impact of trauma on children. *Journal of Psychiatric Practice®*, 9(2), 128-138. <https://doi.org/10.1097/00131746-200303000-00004>
- Luckhurst, R. (2010). Beyond Trauma Torturous Times. *European Journal of English Studies*, 14(1), 11-21. <https://doi.org/10.1080/13825571003588247>
- Ma, Z. (2017). How the media cover mental illnesses: a review. *Health education*, 117(1), 90-109. <https://doi.org/10.1108/he-01-2016-0004>
- Malik, M., Trimzi, I., & Galluci, G. (2011). Bollywood as Witness: Changing Perceptions of Mental Illness in India (1913-2010). *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 8(2), 175–184. <https://doi.org/10.1002/aps.290>

- Manggalasari, D. S., & Luthfiyati, D. (2018). An Analysis The Character Of Forrest Gump Movie By Robert Zemeckis Viewed From Big Five Personality Traits Theory. *E-Link Journal*, 5(2), 89-92. <https://doi.org/10.30736/ej.v5i2.65>
- Mansour, Z. J. (2019). *Cinematic TV series* [Doctoral Dissertation, Notre Dame University]. <http://ir.ndu.edu.lb/123456789/1052>
- Mardiana, E., & Harnadi, H. K. K. (2023). *Traumatic experiences of Carrie White in Pearce's Film 'Carrie': A Psychoanalysis Approach* [Doctoral Dissertation, Sastra Inggris]. <https://repository.unpas.ac.id/63462/>
- Markiewicz, A., & Jungblut, M. (2023). Media in mental health: an approach to conceptualize the media's role in the help-seeking of people suffering from mental health issues. *Annals of the International Communication Association*, 47(4), 411-426. <https://doi.org/10.1080/23808985.2023.2231419>
- Martin, G. L., & Over, C. H. (1956). Therapy by television. *Audiovisual communication review*, 4(2), 119-130.
- Martin, M. M., McCutcheon, L. E., & Cayanus, J. (2015). Celebrity worship and its relationship to television-watching motives: A brief report. *North American Journal of Psychology*, 17(2), 213-220.
- Mastnak, W. (2022). Tv-therapy: a preliminary theoretical framework. *The Art and Science of Television*, 18(1), 219-239. <https://doi.org/10.30628/1994-9529-2022-18.1-219-239>
- Mayer, J. D. (2007). *Personality: A systems approach*. Allyn & Bacon.
- McAdams, D. P., & Pals, J. L. (2006). A new Big Five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204–217. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.61.3.204>
- McCabe, K. O., & Fleeson, W. (2012). What Is Extraversion For? Integrating Trait and Motivational Perspectives and Identifying the Purpose of Extraversion. *Psychological Science*, 23(12), 1498–1505. <https://doi.org/10.1177/0956797612444904>
- McCrae, R. R., & Costa Jr, P. T. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In *Handbook of personality psychology* (pp. 825-847). Academic Press.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (2008). The five-factor theory of personality. In O. P. John, R. W. Robins, & L. A. Pervin (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (pp. 159–181). The Guilford Press.
- McCrae, R. R., & John, O. P. (1992). An introduction to the five-factor model and its applications. *Journal of Personality*, 60, 175–215. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00970.x>

- McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1990). *Personality' in adulthood*. Guilford.
- McCrudden, M. T., Marchand, G., & Schutz, P. (2019). Mixed methods in educational psychology inquiry. *Contemporary Educational Psychology*, 57, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2019.01.008>
- Mccutcheon, J. R. (2009). Post Human Interactivity On The Global Stage: The Culture Of Simulation. In D. Meyer-Dinkgräfe, & P. Brask (Eds.), *Performing Consciousness* (pp. 162–167). Cambridge Scholars Publishing.
- McDonald, D. G., & Kim, H. (2001). When I Die, I Feel Small: Electronic Game Characters and the Social Self. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45(2), 241–258. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4502_3
- McGoey, T. A. (2020). *Toward a Fluid Cinematic Spectatorship and Desire: Revisiting Laura Mulvey's Psychoanalytic Film Theories*. [Master of Arts, The University of Western Ontario]. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/7401/>
- McGowan, T. (2012). *Gerçek Bakış "Lacan Sonrası Sinema Kuramı"* (Z. Özen Barkot, Çev.). Say Yayınları.
- McGowan, T. (2018). *Psychoanalytic film theory and the rules of the game* (S. Tolunay İşlek, Çev.). Bloomsbury Publishing.
- McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (1998). Coming out in the age of the Internet: Identity “demarginalization” through virtual group participation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 681–694. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.3.681>
- McQuail, D. (1994). The rise of media of mass communication. In D. McQuail (Ed.), *Mass communication theory: An introduction* (pp. 1–29). Sage.
- McWilliams, N. (2010). *Psikanalitik Tanı, Klinik Süreç İçerisinde Kişilik Yapısını Anlamak* (E. Kalem, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Meek, A. (2009). *Trauma and media: Theories, histories, and images*. Routledge.
- Melodia, F., Canale, N., & Griffiths, M. D. (2020). The role of avoidance coping and escape motives in problematic online gaming: A systematic literature review. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20. <https://doi.org/10.1007/s11469-020-00422-w>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Minnebo, J. (2006). The Relation Between Psychological Distress, Television Exposure, and Television-Viewing Motives in Crime Victims. *Media Psychology*, 8(2), 65–93. https://doi.org/10.1207/s1532785xmep0802_2

- Mishra, C., & Phadtare, P. (2022). Influence of Personality Traits on a viewer's TV show Preferences. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(4), 1-9. <https://dx.doi.org/10.9756/intjecse/v14i4.353>
- Mittell, J. (2006). Narrative Complexity in Contemporary American Television. *The Velvet Light Trap*, 58, 29-40. University of Texas Press.
- Moody, E. J. (2001). Internet Use and Its Relationship to Loneliness. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 393–401. <https://doi.org/10.1089/109493101300210303>
- Morag, R. (2012). Perpetrator Trauma and Current Israeli Documentary Cinema. *Camera Obscura: Feminism, Culture, and Media Studies*, 27(2), 93–133. <https://doi.org/10.1215/02705346-1597222>
- Morrison, A. P., Frame, L., & Larkin, W. (2003). Relationships between trauma and psychosis: A review and integration. *British Journal of Clinical Psychology*, 42(4), 331–353. <https://doi.org/10.1348/014466503322528892>
- Mortimer, L. (2001). We are the Dance: Cinema, Death and the Imaginary in the Thought of Edgar Morin. *Thesis Eleven*, 64(1), 77–95. <https://doi.org/10.1177/0725513601064000006>
- Moss, S. A., McFarland, J., Ngu, S., & Kijowska, A. (2007). Maintaining an open mind to closed individuals: The effect of resource availability and leadership style on the association between openness to experience and organizational commitment. *Journal of Research in Personality*, 41(2), 259–275. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.03.009>
- Mulvey, L. (1975) 'Visual Pleasure and Narrative Cinema', *Screen* 16(3): 6-18.
- Mulvey, L. (2014). Visual Pleasure and Narrative Cinema (UK, 1975). In *Film Manifestos and Global Cinema Cultures* (pp. 359-370). University of California Press.
- Mulvey, L.(2009). *Visual Pleasure and Narrative Cinema*, In L. Braudy & M. Cohen (Eds.), *Film Theory and Criticism: 7th Edition*. Oxford University Press.
- Muntean, N. (2009). "It was Just Like a Movie." *Journal of Popular Film and Television*, 37(2), 50–59. <https://doi.org/10.3200/jpft.37.2.50-59>
- Musa, A., Nazri, M., Azmi, L., & Ismail, N. (2015). Mass Communication in Nigeria. *Malaysian Journal of Distance Education*, 17(2), 83–95. <https://doi.org/10.21315/mjde2015.17.2.6>
- Nærland, T. U. (2018). Fictional Entertainment and Public Connection: Audiences and the Everyday Use of TV-series. *Television & New Media*, 20(7), 152747641879648. <https://doi.org/10.1177/1527476418796484>

- Naor, N., Shamay-Tsoory, S. G., Sheppes, G., & Okon-Singer, H. (2017). The impact of empathy and reappraisal on emotional intensity recognition. *Cognition and Emotion*, 32(5), 972–987. <https://doi.org/10.1080/02699931.2017.1372366>
- Nastoski, N. (2021). *Socio-cultural effects of turkish tv series on macedonian society: The cases of "Muhteşem Yüzyıl" and "Paramparça"* (Tez No. 701784) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Nelson, K., & Fivush, R. (2004). The emergence of autobiographical memory: A social cultural developmental theory. *Psychological Review*, 111(2), 486–511. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.111.2.486>
- Niemiec, R. M. (2020). Character strengths cinematherapy: Using movies to inspire change, meaning, and cinematic elevation. *Journal of Clinical Psychology*, 76(8), 1447–1462. <https://doi.org/10.1002/jclp.22997>
- O'Meara, R. (2015). Changing the way we think about character change in episodic television series. *Journal of Screenwriting*, 6(2), 189–201. https://doi.org/10.1386/josc.6.2.189_1
- Odic, A., Tkalcic, M., Tasic, J. F., & Kosir, A. (2013). Personality and Social Context : Impact on Emotion Induction from Movies. In S. Berkovsky, E. Herder, P. Lops, & O. C. Santos (Eds.), *UMAP 2013 Extended Proceedings*. http://ceur-ws.org/Vol-997/empire2013_paper_5.pdf
- Ort, A., Wirz, D. S., & Fahr, A. (2020). Is binge-watching addictive? Effects of motives for TV series use on the relationship between excessive media consumption and media addiction. *Addictive Behaviors Reports*, 13. <https://doi.org/10.1016/j.abrep.2020.100325>
- Ostman, R. E., & Jeffers, D. W. (1983). Life Stage and Motives for Television Use. *The International Journal of Aging and Human Development*, 17(4), 315–322. <https://doi.org/10.2190/e2w1-ju93-h6tx-8u0w>
- Özden, Z. (2004). *Film Eleştirisi*. İmge Kitapevi
- Özen, Y. (2018). Travma Sonrası Ortaya Çıkan Psikolojik Bozukluklar Üzerine Bir Değerlendirme. *The Journal of Social Science*, 2(4), 136–159. <https://doi.org/10.30520/tjsosci.451037>
- Özkent, Y. (2023). The Effect of Psychological Disease Portrayals in TV Series on Internet Searches: A Google Trends Based Analysis. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2023(63), 36–55. <https://doi.org/10.47998/ikad.1159182>
- Öztürk, E. (2021). Disfonksiyonel Aile Modellerinden Fonksiyonel Aile Modeline: 'Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili.' *Türkiye Klinikleri Psychology - Special Topics*, 6(1), 1–39.

- Palmgreen, P., & Donohew, L. (2006). Effective Mass Media Strategies for Drug Abuse Prevention Campaigns. *Handbooks of Sociology and Social Research*, 27–43. https://doi.org/10.1007/0-387-35408-5_2
- Palmgreen, P., Wenner, L., & Rosengren, K. (1985). Uses and gratifications research. The past ten years. In K. Rosengren, L. Wenner & P. Palmgreen (Eds). *Media gratifications research: Current perspectives* (pp. 11-40). Sage
- Papadopoulos, Y. G. (2019). Collective trauma, transgenerational identity, shared memory: Public TV series dealing with the Ottoman Empire and Anatolian refugees in Greece. In D. Götsche (Ed.), *Memory and Postcolonial Studies: Synergies and New Directions* (pp. 469-491). Peter Lang.
- Pathak, A., & Biswal, R. (2020). Mental Illness in Indian Hindi Cinema: Production, Representation, and Reception before and After Media Convergence. *Indian Journal of Psychological Medicine*, 43(1), 74-80. <https://doi.org/10.1177/0253717620927869>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Paulus, D. J., Vanwoerden, S., Norton, P. J., & Sharp, C. (2016). From neuroticism to anxiety: Examining unique contributions of three transdiagnostic vulnerability factors. *Personality and Individual Differences*, 94, 38–43. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.01.012>
- Pavić, J., & Rijavec, M. (2013). Stress and television viewing in female college students: mediating role of TV viewing motives and TV affinity. *Suvremena psihologija*, 16(1), 33-47. <https://hrcak.srce.hr/111627>
- Pearlman, L. A., & Saakvitne, K. W. (1995). *Trauma and the therapist: Countertransference and vicarious traumatization in psychotherapy with incest survivors*. New York Norton.
- Perks, L. G. (2019). Media marathoning and health coping. *Communication Studies*, 70(1), 19-35. <https://doi.org/10.1080/10510974.2018.1519837>
- Perse, E. M. (1992). Predicting attention to local television news: Need for cognition and motives for viewing. *Communication Reports*, 5(1), 40-49. <https://doi.org/10.1080/08934219209367542>
- Perse, E. M., & Rubin, A. M. (1990). Chronic loneliness and television use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 34(1), 37–53. <https://doi.org/10.1080/08838159009386724>
- Persegani, C., Russo, P., Carucci, C., Nicolini, M., Papeschi, L.L., & Trimarchi, M. (2002). Television viewing and personality structure in children. *Personality and Individual Differences*, 32, 977-990. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00102-7](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00102-7)

- Pescatore, G., & Innocenti, V. (2012). Information architecture in contemporary television series. *Journal of Information Architecture*, 4(2), 61–77. <https://doi.org/10.55135/10150609-01/122.007/5.030>.
- Pinchevski, A. (2019). *Transmitted wounds: Media and the mediation of trauma*. Oxford University Press.
- Pirkis, J., Blood, R. W., Francis, C., & McCallum, K. (2006). On-screen portrayals of mental illness: Extent, nature, and impacts. *Journal of Health Communication*, 11(5), 523-54. <https://doi.org/10.1080/10810730600755889>
- Pittman, M., & Sheehan, K. (2015). Sprinting a media marathon: Uses and gratifications of binge-watching television through Netflix. *First Monday*, 20(10). <https://doi.org/10.5210/fm.v20i10.6138>
- Plant, M., & Plant, M. X. (1992). *Risk-takers: Alcohol, drugs, sex and youth*. Tavistock/Routledge.
- Plantinga, C. (2009). *Moving Viewers: American Film and the Spectator's Experience*. California University Press.
- Ponterotto, J. G. (2015). Psychobiography in psychology: Past, present, and future. *Journal of Psychology in Africa*, 25(5), 379-389. <https://doi.org/10.1080/14330237.2015.1101267>
- Popović-Ćitić, B. (2012). Positive effects of television content on emotional and social behavior of children. *Specijalna edukacija i rehabilitacija*, 11(1), 123-145. <https://doi.org/10.5937/specedreh1201123P>
- Poscheschnik, G. (2018). Game of Thrones—A psychoanalytic interpretation including some remarks on the psychosocial function of modern TV series. *The International Journal of Psychoanalysis*, 99(4), 1004-1016. <https://doi.org/10.1080/00207578.2018.1425092>
- Poseck, B. V. (2006). Insanity and cinema: Keys to understand a complicated affair. *Journal of Medicine and Movies*, 2(3), 80-88.
- Potts, R., & Sanchez, D. (1994). Television viewing and depression: No news is good news. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 38(1), 79-90. <https://doi.org/10.1080/08838159409364247>
- Potts, R., Dedmon, A., & Halford, J. (1996). Sensation seeking, television viewing motives, and home television viewing patterns. *Personality and Individual Differences*, 21(6), 1081-1084. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(96\)00127-4](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(96)00127-4)
- Prokofieva D.V. (2020). Psychological TV-series as a Phenomenon of the Consumer Society of the XXI Century. *Discourse*, 6(5), 29-39. <https://doi.org/10.32603/2412-8562-2020-6-5-29-39>

- Punch, K. F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş* (D. Bayrak, H. B. Arslan ve Z. Akyüz Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Radstone, S. (2007). Trauma theory: Contexts, politics, ethics. *Paragraph*, 30(1), 9-29. <https://doi.org/10.3366/prg.2007.0015>
- Rakočević-Medojević, D. (2018). A film study through the prism of psychoanalytic and analytic understanding of art and creativity. *Zbornik Akademije umetnosti*. 187-195. <https://doi.org/10.5937/zbakum1801187r>
- Rammstedt, B., & John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of research in Personality*, 41(1), 203-212. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.02.001>
- Rastoin, M. (2021). La serie tv" BeTipul": guarire il trauma. *La civiltà cattolica*, 172(4105), 83-87. <https://www.laciviltacattolica.it/articolo/la-serie-tv-betipul/>
- Razzouk, N. Y., Dickson, R., Sweeney, D. P., & Yang, M. L. (2015). TV viewing motivations of Chinese households in the US: an empirical perspective. In *Proceedings of the 2000 Academy of Marketing Science (AMS) Annual Conference* (pp. 302-306). Springer, Cham.
- Reinecke, L. (2016). Mood management theory. In P. Rössler (Ed.), *The international encyclopedia of media effects* (pp. 1–13). Wiley-Blackwell
- Rentfrow, P. J., & Gosling, S. D. (2003). The do re mi's of everyday life: the structure and personality correlates of music preferences. *Journal of personality and social psychology*, 84(6), 1236. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1236>
- Rentfrow, P. J., & McDonald, J. A. (2011). Preference, personality and emotion. In P. N. Juslin & J. A. Sloboda (Eds.), *Handbook of music and emotion: Theory research, applications*. Oxford University Press.
- Richter, J. (2015). Brain Rules (Updated and Expanded): 12 Principles for Surviving and Thriving at Work, Home, and School. *International Sport Coaching Journal*, 2(1), 83–84. <https://doi.org/10.1123/iscj.2014-0142>
- Rigby, C. S., & Ryan, R. M. (2017). Time well-spent? Motivation for entertainment media and its eudaimonic aspects through the lens of self-determination theory. In L. Reinecke & M. B. Oliver (Eds.), *The Routledge handbook of media use and well-being: International perspectives on theory and research on positive media effects* (pp. 34–48). Routledge/Taylor & Francis Group.
- Ritterfeld, U., & Jin, S. A. (2006). Addressing media stigma for people experiencing mental illness using an entertainment-education strategy. *Journal of health psychology*, 11(2), 247-267. <https://doi.org/10.1177/1359105306061185>

- Robinson, J. P. (1981). Television and leisure time: A new scenario. *Journal of Communication*, 31 (1), 120-130. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1981.tb01211.x>
- Rodríguez, B. C. (2016). Gender as Trauma in Buñuel's *Un chien andalou* (1929). *Journal of Literature and Trauma Studies*, 5(2), 41-57. <https://doi.org/10.1353/jlt.2016.0020>
- Romme, M. A. & Escher, A. D. (1989). Hearing voices. *Schizophrenia Bulletin*, 15, 209–216. <https://doi.org/10.1093/schbul/15.2.209>
- Rosengren, K. E., & Windahl, S. (1977). Mass media use: Causes and effects. *Communications*, 3(3), 336-352. <https://doi.org/10.1515/comm-1977-0306>
- Rosengren, K. E., (1974). Uses and gratifications: a paradigm outlined. In J. Blumner, & E. Katz (Eds.), *The uses of mass communications: current perspectives* (pp. 269- 286). Sage.
- Rubin, A. M. (1981). An examination of television viewing motivations. *Communication research*, 8(2), 141-165. <https://doi.org/10.1177/009365028100800201>
- Rubin, A. M. (1983). Television uses and gratifications: The interactions of viewing patterns and motivations. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 27(1), 37-51. <https://doi.org/10.1080/08838158309386471>
- Rubin, A. M. (1984). Ritualized and instrumental television viewing. *Journal of Communication*, 34, 67–77. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1984.tb02174.x>
- Rubin, A. M. (1993). Audience activity and media use. *Communications Monographs*, 60(1), 98-105. <https://doi.org/10.1080/03637759309376300>
- Rubin, A. M. (1994). Media uses and effects: A uses-and-gratifications perspective. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (pp. 417-436). Lawrence Erlbaum.
- Rubin, A. M. (2002). The uses-and-gratifications perspective of media effects. In J. Bryant and D. Zillmann (Eds.), *Media Effects. Advances in theory and research* (pp. 525-548). Erlbaum.
- Rubin, A. M. (2002). The uses-and-gratifications perspective of media effects. In J. Bryant & D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (2nd ed., pp. 525–548). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Rubin, A. M., Haridakis, P. M., Hullman, G. A., Sun, S., Chikombero, P. M., & Pornsakulvanich, V. (2003). Television exposure not predictive of terrorism fear. *Newspaper Research Journal*, 24(1), 128-145. <https://doi.org/10.1177/073953290302400115>

- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass communication & society*, 3(1), 3-37. https://doi.org/10.1207/s15327825mcs0301_02
- Runyan, W. M. (1982). *Life histories and psychobiography: Explorations in theory and method*. Oxford University Press.
- Russin, R. U., & Missouri, W. (2012). *Screenplay: Writing the picture*. Silman-James Press.
- Saarni, C., Campos, J. J., Camras, L. A., & Witherington, D. (2006). Emotional development: Action, communication, and understanding. In W. Damon, N. Eisenberg, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of Child Psychology*, vol. 3: *Social, Emotional, and Personality Development* (6. ed., pp. 226-299). Wiley.
- Sabbadini, A. (2016). Cinema (film) and psychoanalysis. In *The Routledge Handbook of Psychoanalysis in the Social Sciences and Humanities* (pp. 333-347). Routledge.
- Sabo, A. N. (1997). Etiological significance of associations between childhood trauma and borderline personality disorder: Conceptual and clinical implications. *Journal of personality Disorders*, 11(1), 50-70. <https://doi.org/10.1521/pedi.1997.11.1.50>
- Sarason, I. G., Sarason, B. R., & Shearin, E. N. (1986). Social support as an individual difference variable: Its stability, origins, and relational aspects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(4), 845-855. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.4.845>
- Sarıova, D. (2021). Psikoloji dizileri: ‘Büyük Olaylar’dan Sıkıldık, Kendi Hikâyelerimizle Şifa Arıyoruz. <https://journno.com.tr/televizyon-diziler-psikoloji>, Erişim Tarihi: 03.06.2024
- Sasikumar, A., Nanda, N., & Vijayalakshmi, P. P. (2021). Childhood Trauma: An Analysis Of The Movie Capernaum. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(4), 17687-17691. <https://www.annalsofrscb.ro/index.php/journal/article/view/7860>
- Schaverien, J. (2011). Boarding school syndrome: Broken attachments a hidden trauma. *British Journal of Psychotherapy*, 27(2), 138-155. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0118.2011.01229.x>
- Schmit, A., Schurr, T., Frajo-Apor, B., Pardeller, S., Plattner, B., Tutzer, F., Conca, A., Fronthaler, M., Haring, C., Holzner, B., Huber, M., Marksteiner, J., Miller, C., Perwanger, V., Pycha, R., Schmidt, M., Sperner-Unterweger, B., & Hofer, A. (2024). Long-term impact of resilience and extraversion on psychological distress during the COVID-19 pandemic: a longitudinal investigation among individuals with and without mental health disorders. *Frontiers in psychiatry*, 15, 1304491. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2024.1304491>

- Schmitt, B. D. (1997). Nocturnal enuresis. *Pediatrics in review*, 18(6), 183-191. <https://doi.org/10.1542/pir.18-6-183>
- Schmitt, M. (2004). Persönlichkeitspsychologische Grundlagen [Basic principles of personality psychology]. In R. Mangold, P. Vorderer and G. Bente (Eds.), *Lehrbuch der Medienpsychologie* (pp. 151-173) (Textbook of media psychology). Hogrefe.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality*. Cengage Learning.
- Sethna, E. R., & Neal, C. D. (1965). Television in psychotherapy. *British Medical Journal*, 2(5457), 364. <https://doi.org/10.1136/bmj.2.5457.364>
- Shi, J., Yao, Y., Zhan, C., Mao, Z., Yin, F., & Zhao, X. (2018). The Relationship Between Big Five Personality Traits and Psychotic Experience in a Large Non-clinical Youth Sample: The Mediating Role of Emotion Regulation. *Frontiers in psychiatry*, 9, 648. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2018.00648>
- Simon, B. (1988). *Tragic drama and the family: Psychoanalytic studies from Aeschylus to Beckett*. Yale University Press.
- Simons, N. (2015). TV drama as a social experience: An empirical investigation of the social dimensions of watching TV drama in the age of non-linear television. *Communications*, 40(2), 219-236. <https://doi.org/10.1515/commun-2015-0005>
- Shahin, S. (2014). *Watching dubbed television drama and its relationship to some psychological needs of adolescents* (Master's thesis). Damascus University, University of Education, Department of Psychology. (Original work published in Arabic, 2014).
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan
- Smith, M. (1995). *Engaging Characters: Fiction, Emotion, and the Cinema*. Clarendon Press.
- Smith, K. (2019). *Inflicted Viewing: Examining Moral Masochism, Empathy, and the Frustration of Trauma Cinema* [Master's thesis, Chapman University]. <https://doi.org/10.36837/chapman.000074>
- Spallacci, A. (2019). Representing Rape Trauma in Film: Moving beyond the Event. *Arts*, 8(1), 8. <https://doi.org/10.3390/arts8010008>
- Stadler, J. (2008). *Pulling focus: Intersubjective experience, narrative film, and ethics*. Bloomsbury Publishing.
- Stein, D. J., Costa, D. L., Lochner, C., Miguel, E. C., Reddy, Y. J., Shavitt, R. G., ... & Simpson, H. B. (2019). Obsessive-compulsive disorder. *Nature reviews Disease primers*, 5(1), 52. <https://doi.org/10.1038/s41572-019-0102-3>

- Steinkamp, C. (2010). *Internet television use: Motivations and preferences for watching television online among college students* [Master's thesis, Rochester Institute of Technology]. <https://repository.rit.edu/theses/4525/>
- Storck, T., & Taubner, S. (Eds.). (2017). *Von Game of Thrones bis The Walking Dead: Interpretation von Kultur in Serie*. Springer-Verlag.
- Stuart, H. (2006). Media portrayal of mental illness and its treatments. *CNS drugs*, 20(2), 99-106. <https://doi.org/10.2165/00023210-200620020-00002>
- Szondi, P., & Hays, M. (1983). Theory of the Modern Drama, Parts I-II. *Boundary 2*, 11(3), 191. <https://doi.org/10.2307/303010>
- Şentürk, R. (2018). Türk televizyon dizileri efsanesi ve gerçekler. Y. Göksun (Ed.), *Televizyon dizilerinin keşfi* (s. 11-38) içinde. Kaknüs İletişim
- Tackett, J. L., Hernández, M. M., & Eisenberg, N. (2019). Agreeableness. In D. McAdams, R. Shiner, & J. L. Tackett (Eds.), *The Handbook of Personality Development*. Guilford Press.
- Tağ Kalafatoğlu, Ş. (2021). Türkiyede Belgesel Sinema Alanında Yazılmış Olan Doktora Tezleri Üzerine Bir İnceleme. A. İşman, A. Z. Özgür, Y. Adıgüzel & M. Öztunç (Eds.), *İletişim Çalışmaları* (s. 280-291) içinde. Eğitim
- Tanrıöver, H. (2022). Towards a social history of turkey through television series. *Series-International Journal of TV Serial Narratives*, 8(2), 9-26. <https://doi.org/10.6092/issn.2421-454X/15676>
- Tashakkori, A., & Creswell, J. W. (2007). The new era of mixed methods. *Journal of mixed methods research*, 1(1), 3-7. <https://doi.org/10.1177/1558689806293042>
- Tashakkori, A., Johnson, R. B., & Teddlie, C. (2020). *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. Sage publications.
- Taylor, S. E., Klein, L. C., Lewis, B. P., Gruenewald, T. L., Gurung, R. A., & Updegraff, J. A. (2000). Biobehavioral responses to stress in females: tend-and-befriend, not fight-or-flight. *Psychological review*, 107(3), 411-429. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.107.3.411>
- Teddlie, C., Tashakkori, F. (2015). *Karma yöntem araştırmalarının temelleri* (S. B. Demir & Y. Dede Çev.). Anı Yayıncılık.
- Tehreem, A. R., Raza, M., & Habib, M. S. (2022). Manifestation of Psychological Trauma in Broken Verses by Kamila Shamsie. *UW Journal of Social Sciences*, 5(2), 57-64. <https://uwjss.org.pk/index.php/ojs3/article/view/43>
- Tenzek, K. E., Lattimer, T. A., Heneveld, K., Lapan, E., Neurohr, M., & Gillis, S. (2023). Mediated depictions of mental health, chronic care and literacy: a narrative analysis of Randall's mental health journey in the television series,

- Thimm, J. C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 41(4), 373-380. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2010.03.009>
- Thompson, E. R. (2008). Development and validation of an International English Big-Five Mini-Markers. *Personality and Individual Differences*, 45(6), 542–548. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.06.013>
- TİAK (2020) *Televizyon İzleme Araştırmaları Anonim Şirketi Televizyon İzleme Ölçümü 2020 Yıllığı*. <https://tiak.com.tr/upload/files/2020yillik.pdf>
- TİAK (2021). *Reyting Sonuçları*. <http://www.tiak.com.tr/Tablolar#yillik-Tablolar>
- Tóth-Király, I., Bóthe, B., Tóth-Fáber, E., Hága, G., & Orosz, G. (2017). Connected to TV series: Quantifying series watching engagement. *Journal of behavioral addictions*, 6(4), 472-489. <https://doi.org/10.1556/2006.6.2017.083>
- Treloar, A. J. C. (2009). Effectiveness of education programs in changing clinicians' attitudes toward treating borderline personality disorder. *Psychiatric Services*, 60(8), 1128-1131. <https://doi.org/10.1176/ps.2009.60.8.1128>
- Tucker, H., Lewis, R. B., Martin, G. L., & Over, C. H. (1957). Television therapy: effectiveness of closed-circuit television as a medium for therapy in treatment of the mentally ill. *AMA Archives of Neurology & Psychiatry*, 77(1), 57-69. <https://doi.org/10.1001/archneurpsyc.1957.02330310067013>
- Türkmen, G. D. (2022). Sinema ve Aile: Toplumsallaşma Sürecinde Aile Kurumu ve Çoğunluk Filminin İncelenmesi. G. Parlayandemir (Ed.), *Sinema Sosyolojisi* (s.113-132) içinde. Eğitim Yayınevi.
- Tylikowska, A. (2016). Cinematherapy as an Instrument of Psychological Change: Possible Mechanisms and Application. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Psychologica*, 9(1), 127-141. <https://studia-psychologica.up.krakow.pl/article/view/5628>
- Uğur, U. (2017). Yabancılaştırma Perspektifinden Haneke'nin “Funny Games” Filminin İncelenmesi”. *The Journal of Academic Social Science*, 8(105), 86-101. <http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12317>
- Valkenburg, P. M., Peter, J., & Walther, J. B. (2016). Media effects: Theory and research. *Annual review of psychology*, 67, 315-338. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-122414-033608>
- Van den Berg, S. M., de Moor, M. H., Verweij, K. J., Krueger, R. F., Luciano, M., Arias Vasquez, A., ... & Boomsma, D. I. (2016). Meta-analysis of genome-wide association studies for extraversion: findings from the genetics of personality

- consortium. *Behavior genetics*, 46(2), 170-182. <https://doi.org/10.1007/s10519-015-9735-5>
- Van der Kolk, B. A. (1996). *Traumatic stress: The effects of overwhelming experience on mind, body, and society*. Guilford Press.
- Vas, L. (2009). *Stress, coping & your TV-viewing habits explored: A cross-cultural study about the psychological motives for TV-viewing related to stress, coping strategies & well-being* (Doctoral dissertation). University of Eötvös Lorand, Budapest.
- Vogel, D. L., Gentile, D. A., & Kaplan, S. A. (2008). The influence of television on willingness to seek therapy. *Journal of Clinical Psychology*, 64(3), 276-295. <https://doi.org/10.1002/jclp.20446>
- Vorderer, P., & Knobloch, S. (2000). Conflict and suspense in drama. In D. Zillmann & P. Vorderer (Eds.), *Media entertainment: The psychology of its appeal* (pp. 59–72). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Wahl, O. (1995). *Media madness: Public images of mental illness*. Rutgers University Press.
- Walker, D. L. (2020). Extraversion–Introversion. In C. S. Nave & B. J. Carducci (Eds.), *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Models and Theories* (pp. 159-163). Wiley Blackwell.
- Watson, B. R. (2016). “A window into shock, pain, and attempted recovery”: A decade of blogging as a coping strategy in New Orleans. *New Media & Society*, 20(3), 1068–1084. <https://doi.org/10.1177/1461444816681523>
- Watson, D., & Clark, L. A. (1997). Extraversion and its positive emotional core. In *Handbook of personality psychology* (pp. 767-793). Academic Press.
- Watson, J. B. (1913). Psychology as the behaviorist views it. *Psychological Review*, 20(2), 158–177. <https://doi.org/10.1037/h0074428>
- Weaver III, J. B. (2003). Individual differences in television viewing motives. *Personality and individual differences*, 35(6), 1427-1437. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(02\)00360-4](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(02)00360-4)
- Weaver III, J. B., Brosius, H. B., & Mundorf, N. (1993). Personality and movie preferences: A comparison of American and German audiences. *Personality and Individual Differences*, 14(2), 307-315. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(93\)90128-p](https://doi.org/10.1016/0191-8869(93)90128-p)
- Weaver, J. B. III, (1991). Exploring the links between personality and media preferences. *Personality and Individual Differences*, 12, 1293–1299. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(91\)90203-n](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90203-n)

- Weaver, J. B. III, (2003). Individual differences in television viewing motives. *Personality and Individual Differences*, 35, 1427–1437. [https://doi.org/10.1016/s0191-8869\(02\)00360-4](https://doi.org/10.1016/s0191-8869(02)00360-4)
- Wedding, D., & Niemiec, R. M. (2003). The clinical use of films in psychotherapy. *Journal of clinical psychology*, 59(2), 207-215. <https://doi.org/10.1002/jclp.10142>
- Wedding, D., Boyd, M. A., & Niemiec, R. M. (1999). *Movies and mental illness: Using films to understand psychopathology*. Hogrefe.
- Weibel, D., Wissmath, B., & Mast, F. W. (2010). Immersion in mediated environments: the role of personality traits. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 251-256. <https://doi.org/10.1089/cpb.2009.0171>
- Weiss, A., & Costa Jr, P. T. (2005). Domain and facet personality predictors of all-cause mortality among Medicare patients aged 65 to 100. *Psychosomatic medicine*, 67(5), 724-733. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000181272.58103.18>
- White, P. (2000). Feminism and Film. In J. Hill & P. C. Gibson (Eds.), *Film Studies: Critical Approaches* (pp. 115-129). Oxford
- Widiger, T. A. (2009). Neuroticism. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 129–146). The Guilford Press.
- Widiger, T. A., & Oltmanns, J. R. (2017). Neuroticism is a fundamental domain of personality with enormous public health implications. *World psychiatry: official journal of the World Psychiatric Association (WPA)*, 16(2), 144–145. <https://doi.org/10.1002/wps.2041>
- Wiggins, J. S. (1996). *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives*. Guilford Publications.
- Williams, P. G., Rau, H. K., Cribbet, M. R., & Gunn, H. E. (2009). Openness to experience and stress regulation. *Journal of Research in Personality*, 43(5), 777-784. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.06.003>
- Wilson, C., Nairn, R., Coverdale, J., & Panapa, A. (1999). Mental Illness Depictions in Prime-Time Drama: Identifying the Discursive Resources. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 33(2), 232–239. <https://doi.org/10.1046/j.1440-1614.1999.00543.x>
- Wilson, V. (2016). Research methods: Mixed methods research. *Evidence Based Library and Information Practice*, 11(1 (S)), 56-59. <https://doi.org/10.18438/B8QS53>
- Wilt, J., & Revelle, W. (2017). Extraversion. In T. A. Widiger (Ed.), *The Oxford handbook of the Five Factor Model* (pp. 57–81). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199352487.013.15>

- Windahl, S. (1981). Uses and Gratifications at the Crossroads. In G. Wilhoit and H. de Block (eds.), *Mass Communication Review Yearbook* (Vol. 2. pp. 174-185). Sage
- Witt, L. A., Burke, L. A., Barrick, M. R., & Mount, M. K. (2002). The interactive effects of conscientiousness and agreeableness on job performance. *Journal of Applied Psychology*, 87(1), 164–169. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.1.164>
- Wober, J. M. (1986). The lenses of television and the prism of personality. In J. Bryant, & D. Zilmann (Eds.), *Perspectives on media effects* (pp. 205-231). Erlbaum.
- Wu, Y., Shen, X., & Lee, J. Y. (2021). A Study on Motives of Chinese Female Audiences for Watching Korean Fantasy TV Dramas. *International Journal of Contents*, 17(2), 32-40.
- Yang, M. L. (1995). A study of Chinese adult immigrants' television viewing motivations. *Theses Digitization Project*. 1218. <https://core.ac.uk/download/pdf/84504435.pdf>
- Yazıcı, E. (2023). Çocuğa Yönelik Simgesel Şiddet Aracılığıyla Eril Tahakkümün Yeniden Üretimi: Masumlar Apartmanı Örneği. *SDE Akademi Dergisi*, 3 (1) , 29-55. <https://doi.org/10.58375/sde.1206587>
- Yener, İ. (2021). *Televizyon Dizilerindeki Polis Temsili ve Bireylerin Diziler Bağlamında Polis Algısına Yönelik Görüşleri: Behzat Ç., Börü, Kanıt ve Arka Sokaklar Dizi Örnekleri Üzerinde Bir İnceleme* (Tez No. 697663) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. & Candan, F. (2018). Psikanalitik Bir Kavrayış ile “Kelebek Etkisi” Serisi: Dissosiyasyon Dehlizlerinde Dolaşan Ana/Vaka Karakterlerin Çekici Öyküsü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (4) , 2407-2431. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/42066/501082>
- Yılmaz, M. ve Candan, F. (2017) “Kelebek Etkisi/Butterfly Effect” (2004) Karakterleri Üzerine Psikanalitik Bir Çözümleme, 2. *International Academic Research Congress Tam Metin Bildiri Kitabı*. Antalya.
- Yılmaz, M., & Demir, Y. (2021). Darren Aronofsky's Dramatic Space: Noah's Ark as a Re-Presentation of a Universal Narrative. In *Handbook of Research on Narrative Interactions* (pp. 15-28). IGI Global.
- Younas, A., Pedersen, M., & Inayat, S. (2023). Practical strategies to identify and address discordant findings in mixed methods research. *Research Methods in*

- Medicine & Health Sciences*, 4(1), 24-33.
<https://doi.org/10.1177/26320843221122342>
- Young, A. (2007). Images in the aftermath of trauma: Responding to September 11th. *Crime, media, culture*, 3(1), 30-48.
<https://doi.org/10.1177/1741659007074444>
- Young, M. (2004). *Exploring the meaning of trauma in the South African Police Service* [Doctoral dissertation, University of Pretoria]. <http://hdl.handle.net/2263/27855>
- Young, M. (2021). The Failure of Media Mediation and Digital Trauma. *Zeszyty Prasoznawcze*, (2 (246)), 123-126.
<https://doi.org/10.4467/22996362pz.21.015.13480>
- Young, N. L., Kuss, D. J., Griffiths, M. D., & Howard, C. J. (2017). Passive Facebook use, Facebook addiction, and associations with escapism: An experimental vignette study. *Computers in Human Behavior*, 71, 24-31.
<https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.039>
- Zagalo, N. and Barker, A. (2006). Television Drama Series' Incorporation of Film Narrative Innovation: the case of 24. In A. Barker (ed.), *Television, aesthetics and reality* (pp. 166-179). Cambridge Scholars Press.
- Zhang, Y., & Wildemuth, B. M. (2009). Qualitative analysis of content. In B. M. Wildemuth (Ed.), *Applications of social research methods to questions in information and library science* (pp. 1-12). Libraries Unlimited.
- Zillmann, D. (2000). Mood Management in the Context of Selective Exposure Theory. *Annals of the International Communication Association*, 23(1), 103–123.
<https://doi.org/10.1080/23808985.2000.11678971>
- Zuckerman, M. (1991). *Psychobiology of personality*. Cambridge University Press.
- Zuckerman, M., & Litle, P. (1986). Personality and curiosity about morbid and sexual events. *Personality and Individual Differences*, 7(1), 49–56.
[https://doi.org/10.1016/0191-8869\(86\)90107-8](https://doi.org/10.1016/0191-8869(86)90107-8)

EK

Ek 1: Anket Formu

Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları İle Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi Araştırması Anket Formu

Açıklama: Sizi Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri doktora öğrencisi **Ferdi Candan**'ın yürüttüğü **“Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları İle Kişilikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”** başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı psikoloji odaklı televizyon dizisi izleyicilerinin dizi izleme motivasyonları ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada sizden tahminen on dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 500 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Araştırmada isminizi vermenize gerek yoktur. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya [] e-posta adresi ve [] numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz. Sorulara samimi yanıtlar verdiğiniz için teşekkür ediyorum.

Biraz sonra dolduracağınız ölçeklerin değerlendirilmesi amacıyla demografik bilgilerinize ihtiyaç duymaktayız. Cevaplarınız gizli tutulacak olup araştırma dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle cevaplamanız ve boş madde bırakmamanız oldukça önemlidir.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

1. Son altı aydır düzenli olarak en az bir TV dizisini takip ettim.

Evet ()

Hayır ()

2. Masumlar Apartmanı dizisini altı ay ve üzeri düzenli olarak takip ettim.

Evet ()

Hayır ()

3. Cinsiyetiniz

Kadın ()

Erkek ()

4. Yaşınız

18-24 ()

25-34 ()

35-44 ()

45-54 ()

54 ve üzeri ()

5. Çalışma durumunuz

Çalışıyorum ()

Çalışmıyorum ()

6. İlişki durumunuz

İlişkim var (Evli veya diğer) ()

İlişkim yok ()

7. Öğrenim durumunuz

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Üniversite (Ön lisans-Lisans) ()

Lisansüstü (Yüksek lisans-Doktora) ()

8. Aylık geliriniz ne kadardır?

0-11500 TL ()

11501-22000 TL ()

22001-35000TL ()

35001 ve üstü ()

9. Hangi ilde yaşıyorsunuz?

.....

10. Gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerini daha fazla takip ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

11. Gerçek insan hikâyelerini konu edinen televizyon dizilerinden hangilerini takip ettiniz ya da şu an takip ediyorsunuz?

12. İnsan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerini daha fazla takip ediyorum.

Evet ()

Hayır ()

13. İnsan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerinden hangilerini takip ettiniz ya da şuan takip ediyorsunuz?

14. İnsan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizileri sizi nasıl etkiliyor?

Olumlu ()

Olumsuz ()

Kararsızım ()

15. İnsan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerinin geçmiş yaşantılarımı, deneyimlerimi ve kendimi sorgulamada bana katkı sağladığını düşünüyorum.

Evet ()

Hayır ()

Kararsızım ()

16. İnsan psikolojisini ve ruhsal sorunları konu edinen televizyon dizilerinin psikoloji ve ruh sağlığı ile ilgili bilgilerimi artırdığını düşünüyorum.

Evet ()

Hayır ()

Kararsızım ()

DİĞER SAYFAYA GEÇİNİZ

DİZİ İZLEME NEDENLERİ ÖLÇEĞİ (DİNÖ)

AÇIKLAMA: Aşağıda bireylerin dizi izleme alışkanlıkları ile ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen aşağıda verilen ifadelerin size uygunluk derecesini 1 (hiç) ile 4 (çoğunlukla) arasında işaretleyerek belirtiniz. Cevaplarınız gizli tutulacak olup araştırma dışında kullanılmayacaktır. Soruları içtenlikle cevaplamamız ve boş madde bırakmamamız oldukça önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

	Hiç	Çok az	Kısmen	Çoğunlukla
1. Arkadaşlarımla çoğu izlediği için onlarla bağlantımın kopmaması amacıyla TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Bana verdiği heyecan ya da coşku gibi güçlü duyguları hissetmek için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Yeni dünyalar keşfetmek ve bazı konularda bilgimi artırmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Zaman geçirmek ve can sıkıntısından kurtulmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Hikâye sürükleyici olduğunda iyi vakit geçireceğimi bildiğim için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Stres, kaygı veya olumsuz duyguları hafifletmek için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Yeni bir dil öğrenmek veya o dile aşina olmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Karakterlere bağlanmak ve her bölümde onları izlemekten keyif almak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Başkalarıyla daha kolay ilişki kurmak için TV dizilerini izlerim; çünkü TV dizileri bana tartışacak konular veriyor.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Günlük zorluklardan uzaklaşmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Bazı konularda bana düşünme imkânı verdiği için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)

12. Başkaları tavsiye ettiği ve onların baskısına karşı gelemediğim için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Görsel-işitsel bilgimi artırmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. Hayatın rutinliğinden kaçmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Yalnızlığımla başa çıkabilmek için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. Kişiliğimi geliştirmek ve görüşlerimi genişletmek için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Bazı sorumluluklardan kaçmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Konuyla ilgili bilgilenererek, başkalarının gözünde değerli olduğumu hissetmek için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Gerçek hayattan kaçmak ve hayal dünyasına sığınmak için TV dizileri izlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)

DİĞER SAYFAYA GEÇİNİZ

Beş Faktörlü Kişilik Ölçeği (BFKÖ)

Sayın Katılımcı, aşağıda sizi tanımlayan ya da tanımlamayan birçok özellik bulunmaktadır. Aşağıda verilen maddelerin her birini dikkatlice okuduktan sonra her bir maddenin size en uygun olduğunu düşündüğünüz seçeneği işaretleyerek belirtiniz.

	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her Zaman
Kendimi içine kapanık biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi genellikle güvenilir biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yavaş hareket etme eğiliminde olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi rahat ve stresle başa çıkabilen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi çok az sanatsal ilgisi olan biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi dışa dönük, sosyal biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi başkalarının hatasını bulma eğiliminde biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi bir işi tam yapacak biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi kolay sinirlenen biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()
Kendimi yaratıcı biri olarak görüyorum.	()	()	()	()	()

Ek 2: Görüşme Protokolü

GÖRÜŞME PROTOKOLÜ

Tarih: Adı Soyadı (İsteğe bağlı): Cinsiyeti: K () E ()

Saat: (Başlangıç-Bitiş): Görüşmenin Yapıldığı Mekân:

Merhaba, benim adım Ferdi CANDAN, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri bölümünde doktora öğrencisiyim. Bu görüşme formu, psikoloji odaklı televizyon dizileri izleyicilerinin dizi izleme motivasyonları ile kişilikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Vereceğiniz samimi ve içten cevaplar, araştırmamızın güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır. Görüşme sırasında paylaştığınız tüm bilgiler gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Yaşınız:

Eğitim durumunuz?

Mesleğiniz?

Medeni durumunuz / ilişki durumunuz?

1. Düzenli olarak televizyon dizisi izlemenizin en önemli sebepleri nelerdir? (Örneğin, eğlence, bilgi edinme, kaçış, sosyal bağlantılar vb.)
2. "Masumlar Apartmanı" dizisini düzenli olarak takip etmenizin sebepleri nelerdir? / "Masumlar Apartmanı" dizisi hakkında genel olarak ne kadar bilgi sahibisiniz ve bu dizi hakkında ne düşünüyorsunuz? (Eğer katılımcı "Masumlar Apartmanı" dizisini takip etmiyorsa)
3. Psikoloji ve ruh sağlığı konularını işleyen diziler izlerken nasıl hissediyorsunuz? / Psikoloji ve ruh sağlığı konularını işleyen diziler hakkında genel olarak ne kadar bilgi sahibisiniz ve bu diziler hakkında ne düşünüyorsunuz? (Eğer katılımcı Psikoloji ve ruh sağlığı konularını işleyen dizilerini takip etmiyorsa).
4. İzlediğiniz dizilerdeki hikâyeler veya karakterler, kendi hayatınızla veya kişisel deneyimlerinize ilgili düşüncelerinizi nasıl etkiliyor?
5. Televizyon dizisi izleme alışkanlıklarınızın, kişiliğiniz veya kendinizi ifade etme şekliniz üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
6. Televizyon dizilerindeki karakterlerin kişilikleri ve davranışları, kendi kişiliğinizi veya davranışlarınızı nasıl etkiliyor; bu dizilerden öğrendiğiniz veya benimsediğiniz bir şeyler var mı?

Ek 3: Etik Kurul Kararı

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-306512
Konu : 63/10 Ferdi CANDAN

17.11.2023

Sayın Ferdi CANDAN

İlgi : 10.11.2023 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 15.11.2023 tarihli ve 63 sayılı toplantısında alınan "10" nolu karar ile Ferdi CANDAN'ın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Bayram TOPAL
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu : BSPK91C015 Pin Kodu : 75812

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&eD=BSPK91C015&eS=306512>

Adres : Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:

sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr

Telefon No: 0264 295 50 00 Faks No: 0264 295 50 31

e-Posta: ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ: www.sakarya.edu.tr

Bilgi için : Hanife Babacan

Unvanı : Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

10. Ferdi CANDAN'ın “ Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları ile Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Ferdi CANDAN'ın “ Psikoloji Odaklı Televizyon Dizisi İzleyicilerinin Dizi İzleme Motivasyonları ile Kişilikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Ferdi CANDAN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Marmara Üniversitesi
Fakülte	Atatürk Eğitim Fakültesi
Bölümü	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Yüksek Lisans	
Üniversite	Ordu Üniversitesi
Enstitü Adı	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Sinema ve Televizyon
Programı	Sinema ve Televizyon
Makale ve Bildiriler	
1. Candan, F., Sağlam, A., & Şirin, İ. (2023). Türkiye'de Ekran Bağımlılığı Konusu İle İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. <i>Ulusal Eğitim Dergisi</i>, 3(11), 2240–2257. https://doi.org/10.5281/zenodo.10446212 2. Candan, F. (2022). Türkiye’de Bilim Kurgu Sineması İle İlgili Yapılan Tezlerin Bibliyometrik Analizi. <i>Intermedia International E-Journal</i>, 9(16), 54-76. https://doi.org/10.56133/intermedia.1108406 3. Candan, F. (2022). Sinemada Kahramanın Travması: “Acıların Kadını”na Psikanalitik Bir Bakış (Bergen Filmi Örneği). <i>Türkiye Film Araştırmaları Dergisi</i>, 2(2), 72-86. 4. Candan, F., & Arıcan, M. Z. (2021). Hareketsiz İmgenin Tekinsiz ve İğrenç Doğası İle Karşılaşmak: Psikanalitik Bir Kavrayış İle Çoşkun Aral’ın Savaş Fotoğraflarına Bakmak. <i>Sakarya İletişim</i>, 1(2), 161-178. 5. Yılmaz, M., & Candan, F. (2021). Pandemiden İnfodemiye Medyada Covid-19’un Seyri Üzerine Bir Değerlendirme. <i>Kıbrıs Araştırmaları Dergisi</i>, 21(46), 41-59. 6. İşman, A., & Candan, F. (2020). İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin İncelenmesi (Sakarya Üniversitesi İletişim Fakültesi örneği). In A. İşman & M. Öztunç (Eds.), <i>Proceedings Book of the International Trends and Issues in Communication & Media Conference</i> (pp. 424–444). Lefkoşa, TRNC. 7. Yılmaz, M., Candan, F., & Demir, Y. (2020). Liselerde Alan Seçimi Sürecinde Sinema Teknolojilerinin Kullanımı: Rehberlik Hizmetlerinde Alternatif Bir Bireyi Tanıma Tekniği. <i>Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi</i>, 10(3), 707-717. 8. Yılmaz, M., & Candan, F. (2018). Psikanalitik Bir Kavrayış İle "Kelebek Etkisi" Serisi: Dissosiyasyon Dehlizlerinde Dolaşan Ana/Vaka Karakterlerin Çekici Öyküsü. <i>Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi</i>, 22(4), 2407–2431. 9. Yılmaz, M., & Candan, F. (2018). Oyun Sanal İntihar Gerçek: "The Blue Whale Challenge/Mavi Balina" Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme. <i>Akdeniz İletişim (Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi)</i>, Özel Sayı, 270–283. 10. Yılmaz, M., & Candan, F. (2016). Sağlık İletişimi Çerçevesinde Çevrimiçi Destek Grubu İşlevi: "Böbrekle Hayat Bulanlar". <i>Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜ-SOBIAD)</i>, 6(3), 803–820.	